

- **24 серпня** День Незалежності України. 15 років від дня прийняття Акта проголошення незалежності України (1991)
- **27 серпня** 150 років від дня народження І. Я. Франка (1856–1916) – українського письменника, вченого і громадського діяча
- **27 серпня** 105 років від дня смерті Г. О. Мачтета (1852–1901) – російського письменника, діяча народницького руху
- **1 вересня** 50 років від початку занять у школі-інтернаті м. Луцька (1956)
- **6 вересня** 60 років від дня народження С. В. Крещука (1946) – українського журналіста
- **11 вересня** 145 років від дня народження О. І. Мердера (1861–1920) – українського історика
- **13 вересня** 75 років від дня народження Б. М. Харчука (1931–1988) – українського письменника
- **15 вересня** 60 років від дня народження І. Ф. Корсака (1946) – українського письменника і журналіста
- **16 вересня** 70 років від дня народження А. Г. Клімова (1936) – волинського художника
- **17 вересня** 95 років від дня народження І. Ф. Онуфрійчука (1911–1999) – дослідника Волині
- **17 вересня** 70 років від дня народження В. Ф. Кирилкова (1936) – волинського художника
- **20 вересня** 50 років від дня відкриття в смт Любешові сільського профтехучилища № 5
- **25 вересня** 50 років від дня народження Ю. В. Войнаровського (1956) – заслуженого діяча мистецтв України
- **1 жовтня** 115 років від дня народження А. Л. Братуня (1891–1979) – громадського діяча і педагога
- **3 жовтня** 60 років від дня народження М. Д. Юхти (1946) – українського радіожурналіста

Управління культури і туризму
Волинської обласної державної адміністрації
Волинський краєзнавчий музей

Волинська державна обласна універсальна наукова
бібліотека ім. Олени Пчілки

КАЛЕНДАР знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік

Луцьк, 2005

**ББК 63.3(4УКР–4ВОЛ)Я25
К17**

“Календар знаменних і пам’ятних дат Волині” видається з 1991 року. Видання подає матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, чиї життєві шляхи пролягли через Волинь.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам’ятних дат 2006 року. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка і список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті з періодичних видань і збірників, довідники та бібліографічні посібники.

В кінці “Календаря” є покажчик імен видатних діячів Волині, список авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок.

“Календар знаменних і пам’ятних дат Волині” буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

Укладачі:

В. В. Бабій
Л. І. Голотюк
Г. В. Давидова
А. А. Понагайба

Редактори-упорядники:

Є. І. Ковальчук
Е. С. Ксендзук

Відповідальні за випуск:

А. М. Силюк
Л. А. Стасюк

- **25 червня** 70 років від дня народження Л. В. Хведчука (1936) – волинського художника-графіка
- **28 червня** 75 років від дня створення ВУО (1931)
- **28 червня – 10 липня** 355 років Берестецької битви (1651)
- **29 червня** 157 років від дня народження Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнограффа, фольклориста, громадської діячки
- **10 липня** 100 років від дня народження Б. Г. Шведа (1906–1945) – українського письменника
- **10 липня** 40 років від дня відкриття в м. Луцьку відділення загальнотехнічного факультету Київського авто-дорожного інституту, нині Луцький державний технічний університет (1966)
- **13 липня** 80 років від дня народження Б. М. Карабуліна (1926) – волинського художника
- **18 липня** 50 років від дня народження О. Є. Дубенчука (1956) — волинського майстра деревообробки
- **25 липня** 140 років від дня народження М. П. Левицького (1866–1932) — українського письменника і громадського діяча
- **27 липня** 75 років від дня народження Н. В. Бурчака (1931–1989) – українського економіста, ректора Луцького педагогічного інституту ім. Лесі Українки з 1980 по 1989 роки
- **28 липня** 70 років від дня народження Я. Н. Димнича (1936–1986) — волинського краєзнавця і педагога
- **1 серпня** 93 роки від дня смерті Лесі Українки (1871–1913) — видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки
- **2 серпня** 80 років від дня народження М. Р. Чорної (1926) – української вишивальниці, заслуженого майстра народної творчості України
- **8 серпня** 95 років від дня завершення Лесею Українкою драми-феєрії „Лісова пісня” (1911)

- **18 травня** 180 років від дня народження З. Сераковського (1826–1863) – діяча польського і литовського визвольного руху
- **21 травня** 85 років від дня народження М. Г. Киричука (1921) – волинського краєзнавця та педагога
- **1 червня** 85 років від дня народження І. І. Сварника (1921) – українського поета
- **4 червня** 75 років від дня народження Б. П. Певного (1931–2002) – українського художника, мистецтвознавця і журналіста
- **6 червня** 65 років від дня народження Ю. А. Германа (1941) – волинського художника
- **8 червня** 80 років від дня народження Л. С. Гіттика (1926–2004) – українського письменника, лікаря, педагога
- **10 червня** 100 років від дня народження А. П. Бринського (1906–1981) – командира партизанського з'єднання, Героя Радянського Союзу
- **14 червня** 75 років від дня смерті В. К. Липинського (1882–1931) – українського історика, публіциста, громадського та політичного діяча
- **15 червня** 50 років від дня створення Волинської державної обласної сільськогосподарської дослідної станції (1956)
- **18 червня** 325 років від дня народження Феофана Прокоповича (1681–1736) – церковного і громадського діяча
- **18 червня** 125 років від дня народження В. П. Островського (1881–1950) – українського письменника, журналіста і громадського діяча
- **19 червня** 50 років від дня народження Є. І. Ковальчук (1956) – музеєзнавця, історика та краєзнавця
- **22 червня** 65 років від початку Великої Вітчизняної війни (1941)

Знаменні та пам'ятні дати Волині на 2006 рік

- **1 січня** 60 років від дня народження В. П. Маренича (1946) – народного артиста України
- **6 січня** 120 років від дня народження О. Д. Алмазова (1886–1936) – українського військового діяча, генерал-хорунжого армії УНР
- **15 січня** 135 років від дня народження А. Ю. Кримського (1871–1942) – українського сходознавця, історика, фольклориста, літературознавця, письменника, перекладача
- **19 січня** 60 років від дня народження Г. В. Бондаренка (1946) – українського історика, педагога, краєзнавця
- **20 січня** 40 років від початку будівництва „Ковельсьільмашу” (1966)
- **23 січня** 75 років від дня народження І. В. Сподаренка (1931) – українського письменника і перекладача
- **24 січня** 65 років від дня народження Ю. В. Покальчука (1941) – українського письменника і перекладача
- **24 січня** 50 років від дня народження В. К. Барана (1956) – українського історика і педагога
- **29 січня** 75 років від дня народження В. П. Бондара (1931–1998) – волинського гончаря
- **2 лютого** 70 років від дня народження Б. Й. Заброварного (1936) – українського історика, педагога, краєзнавця
- **3 лютого** 70 років від дня народження В. І. Калитенка (1936) – українського журналіста
- **4 лютого** 260 років від дня народження Т. Костюшка (1746–1817) – діяча польського національно-визвольного руху

- **5 лютого** 125 років від дня народження С. П. Тимошенка (1881–1950) – архітектора, суспільно-політичного діяча
- **6 лютого** 110 років від дня народження Г. С. Філіповича (1896–1987) – волинського краєзнавця, організатора музейної справи
- **9 лютого** 125 років від дня народження О. К. Левчанівської (1881–1940?) – української політичної та громадської діячки
- **25 лютого** 135 років від дня народження Лесі Українки (1871–1913) — видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки
- **2 березня** 80 років від дня народження Ф. О. Балабухи (1926–1990) – українського актора, народного артиста України
- **5 березня** 60 років від дня народження Л. Мікоян (1946) – української актриси, заслуженої артистки України
- **9 березня** 192 роки від дня народження Т. Г. Шевченка (1814–1861) – видатного українського поета, художника, мислителя
- **10 березня** 145 років від дня смерті Т.Г.Шевченка (1814–1861) – видатного українського поета, художника, мислителя
- **13 березня** 70 років від дня народження О. П. Кондратович (1936) – волинського педагога і етнографа
- **18 березня** 85 років від дня підписання Ризького мирного договору (1921)
- **19 березня** 30 років від дня першого спектаклю Волинського театру ляльок (1976)
- **22 березня** 80 років від дня народження В. К. Гаврилюка (1926–2005) – волинського краєзнавця та філателіста
- **24 березня** 115 років від дня народження С. І. Вавілова (1891–1951) – російського фізика, державного і громадського діяча

- **25 березня** 95 років від дня народження О. В. Омельчука (1911–1981) – українського актора, народного артиста України
- **28 березня** 40 років від початку діяльності правління Волинської обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (1966)
- **березень** 45 років від початку спорудження Луцького електроапаратного заводу (1961)
- **6 квітня** 65 років від дня народження С. Ф. Кривенького (1941–1992) – українського самодіяльного композитора і поета
- **15 квітня** 70 років від дня народження В. Я. Мороза (1936) – українського історика, дисидента
- **19 квітня** 105 років від дня народження М. А. Рокицького (1901–1944) – українського художника
- **26 квітня** 20 років від дня Чорнобильської трагедії (1986)
- **27 квітня** 100 років від дня народження Є. С. Шаблювського (1906–1983) – українського літературознавця
- **28 квітня** 25 років від дня створення Волинського відділення товариства „Україна” (1981)
- **4 травня** 70 років від дня народження П. С. Собка (1936) – волинського художника
- **6 травня** 25 років від дня смерті В. К. Авраменка (1895–1981) – українського хореографа, актора, дослідника українських танців
- **13 травня** 65 років від дня народження А. В. Філатенко (1941) – заслуженої журналістки України
- **13 травня** 50 років від дня народження В. О. Вербича (1956) – українського поета і журналіста
- **15 травня** 45 років від дня відкриття Луцької дитячої художньої школи (1961)
- **17 травня** 115 років від дня народження К. К. Арцеулова (1891–1980) – російського льотчика

Філатенко А. Довгий шлях до визнання // Волинь. – 2003. – 11 лют.
Якименко М. Три голоси, а доля одна // Волин. губерн. відом. – 2003. – 13 лют.

* * *

Мареничі // Мистецтво України: Біограф. довід. – К., 1997. – С. 396.
Мареничі // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 841–842.

6 СІЧНЯ

120 років від дня народження О. Д. Алмазова (1886–1936) – українського військового діяча, генерал-хорунжого армії УНР

У роки національно-визвольної боротьби українського народу за свою незалежність (1917–1920 рр.) із народних мас вийшла плеяда військових діячів державного рівня. Яскравою зіркою серед них є ім'я генерал-хорунжого Армії УНР О. Алмазова. Він жив у драматичну добу революційного перевороту й творення нової держави, коли на зміну героїчним злетам приходила ганьба падінь, а перемоги оберталися гіркотою поразок.

Олексій Дмитрович Алмазов народився 6 січня 1886 р. в місті Херсоні. Тут минули його дитячі роки, а чудова природа степу дала йому той розмах, уміння швидко зорієнтуватися і прийняти правильне рішення, що були потім притаманні йому як командирові.

Молоді роки Олексія пройшли в горах Кавказу, де сувора й таємнича природа глибоко вплинула на юнака, загартувала його волю. Закінчивши реальне училище в 1905 р., він був призваний на дійсну службу. Призовна комісія направляє О. Алмазова до Петербурга, в Михайлівську артилерійську школу, яку він закінчує в 1908 р., а в 1914 р. завершує навчання на однорічних артилерійських офіцерських курсах. Подальше життя його було пов'язане із службою в армії.

У роки Першої світової війни Олексій Алмазов командує військовим з'єднанням на Західному і Південно-Західному фронтах. Війна дала йому бойовий досвід, який був використаний вже в українському війську.

Після Лютневої демократичної революції 1917 р. в Росії Україна стає на шлях боротьби за державну автономію. Революція застала велику частину українського населення одягнутою в шинелі,

- **4 жовтня** 76 років від дня смерті Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки
- **9 жовтня** 35 років від дня відкриття Лобненського музею партизанської слави (1971)
- **10 жовтня** 70 років від дня народження В. А. Наконечного (1936) – волинського архівіста, історика, краєзнавця
- **12 жовтня** 105 років від дня народження А. І. Коновалюка (1901–1977) – волинського краєзнавця, самодіяльного поета
- **17 жовтня** 60 років від дня народження М. М. Зінчука (1946–2004) – українського фотожурналіста
- **25 жовтня** 50 років від дня народження Л. П. Чучмана (1956–2003) – волинського краєзнавця і педагога
- **жовтень** 50 років від часу започаткування дружніх зв'язків Волинської області та Люблінського воєводства Республіки Польща
- **2 листопада** 55 років від дня народження С. С. Костукевич (1951) – волинської художниці
- **5 листопада** 195 років від дня народження М. Д. Іванішева (1811–1874) – українського історика і правознавця
- **9 листопада** 25 років від дня смерті Л. Я. Лежанської (1947–1981) – української поетеси
- **17 листопада** 105 років від дня народження Г. Ю. Жежко (1901–1977) – української поетеси
- **22 листопада** 65 років від дня народження М. Ю. Малиновської (1941–1983) – української письменниці та критика
- **30 листопада** 65 років від дня народження А. В. Микити (1941) – майстра народної творчості
- **4 грудня** 55 років від дня створення самодіяльного народного ансамблю пісні і танцю „Колос” (1951)

- **9 грудня** 75 років від дня народження О. П. Каліщука (1931) – українського композитора
- **17 грудня** 85 років від дня смерті Габрієлі Запольської (1857–1921) – польської письменниці та актриси
- **17 грудня** 55 років від дня народження М. В. Приймака (1951–2001) – заслуженого працівника культури України
- **17 грудня** 50 років від дня народження С. Н. Цюриця (1956) – українського письменника
- **18 грудня** 155 років від дня народження М. В. Крушевського (1851–1887) – польського вченого-мовознавця
- **23 грудня** 45 років від дня народження В. Д. Слапчука (1961) – українського письменника, лауреата Національної премії України ім. Тараса Шевченка
- **25 грудня** 65 років від дня народження Т. Г. Музичука (1941–1995) – актора, поета-пісняра, художника
- **31 грудня** 40 років від дня здачі в експлуатацію пологового будинку в м. Луцьку (1966)
- **850 років** від часу завершення будівництва Успенського собору в м. Володимирі-Волинському, пам'ятки давньоруського зодчества (1156)
- **850 років** від часу першої писемної згадки про с. Свинюхи, тепер Привітне Локачинського району (1156)
- **850 років** від часу першої писемної згадки про с. Фалемичі, тепер Володимир-Волинського району (1156)
- **810 років** від часу першої писемної згадки про м. Камінь-Каширський (1196)
- **805 років** від дня народження князя Данила Галицького (1201–1264) – політичного діяча, дипломата і полководця
- **640 років** від часу першої писемної згадки про с. Ветли, тепер Любешівського району (1366)
- **640 років** від часу першої писемної згадки про с. Люб'язь, тепер Любешівського району (1366)

тив на здобуття премії у номінації „За внесок у розвиток музичної культури України ХХ століття” в рамках фестивалю „Таврійські ігри”. За вагомих особистий внесок у розвиток української пісенної спадщини 8 лютого 2003 р. Указом Президента України тріо Мареничів присуджено звання народних артистів України.

Чимало пісень написав В. П. Маренич на вірші волинських поетів: Тараса Музичука, Петра Маха, Йосипа Струцюка, Василя Простопчука, Олександра Богачука. Сьогодні Валерій Петрович Маренич творить нові пісні, кладе їх на музику. Нещодавно при допомозі Олеся Саніна та Олега Климчука підготував до тиражування новий компакт-диск своїх пісень, який називає „скромною подякою колегам і друзям, живим і вже покійним”. До сольного альбому ввійшло близько двох десятків переважно повстанських пісень і пісень на слова волинських, львівських і київських авторів.

Людмила ЛАНШИНА

Література

- Співає тріо Мареничів. – К.: Муз. Україна, 1993. – 64 с.
- Волинь на зламі століть: історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк: Вежа, 2001. – 692 с.
- Про В. Маренича – с. 360.*
- Веселка С. Тріо Мареничів талант не розхлюпало. Але коромисло групи, яке усі троє несуть 27-й рік, уже не гнеться від слави // Висок. замок. – 2000. – 27 жовт.
- Гуменюк Н. “Мареничі завжди були народними” // Віче. – 2003. – 13 лют.
- Лагановський Л. Мареничі співають – солов'ї замовкають // Уряд. кур'єр. – 2003. – 2 серп.
- Макаренко О. І “Смерічка” і Мареничі // Молодь України. – 2004. – 6 січ.
- Олег Крамар і тріо Мареничів у Харкові // Дзвін. – 2005. – № 7. – С. 107–108.
- Пирожик О. Невідомий Маренич // Волинь. – 2005. – 10, 17 лют.
- Пирожик О. Незвичайні пригоди волинян у Кривому Розі // Волинь. – 2005. – 13 січ.
- Присяжна Ю. Ренесанс нашої пісні – янгольський злет // За віл. Україну. – 2004. – 17 лют.
- Сапеляк С. Хроніки дисидентські, невільницькі силуети // Дзвін. – 2005. – № 7. – С. 103–110.

У кінці 70-х рр. Мареничі стали призерами фестивалю „До-нецькі самоцвіти”, переможцями зонального конкурсу вокальних і вокально-інструментальних ансамблів, присвяченого XI Все-світньому фестивалю молоді та студентів, отримали приз глядачів у телеконкурсі „З піснею по життю”. Вони успішно гастролювали в Польщі, Чехословаччині, Болгарії, США, Канаді та Великобританії. У Чехословаччині після своїх виступів кілька місяців вважалися найпопулярнішими виконавцями. Центральне телебачення зняло фільм „Співає тріо Мареничів”, а фірма „Мелодія” випустила платівку із записом їх пісень. Також колектив записував свої твори у студіях грампластини в Білостоці в Польщі, в Словаччині.

У 1979 р. Мареничам присвоєно звання заслужених артистів УРСР. Пісні у виконанні цього колективу зворушують серце, піднімають настрій, вселяють віру і оптимізм. Номер концертної програми тріо – маленька вистава. Її оригінальність проявляється в незначних на перший погляд деталях костюмів, способів використання кастаньєт, марокасів, бонгів чи губної гармошки. Кожна пісня виконується по-своєму особливо: легкість, граціозність із елементами гротеску в пісні „Ой, під вишнею...”, ліризм із мотивами драматизації та іскринками народного гумору співіснують у виконанні пісень „Сиджу я край віконечка” і „Бодай ся когут збудив”, використання різноманітних гам, неприховане лукавство в манері співу неповторно синтезуються в пісні „Посилала мене мати”. У співі Мареничів поряд з яскравою образністю, мелосом бачиться звичайна хода нашого сьогодення, розкривається сила і привабливість вміло використаних сучасних ритмів, складність і багатогранність характерів героїв. Це підтверджує і виконання пісень сучасних авторів, зокрема, „Сіяч” на вірш Дмитра Павличка, „Трубадури” і „Твої турботи” Олександра Зуєва, „Люби” Володимира Кушнірука, „Тиша навкруги”, „Приснилось матері” волинця на Олександра Богачука, „Маки червоні” Олександра Злотника, „Чорнобильські села” Оксани Пахльовської. Тріо виконує пісні глибоко філософські, складні, з прекрасними поетичними образами. Вдумлива режисерська робота над кожним номером не заслонила головного: виразної та багатой мелодії, первісної краси пісенного слова. Саме це обумовило успіх Мареничів.

Єдиний компакт-диск тріо „Три тополі” був виданий у березні 1999 р. київській фірмі „Оберіг” і призначений для зарубіжжя. У 2001 р. Спілка молодих журналістів Волині висунула цей колек-

- **560 років** від часу першої писемної згадки про с. Милуші, тепер Луцького району (1446)
- **560 років** від часу першої писемної згадки про с. Задиби, тепер Турійського району (1446)
- **465 років** від дня народження Іпатія Потія (1541–1613) – церковного діяча
- **460 років** від часу першої писемної згадки про с. Бихів, тепер Любешівського району (1546)
- **460 років** від часу першої писемної згадки про с. Деревок, тепер Любешівського району (1546)
- **430 років** від часу спорудження церкви Загорівського Різдва-Богородичного монастиря (1576)
- **370 років** від часу заснування Білостоцького монастиря і спорудження Михайлівської церкви у с. Білосток, тепер Луцького району (1636)
- **330 років** від часу спорудження церкви Різдва Богородиці у с. Новосілки, тепер Турійського району
- **235 років** від дня народження А.Фелінського (1771–1820) – польського письменника і педагога
- **230 років** від часу спорудження Михайлівської церкви у с. Омельно, тепер Ківерцівського району (1776)
- **220 років** від часу спорудження Троїцької церкви у с. Рудка-Козинська, тепер Рожищенського району
- **220 років** від дня народження А. Фірковича (1786–1874) – караїмського історика і археолога
- **195 років** від дня народження П. Батюшкова (1811–1892) – церковного діяча
- **160 років** від дня народження В. Висоцького (1846–1894) – польського поета і фотографа-художника
- **150 років** від дня народження М. П. Кудрицького (1856–1933) – громадського діяча
- **150 років** від дня народження М. І. Теодоровича (1856–30-ті рр. XX ст.) – історика, краєзнавця, церковного діяча

- **130 років** від часу видання альбому Олени Пчілки „Український народний орнамент” (1876)
- **125 років** від дня народження Л. Марковича (1881–1930) – громадського діяча
- **120 років** від часу виходу збірника Олени Пчілки „Думки-мережанки” (1886)
- **120 років** від дня народження Я. Гофмана (1886–?) – польського політичного і культурного діяча
- **115 років** від дня народження В. Комаревича (1891–1927) – громадського і церковного діяча
- **115 років** від дня народження А. Пащука (1891–?) – громадського і політичного діяча, першого голови Луцької „Просвіти”
- **50 років** від дня смерті А. В. Річинського (1892–1956) – українського громадського та церковного діяча

1 СІЧНЯ

60 років від дня народження В. П. Маренича (1946) – народного артиста України

Валерій Петрович Маренич народився 1 січня 1946 р. у м. Кривий Ріг. У 1991 р. закінчив Луцьке культосвітнє училище.

1972 р. спільно з Антоніною Олександрівною та Світланою Олександрівною створили при Волинській обласній філармонії вокальне тріо Маренич. В репертуарі колективу – українські народні пісні („Несе Галя воду”, „Ой, у гаю при Дунаю”, „У неділю пораненько” та інші), пісні сучасних композиторів („Три поради”, „Чарівна скрипка” І. Поклада) та народів світу („Ти, гітара і я” (іспан.), „Три капуцини” (франц.). Визнання до молодих митців прийшло в середині 70-х рр., коли кількість вокально-інструментальних ансамблів в Україні зростала. Перший величезний успіх тріо відбувся під час концерту в Палаці культури „Україна” в Києві.

У нового колективу була власна неповторна манера виконання, свій стиль. Мареничі принесли на естраду насамперед звичайнісіньку тишу, повернули на сцену проникливу задушевну мелодійність, котрої так бракувало слухачам голосних, але пустопорожніх пісень. Виразалося це у відмові від традиційного голосного супроводу, фонограм і електроакустичних підсилювачів. Вони співають лише під тихий передзвін гітари та перестук бонгів. Їх спів зачаровує своєю щирістю, з’являється високе розуміння сили пісні.

Стежка пошуків привела артистів до глибокої криниці волинського фольклору, в якому щиро кохалася наша славетна землячка Леся Українка. Мареничі їздили у віддалені села, розмовляли з літніми людьми, записували з голосу старовинні волинські, і не лише волинські пісні. Багато корисного дало спілкування із збирачами фольклору. Одна з них – лучанка Антоніна Іванівна Голентюк. Чимало пісень з її колекції нині в репертуарі тріо. Доводилось розшукувати й рідкісні пісенні збірники, зокрема, збірник „Пісні з Волині”, упорядкований Олексієм Опшуркевичем та Мирославом Стефанишиним, збірник „Пісні Явдохи Зуїхи” (подарувала сім’я Танцюр із Гайсина), збірник „Українські народні пісні дорядянського періоду”, „Пісні літературного походження” (отримали з рук Назарія Яремчука і дружини Олени), два томи „Українських народних ліричних пісень”. Виконання невідомих народних пісень у сучасній, але не навмисно стилізованій манері принесло успіх.

області. Після закінчення навчання в аспірантурі при Київському педінституті з 1977 р. постійно працює на історичному факультеті у Луцькому педінституті, а з 1993 року – у Волинському державному університеті імені Лесі Українки. З 1987 по 1993 рр. працював про-ректором по заочному навчанню. З 1997 р. – завідувач кафедри теорії і методик викладання Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

На педагогічній та викладацькій роботі вже більше як 30 років. Кандидатську дисертацію на тему “Комітети бідноти України 1918–1920 рр.” захистив у 1981 р., а у 1984 р. одержав атестат доцента кафедри історії СРСР і УРСР. За час педагогічної діяльності читав різні курси, зокрема, “Історія України”, “Спеціальні історичні дисципліни”, “Теорія та методологія історії”, “Історична географія” та інші спецкурси і спецсемінари. На запрошення Міністерства освіти брав участь у підготовці навчальних програм із курсів “Спеціальні історичні дисципліни” та “Історична географія”. Для шкільного курсу історії з тематики “Наш край...” підготував ґрунтовну програму “Історія Волині з найдавніших часів”, розраховану на студентів історичних факультетів і слухачів системи підвищення кваліфікації. З 1 вересня 2005 року за його ініціативою в школах Волинської області запроваджено програму факультативного курсу “Волинезнавство”. З 1997 р. бере участь у роботі Геральдичної комісії Волинської облдержадміністрації. З його ініціативи було розроблено і прийнято Герб і Прапор Волинської області на основі історичних традицій краю.

Серед важливих напрямів діяльності вченого і педагога є його участь у багатьох краєзнавчих виданнях і наукових збірниках історико-краєзнавчих конференцій та в редколегії навчально-методичного вісника “Педагогічний пошук”, де веде рубрику “Краєзнавство”, залучаючи до співпраці відомих дослідників Волино-Поліського краю. Брав участь у багатьох міжнародних, всеукраїнських, регіональних історико-краєзнавчих конференціях, семінарах, симпозиумах. Організатор і учасник конференцій Великої Волині та сімнадцяти конференцій “Минуле і сучасне Волині і Полісся”. Учасник I, II і III з’їздів Всеукраїнської спілки краєзнавців (1990, 1996, 2003 рр.). Автор понад 200 публікацій: монографій, підручників, статей, рецензій з історії України та Волині, спеціальних історичних дисциплін, історичного краєзнавства, теорії та практики історичного пізнання.

тому після повалення самодержавства вояки виявляють тверду рішучість мати збройні сили України. Центром руху стає Київ, де створюються перші національні військові частини та організації.

Офіцер царської армії О. Алмазов без вагань переходить на службу Україні і бере активну участь у формуванні українського війська. У квітні 1917 р. в Києві О. Алмазов організовує Гарматний дивізон, у січні 1918 р. бореться проти більшовицьких військ Муравйова, що наступали на Київ. У березні 1918 р. у Харкові О. Алмазову з великими зусиллями вдається переформувати Гарматний дивізон у Запорізький кінногірський гарматний дивізон, бійців якого, мужніх і відважних, любовно називали „алмазівцями”.

Протягом цього року дивізон здійснює бойові операції проти більшовицької навали в складі Запорізької дивізії, а згодом – Запорізького корпусу Армії УНР.

У грудні 1919 р. Червона Армія захопила значну частину Правобережної України, польські підрозділи окупували Волинь і Західне Поділля. Лише незначну територію України контролювала армія УНР. Оточений з усіх боків уряд УНР приймає єдино правильне рішення: з’єднанням Армії УНР перейти фронт і розпочати 6 грудня 1919 р. свій перший зимовий похід.

Генерал О. Алмазов очолює різні бойові групи та підрозділи УНР, які ведуть важкі бої за Липовець, Умань, Черкаси, Канів, Золотоношу і Балту. У 1920 р. О. Алмазову присвоюється чин генерал-хорунжого. За видатні заслуги він нагороджується найвищою військовою відзнакою – „Залізний Хрест”.

Протягом 1920 р. становище уряду УНР продовжувало ускладнюватися. Між польським і українським урядами було підписано політичний договір та військову конвенцію, за якою Польща визнала УНР і її уряд на чолі з С. Петлюрою. У квітні 1920 р. Ю. Пілсудський спрямував свої війська проти Червоної Армії. Війська УНР, згідно з укладеною конвенцією, виступили на боці поляків. Після укладеного між Польщею і Московією перемир’я, частини Армії УНР одержали наказ припинити бойові дії проти червоних військ. 21 листопада 1920 р. Українська Армія, віддавши останній салют рідній землі, покинула Україну і разом зі своїм урядом перейшла на територію, контрольовану Польщею.

Для О. Алмазова починається драматична сторінка в житті. За наказом польського уряду підрозділи Армії УНР були інтерновані

у таборах для військовополонених. Вони мусили роззброїтися, здати коней та все майно. Генерал докладає багато зусиль, щоб зберегти свою частину для майбутніх боїв за волю Батьківщини. Але ці нездійсненні мрії треба було заховати в глибині душі і братися за сіру буденну роботу.

О. Алмазов не зламався, бо був вольовою людиною, не нарікав на долю. Працював якийсь час при польському війську, а у 1923–1925 рр. – на вугільній шахті товариства „Сатурн” помічником маркшейдера.

У 1926 р. переїхав до Чехословаччини, поступив на гідротехнічний відділ Української господарчої академії в Подебрадах, яку закінчив у 1930 р. Отримавши диплом інженера, переїжджає на Волинь у Луцьк. Сім'я мешкає на вулиці Садовій, 6. О. Алмазов поринає в громадську діяльність, працює в Товаристві імені Лесі Українки, обирається в ньому першим заступником голови управи.

Його активну громадську роботу незабаром помітила польська служба безпеки. З початку 1930-х рр. воєводі Г. Юзевському часто вказували на те, що О. Алмазов не може обіймати посади в органах влади. У квітні 1935 р. під виглядом реорганізації Міністерства рільництва і реформ рільничих його пропонується звільнити. Незважаючи на донесення, в якому О. Алмазов характеризується як чужинець, що не прийняв польського підданства, волинський воєвода пише подання до Міністерства рільництва і реформ рільничих, в якому позитивно говорить про О. Алмазова.

І хоча переможцем у цьому двобої виходить воєвода, гоніння на генерала не припиняються і надалі. Чим більший наступ, тим активнішою стає його громадська робота, зростає авторитет.

Переслідування властей мали для О. Алмазова фатальні наслідки. 13 грудня 1936 р. о 5 годині ранку він помер від крововилив у мозок.

Згадуючи сьогодні генерал-хорунжого Олексія Алмазова, ми разом з тим вшановуємо пам'ять десятків тисяч патріотів, які підносили національну свідомість українців, твердо вірячи в щасливе майбутнє своєї Батьківщини.

Лариса КРИШТАЮК

Література

Алмазов Олексій Дмитрович // “Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. 2. – С. 274–281.

Мельничук Б. Тримовний Агатангел Кримський // Літ. Україна. – 2004. – 10 черв.

Циганкова Е. Комісія для дослідів з історії Близького Сходу ВУАН (1930–1933) // Київ. старовина. – 2002. – № 5. – С. 36–48.

Шкляр В. Агатангел і Марія: нечестиве кохання в блакитному інтер'єрі // Сучасність. – 2004. – № 4. – С. 49–59.

* * *

Кримський Агатангел // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т. 3. – С. 1184.

Кримський Агатангел Юхимович // Українська літературна енциклопедія. – К., 1995. – Т. 3. – С. 58–60.

Кримський Агатангел Юхимович // Мала енциклопедія етнодержавознавства. – К., 1996. – С. 849–850.

Кримський Агатангел Юхимович // Довідник з історії України. (А–Я). – К., 2001. – С. 373.

19 СІЧНЯ

60 років від дня народження Г. В. Бондаренка (1946) – українського історика і педагога

Геннадій Васильович Бондаренко – кандидат історичних наук, доцент (з 2003 р. на посаді професора) кафедри археології та джерелознавства Волинського держуніверситету імені Лесі Українки, заслужений працівник народної освіти України (1993 р.), лауреат премії імені Д. Яворницького Всеукраїнської спілки краєзнавців (з 1993 р.) та обласної премії Волинського фонду культури імені Галшки Гулевичівни (1996 р.), член-кореспондент Української академії історичних наук (з 1999 р.). Із 1989 р. голова Волинського обласного товариства краєзнавців. Із 1996 р. член правління Всеукраїнської спілки краєзнавців.

Народився 19 січня 1946 р. у м. Сатанів Городоцького району Хмельницької області у родині військовослужбовця. До 1968 р. жив у м. Ізяславі Хмельницької області, навчався у СШ № 2 і працював з 1964 року в районній бібліотеці для дітей та юнацтва. У 1968 р. без відриву від виробництва закінчив Кам'янець-Подільське культурно-освітнє училище і одержав фах бібліотекаря.

У 1972 р. закінчив історичний факультет Кам'янець-Подільського педінституту і працював вчителем історії та суспільствознавства середньої школи № 3 м. Полонне Хмельницької

Кримський А. Література кримських татар // Хроніка-2000. – 2000. – Вип. 34. – С. 24–32.

Кримський А. Хазари // Вісник АН України. – 1993. – № 1. – С. 48–54.

Кримський А. О. С. Хаханов (1864–1912): Промова на засіданні Східної комісії 22.10.1912 року // Хроніка-2000. – 2002. – № 47–48. – С. 199–212.

* * *

Агатангел Кримський // Сто найвідоміших українців. – 2-ге вид., випр. і доп. – М.; К., 2002. – С. 392–396.

Баженів Л. В. Кримський Агатангел Юхимович // Баженів Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX–XX ст. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 252.

Борисенко В. Агатангел Кримський – організатор і дослідник української етнології // Борисенко В. Нариси з історії укр. етнології 1920–1930-х рр. – К., 2002. – С. 22–27.

Костюк Г. Літературно-мистецькі перехрестя (паралелі). – Вашингтон; К., 2002. – 416 с.

Про А. Кримського див. Показчик імен, с. 407.

Кримський Агатангел (1871–1942) // Народжені Україною: Мемор. альм. – К., 2002. – Т. 1. – С. 824–825.

Кримський А. Ю. // Провідники духовності в Україні. – К., 2003. – С. 460–462.

Ольшевський І. “У мене є любка – то рідна країна...” // Літопис Волині. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 86–95.

Оляндер Л. Психологізм А. Кримського: позиція героя та я-автора // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині: Матеріали XIV Волин. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права: Зб. наук. пр. – Луцьк, 2004. – С. 108–110.

Грицак О. Українець тюркського походження // Історичний календар, 2001. – К., 2001. – С. 63–70.

Сохань С. В. Кримський Агатангел Юхимович // Особові архівні фонди Інституту рукопису: Путів. – К., 2002. – С. 276–283.

Сюндюков І. Народ вічний у пізнанні: Українська ідея Агатангела Кримського у вселюдських системах координат // Україна Incognita. – К., 2002. – С. 287–291.

Златогорський О. “Моя любов горить собі тихесенько...” // Луцьк. мол. – 2003. – 20 лют.

Латанський В. Кримчани про академіка // Літ. Україна. – 2002. – 11 лип.

Рожко В. Герої не вмирають // Рожко В. І потекла сторіками...: Могили не можуть мовчати. – Австралія, 1994. – С. 154–197.

Берекета Б. Луцьк пам'ятає генерала Алмазова // Голос України. – 1992. – 5 груд.

Бондарук Л. Герої не завжди вмирають на полі бою // Луцьк. замок. – 1997. – 30 жовт.

Дмитрук В. Пам'яті генерала – патріота Олекси Алмазова // Волинь. – 1996. – 10 серп.

Жижара З. Пам'ятник генералу УНР // Сіл. вісті. – 1992. – 17 листоп.

Рожко В. А ми дивились і мовчали / В. Рожко, А. Кравчук // Мол. ленінець. – 1989. – 23 груд.

Романюк Н. Алмазов після диктатури пролетаріату // Україна мол. – 1992. – 17 листоп.

* * *

Алмазов Олекса // Довідник з історії України (А–Я). – К., 2001. – С. 22.

15 СІЧНЯ

135 років від дня народження А. Ю. Кримського (1871–1942) – українського сходознавця, історика, фольклориста, літературознавця, письменника, перекладача

Кримський Агатангел Юхимович (15.01.1871 – 25.01.1942) – видатний український вчений-філолог, сходознавець, історик, письменник і перекладач, академік АН України (з 1913 р.), до 1928 р. – її неодмінний секретар. З 1921 р. до 1929 р. – директор Інституту української мови (тепер Інститут мовознавства імені О. О. Потебні), одночасно – професор Київського університету. На схилі літ, 1941 р., був репресований.

Народився у місті Володимирі-Волинському в сім'ї вчителя історії. Батько його походив із бахчисарайського татарського роду, мати була простою селянкою. Спочатку А. Кримський навчався у Володимирі-Волинському, живучи у своїй тітки, бо батько переїхав учителювати до міста Звенигородки (нині Черкаської області). Навчання продовжив у Києві: спочатку у другій Київській гімназії, далі у приватному навчальному закладі – колегії Павла Галагана. Закінчив також Інститут східних мов у Москві, філологічний факультет Московського університету. 1896 р. молодий учений відбув

у дворічне наукове відрядження до Сирії й Лівану для вдосконалення арабської та інших семітських мов. Повернувшись до Москви, став завідувачем кафедри арабської філології і тюркських мов у Лазаревському інституті. А. Ю. Кримський володів багатьма мовами світу. З цього приводу він писав: „В дитячі роки я досконало знав німецьку, французьку, польську, англійську мови. В юнацькі роки добре володів грецькою, турецькою, італійською, давньоєврейською, санскритом. Зараз, на схилі років, я володію кількома десятками мов. Уже в зрілі роки я вивчив абіссінську (ефіопську), вавілонську мови”.

Йому належить авторство численних наукових праць зі сходознавства, історії арабів, персів, турків, історії ісламу, української мови, літератури й етнографії. В літературі він виступив уперше 1889 р. як поет (поетичні твори його увійшли до збірки „Пальмове гілля”; оповідання склали збірки „Повістки й ескізи з українського життя” (1890–1894), „Бейрутські оповідання” (1906); 1905 р. вийшла повість „Андрій Лаговський”. Літературно-художня, наукова, епістолярна спадщина велика за обсягом (понад 1000 наукових праць) і надзвичайно цікава за змістом, багатогранна, як і сама його творча особистість.

Агатангел Кримський – популяризатор творчості Т. Г. Шевченка, автор кількох праць про поета. Індійському письменникові Рабіндранату Тагору він надіслав у дарунок „Кобзар”.

А. Кримський – друг і побратим Лесі Українки. З 1895 р., від першого листа, якого Леся написала йому, щоб висловити вдячність за той щирий, повний глибокої туги лист, який він написав Павликові, довідавшись про смерть її дядька, М. П. Драгоманова, і до кінця її життя їх зв’язувала справжня дружба, теплі товариські стосунки. У своїх спогадах А. Кримський писав: „Ми були близькими друзями протягом багатьох років, до останнього дня життя Лесі Українки. Вона довіряла мені свої твори раніше, ніж друкувати їх.”

Обмін думками, критичними зауваженнями і порадами, величезна повага були між цими двома велетами думки взаємними. Кримському першому Леся Українка призналась: „Боже, прости мене і помилуй! Я написала „Дон Жуана”! Отого-таки самого, все-світнього і світового, не давши йому навіть ніякого псевдоніма... Тільки про се ще ніхто з моїх знайомих не знає, крім Вас, і я прошу Вас нікому про се не казати, поки сей „Кам’яний господар” не ви-

йде в друку.” „Шановному побратимові А. Кримському” Леся Українка присвятила драматичну поему „В катакомбах”.

Видатного вченого-сходознавця високо оцінив І. Я. Франко: „Незвичайна поява серед українців, незвична своєю енергією, пристрасною любов’ю до України і різносторонністю знання й таланту, се Агатангел Кримський. Філолог з фаху, орієнталіст із замилювання, він виявив себе високоталановитим поетом, дуже оригінальним повістярем”.

1970 р. ім’я Агатангела Кримського було внесено до переліку видатних подій і діячів XVI сесією Генеральної Асамблеї ЮНЕСКО для відзначення в усьому світі. Це означало визнання значимості творчого доробку видатного українського вченого.

Наталія ПУШКАР

Література

- Кримський А. Твори: В 5 т. – К.: Наук. думка, 1972–1973. – Т. 1–5.
Кримський А. Поезії. – К.: Рад. письменник, 1968. – 339 с.
Кримський А. Вибрані твори. – К.: Дніпро, 1965. – 660 с.
Кримський А. [Вірші]; Андрій Лаговський: (Розділ з першої част. роману) // Українське слово: Хрестоматія укр. л-ри. та літ. критика: В 4 кн. – К., 2001. – Кн. 1. – С. 716–726.
Кримський А. З “Пальмового гілля”: Тарасове свято на чужині; Похвала пустині (із св. Єфрема Сирійця); З “Рубайят” Омара Хайяма; З Гафізових пісень (XIV в.) // Світязь: Альм. Волин. орг. Нац. Спільки письменників України. – Луцьк, 1999. – Вип. 6. – С. 119–122.
Кримський А. “Забрався я на шпиль...”; “Рече пророк...”; “Я спинився на спочинок...”; “З червоним блиском місяць згасає”: [Поезії] // Сто років юності: Антол. укр. поезії XX ст. в англ. мов. перекладах. – Львів, 2000. – С. 96–101.
Кримський А. Історія Туреччини. – 2-е вид., випр. – К.; Львів: Олір, 1996. – 228 с.: іл.
Кримський А. Нарис історії українського правопису до 1927 року // Історія українського правопису XVI–XX століття: Хрестоматія. – К., 2004. – С. 392–419.
Кримський А. [Переклади] // Тисячоліття: Поетич. переклади України-Русі. – К., 1995. – С. 361–364.
Кримський А.Ю. Тарасове свято на чужині // Література рідного краю: Волинь. 5–6 [кл.]. – Луцьк, 1999. – С. 62.
Кримський А. Українська мова, звідкіля вона взялася і як розвивалася // Історія української мови: Хрестоматія. – К., 1996. – С. 16–37.

Як науковець Володимир Кіндратович реалізує свої можливості, працюючи з 1986 р. старшим викладачем, доцентом, професором Луцького педагогічного інституту ім. Лесі Українки (з 1993 р. – Волинський державний університет). В основному він є дослідником новітньої історії України. Про це свідчать його книги „Україна після Сталіна. Нарис історії 1953–1985 рр.” (1992) та „Україна 1950–1960-х рр.: еволюція тоталітарної системи” (1996). А ще він є співавтором колективних монографій, зокрема, багатотомного дослідження „Україна крізь віки” (1999 р.).

Враховуючи великий науковий потенціал та організаторські здібності Володимира Кіндратовича, у 1998 р. його було призначено на посаду проректора з гуманітарних питань Волинського державного університету імені Лесі Українки, яку він обіймав по 2005 р. Нині він – завідувач кафедри новітньої історії України Волинського державного університету ім. Лесі Українки.

З жовтня 1997 по липень 2004 рр. Володимир Баран був головою Волинської крайової організації Всеукраїнського товариства „Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

Тамара КОПИЛОВА

Література

Баран В. К. Література та мистецтво України в період застою / В. К. Баран, Є. І. Франчук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: Історія. – Луцьк, 1996. – Вип. 3. – С. 47–55.

Баран В. К. Політична активність робітничого класу // Минуле і сучасне Волині. Тези доп. та повідомл. II-ї Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1988. – Ч.1. – С. 20–22.

Баран В. К. Початок хрущовської „відлиги” в Україні // Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей історичного факультету. – Луцьк, 1995. – Вип.1. – С. 82–86.

Баран В. Україна: новітня історія (1945–1991 рр.) / НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2003. – 670 с.

Баран В. К. Україна після Сталіна: Нарис історії, 1953–1985 рр. – Львів: МП „Свобода”, 1992. – 124 с.:іл.

Дмитрук В. Г. Вони боролися за волю України: (Нарис історії Сіро-жупанної дивізії) / Рец.: В. І. Сергієнко, К. К. Кондратюк, В. К. Баран, М. М. Кучерепа. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 286 с.

Дмитрук В. Г. Вони боролися за волю України: (Нарис історії боротьби проти тоталітарного режиму в Україні в 1921–1939 рр.). Т. II / Рец.: В. І. Сергієнко, К. К. Кондратюк, В. К. Баран, М. М. Кучерепа. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2005. – 282 с.

Г. Бондаренко разом із професором М. Д. Березовчуком є автором монографії “Пролетарская опора в деревне” (К., 1986), у якій представлено історію комітетів бідноти України 1918–1920 рр. Він був членом авторського колективу “Історії Волині з найдавніших часів” (Львів, 1988), яка охоплювала політичну, соціально-економічну історію та історію культури краю. За останні роки він став автором посібників “Спеціальні історичні дисципліни” (Луцьк, 1997), “Історичне пізнання: питання теорії і практики” (1998) та монографії “Історичне краєзнавство Волині” (Луцьк, 2003).

Анатолій СИЛЮК

Література

Бондаренко Г. В. Бібліографія історичного краєзнавства // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: Іст. науки. – Луцьк, 2001. – № 5. – С. 90–98.

Бондаренко Г. [Виступ] // III з'їзд Всеукраїнської спілки краєзнавців. (29–30 жовт. 2003 р.): Матеріали та док. – К., 2004. – С. 55–59.

Бондаренко Г. Волинь і Волинське Полісся в історичній політичній географії // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина: Матеріали XIII Волин. наук. іст.- краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 11–14.

Бондаренко Г. Волинь періоду Другої світової війни в радянській та сучасній літературі // Волинь в Другій світовій війні: Зб. наук. та публіцист. ст., присвяч. 60-річчю визволення Волин. обл. від фашист. загартників. – Луцьк, 2004. – С. 180–201.

Бондаренко Г. Володимир і Володимирська земля в сучасній історіографії (від 1988 р.) // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині: Матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 13–15.

Бондаренко Г. Десять років Волинському обласному товариству краєзнавців // Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 35–38.

Бондаренко Г. В. Джерела вивчення історичної топоніміки Волині // Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей історичного факультету. – Луцьк, 1999. – Вип.4. – С. 150–153.

Бондаренко Г. В. Доля і подвижництво // „Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. 1. – С. 252–273.

Бондаренко Г. В. Етапи історичного краєзнавства і сьогодення / Г. В. Бондаренко, Б. Й. Заброварний // Минуле і сучасне Волині: Краєзнавство: історія, здобутки, перспективи: Тези доп. та повідомл. II регіон. конф. “Велика Волинь” і IV обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1992. – С. 3–6.

Бондаренко Г. Етнографія Волині та її здобутки від 1991 р.: історіографічний аспект // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народне мистецтво і духовність: Матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф.: Зб. наук. пр. – Луцьк, 2005. – С. 3–5.

Бондаренко Г. З історії бібліотеки і книг Луцького Христо-Воздвиженського братства (XVI–XVIII ст.) // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Матеріали XVI Волин. іст.-краєзн. конф., присвяч. 65-річчю Волин. держ. обл. універс. наук. б-ки ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2005. – С. 4–5.

Бондаренко Г. В. Зачарований Поліссям: (Про вчителя-краєзнавця В. М. Кмецинського) / Г. В. Бондаренко, А. М. Силюк // „Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. 3. – С. 476–477.

Бондаренко Г. Звіт про діяльність Волинського обласного товариства краєзнавців // Всеукраїнська спілка краєзнавців. – К., 2003. – С. 26–42.

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині в контексті української і всесвітньої історії // Історія України: Маловідомі імена, події, факти: Зб. наук. ст. – К., 2004. – Вип. 25. – С. 295–302.

Бондаренко Г. Історико-краєзнавчі дослідження Волині 40–50-х рр. XX ст. // Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей історичного факультету. – Луцьк, 2000. – С. 76–79.

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині: Моногр. у 2 кн. – Луцьк: Вежа, 2003. – Кн. 1–2.

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині середини 80-х – кінця 90-х років XX ст. // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: Матеріали IX наук. іст.-краєзн. міжнар. конф. – Луцьк, 1998. – С. 5–7.

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині та Волинського Полісся на межі тисячоліть // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст. – краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 8–13.

Бондаренко Г. Історичне пізнання: питання теорії і практики. – Луцьк: Ред.-видав. від. ВДУ ім. Лесі Українки, 1998. – 189 с.

Бондаренко Г. В. Історичні традиції краєзнавчих досліджень Волині від 40-х рр. XIX ст. до 40-х рр. XX ст. / Г. В. Бондаренко, А. М. Силюк // Замосцько-Волинські музейні зошити. – Zamość, 2003. – Т. 1. – С. 167–179.

Література

Сподаренко І. В. Колодязь коло моєї хати: Оповідання / Вступ. слово П. Туріненко. – К.: Рад. письм., 1984. – 175 с.

Сподаренко І. Таємниця: Оповідання. – К.: Веселка, 1982. – 31 с.

* * *

Денисюк В. Журналістика Волині: факти й імена: Нариси історії засобів мас. інформації Волині XX – поч. XXI ст. – Луцьк: Надстир'я, 2005. – 352 с.

Про І. В. Сподаренка – с. 61.

Шлях до читача ніколи не кінчається: Докум. зб. – Луцьк: Волин. обл. друк, 2004. – 315 с.: іл.

Про І. В. Сподаренка – с. 5.

Досвід “Сільських вістей” – молодим редакторам // Сіл. вісті. – 2004. – 15 лип.

Карпенко О. “Сільські вісті” святкували // Сіл. вісті. – 2005. – 18 берез.

* * *

Сподаренко Іван Васильович // Літературна карта Волині: Бібліогр. покажч. – Луцьк, 1988. – С. 60.

24 СІЧНЯ

50 років від дня народження В. К. Барана (1956) – українського історика і педагога

Народився Володимир Кіндратович Баран 24 січня 1956 р. в селищі Стара Виживка. Отримавши повну середню освіту в своєму рідному селищі, у 1973 р. поступив на історичний факультет Луцького державного педінституту ім. Лесі Українки. Захопившись у вузі навчанням, історією, Володимир Кіндратович визначив свій майбутній життєвий шлях – історична наука. З 1977 по 1979 рр. служив у лавах Радянської Армії. Після служби в армії повернувся у Луцький педінститут як асистент, паралельно працював молодшим, згодом старшим науковим співробітником Інституту суспільних наук АН УРСР (м. Львів). У 1984 р. Володимир Кіндратович у Львівському державному університеті захистив кандидатську дисертацію на тему „Суспільно-політична активність робітничого класу УРСР в 1966–1975 рр.” Довгий період часу працював над докторською дисертацією „Україна в 1950–1960 рр.: еволюція тоталітарної системи” і в 1997 р. успішно захистив її в Інституті українознавства НАН України.

працював кореспондентом РАТАУ по Волинській області. З квітня 1965 р. – заступник редактора газети „Радянська Волинь”. 28 травня 1966 р. вийшов перший номер газети „Радянська Волинь”, де Іван Васильович – головний редактор. Волинській обласній газеті І. В. Сподаренко присвятив 5 років свого життя. 17 січня 1971 р. вийшов останній номер „Радянської Волині” під його редакцією.

Після Волині було ще горнило двох обласних газет, нелегка журналістська праця, становлення особистості керівника-адміністратора. Займався перекладацькою роботою. Серед авторів, переклади яких здійснював І. В. Сподаренко – російські письменники М. Носов, В. Крапивін, А. Алексін. Написав ряд художніх творів. Зокрема, у київському видавництві „Веселка” в 1982 р. вийшло оповідання „Таємниця”, у 1984 р. – оповідання „Колодязь коло моєї хати”. На сторінках „Радянської Волині” писав рецензії на твори волинських авторів.

У 1973 р. Іван Васильович Сподаренко очолив редакцію газети „Сільські вісті”. Вже протягом тридцяти двох років він її незмінний керівник, голова редакційної ради. За мудрість, чуйність, велике і добре серце колектив називає Івана Сподаренка „сільсько-вістянським батьком”. Його велика заслуга в тому, що нинішні „Сільські вісті” – бойові, непримиренні до кривдників селян, принципові і правдиві.

У березні 2005 р. „Сільські вісті” відсвяткували ювілей – 85 років від часу створення. Ювілей газети – це свято всього колективу і редактора. Колеги згадують, скільки прийшлося пережити разом і які бурі шуміли над газетою, як важко дався переломний період 90-х років. Як безстрашно відстоював правду народний депутат України Іван Васильович Сподаренко, скількох пройдисвітів вивів на чисту воду, скільком чесним людям допоміг відстояти своє добре ім'я. Вочевидь, що і для України він значить набагато більше, ніж голова редакційної ради „Сільських вістей”. Іван Сподаренко переріс усілякі ордени і медалі, звання і титули – шана читачів для нього найвища нагорода. До ювілею газети він був нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради України.

Тетяна ДУДАР

Бондаренко Г. Киричук Михайло Григорович / Г. Бондаренко, Г. Гуртовий, А. Силюк // Краєзнавці України: (Сучас. дослідники рідн. краю): Довід. – К.; Кам'янець-Подільський, 2003. – Т. 1. – С. 92-93.

Бондаренко Г. В. Козаччина, Хмельниччина, Гетьманщина в українській та європейській історії / Г. В. Бондаренко, А. М. Силюк // Поділля і Південно-Східна Волинь в роки визвольної війни українського народу середини XVII століття: Матеріали Всеукр. іст.-краєзн. наук.-практ. конф. – Стара Синава, 1998. – С. 44-46.

Бондаренко Г. Колосок Богдан Віталійович // Краєзнавці України: (Сучас. дослідники рідн. краю): Довід. – К.; Кам'янець-Подільський, 2003. – Т. 1. – С. 100.

Бондаренко Г. В. Краєзнавство Волині (80-ті роки – 2001 р.): Історія та історіографія // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: Іст. науки. – Луцьк, 2001. – № 10. – С. 219-228.

Бондаренко Г. В. Краєзнавчі дослідження в Луцькому педінституті / Г. В. Бондаренко, Б. Й. Заброварний // Шоста Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства. – Луцьк, 1993. – С. 12.

Бондаренко Г. В. Краєзнавчі дослідження Волині: напрямки, завдання, проблеми // Минуле і сучасне Волині: Краєзнавство: історія, здобутки, перспективи: Тези доп. та повідомл. II регіон. “Велика Волинь” і VI обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1992. – С. 6-7.

Бондаренко Г. В. Краєзнавчі публікації за 1991-2001 рр. і питання підготовки нового тому з історії міст і сіл Волинської області // Історія міст і сіл Великої Волині: Наук. зб. “Велика Волинь”. – Житомир, 2002. – Т. 25 (Ч.1). – С. 156-163.

Бондаренко Г. Література про край за 2001-2003 рр. // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 13-17.

Бондаренко Г. Марчук Галина Степанівна / Г. Бондаренко, А. Силюк // Краєзнавці України (Сучас. дослідники рідн. краю): Довід. – К.; Кам'янець-Подільський, 2003. – Т. 1. – С. 137-138.

Бондаренко Г. В. Місце історичного краєзнавства в історичній пам'яті та національному відродженні України // Шоста Всеукраїнська конференція з історичного краєзнавства. – Луцьк, 1993. – С. 262-266.

Бондаренко Г. Музейне будівництво у Волинській області від 1939 р.: Іст.-краєзн. аспект // Волинський музей: історія і сучасність: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжн. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 14-20.

Бондаренко Г. Наконечний Владислав Андрійович / Г. Бондаренко, А. Силюк // Краєзнавці України: (Сучас. дослідники рідн. краю): Довід. – К.; Кам'янець-Подільський, 2003. – Т. 1. – С. 150.

Бондаренко Г. Основні поняття і категорії історичного процесу і процесу пізнання // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1997. – Вип.1. – С. 87–91.; 1998. – Вип. 2. – С.139–143.

Бондаренко Г. Питання підготовки нового тому енциклопедичного видання з історії міст і сіл Волинської області // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина: Матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 15–23.

Бондаренко Г. В. Питання розвитку джерелознавчих досліджень в історичному краєзнавстві Волині; Нумізматичні джерела сучасної історії // Минуле і сучасне Волині: Проблеми джерелознавства: Тези доп. і повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 6–8; 53–55.

Бондаренко Г. Проблеми історичної бібліографії волинського краєзнавства // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Край на межі тисячоліть: Матеріали X наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2002. – С. 95.

Бондаренко Г.В. Проблеми написання історії міст і сіл Волинської області // Любомль в історії України і Волині: Матеріали наук.-практ. конф. до 460-річчя надання Любомлю Магдебурзького права і 10-річчя Незалежності України. – Луцьк, 2003. – С. 94–99.

Бондаренко Г. Сакральні пам'ятки Волині у краєзнавчій літературі // Волинська ікона: дослідження та реставрація: Матеріали X Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2003. – С.190–191.

Бондаренко Г. Скалічені долі (про переселення українців з Польщі в Україну у 1944–1946 рр.) / Г. В. Бондаренко, З. П. Савич, Р. В. Савич // „Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. 1. – С. 291–296.

Бондаренко Г. Спеціальні (допоміжні) історичні дисципліни. – Луцьк: Ред.-видав. від. ВДУ ім. Лесі Українки, 1997. – 222 с.

Бондаренко Г. Співпраця Волинського краєзнавчого музею і Волинського обласного товариства краєзнавців // Волинський музей: Історія і сучасність. – Луцьк, 1998. – С. 13.

Бондаренко Г. Тенденції розвитку відносин між містом і селом на Волині // Минуле і сучасне Волині: Літописні міста і середньовічна культура: Матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 117–119.

Бондаренко Г. III з'їзд Всеукраїнської спілки краєзнавців і завдання краєзнавців Волині // Затурці в історії України та Волині: Матеріали наук.-практ. конф. – Луцьк, 2004. – С. 15–18.

Бондаренко Г. Участь бібліотек у реалізації державних програм і краєзнавчої освіти // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток бібліотечної справи в краї: Матеріали XVI Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 65-річчю Волин. держ. обл. універс. наук. б-ки ім. Олени Пчілки: Наук. зб. – Луцьк, 2005. – С. 113–114.

Березовчук М. Пролетарская опора в деревне / М. Березовчук, Г. Бондаренко. – К.: Вища шк., 1986. – 115 с.

Заброварний Б. Й. Здобутки і перспективи краєзнавства Волині (1985–1990 рр.) / Б. Й. Заброварний, Г. В. Бондаренко // Минуле і сучасне Волині: Тези доп. та повідомлень III Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1989. – С. 3–8.

Історія Волині: З найдавніших часів до наших днів. – Львів: Вища шк., 1988. – 237 с.

Г. Бондаренко – співавтор видання.

Бондаренко Г. В. З бібліографії краєзнавства Волині // Педагогічний пошук. – Луцьк, 1998. – № 2–3. – С. 67.

Бондаренко Г. В. З історії назв районних центрів, міст і селищ міського типу Волинської області / Г. В. Бондаренко, В. В. Кихтюк // Педагогічний пошук. – Луцьк, 1999. – № 1(21). – С. 75.

Бондаренко Г. В. Ім'я Лесі Українки і родини Косачів у волинському краєзнавстві // Педагогічний пошук. – 2001. – № 2. – С. 85–88.

* * *

Вернидубов О. Бондаренко Геннадій Васильович // Краєзнавці України: (Сучас. дослідники рідн. краю): Довід. – К.; Кам'янець-Подільський, 2003. – Т. 1. – С. 24–25.

Кудь В. О. Дослідження з історії Волині в працях викладачів Луцького педінституту // Минуле і сучасне Волині. Освіта. Наука. Культура: (Тези доп. та повідомл. IV Волин. іст.-краєзн. конф.). – Луцьк, 1990. – Ч.1. – С. 116–126.

Сторінки історії Волинського державного університету імені Лесі Українки. – Луцьк: Ред.-видав. відділ ВДУ ім. Лесі Українки, 1998. – 108 с.

Про Г. Бондаренка – с. 23.

Вербич В. Краєзнавці традиційно незручні для влади? // Луцьк. замок. – 1999. – 18 листоп.

Гуменюк Н. Геннадій Бондаренко: Краєзнавство завжди біля витоків відродження // Віче. – 1998. – 12 берез.

23 СІЧНЯ

75 років від дня народження І. В. Сподаренка (1931) – українського письменника і перекладача

23 січня 1931 року в селі Стольне Менського району Чернігівської області народився Іван Васильович Сподаренко. Будучи дев'ятикласником, почав трудовий журналістський шлях у районній газеті. Закінчив факультет журналістики Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка. З серпня 1960 р.

Окрім „Радянської Волині” (нині „Волинь”), друкувався в республіканській газеті Таджикистану, багатьох українських республіканських виданнях та колишніх союзних, зокрема, „Комсомольская правда”, „Известия” та інших газетах і журналах. Разом із колишнім командиром партизанського загону, що діяв у західних областях України, Олександром Філюком видав повість „Клятва на вірність”. Брав участь у написанні книг „Волею народу”, „Кроки крізь полум’я”, „Люди високого долга”, „Пісня і праця” та інших, які вийшли в різні роки у видавництвах України.

Тамара КОПИЛОВА

Література

Калитенко В. І. Вовкулака з автоматом; Смертельний трикутник; Вогняний рейс; Диявол з хрестиком; Горілчаний капкан // Шлях до чистача...: Докум. зб. – Луцьк, 2004. – С. 37–54.

Калитенко В. Волинь моя!; Він живий; Все для людей; Може, снилось...: [Вірші] // Пісня і праця: Зб. віршів мол. поетів. – Львів, 1978. – С. 55–57.

Калитенко В. Поїзд рушив в далеку дорогу... // Ми – волинські журналісти. – Луцьк, 1999. – С. 189–194.

Калитенко В. І. Трагедія біля Стиру; Постріли в осінньому лісі; Кров на зеленому листі; Смерть матері // “Волинь” у нашій долі: Докум. зб. – Луцьк, 1999. – С. 46–61.

Калитенко В. Трое з шахтарського міста: [Нарис] // Кроки крізь полум’я. – Львів, 1988. – С. 36–38.

Калитенко В. Хто йшов з мечем... // Дзвони Пам’яті: Кн. про трагедію сіл Волині, Житомирщини та Ровенщини, знищених фашистами у роки війни: Худож. та докум. твори. – К., 1987. – С. 48–51.

Калитенко В. Щастя: Нарис // Волею народу. – Львів, 1975. – С. 23–28.

Філюк О. Ф. Клятва на вірність: Докум. повість / Літ. запис В. І. Калитенка. – Львів: Каменяр, 1988. – 190 с.

Денисюк В. Калитенко Володимир Іллєч // Денисюк В. Журналістика Волині: факти й імена: Нариси історії засобів мас. інфомації Волині ХХ – поч. ХХІ ст. – Луцьк, 2005. – С. 72–73.

Баран В. „Відлига” в культурному житті УРСР на зламі 50–60 рр. / В. Баран, В. Даниленко // Історія України. – 2001. – № 17. – С. 1–6.

Баран В. Правляча верхівка в Україні у 1950–60-ті роки // Сучасність. – 1997. – № 7–8. – С. 104–118.

Гуменюк Н. Україна крізь віки // Віче. – 1999. – 30 груд.

Нагорний О. Повоєнні роки: З розсекречених джерел // Волинь. – 1997. – 6 трав.

Литвин М. Р. Баран Володимир Кіндратович // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2003. – Т. 2. – С. 216–217.

29 СІЧНЯ

75 років від дня народження В. П. Бондара (1931–1998) — волинського майстра-гончаря

Село Рокита Старовижівського району споконвіків славилось як один із найбільших центрів гончарного ремесла на Волинському Поліссі. Саме тут у 1931 р. в сім’ї потомствених гончарів народився Василь Панасович Бондар. З самого дитинства, допомагаючи батькові Панасу Сергійовичу, перейняв від нього всі етапи створення глиняного глечика, миски, макітри. У 16 років уже випалив свої перші вироби.

Талановитим майстром називали гончаря односельці, бо виготовляв він міцні добрі горщики. Асортимент його виробів пов’язаний із селянським побутом, а тому користувався великою популярністю.

З 1971 р. Василь Панасович очолював бригаду гончарів керамічної дільниці Старовижівської фабрики „Вижівка” (гончарний цех села Рокита), де пропрацював 20 років. У гончарному цеху займався переважно ручною формовкою виробів, на гончарному крузі. Майстер виготовляв чорнолощену кераміку, але переважно полив’яну з легкими елементами декору (гравіювання). Це було пов’язано з особливостями роботи підприємства. Його вироби відзначаються довершеністю та досконалістю форм, різноманітністю асортименту. Це полив’яні та неполив’яні горщики і гладішки, слої та „пушки”, дзбани й кухлі, макітри і миски. Крім ужиткових, є і декоративні речі: вази, горщики для квітів (на них спеціалізувався цех) та маленькі, в долоню, вазочки, гле-

чки, скарбнички, іграшки. Виділяються серед робіт майстра вази великих розмірів – до 90 см. Особливостями їх форм є опуклий тулуб, висока, значно розширена доверху шийка з хвилястими вінцями. Василь Панасович Бондар досконало володів традиційними прийомами виготовлення і декорування виробів, що історично склалися в Рокиті протягом століть у відповідності до природних умов, особливостей побуту, характеру і якості місцевої сировини.

Гончарні вироби відомого на Волині майстра протягом 80-х – на початку 90-х рр. ХХ століття експонувалися на обласних виставках майстрів декоративно-прикладного мистецтва та на міжнародних виставках. Колекція робіт В. П. Бондара у фондах Волинського краєзнавчого музею нараховує близько 50 одиниць.

У 1980–90-ті рр. про талановитого гончаря писала періодична преса, а у фотоальбомі „Волинь” було відзначено високу майстерність виконання його робіт.

Щоб не згасло древнє ремесло, деякий час на керамічному заводі у Дубечному Василь Панасович навчав гончарної справи дітей. Досі згадує Василь Пилипович Курилюк, який гончарює у Дубечному, теплими словами свого вчителя. В. П. Бондар навчив його життєвої мудрості, прищепив любов до нелегкого гончарного ремесла.

Нащадкам у спадок він залишив чудові горщики, гладішки, макітри, миски, горнятка та неповторні вази й іграшки, які на віки збережуть тепло його працюючих рук.

Тетяна ХОМОВА

Література

Каталог обласної виставки народного мистецтва Волині. – Луцьк, 1991. – 24 с.

Про вироби В. П. Бондара – с. 3, 10.

Каталог обласної виставки народного декоративно-прикладного мистецтва. – Луцьк, 1987. – 24 с.

В. П. Бондар – с. 3, 9.

Гатальська Н. Матеріали до словника-довідника “Майстри народної творчості Волині”: Бондар Василь Панасович / Н. Гатальська, Н. Кузьмич, Т. Хомова // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народне мистецтво і духовність: Матеріали Другої Волинської обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 192.

Волинський державний університет імені Лесі Українки. – Луцьк: Ред.-видав. відділ ВДУ, 1998. – 12 с.: іл.

Заброварний Б. Й. – С. 2.

Сторінки історії Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк: Ред.-видав. відділ ВДУ ім. Лесі Українки, 1998. – 108 с.

Про Б. Й. Заброварного – С. 6, 7.

Данилюк В. І два ефрейтора в купі не замінять одного молодшого сержанта! // Мол. Волинь. – 1992. – 24 лип.

3 ЛЮТОГО

70 років від дня народження В. І. Калитенка (1936) – українського журналіста

3 лютого 1936 р. в місті Артемівськ, що на Донеччині, в сім’ї військовослужбовця народився Володимир Ілліч Калитенко. Вся родина по матері – волиняни. Батько – донеччанин, загинув під час Великої Вітчизняної війни в діючій армії. Після війни В. І. Калитенко з матір’ю та молодшим братом переїхав на Волинь. У 1954 р. закінчив десять класів Заболоттівської середньої школи, що на Ратнівщині, і вступив до Львівського державного університету імені Івана Франка.

Отримавши диплом, за власною ініціативою подався у найбільш гірську республіку колишнього Радянського Союзу – Таджикистан. Три роки працював там у районному центрі Яван, неподалік столиці Душанбе, об’їздив всю республіку, побував на знаменитій в ті часи будові – Нурекській ГЕС.

У 1963 р. повернувся в Україну. Поселився в старовинному містечку Полонному, що в Хмельницькій області. Деякий час працював вчителем, потім – у районній газеті „Вільний шлях” на посаді відповідального секретаря редакції. Згодом повернувся на Волинь, де навчався і зріс. Спочатку був літпрацівником обласної газети “Радянська Волинь”. Двадцять сім років працював відповідальним секретарем редакції. Писав матеріали на різні теми, хоча протягом багатьох років віддавав перевагу кримінальній тематиці, боротьбі зі злочинністю.

Праця на газетній ниві відзначена державними нагородами. У 1999 р. Указом Президента України В. І. Калитенку присвоєно звання „Заслужений журналіст України”.

Заброварний Б. Й. Вклад січових стрільців у розвиток національної освіти на Волині / Б. Й. Заброварний, Б. В. Бернадський // Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей історичного факультету. – Луцьк, 1995. – Вип. 1. – С. 63–68.

Заброварний Б. Й. Економічне становище селянства України в роки Першої світової війни // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1996. – Вип. 3. – С. 23–25.

Заброварний Б. Й. З історії Волинського державного університету імені Лесі Українки: До 10-річчя Волин. держ. ун-ту імені Лесі Українки // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2003. – № 12. – С. 5–12.

Заброварний Б. Й. Здобутки і перспективи краєзнавства Волині (1985–1990 рр.) / Б. Й. Заброварний, Г. В. Бондаренко // Минуле і сучасне Волині: Тези доп. та повідомл. III Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1989. – С. 3–8.

Заброварний Б. Окремі проблеми суспільно-політичної ситуації на Волині в роки Першої світової війни / Б. Заброварний, Б. Бернадський // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчан в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 304–306.

Заброварний Б. Роль українських січових стрільців у культурно-освітньому відродженні на Волині в роки першої світової війни / Б. Заброварний, Б. Бернадський // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: Матеріали IX наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 212–213.

Заброварний Б. Й. Українське село в роки Першої світової війни / Б. Й. Заброварний, О. Г. Михайлюк. – Луцьк: Надтир'я, 2002. – 148 с.

Історія Волині: З найдавніших часів до наших днів. – Львів: Вища шк., 1988. – 237 с.

Б. Заброварний – член редакційної колегії цього видання.

Луцький державний педагогічний інститут ім. Лесі Українки: (Нарис історії) / О. Г. Михайлюк, Б. Й. Заброварний, В. О. Кудь, Л. К. Українець. – Львів: Світ, 1992. – 88 с.

Шабала Я. Меліоративні роботи на Волині і Поліссі у 1921–1939 рр. / Я. Шабала, Б. Заброварний // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Історія міст і сіл Західного Полісся. Маневиччина: Матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 92–94.

Заброварний Б. Бути університетом в Луцьку // Рад. Україна. – 1991. – 27 лют.

Заброварний Б. Данило Романович – галицько-волинський князь, король руський / Б. Заброварний, Я. Шабала // Розбудова держави. – 2005. – № 5–8. – С. 69–83.

Заброварний Б. З вершини півстоліття // Педагог. – 1990. – 12 квіт.

Кубицька Н. Майстри гончарного ремесла с. Рокити Старовижівського району // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народна культура – шлях до себе: Матеріали Волин. обл. наук. – етногр. конф. – Луцьк, 2003. – С. 91–93.

Салюк І. Гончарство на Волині // Волинський музей: Історія і сучасність: Тези та матеріали I наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – С. 19.

Слота О. Гончарство Волині: творчі пошуки майстрів сучасності на тлі традицій давнини // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народне мистецтво і духовність: Матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 189–191.

Андрейчин Б. Ще не вмерли гончарі, вишивальниці, різьбярі... // Нар. трибуна. – 1992. – 16 груд.

Людина з “Червоної книги” // Справедливість. – 1991. – 19 квіт.

Ошуркевич О. Та сама Рокита // Мол. ленінець. – 1990. – 1 верес.

Фещук Н. Рокитівську глину знають і в Лондоні, і в Парижі // Досвіт. зоря. – 2001. – 4 груд.

2 ЛЮТОГО **70 років від дня народження Б. Й. Заброварного** **(1936) – українського історика,** **педагога, краєзнавця**

У ряду історичних постатей Волині, які внесли великий вклад у розвиток освіти та науки і, зокрема, вищої школи, з упевненістю можна представити ректора Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки Богдана Йосиповича Заброварного. Він народився 2 лютого 1936 р. в с. Мальговичі Старосамбірського району Львівської області. Служив у Радянській армії, брав участь у подіях, які визначались як «інтернаціональний обов'язок».

У 1963 р. закінчив історичний факультет Львівського державного університету імені Івана Франка і до 1965 р. працював викладачем Луцького загальнонаукового факультету Львівського університету, а згодом на партійній роботі. У 1973 р. закінчив аспірантуру Академії суспільних наук в Москві та захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Тривалий час, 15 років, працював на партійній роботі, зокрема, очолював відділ науки та учбових закладів Волинського об-

кому, Луцький міський комітет Компартії України. У 1989 р. став ректором Луцького педінституту імені Лесі Українки, після обрання на конкурсній основі.

З 1989 по 1993 рр. плідно працював на посаді ректора педінституту. За цей час Богдан Йосипович продовжив важливу роботу над тим, щоб перетворити Луцький педінститут на університет, зміцнити матеріальну базу і кадровий склад. Він здійснював цю роботу за заповітом попереднього ректора й організатора освіти на Волині Нестора Володимировича Бурчака, який рано пішов з життя. Людина надзвичайно чуйна і толерантна у стосунках з колегами, викладачами і студентами, Богдан Йосипович зумів згуртувати і спрямувати колектив на виконання завдань, які в складний час кризи в суспільстві мали забезпечити функціонування навчального закладу, збереження матеріальної бази і кадрового складу, що було зробити досить важко в умовах недостатнього фінансування та уваги з боку держави.

Тимчасово було припинено будівництво нових приміщень, хоча частина приміщень після 1991 р. перейшла до педінституту від компартійних органів, але зберегти вдалося все і, навіть, відкрити ряд нових спеціальностей, підготувати педінститут до їх ліцензування і акредитації на 3–4 рівні, що сприяло відкриттю у 1993 р. Волинського університету.

З утворенням Волинського університету імені Лесі Українки Богдан Йосипович був призначений радником ректора, а з 1994 р. обраний завідувачем кафедри вітчизняної історії, згодом – професором і завідувачем кафедри давньої і нової історії України. Він на високому рівні веде викладацьку і наукову роботу, читає лекції на різних факультетах університету. Під його керівництвом захищено кілька кандидатських дисертацій, чимало дипломних робіт.

Помітно зросла на початок третього тисячоліття родина Богдана Йосиповича. Крім сина і доньки, котрих виростили разом із дружиною Марією Ананіївною, вже мають трьох онуків, які дуже люблять своїх дідуся і бабуся.

За свою багатолітню працю Б. Заброварний удостоєний багатьох урядових нагород, серед яких орден Трудового Червоного Прапора, дев'ять медалей, Почесна Грамота Президії Верховної Ради УРСР. З 1993 р. – лауреат премії імені Дмитра Яворницького. У 1997 р. Указом Президента України присвоєно звання «Заслужений працівник народної освіти України». У березні 1999 р. обра-

ний член-кореспондентом Української академії історичних наук. Він – член Правління і учасник двох з'їздів Всеукраїнської спілки краєзнавців, заступник голови Волинського обласного товариства краєзнавців. Постійно бере участь в організації та проведенні багатьох всеукраїнських, регіональних і обласних краєзнавчих конференцій, у тому числі в роботі семінарів з проблем українсько-польських стосунків часів Другої світової війни. Його ім'я внесено у довідник „Краєзнавці України (сучасні дослідники рідного краю)”. Т. 1. (Київ – Кам'янець-Подільський, 2003. – С. 74).

Б. Заброварний – автор понад 50 наукових праць, більшість з яких стосуються історії краю, в основному з питань історії Першої світової війни, селянства України, депортацій населення України в період Другої світової війни, розвитку освіти, науки Волинської області тощо. Під його керівництвом авторський колектив видав книгу „Луцький державний педагогічний інститут імені Лесі Українки” (Львів: Світ, 1992), у якій відтворено історію цього навчального закладу вищої освіти в області, початок якому поклав 65 років тому Луцький учительський інститут, створений у квітні 1940 р., і продовжувачем історії яких є Волинський державний університет імені Лесі Українки. У співавторстві з колишнім професором О. Г. Михайлюком вийшла книга „Українське село в роки Першої світової війни” (Луцьк: Надстир'я, 2002), що стала важливим внеском в історіографію українського селянства.

Відзначаючи 65 років вищої освіти на Волині, можна стверджувати, що одним з її фундаторів був і є Богдан Йосипович Заброварний – вчений і педагог.

Геннадій БОНДАРЕНКО

Література

Бондаренко Г. В. Етапи історичного краєзнавства і сьогодення / Г. В. Бондаренко, Б. Й. Заброварний // Минуле і сучасне Волині: Краєзнавство: історія, здобутки, перспективи: Тези доп. та повідомл. II регіон. конф. “Велика Волинь” і IV обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1992. – С. 3–6.

Бондаренко Г. В. Краєзнавчі дослідження в Луцькому педінституті / Г. В. Бондаренко, Б. Й. Заброварний // Шоста Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства. – Луцьк, 1993. – С. 12.

Заброварний Б. Й. Безсмертя звитяги і жертвовності: (Рец. на “Книгу Пам'яті України”) / Б. Й. Заброварний, В. І. Прокопчук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: Іст. науки. – Луцьк, 2001. – № 5. – С. 246–249.

Кудрявцев М. “Камінний господар” Лесі Українки як українська інтерпретація світової теми // Укр. л-ра в ЗОШ. – 2005. – № 5. – С. 15–17.

Лариса Косач в загінку Лесі Українки // Укр. мова та л-ра. – 2005. – № 7. – С. 1–24.

Максим’юк Т. Лесині дороги до моря // Культура і життя. – 2005. – 27 лип.

Мельниченко І. Пристрасть Лесі Українки // Нар. армія. – 2005. – 7 лип.

Молочко С. Струни творчості Лесі Українки // Укр. мова й л-ра в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2005. – № 4. – С. 33–38.

Поліщук Я. Драматургія Лесі Українки: втілення трагічного // Дивослово. – 2005. – № 5. – С. 52–56.

Семененко Л. Формування культури родинних стосунків під час опрацювання поеми Лесі Українки “Бояриня” // Рідна шк. – 2005. – № 2. – С. 35–36.

Скоклюк С. Вшанували видатну поетесу // Вісті Ковельщини. – 2005. – 3 берез.

Сюндюков І. “Образ рідної неволі”: “Бояриня” Лесі Українки як художнє пророцтво // День. – 2005. – 18 берез.

Тарасюк Г. У соборі Лісової пісні // Літ. Україна. – 2005. – 18 серп.

Філатенко А. Усе життя ми йдемо до Лесі // Волинь. – 2005. – 26 лют.

2 БЕРЕЗНЯ

80 років від дня народження Ф. О. Балабухи (1926–1990) – українського актора, народного артиста України

Народився Федір Олексійович Балабуха 2 березня 1926 р. на Дніпропетровщині в селі Вища Тарасівка у простій селянській сім’ї. Був здібним учнем. Перші вчителі прищепили майбутньому актору любов до пісні, літератури, природи. Батьки навчили його любити землю, тих людей, чії руки пахнуть хлібом.

„Захворів” театром, коли вперше побачив професійний театр. Вже тоді десь у підсвідомості, мабуть, відчув, що це основне в його житті, його мрія і його неспокій. Правда, батько був проти захоплення сина, але не боронив бігати у народну студію при театрі імені М. Заньковецької до народного артиста В. Романицького.

5 ЛЮТОГО

125 років від дня народження С. П. Тимошенка (1881–1950) – архітектора, суспільно-політичного діяча

Сергій Прокопович Тимошенко народився 5 лютого 1881 р. в селі Базилівці Борзнянського повіту на Чернігівщині (тепер Сумська область) у родині сільського землеміра. Початкову освіту одержав у домашніх вчителів, потім навчався в Роменському реальному училищі.

З дитинства ріс закоханим у рідний край. Під час навчання в Петербурзькому інституті цивільних інженерів однозначно віддав пріоритет українським формам життя і світобачення перед російськими, обстоюючи їх з притаганим молодості запалом і етнузіазмом. С. Тимошенко брав активну участь у діяльності українських організацій Петербурга, зокрема, Української Громади та Північного Комітету (РУП) (згодом УСДРП), де контактував з Б. Іваницьким, С. Мазуренком, В. Матушевською, М. Скрипником, С. Шеметом, І. Трубою та іншими активістами.

В 1906 р., закінчивши інститут, С. Тимошенко переїздить на Волинь. Він одержує посаду інженера повітового земства, одночасно працюючи виконавцем робіт на будівництві важливого залізничного вузла – станції Ковель. Під його керівництвом було споруджено приміщення вокзалу, кондукторських і паровозних бригад, школу, інтернат, склад, а також за його проектами збудовано земський шпиталь і приміщення жіночої гімназії. С. П. Тимошенко, реалізуючи себе як інженера-архітектора, ставив за мету відродити український стиль в архітектурі.

У 1908–1909 рр. Сергій Тимошенко працював інженером технічного відділу Південно-Західної залізниці в Києві. За його проектами було споруджено ряд приватних будівель, зокрема, чотириповерхові будинки Юркевича і Лаврентієва.

До 1917 р. архітектор проживає у Харкові. Працював спочатку на посаді старшого інженера, завершив кар’єру заступником головного інженера на Північно-Донецькій залізниці. Він мав власне бюро-майстерню, працівники якої під його керівництвом створювали різні проекти цивільного і промислового будівництва. Його командою було запроєктовано і побудовано залізничні лінії Льгов–Роданово, Федорівка–Скадовськ, Ямь–Бахмут–

Микитівка, Гришине–Рівне. Він спорудив будинок електростанції, корпуси цехів хімічного заводу в Куп'янському повіті. Кільканадцять його проектів були відзначені преміями (зокрема, надгробок на могилі М. Лисенка). Тут, у Харкові, Сергій Прокопович Тимошенко бере активну участь в громадсько-політичному житті. Головує у художньо-архітектурному товаристві. Після Лютневої революції (1917 р.) Національний з'їзд Харківщини обрав його головою місцевої Національної Ради, яка підтримувала Центральну Раду, а восени – губернським комісаром. У 1918 р. переїздить до Києва. До окупованого більшовиками Харкова вже не повертається.

Упродовж 1919–1920 рр. С. П. Тимошенко – міністр шляхів у кабінетах урядів І. Мазепа, В. Прокоповича і А. Левицького. Брав участь у Другому зимовому поході Армії УНР. Був нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

Після поразки Армії УНР емігрує до Польщі. У 1922–1923 рр. живе у Львові, знову повертається до архітектури, проектує церкви та інші споруди в Галичині та на Волині.

На початку 1924 р. разом із сім'єю С. П. Тимошенко переїздить до Чехословаччини. У 1924–1929 рр. – професор Української господарської академії у Подєбрадах і Української студії пластичного мистецтва у Празі. У 1930 р. переїздить до Луцька. Працює головним архітектором із сільськогосподарського будівництва на Волині. Серед його робіт були проекти зразкових хуторів, понад 40 будівель, кілька церков, господарські об'єкти, відновлена в українському стилі братська церква в Луцьку. Член Волинського українського об'єднання (з 1935 р. – його голова), церковного братства й товариства Лесі Українки, перший голова Товариства ім. Петра Могили, працював у Луцькій міській раді, був депутатом Варшавського Сейму і Сенату.

Під час Другої світової війни у 1943 р. знову емігрує до Галичини, Чехії. З 1944 р. живе в Німеччині. У 1946 переїздить до США. Останні роки він прожив у містечку Пало-Альто в Каліфорнії. Розробив проекти чотирьох церков для Канади, численних надгробних пам'ятників. Серед них пам'ятник Симону Петлюрі в Парижі. Останньою роботою українського архітектора був проект церкви для Буенос-Айреса в Аргентині.

6 липня 1950 р. С. П. Тимошенко помер. Похований в Пало-Альто, Каліфорнія, США.

Тетяна ДУДАР

Література

Українка Леся. Горить моє серце: Вірші та поеми / Передмова Т. Сергійчука. – К.: Київ. правда, 2004. – 464 с.

Українка Леся. [Вірші; Казки] // Дивосвіт “Веселки”: Антол. л-ри для дітей та юнацтва: В 3 т. – К., 2004. – Т. 1. – С. 356–373.

Багаліка Ю. Леся Українка: погляд із XXI століття // Українки в історії. – К., 2004. – С. 182–186.

Криловець А. Українська література перших десятиріч XX століття: філософські проблеми. – Тернопіль: Навч. кн.; Богдан, 2005. – 256 с.

Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка): Біограф. матеріали. Спогади. Іконографія / Відп. ред. О. Біланюк; автор проекту і вступ. ст. Т. Скрипка. – К.; Нью-Йорк: Факт, 2004. – 447 с.

Леся Українка і сучасність: (До 130-річчя від дня народж. Лесі Українки): Зб. наук. праць. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2003. – 444 с.

Народна культура у житті та творчості родини Косачів // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народне мистецтво і духовність: Матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 157–170.

Огнева О. Канон фенлю і особистий шлях Лесі Українки; Рослинний світ Рігведи та “Лісової пісні” Лесі Українки // Дослідження цивілізацій Сходу та Заходу: Історія, філософія, філологія. – К., 2004. – С. 75–83.

Рева Л. Леся Українка в дослідженні М. Марковського (1927 р.): (За архівами Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського) // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Розвиток бібліотечної справи в краї: Матеріали XVI Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 65-річчю Волин. держ. обл. універс. наук. б-ки ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2005. – С. 36–38.

Ad fontes! // Слово і час. – 2005. – № 8. – С. 9–29.

Баранова В. Неоромантичне двосвіття “Лісової пісні” Лесі Українки // Укр. мова і л-ра в шк. – 2005. – № 3. – С. 30–35.

Богдан С. Автопортрет “Жінки з Косачівського роду” за її листами // Дивослово. – 2005. – № 2. – С. 64–68.

Вороненко Р. “Весняні співи” Лесі Українки народжувались на заплавах луках Косівщини // Україна. – 2005. – № 2–3. – С. 59.

Горак М. Прокляття оргіям // Літ. Україна. – 2005. – 24 лют.

Гуменюк В. “Лісова пісня” в постановці кримськотатарських митців // Слово і час. – 2005. – № 5. – С. 79–82.

Гуменюк Н. Слово, що возвеличує народ // Волинь. – 2005. – 2 серп.

Клімчук Л. Квіти шани славній землячці Лесі Українці // Луцьк. замок. – 2005. – 3 берез.

Кудрявцев М. Іудина сповідь: Драма Лесі Українки “На полі крові” // Укр. л-ра в ЗОШ. – 2005. – № 6. – С. 5–8.

поэзия. Здесь на первом месте стоит сильнейший талант Леси Украинки (псевдоним), у которой нота глубокой гражданской скорби сливается с энергической решимостью бороться за осуществление высоких идеалов, и с несколько аскетическим отречением от личных удовольствий (см. особенно ее прекрасный драматический эпизод „Одержима“).

Можливо, ця згадка І. Франка про Лесю Українку і його висока оцінка спонукали редакторів додаткових томів К. К. Арсенєва і професора В. Г. Шевякова включити до 3-го додаткового тому, який вийшов 1906 р., статтю про Лесю Українку (том основного корпусу видання на літери К (Косач) і Л (Леся Українка) на той час уже вийшов з друку). Статтю було замовлено тому ж авторові (заховався під криптонімом „Н. С-въ“), який подав матеріал про Олену Пчілку до 31-го тому цього ж видання (стор. 480).

Автор статті називає Лесю Українку „известной украинской поэтессой“, згадує, що вона – „дочь малорусской писательницы Олены Пчилки, племянница М. П. Драгоманова“, яка „с юных лет вошла в круг украинских литературных интересов“. У статті „Леся Украинка“ згадується лише одна збірка її поезій – „На крилах пісень“ (1893, 1904). Характеристика поезій подана з негативним відтінком:

„Обычные их [віршів – Н. П.] недостатки – вялость и многословие. Есть стихотворения, написанные в юные годы, с детским мировоззрением“; „...Малороссия в поэзии Л. представлена мало; нет ни украинской природы, ни украинского народного быта. С Малороссией Л. связывает, главным образом, язык“. Відмічено, що у виданні 1904 р. „лучшие стороны поэзии Л. выступают более рельефно“. Але „Сборник 1904 р. не включает в себе некоторых политических стихотворений Л., напечатанных в галицких изданиях, напр. в „Життя [так в оригіналі Н.П.] и Слово“ 1897 г.“ З прозових творів автор згадує оповідання „Така її доля“, „Біда навчить“. Допущено помилку: роком народження Лесі Українки вказано 1872-й.

За криптонімом „Н. С-въ“ ховається Сумцов Микола Федорович (18.04.1854 – 12.09.1922) – видатний український фольклорист, публіцист, філолог, автор статей на теми української етнографії та словесності в енциклопедичному словнику Брокгауза і Ефрона.

Наталія ПУШКАР

Література

Давидюк Р. Історія виникнення і діяльність Волинського українського об'єднання // Науковий вісник ВДУ імені Лесі Українки: Історія. – Луцьк, 1997. – № 2. – С. 51–55.

Кучерепа М. Волинське українське об'єднання (1931–1939 рр.) / М. Кучерепа, Р. Давидюк. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 420 с.: іл.

Про С. Тимошенка – див. Іменний покажчик.

Власенко В. “Як осінній лист по вітру...” // Наука і суспільство. – 1996. – № 11–12. – С. 14–16.

Підкова І. Тимошенко Сергій // Довідник з історії України. (А–Я). – К., 2001. – С. 854.

Тимошенко Сергій // Енциклопедія українознавства. – Львів, 2000. – Т. 9. – С. 3206.

9 ЛЮТОГО

125 років від дня народження О. К. Левчанівської (1881–1940?) – української політичної та громадської діячки

Олена Левчанівська (дівооче – Гродзінська) народилася 9 лютого 1881 р. в с. Городно Володимир-Волинського повіту (тепер Локачинського району). Початкову освіту отримала вдома. У травні 1903 р. Олена склала екстерном екзамен за гімназійний курс при Олександрійській жіночій гімназії в Петербурзі. Оскільки в Росії дівчат в університет не приймали, поїхала і вступила на філософський факультет Віденського університету. Через родинні обставини була змушена перервати студії – повернулася на Волинь. Вчилася вона в Лейпцігській консерваторії по класу фортепіано.

Повернувшись додому, була змушена займатися господарством, давала раду великому маєтку з 523 десятинами землі з лісом, лугами, вітряком. На той час батько вже помер. Водночас вона вчилася заочно на Вищих жіночих курсах у Москві, де закінчила історичний відділ. Займалася науковою, освітньою і літературною діяльністю.

У 1905 р. після одруження з Олександром Левчанівським переїхала в Петербург, де навчалася на „Высших женских курсах Раева“.

У 1918–1919 рр. жила з сім'єю в Житомирі, викладала в школі для дорослих, брала участь у виданні „Волинської газети”, а пізніше „Громадянина”, у створенні товариства „Просвіта”. Коли Левчанівські остаточно повернулись на Волинь, то й тут активно по-ринули у громадське життя.

12 листопада 1922 р. Олену Левчанівську обрали в сенат. Олена Карпівна Левчанівська була єдиною жінкою-депутатом до польського парламенту від українців Волині. Вона ввійшла до Українського парламентського клубу, стала членом Комісії закордонних справ при Сенаті. Добре знаючи іноземні мови, виступала на багатьох міжнародних конгресах у Парижі, Празі, Женеві, Подєбрадах. О. Левчанівська була членом жіночої міжнародної організації „Ліга миру і свободи”. В її виступах засуджувались упереджена політика польського уряду Пілсудського щодо національних меншин. Поміж сесіями Сенату опікувалася політичними в'язнями-українцями.

З приходом радянської влади 24 грудня 1939 р. Олену Карпівну арештували. Спочатку тримали в горохівській міліції, потім перевели у Луцьку в'язницю, а далі – на схід. Куди – невідомо. Ймовірно, загинула на засланні в Казахстані.

Ольга КОРЕЦЬКА

Література

Берекета Б. Сенаторка з Волині // Берекета Б. Вічні розмови: Нариси, репортажі, інтерв'ю. – Луцьк, 1988. – С. 82–86.

Левчанівська І. “Згадалось мені...”: (Спогади дитинства). – Луцьк: Волин. обл. друк., 2001. – 94 с.

Левчанівська І. О. О. Левчанівська про Першу світову війну: Щоденник. Статті // Документально-художня проза про першу світову війну: Матеріали і тези доп. та повідомл. Міжнар. наук.-теорет. конф. – Луцьк, 1994. – С. 130–134.

Левчанівська І. Пам'яті моєї мами Олени Левчанівської: У 110-річницю з дня народж. // Літопис Волині. – Вінніпег, 1992. – Ч. 17–18. – С. 145–150.

Левчанівська І. Сенаторка: Мемуари. – Львів; Дубно; Луцьк: Джерело; Надстир'я, 2004. – 258 с.

Лис С. Доля сенаторки Олени Левчанівської // Реабілітовані історією: 36. наук. ст. і матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. “Реабілітовані історією”. – Луцьк, 2003. – С. 78–94.

Луговий О. Олена Левчанівська // Луговий О. Визначне жіноцтво України: Іст. життєписи. – К., 1994. – С. 290.

Олена Левчанівська // “Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. 1. – С. 161–230.

Онуфрійчук М. Пані сенаторка // Нескорена Березина: Жертви москвсько-комуністичного терору ХХ ст. – Львів, 2002. – С. 47–48.

Вербич В. Сенаторка з Луцька: Дорогою спогадів // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 24 лют.

Гуменюк Н. А що ж про пам'ять нагадає? // Віче. – 2003. – 13 берез.

Гуменюк Н. “І світло часу на старих світлинах” // Віче. – 2003. – 20 листоп.

Гуменюк Л. Пані сенаторка // Віче. – 2001. – 8 лют.

Знатні люди землі Локачинської: Олена Карпівна Левчанівська // Селян. життя. – 2001. – 3 серп.

Калитка В. Велика українка // Сел. життя. – 1999. – 30 квіт.

Калитюк В. Й. Уроки Левчанівської // Нар. справа. – 2000. – 9 берез.

Пам'яті сенаторки // Досвіт. зоря. – 2001. – 15 лют.

Романюк Н. Предок Левчанівських був скарбником у Хмельницького, а сенаторка Левчанівська захисником українства в польському сенаті // Досвіт. зоря. – 2001. – 23 серп.

Романюк О. Тернистими і щасливими дорогами // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 10 берез.

* * *

Левчанівська Олена // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т. 4. – С. 1270.

25 ЛЮТОГО

135 років від дня народження Лесі Українки (1871–1913) – видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки

Енциклопедичний словник Брокгауза і Ефрона – чи не найбільша дореволюційна російська енциклопедія, видана акціонерною видавничою фірмою, заснованою Фрідріхом Брокгаузом 1805 р. в Амстердамі. Видання 1890–1907 рр. складається з 86 томів (82 основних і 4 додаткових). Саме у цьому виданні, у статті Івана Франка „Южнорусская литература” вперше згадується ім'я Лесі Українки: „Не менее богато и разносторонне развивается лирическая

дала клятву – зібрати всі пісні району чи бодай одного села і показати, який наш народ талановитий, який поліщук насправді високодуховний. Отже, збирала і вела записи старовинних пісень Полісся. Протягом багатьох років роботи в школі вела гуртки художньої самодіяльності, керувала дитячим хором. Разом з дітьми записували і розучували віднайдені пісні, виступали з ними не тільки перед односельцями, а й на районній та обласній сценах.

Як підсумок багаторічної роботи у 1994 р. виходить збірка О. П. Кондратович „Калиновий квіт Полісся”, до якої увійшли пісні, записані від мами та інших талановитих жінок Камінь-Каширщини. Книга належить до трьох кращих видань, що вийшли друком на Волині у 1994 р. Записуючи пісні, збирачка цікавиться і давніми обрядами: весілля, народини та ін. Підсумком її подвижницької праці стали книги „Як у лузі калиночка з квітками” (1997), „Весілля на Поліссі” (1996), „Народини” (2004). Дослідження розкривають погляди українців, зокрема поліщуків, на сім’ю, родинні стосунки, питання родоvodu, роль та місце жінки-матері в селі й у суспільстві, показують значення та повноту збереження давніх традицій і звичаїв нашого народу, їх роль у формуванні високої духовності та моральності людини.

Тетяна ХОМОВА

Література

Калиновий квіт Полісся: Народні пісні, що побутують у Камінь-Каширському районі на Волині / Зібрала і впоряд. О.П. Кондратович. – Луцьк: Надстир’я, 1994. – 226 с.

Кондратович О. Весілля на Поліссі: 800-річчю Каменя-Каширського присвяч. – Луцьк: Надстир’я, 1996. – 111 с.

Кондратович О. Дівоча коса у звичаях та обрядах Західного Полісся: побут, символіка, сакралізація // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народне мистецтво і духовність: Матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 104.

Кондратович О. На порозі: Про деякі особливості родинної обрядовості на Волинському Поліссі // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Історія міст і сіл Західного Полісся. Маневиччина: Матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 39–43.

Кондратович О.П. Наближаючи світлу зорю України // „Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. 1. – С. 407–410.

Мрії молодого юнака перервала Велика Вітчизняна війна. Сім’я не встигла евакуюватися. Батько пішов у підпілля. Трагічна доля чекала його. Був страчений фашистами. Федору також довелося побувати в гестапо, рубець від шомпола залишився на все життя і нагадував про ті страшні часи. З часом юнак попросився у діючу армію. Воював у військах Другого Українського фронту. Після важкого поранення він був демобілізований і повернувся на рідне Запоріжжя. Його чекала студія при Запорізькому українському музично-драматичному театрі. Довгий час Ф. О. Балабуха працював художнім керівником на заводі „Запоріжсталь”. Тут під його керівництвом був створений народний театр, який поставив на сцені дев’ять вистав. Крім цього, Федір Олексійович працював у Херсонському пересувному театрі, Ніжинському муздрамтеатрі.

Дата 24 грудня 1954 р. стала особливою в біографії Федора Балабухи, саме в цей час він із сім’єю прибув на Волинь. Лесин край особливо припав до душі своєю мальовничою природою, полюбили його люди. За життя Федір Олексійович говорив „Горджуся і радію, що не помилюся у своєму виборі...”

Саме на сцені Волинського обласного музично-драматичного театру імені Тараса Григоровича Шевченка Федір Олексійович Балабуха розкрився як талановитий актор, яким було зіграно чимало ролей. Це – Василь у „Циганці Азі”, Степан – у „Невольнику”, Тарас Шевченко – у „Серці поета”, Проценко – у „Повії”, Сергій – в „Іркутській історії”, Виборний – у „Наталці Платавці”. Талановитий актор залишив нам багато цікавих образів.

У 1975 р. Федору Балабусі було присвоєно звання народного артиста України. Але найбільшою нагородою для актора була любов глядачів, людей, яких він знав, з якими часто спілкувався. А Федора Балабуху знали в області не лише як актора, але й як лектора. Він охоче виступав перед різними аудиторіями.

Помер Федір Олексійович Балабуха 16 червня 1990 р. Хтось із мудрих сказав, що „великі люди подібні метеликам, які самі себе спалюють для того, щоб освітити світ”. Яскраву, як метеорит, долю мав Федір Балабуха.

Тамара КОПИЛОВА

Література

- Гуменюк Н. Ім'я Федора Балабухи // Віче. – 2000. – 30 берез.
Копилова Т. Талант завжди пам'ятають // Аверс-прес. – 2001. – 1 берез.
Тананайко Л. “Слід у душі” // Віче. – 1996. – 8 берез.
Федір Олексійович Балабуха: Некролог // Рад. Волинь. – 1990. – 16 черв.

* * *

Балабуха Федір Олексійович // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 43.

Балабуха Федір Олексійович // Мистецтво України: Біограф. довід. – К., 1997. – С. 37.

5 БЕРЕЗНЯ

60 років від дня народження Л. Д. Мікоян (1946) – заслуженої артистки України

Лариса Данилівна Мікоян народилася 5 березня 1946 р. в селищі Турійськ Волинської області в сім'ї службовців.

Після закінчення Луцького культосвітнього училища, у 1964 р. розпочала трудову діяльність у Луцькому палаці піонерів керівником оркестру народних інструментів. У цей же час бере активну участь в художній самодіяльності – драматичному та танцювальному гуртках Луцького будинку культури, виступає ведучою концертів. У 1975 р. її запрошують у Волинську обласну філармонію артисткою лялькової трупи, на базі якої в кінці цього ж року створюється Волинський обласний театр ляльок.

Вся подальша творча біографія Лариси Мікоян пов'язана з цим театром. За 30 років своєї праці в театрі актриса зіграла близько 100 ролей. Зокрема, відзначено її талант і майстерність у виконанні ролей Біберче – в однойменній виставі, Лисиці – „Веселий маскаррад”, Баби Яги – „Шуронька-Снігуронька”, Сови – „Годинник з зозулею”, Мама – „Сембо”, Зайця – „Незвичайне змагання” і т.д. А виставі „Принцеса-стрибунка”, в головній ролі якої виступила актриса Мікоян, аплодували на фестивалі в Москві в театрі ім. С. Образцова. Запрошений цей спектакль був і на фестивалі в Польщу і Німеччину.

Актрисі притаманний постійний творчий пошук. Вона, навчаючи практичний акторський досвід, здобула і вищу профе-

кількох років вчителювала у рідному селі та школах району (в селах Нуйно, Ворокомле). У 1963 р. з відзнакою закінчила філологічний факультет Одеського державного університету.

На долю Олександри Павлівни припали важкі роки повоєнної відбудови, колективізація. Вона – невтомна й активна учасниця культурно-освітніх заходів, які проводили на Камінь-Каширщині. Дуже любила працювати з дітьми, тому їх вихованню присвятила все своє свідоме життя. Двадцять років очолювала методичний кабінет райво. Саме тут підняла проблему підготовки педагогічних кадрів для поліського регіону, плідно працювала над її вирішенням. За рекомендацією О. П. Кондратович багато вчителів здобули вищу педагогічну освіту. Як досвідчений освітянин глибоко цікавилася спадщиною Сухомлинського, читала про нього лекції. Сама вчилася у великого педагога і за його методикою навчала дітей. Опора на позитив – ось кредо у вихованні почуттів і бажання бути хорошою людиною. З ініціативи Олександри Кондратович були започатковані у школах району „Уроки Матері”. Вперше такий захід був проведений у 1974 р. у школі села Полиці.

З 1980 р. Олександра Павлівна живе і працює у Луцьку. На переїзд погодилася тому, що була обрана на посаду заступника голови обласного відділення Педтовариства України. Перед виходом на пенсію працювала вчителем у школі № 19; пізніше – заступником директора.

В особі Олександри Павлівни Кондратович поєдналися досвідчений педагог, дослідник-етнограф, збирач-ентузіаст, упорядник, а також багата, дійова, емоційна натура. Протягом кількох десятиліть друкуються її матеріали про видатних і нікому не відомих земляків-волинян: учителів, лікарів, митців та роздуми про сьогодення. О. П. Кондратович часто виступала зі статтями в часописі „Рідна школа”, підготувала 4 передачі „Космос душі української”, що транслювалися по Волинському радіо.

У народне мистецтво й особливо в народну пісню була закохана змалку. У їхній родині всі гарно співали. Але для юної Олександри це було щось більше, ніж просто пісня – то стан душі та приплив духовної енергетики, духовних сил. Уже десь із четвертого класу зацікавилася старовинними українськими піснями, вишукувала їх і спочатку просто запам'ятовувала. Першою такою піснею була „Ой ховайтеся, ягодки, попід листю”. А у 1954 р. перші записи пісень передала до Волинського центру народної творчості. Зачарована народнопісенною творчістю, полісянка

Шевченкіана на початку ХХІ століття: Матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 190-річчю від дня народж. Т. Г. Шевченка / Уклад. В. О. Ярошик. – Х.: ХДНБ, 2004. – 193 с.

Я дуже щиро вас люблю: Шевченко у розповідях сучасників. – Х.: Прапор, 2004. – 352 с.

Яцюк В. М. Віч-на-віч із Шевченком: Іконографія 1838–1961 років. – К.: Балтія Друк, 2004. – 112 с.

Кальченко С. Великий Кобзар – націєтворець // Уряд. кур'єр. – 2005. – 10 берез.

Демський С. Довга дорога до Тараса / С. Демський, В. Королюк, М. Якименко // Голос України. – 2005. – 2 лип.

Жулинський М. Шевченко: “Розкуйтеся, братайтеся...” // Укр. слово. – 2005. – 10–15 берез.

Лис В. Світовий рівень творчості Шевченка // Волинь. – 2005. – 24 трав.

Марчук В. Волинські паломники – до Тараса... // Віче. – 2004. – 8 лип.

Сверстюк Є. Гоголь і Шевченко – рік високого сонця в Україні // Культура і життя. – 2004. – 26 трав.

Цюриць С. Пам'ятник великому пророку // Луцьк. замок. – 2005. – 10 берез.

Штинько В. Дорогами, які сходить Тарас // Волинь. – 2005. – 12 берез.

Штинько В. Духовні святині поліського села / В. Штинько, Є. Ковальчук // Волинь. – 2004. – 11 листоп.

Яворівський В. “Якби не Шевченко, ніяка інша сила не вивела б нас на Помаранчевий майдан”: Виступ при відкритті пам'ятника Тарасові Шевченку в Ковелі // Слово і діло. – 2005. – 26 серп.

13 БЕРЕЗНЯ

70 років від дня народження О. П. Кондратович (1936) – волинського педагога і етнографа

Олександра Павлівна Кондратович народилася 13 березня 1936 р. в селі Кримно Камінь-Каширського району. Батьки були селянами, талановитими хліборобами і майстрами на всі руки. Батько і хати будував, і коня доглядав. Мама була хоч і простою жінкою, але освіченою і шляхетною.

У школі Олександра навчалась із задоволенням, багато читала. Після Кримнівської семирічки вступила до Камінь-Каширського педучилища, яке закінчила на відмінно у 1956 р. Потім протягом

свійну освіти. У 1980 р. закінчила режисерський факультет Рівненського інституту культури.

Окрема сторінка творчості актриси – моновистава за творами Тараса Шевченка „Я так люблю...”, з якою вже біля 20 років Лариса Данилівна виступає по всій області, несучи вічне шевченкове слово людям. Творчий потенціал актриси реалізується і в творчих вечорах, на яких звучать поезії Т. Шевченка, Лесі Українки, Л. Костенко, Н. Гуменюк, І. Жиленко, Г. Чубач, В. Штинько. Схвальну оцінку глядачів отримала співпраця актриси із струнним квіartetом Ігоря Сметаніна – „Сім останніх слів Христа”.

Лариса Данилівна ведуча багатьох культурно-мистецьких заходів, двічі брала участь у творчих звітах Волинської області у Києві. У 1999 р. Лариса Мікоян удостоєна звання заслуженої артистки України. Актриса – лауреат багатьох фестивалів, мистецьких конкурсів.

Ольга ГРИМОРОВИЧ

Література

Волинь на зламі століть: історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк: Вежа, 2001. – 692 с.

Про Л. Мікоян – С. 366.

Денисюк В. Вони навчалися в училищі // Денисюк В. Одержимі творчістю: Про мистец. та культ.-освіт. уч-ща Волині. – Луцьк, 2004. – С. 191–221.

Про Л. Мікоян – С. 200.

Денисюк В. Оживає казка, коли спалахують зорі // Денисюк В. Творчі дива: Нариси з історії Волин. театру ляльок і Міжнар. фестивалів “Різдвяна містерія”. – Луцьк, 2002. – С. 97–100.

Бондарук Л. Чаруючий світ лялькового // Волинь. – 2004. – 19 жовт.

Дмитрієва Н. “У дитинства край щасливий цікава казочка прийде” // Луцьк. замок. – 2002. – 13 черв.

Дмитрієва Н. Птах удачі прилетів // Луцьк. замок. – 2001. – 29 берез.

Філатенко А. Троянди від найменших глядачів // Волинь. – 1997. – 7 жовт.

* * *

Карпук В. Лариса Мікоян / В. Карпук, М. Карпук // Карпук В. Славні імена України: Довід. вид. / В. Карпук, М. Карпук. – Луцьк, 2004. – С. 50.

10 БЕРЕЗНЯ

145 років від дня смерті Т. Г. Шевченка (1814–1861) – видатного українського поета, художника, мислителя

З листа митрополита УАПЦ в Західній Європі Анатолія (Дублянського) до директора Волинського краєзнавчого музею Анатолія Силюка: „Я одночасно ще відвідував і музей (основним місцем роботи А. З. Дублянського у 1938–1940 рр. була українська гімназія), до якого призначено нового директора – українця з Дніпропетровська. Цей новий директор, прізвища якого я не пам’ятаю, був у нас дуже коротко, не більше одного чи два дні, і десь зник. Щойно пізніше було призначено іншого директора, Василя Смовжа, що перед тим був директором якогось малого музею в Росії, недалеко від Москви, а сам походив з Київщини. Ще перед його призначенням археолог Лескі передав мені передані кимсь, хто це був, він мені не сказав, пару карток з рисунками олівцем, як він сказав, Тараса Шевченка, для переховання в музеї. Ці рисунки я сховав, а коли прибув до нас директор Смовж, я в присутності Леского ці рисунки передав директору, і він їх десь сховав у своєму кабінеті. На мою думку, це дійсно могли бути зарисовки Т. Г. Шевченка, судячи по паперу і характеру зарисовок, які були дуже майстерні. [...]”

Десь коротко перед вибухом війни директора в 1941 р. В. Смовжа було перенесено на становище директора музею в Тернополі, а до нас призначено нового директора чи не з Дніпропетровська, прізвища якого ніяк не можу пригадати. Це був також українець і думаю, що й український патріот, бо одразу по призначенні запросив всіх працівників музею до ресторану і там, давши гроші музикантам, сказав їм грати тільки українські мелодії. Я був присутній з Леським при передачі музею. Коли передача добігала до кінця, я запитав В. Смовжа, а де ж рисунки Шевченка, а він з криком визвірився до мене: „Які рисунки Шевченка!” Це чув і Леські. Після цього я вже побоявся питати В. Смовжа. А коли потім запитався Леського, що робити, він тільки розвів руками. Не думаю, що ці рисунки пропали, а припускаю, що Смовж продав їх до музею в Києві, бо ще в початках директорування у нас він продав на підставне прізвище до нашого музею один документ, підписаний сестрою Петра Першого, чи ним і його братом. Цей документ міг походити з того музею в Росії, бо це сталося після відвідин того музею Смов-

жем” („Роде наш красний...”: Волинь в долях краян і людських документах / Упоряд. і автор передмови Л. К. Оляндер. – Луцьк: Вежа, 1996. – Т.1. – С. 422–425).

От така майже детективна історія, яка ставить безліч запитань, на які поки що відповідей немає.

Залишається додати, що в інвентарних книгах Волинського краєзнавчого музею – польських, до 1939 р., і радянських, довоєнного часу – записів, які б підтверджували наявність в колекції музею малюнків Шевченка, немає. Але це зовсім не означає, що їх там не могло бути. Немає підстав не вірити А. З. Дублянському, правдивість його свідчень сумнівів не викликає. Чи були то малюнки справді Шевченкові? Ймовірно. Інакше З. Леському не було б причин їх переховувати, адже, по-перше, відомим було ставлення до Т. Г. Шевченка та його творів можновладців усіх типів – російських, польських; по-друге, малюнки Шевченка могли бути силовим рішенням зверху відчужені від провінційного музею в Луцьку на користь будь-якого столичного, а такі спроби були й після війни, з іншими мистецькими творами з колекції музею.

В Державному музеї Т. Г. Шевченка в Києві є кілька неідентифікованих малюнків, але вони надійшли туди у 1930-х роках. Пошуки можуть іти безліччю шляхів: Київ, Канів, Харків, Львів, Тернопіль; музей Т. Г. Шевченка (в колишньому СРСР їх було 5); Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ; будь-яка картинна галерея не лише України; нарешті, приватні мистецькі колекції. Найголовніше, щоб ці малюнки, якщо вони насправді належать Т. Шевченкові, збереглися.

Наталія ПУШКАР

Література

Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів: У 12 т. / НАН України; Ін-т літератури імені Т. Г. Шевченка; Редкол. М. Г. Жулинський (гол.) та інш. – К.: Наук. думка, 2001–2003. – Т. 1–6.

* * *

Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. – 2-ге вид. – К.: Обереги, 2004. – 480 с.

Оповіді Шевченкового краю / Записи, впоряд. і прим. О. Ошуркевича. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 132 с.

Тарас Шевченко в моєму житті: Розповіді. Статті. Нариси / Упоряд. О. Шарварок. – К.: Фенікс, 2004. – 480 с.

Богдан Геніш – полковник, начальник оперативного відділу цивільної оборони; Василь Пекарський – військовослужбовець із Володимира-Волинського; Анатолій Грищенко – льотчик, здійснював на вертольоті небезпечні польоти над ЧАЕС, щоб заглушити з повітря пошкоджений реактор; Микола Ганжук – льотчик, який загинув разом з екіпажем вертольота Мі-8 біля четвертого енергоблока ЧАЕС при виконанні повітряних робіт. (Хіба ж усіх перелічиш?).

Щороку у Волинському краєзнавчому музеї проходять вечори вшанування пам'яті жертв Чорнобиля, експонується фотодокументальна виставка „Мужність і біль Чорнобиля”.

Українська поетеса Ліна Костенко, що розділила долю людей Чорнобильської зони, так переконливо переповіла ціннісні, морально-етичні та культурні пріоритети нації: „Ми сприймаємо Чорнобиль в примарному світлі Полин Звізди, ми бачимо його крізь призму деформованого вибуху реактора. Нам нав'язали схему розуміння ситуації, і ми вже звично сприймаємо Чорнобиль лише в його атомно-енергетичному контексті. А у нього ж є інший, свій питомий контекст. Історичний, звичаєвий, культурний, природничий, мистецький. Наша дозована свідомість і досі ще не осягла – що втрачає народ, що втрачає ціле людство з втратою такого Чорнобиля... Назвімо речі своїми іменами. Для когось це „зона отчуждения”. Для когось криміногенна зона. Для когось експериментальний полігон для „отечественной науки”. Для нас це батьківщина. Це зона національної трагедії”.

Ми не повинні – і наступні покоління не повинні – забути про Чорнобильську трагедію, яка сталася 20 років тому, яку не можна заповнити ніякими оповідями: ні озвученими голосами свідків, ні вловленими ними моментами пережитого. Давайте пам'ятати, що кожен день знаменує ще одну віху на шляху до кращого майбутнього для народу України.

**Оксана СТАСЮК
Олена ДУБЕНЬ**

Література

Голуб С. М. Аналіз радіоекологічного і медико-біологічного стану потерпілого населення Волинської області внаслідок аварії на ЧАЕС / С. М. Голуб, В. О. Голуб, А. В. Кузьменко // Природні ресурси, екологія та охорона здоров'я Полісся: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2000. – Вип. III. – С. 37–42.

Кондратович О. Народина, або Дарована Богом свіча: Родильні звичаї Захід. Полісся. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 132 с.

Кондратович О. Постові пісні як вияв високої духовності та моральності українців (на матеріалах Волинського Полісся) // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народна культура – шлях до себе: Матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2003. – С. 89–91.

Кондратович О. “Як у лузі калиночка з квітками”: Возвеличення Жінки-Матері в пісен. фольклорі Волин. Полісся. – 2-ге вид., доп. – Луцьк: Медіа, 1999. – 94 с.

Кондратович О. “...Зозульчині діти, соловейкова мати...” // Мол. лєнінець. – 1988. – 6 серп.

Кондратович О.П. Материнська свята доброта: Урок з позаклас. читання // Почат. шк. – 1995. – № 5–6. – С. 22–24.

Кондратович О. Наближаючи світлу зорю України // Полісся. – 1997. – 12 лют.

Кондратович О. Три варіанти [пісні “Вже сонце низенько”] // Мол. Волинь. – 1991. – 4 січ.

* * *

Цюриць С. Фольклористичні надбання Олександри Кондратович // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: Матеріали ІХ наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 80–82.

Прихильний О. Українці вирушають золотою стежкою... // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 1997. – 13 листоп.

Цюриць С. Весільний похід Олександри Кондратович // Волинь. – 1996. – 22 жовт.

22 БЕРЕЗНЯ 80 років від дня народження В. К. Гаврилюка (1926–2005) – волинського краєзнавця та філателіста

Василь Касьянович Гаврилюк в історії Волині є людиною неординарною, в значній мірі видатною, особливо коли мова йде про колекціонування та філателію. Так, 15 січня 1965 р. на установчих зборах створено Луцьке міське товариство філателістів, головою якого обрано В. Гаврилюка. Завдяки його принциповій позиції в області сформувався численний колектив філателістів-колекціонерів і дослідників історії пошти та поштових знаків краю. Уже в 1966 р. кількість членів товариства досягла 38 чол., юних філателістів – 14 чол. Василь Гаврилюк був одним із організа-

торів першої Волинської обласної філателістичної виставки, яка відкрилася 21.03.1970 р., ініціатор випуску першого поштового блоку в історії Волині у 1999 р., присвяченого Святогорській Зимненській чудотворній іконі Божої Матері. Номінал блоку 1 грн 20 коп.+10 коп. при тиражі 50 тис. примірників давав можливість зробити благодійний внесок для Зимненського монастиря в розмірі 5000 гривень. До блока було випущено конверт першого дня, який гасився штемпелем „Скарби України” на Київському поштампі 4 вересня 1999 року Василь Касьянович постійно вболівав за рівень української філателії, її історичний та художній зміст.

В. Гаврилюк – учасник, лауреат та переможець більше сотні міських, обласних, регіональних, всеукраїнських та міжнародних філателістичних виставок. Тематичні авторські виставки „Волинь” і „Рух опору в роки Другої світової війни” за кількістю унікальних експонатів та тематичних інформаційних анотацій стали одними із найкращих на Україні. Волиняни мали можливість оцінити добробот колекціонера на виставках у Волинському краєзнавчому музеї „Життя віддане філателії” (1996 р., з нагоди 70-річчя від дня народження) та „Волинь” (з нагоди виходу в світ та спецгашення конверта першого дня і марки „Волинська область” 23.08.2000 р.).

Нечисленний особовий фонд Василя Гаврилюка у фондах Волинського краєзнавчого музею засвідчує про його вболівання за розвиток філателії в Україні. Нижче подана „Автобіографія” відображає основні віхи складного життя автора, характерні для людини ХХ століття.

Автобіографія

Народився 22 березня 1926 р. в селі Михайлівка Еградківського району Кіровоградської області. Українець. Батько працював вантажником на ст. Цибульово. Мати домогосподарка.

31 грудня 1937 р. мій батько був органами НКВД заарештований і осуджений на 8 років. В зв'язку з тим, що мій батько та мати уроженці сучасної Волинської області, батька звинуватили в шпигунстві на користь польської розвідки. Помер батько в таборі в 1945 р. Реабілітований в 1956 р.

За допомогу військопополоненим був призначений на вивіз, на примусові роботи в Німеччину в 1942 р. Дякуючи старості села, він

Унаслідок аварії на ЧАЕС підвищеного радіоактивного забруднення зазнали території (4 тис. квадратних кілометрів) Камінь-Каширського, Любешівського та Маневицького районів Волинської області. В області нараховується (станом на 01.01.2005 р.) більше 155 тисяч потерпілих внаслідок аварії людей.

Чорнобильська катастрофа – річ складна, адже в світі немає аналогів явищу, з яким зіткнулися українці. Це трагедія, яка порушила фундаментальні підвалини нації в духовному, соціальному, економічному і екологічному аспектах.

Разом із трагедією такого безпрецедентного масштабу світ став також свідком такого ж безпрецедентного героїзму пожежників, ліквідаторів й інших людей, що боролися із наслідками аварії.

Люди великої мужності, лицарі честі, такі як Михайло Загребба – журналіст, ліквідатор, учасник експедиції Мінчорнобиля України; Ігор Костін – репортер, який у 86-му стояв із камерою в руках у зоні великих доз радіації на заваленому радіоактивним паливом даху четвертого блока, знімаючи подвиг солдата; Геннадій Красножон – відомий поет, заступник головного інженера НВО „Прип'ять”, яке здійснює наукову роботу по дезактивації зони відчуження; Володимир Шинкаренко – безвизно прожив у Прип'яті дев'ять (!) років, створив неперевершений фотолітопис міста Прип'яті та Чорнобильської атомної електростанції післяаварійного періоду. Хіба усіх перелічип?! Ці люди стали літописцями і художниками Зони відчуження, створюючи документальні фотолітописи, де навіки зафіксовані нині не існуюча, згоріла Воскресенська церква у Товстому Лісі, поховання села Кошарівки, варварська руйнація Нових Шепелічів, цвинтар кораблів у чорнобильській затоці.

Рокований дзвін тривоги пронизав наші серця, коли один за одним, у тяжких муках, відійшли у вічність Віктор Кібенко, Микола Ващук, Василь Ігнатенко, Микола Титенко, Володимир Тищура, Володимир Правик – шестеро пожежників, які першими прийняли всю диявольську могутність радіації, працюючи в самому пеклі реактора. Ми ще й досі не усвідомили повною мірою мученицьку велич їхнього подвигу. Лише через роки після трагедії до нас приходять розуміння того, що шестеро хлопців ціною свого життя врятували не лише Україну, а, можливо, й світ.

Серед ліквідаторів наслідків аварії у першій зоні небезпеки працювали військовослужбовці, льотчики, робітники й з Волині:

Мороз В. Шістдесяті роки в Україні // Всесвіт. – 1993. – № 9–10. – С. 182–187; № 11–12. – С. 152–161.

Бортнікова А. В. В. Я. Мороз – волинський дисидент, публіцист // А. В. Бортнікова, О. В. Клим'юк // “Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. II. – С. 310–316.

Вербич В. Валентин Мороз // Філологічні студії: Наук. часопис. – Луцьк, 2000. – № 3. – С. 122–123.

Данилюк Ю. Опозиція в Україні (Друга половина 50-х–80-ті рр. XX ст.) / Ю. Данилюк, О. Бажан. – К.: Рідн. край, 2000. – 616 с.

Стус В. [Валентин Мороз] // Історичний календар, 2001. – К., 2001. – С. 77–78.

Вербич В. Валентин Мороз: “Не розхитувати човна” // Луцьк. замк. – 2001. – 13 груд.

Вербич В. Зек, який ледь не став нобелівським лауреатом // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 30 квіт.

Вербич В. Уроки Валентина Мороза // Луцьк. мол. – 2003. – 10 квіт.
Гості Волині: Колишній дисидент зустрінеться з лучанами // Волинь. – 2001. – 24 листоп.

Ковальчук О. Сміливий виклик режимові: Сорок років тому КДБ порушило справи проти волинських дисидентів // Волинь. – 2005. – 24, 30 серп., 1, 3 верес.

Колодій І. Гордо глядіти на свої подвиги: Триумф українських січових стрільців на горі Маківці: Розмова з Валентином Морозом // За віл. Україну. – 2004. – 27 квіт.

Колодій І. “Хлопці, тікайте, перестріляємо!”: Валентин Мороз про історичні факти, паралелі, досвід // За віл. Україну. – 2004. – 28 лют.

Шістдесятники // Волинь. – 2000. – 7 жовт.

Валентин Мороз // Письменники Великої Волині: (Комплект портретів). – Луцьк, 2002.

26 КВІТНЯ

20 років від дня Чорнобильської трагедії (1986)

26.04.1986 р. в 00 год. 48 хв. на Чорнобильській АЕС два вибухи рознесли реактор четвертого енергоблоку й супроводилися викидом 200 тонн радіоактивного палива, уламків та ядерних відходів, що розповсюдилися над Україною, Білорусією, Росією, Східною Європою та Скандинавією. 160 тисяч людей із 170 населених пунктів покинули рідні домівки і переїхали в інші місця.

зумів для нас дістати в німецького коменданта перепустку. Ми, маючи перепустку, виїхали на Волинь.

В Луцьку працював учнем слюсаря, тепер це авіазавод. Разом з своїми родичами допомогли двом групам, в кількості 37 чоловік, втекти з автомайстерень. Німці запідозрили мого двоюрідного брата Корнелюка Якова і в середині 1943 він був вбитий на прохідній майстерень.

Мені вдалось втекти в партизани на початку 1944 р. Воював в загоні Медведєва. 1 жовтня 1944 р. загін був розформований і я набавивши собі рік, добровільно пішов в армію. Воював в складі 1-го та 4-го Українських фронтів. Нагороджений двома бойовими орденами та медаллю. За участь в партизанському русі був нагороджений медаллю „За бойові заслуги”. Після війни – орденом „Вітчизняної війни” 1-го ступеня.

На фронтах був тричі поранений. Інвалід Вітчизняної війни 2 групи.

Після війни в Луцьку закінчив середню школу. Закінчив Московський книготорговельний технікум. Диплом з відзнакою. Маю майже 40-річний виробничий стаж. Останні 25 років працював в облкниготорзі на посаді старшого товарознавця та директора книжкової бази.

Філателією почав займатися з десяти років.

Під час моєї роботи в книготорзі започаткував філателістичну торгівлю на Волині. Був одним із організаторів Луцького товариства філателістів та його першим головою.

Згодом воно переросло у Волинське обласне товариство філателістів. Також був його першим головою. Майже 30 останніх років – заступник голови. Заслужений філателіст України. Автор історико-документальної повісті „Ратна слава Волинських полків” та „Тимурівці 41-го”, „На війні, як на війні”, „Недописаний лист”.

Маю біля ста надрукованих публіцистичних статей різної тематики. Нагороджений 15 урядовими нагородами.

Василь ГАВРИЛЮК

6.03.96

Фонди ВКМ. КДФ – 16434, КВ – 72480. Рукопис. Оригінал.

Анатолій СИЛЮК

Література

Гаврилюк В. Недописаний лист: Худож.-докум. повість. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 40 с.

Гаврилюк В. Штрафники: Худож.-докум. повість. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 24 с.

Гаврилюк В. Я – син “ворога народу”: Худож.-докум. повість. – Луцьк: Ініціал, 2003. – 288 с.

* * *

Вербич В. Василь Гаврилюк: Я міг убити Кузнецова // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 9 жовт.

Вербич В. “Я – син ворога народу” // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 21 серп.

Гуменюк Н. Сага роду “ворога народу” // Віче. – 2003. – 4 верес.

Кошель О. Жінка і війна очима Василя Гаврилюка // Аверс-прес. – 2004. – 4 листоп.

Названо лауреатів обласних премій // Волинь. – 2005. – 31 серп.

Ричук Ю. Сімейна хроніка Василя Гаврилюка: гірка правда, написана кров'ю власного серця // Аверс-прес. – 2003. – 17 лип.

15 КВІТНЯ

70 років від дня народження В. Я. Мороза (1936) – українського історика, дисидента

У сімдесятих роках ім'я волинянина, уродженця села Холонів Горохівського району, стало відомим практично в усьому світі. Тоді Валентин Мороз більше, ніж хтось інший символізував нескорену українську націю, її прагнення до свободи та власної державності (правда, впродовж нетривалого періоду, до 27 квітня 1979 р., коли, згідно з домовленістю між США та колишнім СРСР його та ще чотирьох політ'язнів обміняли на двох резидентів КДБ).

„Найбільше лихо України в тому, що постійні лихоліття зроби́ли з нас націю плебеїв”, – стверджував В. Мороз у публіцистичній праці „Серед снігів”. Очевидно, це і спричинило до того, що Валентин Якович Мороз залишив престижну викладацьку працю в авторитетних університетах за океаном та зі здобуттям Україною державності повернувся на батьківщину (зараз доктор історичних наук, професор, мешкає у Львові).

Після закінчення навчання на факультеті історії Львівського державного університету ім. І. Франка вчителював у Горохівсько-

му районі. З лютого 1964 р. викладав нову історію у Луцькому педагогічному інституті ім. Лесі Українки. Довколо нього та викладача української літератури Дмитра Іващенка сформувався гурт однодумців зі студентського середовища. У січні 1966 р. В. Мороза було засуджено на чотири роки таборів суворого режиму за звинуваченням в „антирадянській агітації”. Звільнений 1 вересня 1969 р. Через дев'ять місяців знову заарештований працівниками КДБ в Івано-Франківську. 18 листопада засуджений Івано-Франківським обласним судом (ст. 62, ч. 2 КК УРСР „антирадянська пропаганда з метою підривання радянського ладу”) на 6 років тюремного ув'язнення, 3 роки таборів особливого режиму і 5 років заслання.

За визволення Валентина Мороза виступали відомі діячі світової громадськості, також глави держав Заходу. Після звільнення у 1979 р. викладав в університетах США та Канади, захистив докторську дисертацію. Ще памфлет „Репортаж із заповідника імені Берії”, що вийшов у самвидаві у другій половині шістдесятих, засвідчив: з'явилася яскрава постать публіциста. Відтак наступні праці історика і публіциста стали вже хрестоматійними: „Серед снігів”, „Хроніка Опору”, „Мойсей і Датан”.

Валентин Мороз зараз викладає історію у Львівському інституті фізичної культури. Крім наукової діяльності, працює й на ниві літератури. Він – поет водночас громадянського звучання і тонкий лірик.

Академік Андрій Сахаров назвав ім'я В. Мороза серед тих в'язнів совісті, які поділяли з ним честь отримання Нобелівської премії миру.

Олександр ПАЛЬОХА

Література

Мороз В. [Біографічна довідка. Поезії] // Перевесло: Антол. – Луцьк, 2001. – Т. 1. – С. 119–123.

Мороз В. У заповіднику // Історичний календар, 2001. – К., 2001. – С. 78–85.

Мороз В. Україна в двадцятому столітті. – Тернопіль, 1992. – 127 с.

Мороз В. Геополітична ситуація сучасної України // Універсум. – 1999. – № 1–2. – С. 43–45.

Мороз В. Мойсей і Датан // Розбудова держави. – 2003. – № 1–4. – С. 33–44.

Мороз В. Про русинство без емоцій // Укр. культура. – 2004. – № 8. – С. 28–29.

залишився пейзаж. Вражаючий, одвічний, він спонукав його брати ущелинами, забиратися на неймовірні висоти, ризикувати, потерпати від холоду. Почуття захоплення компенсувало труднощі. Все зроблене в цей час витворює величальний гімн природі Камчатки, її неповторній красі, а також славу мистецтву, що спроможне зафіксувати, перетворити на вічність цю швидкоплинну красу. Якщо в попередній приїзд Петро Собко писав переважно швидкі, експресивні етюди, намагаючись упіймати найголовніше із побаченого, то в 80-х роках, не обмежений часом, він створює низку достеменно викінчених речей, гідних експозицій найкращих музеїв. Це – блискучі за виконанням та майстерністю полотна: „Вулкан Швелуч”, „Камчатський хребет”, „Мис Африка”, „Ключівська сопка”, на яких розгортаються грандіозні, майже фантастичні панорами.

Глядач неначе опиняється сам на сам із вічністю. В його уяві зримо постають архаїчні часи створення світу, побачене спонукає до глибинного осмислення людини, її призначення й місця у цьому божественному проекті. Вся серія загалом дещо перегукується із творами Періха, споріднюючись подібністю мотивів, певною співзвучністю емоційного заряду. Однак якщо стилістику знаменитого класика відзначає загострена декоративність прийомів, то виражальна мова Петра Собко тісно пов'язана із традиціями реалістичного живопису. Художні образи його мотивів інколи ілюзорно-правдиві, а техніка письма означена вишуканістю колористики, надзвичайно багатой у тонах та півтонах.

У 1986 р. художник Петро Собко повертається до Луцька. Його вантаж переповнений мисливськими трофеями, цікавими знахідками мандрівника, однак найбільший здобуток – закарбована у переливах барв „Симфонія Камчатки”. Відразу опісля приїзду художник зорганізовує персональну виставку творів у залі Волинської організації Спілки художників України. Експозиція вразила багатьох відвідувачів, довкола неї було чимало розмов, суперечок. Однак ані мистецтвознавчої оцінки, ані каталогу із фаховим списком доробку не з'явилося. Жодного полотна не було придбано музеєм. Відтак, автор не зміг більше побувати на Камчатці, а отже, робота над серією на цьому й завершилася. Ряд творів було роздаровано, дещо безповоротно втрачено, але більша частина „Симфонії” ще очікує свого часу, свого глядача й шанувальника. Сподіваємось, ця подія не за горами і внесок, який зробив Петро Собко у вітчизняну художню культуру, буде належно оцінений сучасниками.

Зоя НАВРОЦЬКА

Медичні та біологічні наслідки аварії на ЧАЕС для Волинської області // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: Медицина. – Луцьк, 1999. – № 8. – С. 56–64.

Павлов В. І. Мінімізація наслідків радіаційного забруднення // Павлов В. І. Політика регіонального розвитку в умовах ринкової трансформації (теоретико-методологічні аспекти та механізми реалізації). – Луцьк, 2000. – С. 216–242.

Павлов В. І. Соціально-економічні наслідки Чорнобильської ката-строфи: адаптація, проблеми: (За матеріалами Волин. обл.) / В. І. Павлов, І. І. Фурів, Н. В. Павліха. – Луцьк: Надстир'я, 2000. – 344 с.

Чорнобиль та здоров'я людини: Матеріали обл. наук.-практ. конф. // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: Медицина. – Луцьк, 1999. – № 8. – С. 96–122.

Алексєєв В. Чорнобильський синдром дає про себе знати з роками // Досвіт. зоря. – 2001. – 18 жовт.

Антонюк С. Радіологічна ситуація // Досвіт. зоря. – 2003. – 13 лют.

Варварук І. Чорнобиль – це війна, яка триває... // Віче. – 2004. – 22 квіт.

Варварук І. Чорнобильська земля під ногами волинського пожежника // Молодь України. – 2004. – 27 квіт.

Зубчук К. Важкий хрест Чорнобиля // Волинь. – 2003. – 26 квіт.

Климчук Б. Про Чорнобиль мусимо пам'ятати завжди // Волинь. – 2002. – 27 квіт.

Комар М. Полегшити долю чорнобильців // Досвіт. зоря. – 2003. – 1 трав.

Крещук С. Коли ж розвидниться над Чорнобилем // Волинь. – 2005. – 23, 26, 28 квіт.

Чорнобильська біда не стала меншою // Волинь. – 2002. – 23 квіт.

27 КВІТНЯ

100 років від дня народження Є. С. Шабліовського (1906–1983) – українського літературознавця

Шабліовський Євген Степанович (1906–1983) – український літературознавець, член-кореспондент АН УРСР (з 1934 р.), заслужений діяч науки УРСР (з 1972 р.).

Народився 27 квітня 1906 р. в місті Камені-Каширському в інтелігентній родині. Батько його був вчителем місцевої двокласної школи. Саме він прищепив синові любов до книги, до Шевченківського слова.

З початком Першої світової війни Шаблювські переїздять на Житомирщину. В місті Коростишеві Євген здобув педагогічну освіту, закінчивши 1926 р. педагогічний технікум. Працював вчителем у середній школі, викладачем сільськогосподарської школи. 1930 р. екстерном складає іспити за багаторічний курс історико-філологічного факультету Київського інституту народної освіти. Вчиться на вечірньому відділенні медичного інституту й успішно закінчує його. У 1930–1932 рр. – аспірант Київської філії інституту Т. Шевченка, старший науковий співробітник ВУАН, у 1934–1935 рр. очолює науково-дослідний інститут Т. Шевченка у Харкові. Досліджує творчість І. Франка, Лесі Українки. Готує 10-томне зібрання творів Т. Шевченка (незавершене; 1-й том побачив світ 1935 р.). 1933 р. вийшла його книга „Т. Г. Шевченко та його історичне значення”, наступного – „Т. Г. Шевченко, його життя і творчість”; 1935 р. – „Шевченко і російська революційна демократія”. Та система не дрімала: стрімка хода молодого вченого по шляху науки була нагло призупинена на довгі роки.

1935 р. – арешт; безглузді звинувачення у членстві в „бойовій троцькістсько-націоналістичній терористичній групі”. Не витримавши тортур, в результаті яких 5 місяців пролежав у тюремній камері, обмовив себе, визнавши те міфічне членство, але не назвав жодного імені. 1936 р. без суду відправлений на 5 років на горезвісні Соловки, місце ув'язнення цвіту української (і не лише!) інтелігенції, де вижити можна було лише випадково. 1940 р. переведений до Мончегорського табору НКВС, де термін ув'язнення продовжили йому ще на 8 років. У 1954 р. він усе ще на засланні. Пише заяви до міністра внутрішніх справ СРСР (смерть Сталіна подала надію на звільнення), добивається повернення в Україну, до перерваного життя й улюбленої праці. Багато пише в цей час, знову звертається до творчості Лесі Українки, Івана Франка, Тараса Шевченка. В цей же час захищає кандидатську дисертацію зі спеціальності „Туберкульоз і внутрішні хвороби”.

Нарешті, в часи „хрущовської відлиги” переглядають справу „ворога народу” Є. С. Шаблювського – і не знаходять крамоли в його наукових літературознавчих працях, лише „окремі помилки”. Військова колегія Верховного суду СРСР своїм рішенням скасовує рішення особливої наради при НКВС СРСР 1936 р., і Є. Шаблювський повертається в Україну. З 1956 р. він працює старшим науковим співробітником, а далі й завідувачем відділу Інституту

відсутній) переводиться на навчання в Кишинівське художнє училище, закінчивши яке в 1961 р., отримує фах професійного художника-живописця. Цього ж, 1961 р. Петро Собко вступає у Київський державний художній інститут на кафедру станкового живопису. Навчається в майстерні М. Пузиркова. У 1967 р. за направленням від'їжджає в м. Жданів на роботу.

З 1969 р. Петро Собко мешкає в Луцьку, працює в Художньо-виробничих майстернях Художнього фонду УРСР, займається оформлювальною роботою, пише сповнені натхнення волинські пейзажі, натюрморти, портрети сучасників, бере участь у міських та обласних виставках. Однак головним здобутком його творчої діяльності стала об'ємна серія (майже 200 одиниць) творів „Симфонія Камчатки”, яку було створено художником під час двох мандрівок у цей край Далекого Сходу.

Під час першої поїздки 1979 р., яку він здійснив разом із Дмитром Латишевим, було закладено основи майбутньої колекції, знайдено її концептуально-стилістичне вирішення. Кожна робота цього періоду: від мініатюрних горизонтальних етюдів до цілком завершених об'ємних полотен, це – прагнення художника закарбувати самотутню красу доквілля, нестримне бажання упіймати такі прекрасні й, водночас, мінливі стани екзотичної природи. Брили льоду на берегах Тихого океану, гірські хребти на висоті трьох тисяч метрів над рівнем моря, хмари, які увінчали верхівки вулканів, – усе сповнене високого творчого пориву. Живопис легкий, розкутий, багатий на колористичні ефекти.

Своєрідним підсумком шестимісячної творчої праці стала виставка творів митців із Волині в Будинку культури с. Івашка Караганського району. Ця акція отримала схвальні відгуки в місцевій пресі. В одному із інтерв'ю Петро Собко назвав представлену експозицію „Камчатка, любов моя”, зазначивши, що він від'їжджає з надією неодмінно повернутися для продовження праці.

Це сталося незабаром, 1980 р. Нова творча подорож тривала добрих шість років, упродовж яких корінний українець-волинянин з рушницею та етюдником на плечі відвідав майже кожен куточок півострова, прикипівши душею до цієї дивовижної землі мисливців та рибалок.

Розпочата в 1979 р. „Симфонія Камчатки” тоді поповнилась етюдними замальовками побутових картин, рядом цікавих портретних образів. Але головним стрижнем пошуків художника

10 липня 2001 р. відбулася науково-практична конференція „У світах – діти України”, яка підвела підсумки попередньої діяльності та визначила завдання на перспективу.

Людмила СТАСЮК

Література

Волинського цвіту по всьому світу: Матеріали наук. – практ. конф. „У світах – діти України”. – Луцьк: Вісник і К^о, 2001. – 120 с.

Боярчук Л.І. З історії Волинського відділення товариства “Україна” // Минуле і сучасне Волині: Освіта. Наука. Культура: Тези доп. і повідомл. IV Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1990. – Ч. II. – С. 5–7.

Денисюк В. Національна ідея як об’єднуюча сила в діяльності обласного відділення товариства “Україна-Світ” // Мости братерства: Матеріали етнофоруму євро регіону “Буг”. – Луцьк, 2003. – С. 14–27.

Денисюк В. “Не цураймося, бо багато нас є!” // Віче. – 2004. – 1 січ.

Денисюк В. Українство: проблеми єднання // Досвіт. зоря. – 2004. – 8 січ.

Денисюк В. Що єднає українство світу // Волинь. – 2003. – 31 груд.

Джура Ю. Волинському відділенню товариства “Україна” – 20 років // Досвіт. зоря. – 2001. – 12 лип.

Звіт товариства “Україна-Світ” // Волинь. – 2003. – 29 листоп.

Не обливати брудом українське // Віче. – 2003. – 27 листоп.

Якубюк А. “Україна-Світ” житиме вічно // Вісник. – 2000. – 21 верес.

4 ТРАВНЯ

70 років від дня народження П. С. Собка (1936) – волинського художника

Собко Петро Степанович народився у волинському селі Михалє, що на Іваничівщині, 4 травня 1936 р. Перші успіхи в царині мистецтва здобув ще в ранньому шкільному віці. А похвала старого вчителя малювання тоді визначила його долю. І хоча трудову діяльність довелося розпочати на шахті Нововолинська, він завжди усвідомлював, що колись-таки стане професійним художником. Шлях до реалізації такої мрії був непростим і достоту тривалим.

У 1955 р. Петро Собко вступив на навчання у Львівське училище прикладного і декоративного мистецтва ім. І. Труша (факультет скульптури). У 1957 р. в зв’язку із бажанням осягнути канони академічного живопису (цей факультет в училищі був

літератури Академії наук України в Києві. 1961 р. захистив докторську дисертацію „Народ і творчість Шевченка”. 1979 р. став лауреатом Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка.

Незважаючи на викреслені з життя двадцять років, внесок Є. С. Шабліовського у українське літературознавство величезний. Основні праці його в постреабілітаційний період: „Народ і слово Шевченка”(1961); „Т. Г. Шевченко и русские революционные демократы, 1858–1861” (1962); „Інтернаціональне та національне в художній творчості” (1963); „Гуманізм Шевченка і наша сучасність” (1964); „Т. Г. Шевченко. Біографія” (1904), „Шляхами єднання: Українська література в її історичному розвитку” (1965); „І. С. Тургенєв і українська дожовтнева література” (1968); „Некрасов і українська дожовтнева література” (1971); „Свобода творчості і громадянська відповідальність письменника” (1973); „Естетика художнього слова: Поетичний світ Тараса Шевченка”(1976). Є. Шабліовський – член редколегії та один із редакторів „Повного зібрання творів Шевченка” (Т.3–4. К., 1963). Шевченкознавчі праці Шабліовського перекладено російською, англійською, болгарською, чеською та польською мовами.

Помер Є. Шабліовський 10 січня 1983 р.

В середині 1970-х у Волинському краєзнавчому музеї Андреевою Т. П. було започатковано персональну збірку Є. С. Шабліовського книгами з його автографами, фотопортретом, листами. У 2000 р. збірку поповнив дар В. Т. Денисюка, на той час начальника управління у справах преси та інформації облдержадміністрації, а саме: меморіальні речі, передані йому родиною видатного земляка. Це наукові праці, в т.ч. й англійською мовою, книги з особистої бібліотеки, особисті речі: окуляри у шкіряному футлярчику, авторучка, сорочка, кишеньковий годинник, що, за сімейними переказами, був у нього під час проживання на засланні в Казахстані, підготовчі матеріали до запланованих літературознавчих праць, зібрані в папку під назвою „Іван Франко”.

Наталія ПУШКАР

Література

Денисюк В. Євген Шабліовський // Денисюк В. Літопис Камінь-Каширщини: Іст.-краєзн. нарис. – Луцьк, 2001. – С. 299–307.

Денисюк В. Незламний Шабліовський: доля українського академіка // Реабілітовані історією: Зб. наук. ст. і матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. “Реабілітовані історією”. – Луцьк, 2003. – С. 67–77.

Не вмирає душа наша. – К.: Україна, 2002. – 172 с.

Про Є. Шабліовського – с. 151.

Підгайний С. Українські науковці і митці // Підгайний С. Українська інтелігенція на Соловках: Спогад 1933–1941 рр. – Тернопіль, 1999. – С. 63–64.

Прокоп'юк Г. С. Наш видатний земляк Є. С. Шабліовський // Література рідного краю: Зб. метод. матеріалів. – Луцьк, 2000. – С. 79–83.

Яблонська О. Штрихи до портрета Є. Шабліовського – літературознавця // Волинь у творчості письменників: Зб. наук. праць. – Луцьк, 1999. – С. 128–135.

Денисюк В. Євген Шабліовський (1906-1983) // Волинь літературна. – 2000. – № 1. – С. 13–15.

Денисюк В. Любов знайшла в таборі // Вісник. – 2000. – 23 листоп.

Денисюк В. Табори перемелювали цвіт нації // Волинь. – 2000. – 25 листоп.

Ковальчук Є. Євген Шабліовський – людина і вчений // Волинь. – 2000. – 21 берез.

Наш земляк – академік Євген Шабліовський // Полісся. – 2001. – 3 лют.

Пась Н. Меморіальний куточок Євгена Шабліовського // Полісся. – 2001. – 7 квіт.

Пушкар Н. Пам'яті Євгена Шабліовського // Аверс-прес. – 2000. – 13 січ.

Токарчук І. Коли ж народився Шабліовський // Волинь. – 2000. – 15 січ.; Вісник. – 2000. – 14 верес.

У ці дні колись: листи Євгена Шабліовського хвилюють земляків і нині // Волинь. – 2001. – 26 квіт.

Шабліовський Євген // Енциклопедія українознавства. – Львів, 2000. – Т. 10. – С. 3782.

Шабліовський Євген Степанович // Шевченківські лауреати 1962–2001: Енцикл. довід. – К., 2001. – С. 610–611.

28 КВІТНЯ

25 років від дня створення Волинського відділення товариства „Україна”(1981)

Дана громадська організація розпочала відлік своєї історії від 28 квітня 1981 р. – дати проведення конференції представників громадськості, яка проголосила створення на Волині обласного відділення товариства „Україна”. На ній обрано правління обласного відділення і задекларовано, що воно об'єднує 19 ко-

лективних членів. Головою на громадських засадах було обрано Миколу Царенка. У 1984 р. очолив обласне відділення Володимир Денисюк. Відповідальними секретарями, а потім – заступниками голови – в різний час були Леонтій Притолок і Дмитро Терещенко. Їх замінили: у 1986 р. – Микола Царенко, у 1990 р. – Петро Мах, у 1994 р. – Галина Марчук.

Чільне місце у діяльності обласного відділення посідали організація перебування на Волині туристичних груп українців із зарубіжних країн, організація поїздок працівників культури і мистецьких творчих колективів за кордон, розповсюдження літератури українською мовою в США, Канаді тощо. Активісти відділення ініціювали зв'язки і співпрацю з відомими українськими діячами зарубіжжя. Зокрема, особливою сторінкою історії було кількаразове перебування на Волині племінника Лесі Українки Юрія Косача, котрий надав практичну допомогу в організації експозиції музею-садиби в с. Колодяжне. Відділення з перших днів створення сприяло поширенню інформації про чисельні українські общини зарубіжжя.

Корінною перебудовою змісту, методів і стилю роботи позначена діяльність відділення в незалежній Україні. Воно зайняло своє місце у процесах національного відродження, духовного оновлення суспільства. Яскравий приклад діяльності в цьому напрямку – Міжнародний фестиваль українського фольклору „Берегиня”, започаткований з ініціативи В. Денисюка, який зібрав художні гурти українських общин США, Канади, Австралії, Німеччини, Франції, Югославії, Польщі. Наступні фестивалі відбулися у 1993, 1998 і 2004 роках.

Про зростання масштабів діяльності обласного відділення свідчить участь волинських колективів у фестивалях за межами нашої держави. У десятках країн світу послом українського мистецтва виступав заслужений народний ансамбль пісні і танцю „Колос”, очолюваний народним артистом України Олександром Огородником. Цей колектив постійно здійснює традиційні творчі поїздки до українських громад Німеччини, Великобританії. Демонструє своє мистецтво осередкам українства в Німеччині, Москві і обласний театр ляльок (директор – Данило Поштарук). Часті творчі зустрічі з зарубіжними гуртами здійснюють колективи Луцького міського дому „Просвіта” (начальник управління культури – Юрій Войнаровський).

ного Отамана УНР Симона Петлюри. В історичній повісті „Замах”, написаній у червні 2000 р., Богдан Певний розповідає, як був підбитий на зраду, засуджений до смертної кари і страчений полковник Петро Балбачан, командир Запорізької групи війська УНР. Прокурором на суді був сотник Петро Певний, Богданів батько.

Після падіння УНР Петро Певний поселився в Луцьку, воеводському центрі зайнятої Польщею Волині, де не полишив активних занять українськими справами. Він обирався від української громади до польського Сейму, був директором земельного банку, редагував газету „Українська нива”.

Дядько Богдана, Микола Герасимович Певний, очолював у Луцьку професійний театр (з 1931 по 1941 рр.).

Доля батька значною мірою визначила і долю сина Богдана. Він теж обрав фах професійного журналіста. Коли відчув у собі талант художника, знову пішов вчитися. Мистецька освіта, отримана ним у Національній Академії дизайну в Нью-Йорку та в Колумбійському і Нью-Йоркському університетах, розвинула і відшліфувала природний талант українського майстра. Богдан Певний переймався життям земляків, гостро реагував на події як художник політичними плакатами, картинами. З плаката „Чи твої діти говорять моєю мовою?”(1976 р.), Тарас Шевченко звертається до серця і сумління кожного українця з цим актуальним питанням. На картині „Земля”, (1963 р.), написаній до 30-річчя голодомору, зображено замордовану голодом селянку на українському чорноземі.

Богдан Певний був співорганізатором і першим головою Товариства молодих митців Нью-Йорка, заступником голови об'єднання митців-українців в Америці, представляв свої картини майже на всіх влаштованих Об'єднанням виставках, займався графікою, ілюструванням книжок і журналів. Він написав більше сотні есе, статей і розвідок, видав монографію „Микола Неділько”, книгу повістей „Змова”, упорядкував книгу екслібрисів „Шістдесятники”, організував у США ряд виставок, де було представлено сучасне мистецтво України. Його перу належить біографічна повість „Дійство у п'ятому вимірі”, де досліджується новаторський шлях у мистецтві та трагічна доля одного з найталановитіших митців сучасності, вихідця з Тернопільщини Михайла Бойчука.

13 ТРАВНЯ **50 років від дня народження В. О. Вербича (1956)** **– українського поета і журналіста**

Віктор Олексійович Вербич – поет, критик, публіцист, член Національної спілки письменників України, Національної спілки журналістів України.

Народився 13 травня 1956 р. в селі Грибовиця Іваничівського району Волинської області. Після навчання в середній школі № 9 міста Нововолинська працював на Іваничівському заводі будівельних матеріалів. Пізніше працював столяром монтажного управління.

Відбував військову службу в Росії в Твері та Електросталі (Московська область). У 1980 р. закінчив з відзнакою філологічний факультет (українське відділення) Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки.

Працював учителем української мови та літератури у Луківській середній школі Турійського району. Був організатором позакласної та позашкільної роботи. У 1986 р. обіймав посаду директора школи у Турійському районі. З серпня 1990 р. – журналіст газети „Народна трибуна”(місто Луцьк). Спочатку – спеціальний кореспондент, пізніше редактор відділу та заступник редактора.

З березня по травень 1996 р. – редактор відділу, а з 1997 до 2002 р. журналіст газети „Луцький замок”. З червня 1996 по травень 1997 –консультант відділу з гуманітарних питань Волинської обласної державної адміністрації. З грудня 2002 року – редактор відділу газети „Сім'я і дім”. Друкується під псевдонімами: В. Віктор, Віктор Грибовицький.

Віктор Вербич пише на суспільно-політичні теми, теми державності, літератури, культури, мистецтва та багато інших. Є автором багатьох рецензій, відгуків, нарисів, есеїв та літературних розвідок.

У 2004 році В. Вербич як журналіст був відзначений почесною грамотою Державного комітету телебачення і радіомовлення України, а у 2005 р. Почесною грамотою Національної спілки журналістів та Благословенною грамотою Волинської Єпархії УПЦ КП.

Він є автором семи книг поезій: „Відлуння ночі” (1993 р.), „Зорянчині малюнки” (1997 р.), „У полотно снігів” (1999 р.), „Подих вирую” (2001р.), „Зблиски задзеркала” (2002 р.), „В обіймах зустрічепрощань” (2003 р.), „Повернення”(2004 р.). У 1999 р. вийшла одна

з п'єс Віктора Вербича „Голоп'єдестальний період”. Нині завершується робота над упорядкуванням збірки поезій „Часоплину невидимих грані”, готується до друку у видавництві „Твердиня” книжка есеїв „Під куполом спільного неба”.

Валентина ГЛУЩУК

Література

Вербич В. В обіймах зустрічепрощань: Поезія. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2003. – 164 с.

Вербич В. Відлуння ночі: Поезії. – Луцьк: Надстир'я, 1993. – 72 с.

Вербич В. Голоп'єдестальний період: Дійство у двох частинах. – Луцьк: Терен, 1999. – 16 с.

Вербич В. Зблиски задзеркала: Вірші. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – 32 с.

Вербич В. Зорянчині малюнки: Вірші і загадки для дітей. – Луцьк: Надстир'я, 1997. – 32 с.

Вербич В. Повернення: Вірші. – Луцьк: Терен, 2004. – 48 с.

Вербич В. Подих вирію: Вірші. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2001. – 92 с.

Вербич В. У полотно снігів: Поезія. – Львів: Каменярь, 1999. – 52 с.

Вербич В. “Ж-Ж161”; Сьогодні; Притча ночі; На порозі останнього слова; „Кинула липа на підвіконня...”; „Усе перегоріло так давно...”; „Покинуті жінки – мов кава недопита...”; „О як безсоння морозом лютим пече...”. // Світязь: Літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України. – Луцьк, 1995. – Кн. 3. – С. 47–50.

Вербич В. „Запалить чебрець ліхтарі фіолетові...”; „На тій межі немає страху...”; Сучасник; Закон; „Кора осики копіює схоже...”; „Луцька минулого міф...”; Серпнева рапсодія; „Ховались душі у кімнатних квітах...”; „До зустрічі за снігопадом...”; „Ховається вітер за чорними свічками грабів...”; „Гостював у ялини...”; „Кожен погляд – останній...”; „У першого снігу сяйво пречисте...”; „Таїн одкровення, загадане в іній...” // Світязь: Альм. Волин. Орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2001. – Вип. 8. – С. 16–22.

Вербич В. “І пречиста пелюстка місяця...”; Безіменний; Останній; Кременецька козацька гора; Кафа // Світязь: Літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України. – К., 1992. – Кн. 2. – С. 18–20.

Вербич В. Кременецька козацька гора; Жива іменням України; Співець-поет; Останній; “Я попрошу осліплі снігопади”; “Поміж дрімучими дубами – сніг” // Поезія–90. – К., 1990. – Вип. 1. – С. 57–59.

Вербич В. На засадах християнської духовності; Церква у Грибовиці; Пам'яті вежі й вище подібного дзвона у Лукові; З ковчегу ночі; Пост-

Лауреати премії імені Агатангела Кримського // Літ. Україна. – 1996. – 18 січ.

Стасюк Л. Лауреати премії імені Кримського // Краєвид. – 1996. – № 3. – С. 6.

Лис В. Дослідник історії Волині // Волинь. – 2001. – 19 трав.

Філіпович М. Присвоєно звання почесного професора! // Альма-матер. – 1998. – № 6. – С. 1.

Ще два почесних професори // Луцьк. замок. – 1998. – 18 черв.

* * *

Бондаренко Г. Киричук Михайло Григорович / Г. Бондаренко, Г. Гуртовий, А. Силук // Краєзнавці України (Сучас. дослід. рідн. краю): Довід. – Кам'янець-Подільський, 2003. – Т. 1. – С. 92–93.

Карпук В. Михайло Григорович Киричук / В. Карпук, М. Карпук // Карпук В. Славні імена України: Довід. вид / В. Карпук, М. Карпук. – Луцьк, 2004. – С. 104.

Павлюк І. Українська преса Волинської області, 1939–1941, 1944–2000 рр. – Луцьк: Волин. обл. друк, 2004. – 508 с.

Про Киричука М. – див. Іменний покажчик.

4 ЧЕРВНЯ

75 років від дня народження Б. П. Певного (1931–2002) – українського художника, мистецтвознавця і журналіста

Народився Богдан Петрович Певний 4 червня 1931 р. в місті Луцьку. У Христо-Воздвиженській автокефальній українській церкві його охрестив отець Пашковський. Ще підлітком він співав у церковному хорі у Свято-Троїцькому соборі, був жезлоносцем у митрополита Полікарпа Сікорського. У тринадцятирічному віці, перед тим, як місто було визволене від німецьких загарбників, він виїхав спочатку до Отвоцька під Варшавою, де мав бути його батько, потім до Німеччини. Особисту опіку над Богданом взяв скрипник, майбутній патріарх УАПЦ Мстислав. У 1951 р. Богдан Певний емігрував до США і переїхав до Нью-Йорка, де мешкав до останніх своїх днів.

Його батько, Петро Герасимович Певний – уродженець Полтави, професійний журналіст, активний учасник подій 1917–1920 рр., пов'язаних із спробою створити і утвердити Українську державу. Він був не тільки земляком, а й сподвижником Голов-

В 1991–1993 рр. „Волинь” знову публікувала ряд його статей: „Караїми на Волині”, „Волинь і Литовське князівство”. В літературному збірнику ВОСПУ „Світязь” (1992) опубліковано історичний нарис „Щит і меч хороброго князя”, а в 1994–1995 рр. „Волинь” знову публікувала нариси: „Шабля, книжка і єдність”, „Мазепа на Волині”. Всі ці нариси лягли в основу книги „Волинь – земля українська”, яка вийшла з друку у видавництві „Надстир’я” в 1995 р. Працюючи над книгою, Микола Григорович дослідив численні історичні джерела: літописи, староруські і польські хроніки, статистичні та географічні словники. Ця книга стала найновішим виданням з історії Волині.

У 1995 р. Михайло Григорович за перше видання нарису „Волинь – земля українська” був удостоєний звання лауреата обласної літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського. На досягнутому не зупинився, і вже у 1997 р. газета „Волинь” опублікувала серію статей „Волинь у часі визвольних змагань за українську державність”, а на початку 1998 р. вийшло друге видання нарису „Волинь – земля українська” в трьох томах. 2000 р. подарував волинянам третє видання нарису, значно розширене, доповнене фактичними матеріалами та чудово проілюстроване. У 2005 р. книга знову перевидана.

У червні 1998 р. Вчена рада Волинського державного університету імені Лесі Українки обрала Михайла Киричука Почесним професором в галузі історії.

Тетяна ДУДАР

Література

Киричук М. Волинь – земля українська: Ілюстр. нариси історії Волині. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2005. – 530 с.

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині: Монографія. – Луцьк: Вежа, 2003. – Кн. I, II.

Про М. Киричука – кн. I. – С. 193, 225, 226, 234, 240; кн. II, с. 61.

Вербиць В. Михайло Киричук: Наша історія – наш оберіг // Луцьк. замок. – 2001. – 24 трав.

Волинська історія з-під пера вчителя // Волинь. – 1999. – 19 січ.

З ювілеєм // Луцьк. замок. – 1996. – 17 трав.

Клімчук Л. Лише в одному бою Михайло Киричук втратив 36 своїх побратимів // Луцьк. замок. – 2004. – 6 трав.

чорнобильське Різдво // Волинський православний вісник. – Луцьк, 1998. – Ч. 2. – С. 199–201.

Вербиць В. Під час підготовки до іспиту з давньої літератури; „Вибач за правду...”; Паріс: заперечення класичного висновку; „Прости мене печальними очима...”; Прощання гетьмана Івана Мазепи; Видимість, оплакана дощем; Сьогодні; „До зустрічі за снігопадом...”; „Зітче дощ полотно туману...”; „Чи стане краще...”; „Ромашково хмарами небо вишито...” // Перевесло: Антол. – Луцьк, 2001. – Т. 1. – С. 58–64.

Вербиць В. Фабричний столяр – нобелівський лауреат; Авіаційну катастрофу відвернув волинський владика; Американський шпигун будує церкву в Берестечку // Любіть Україну: Кращі роботи волин. журналістів – дипломатів обл. конкурсу / Упоряд. В. Денисюк. – Луцьк, 2003. – С. 38–42; 71–75; 91–95.

Вербиць В. Чорні свічі дерев: Вірші // Терен: Зб. текстів. – Луцьк, 1998. – Кн. 2. – С. 8–9.

Вербиць В. Мелодія сонця: Вірші // Дзвін. – 2003. – № 9. – С. 2–7.

Гуцалюк Д. В. На шляху до прекрасного // Філологічні студії: Наук. часопис. – Луцьк, 2003. – № 3–4. – С. 149–150.

Денисюк В. Вербиць Віктор Олексійович // Денисюк В. Журналістика Волині: факти й імена: Нариси історії засобів мас. інформації Волині ХХ – поч. ХХІ ст. – Луцьк, 2005. – С. 124.

Криштальський А. “Се біле сніво” // Філологічні студії: Наук. часопис. – Луцьк, 1999. – № 2. – С. 109–111.

Слапчук В. Промовляння тишею // Слапчук В. В очікуванні на інквізитор: Рецензії, відгуки, нотатки. – Луцьк, 2003. – С. 61–63.

Струцюк Й. Золота стебловись поета // Терен: Літ.-мистец. журн. – Луцьк, 2003. – Ч. 3. – С. 20–22.

Яков’юк Т. Поет з відкритими й печальними очима // Філологічні студії: Наук. часопис. – Луцьк, 2004. – № 4. – С. 524–528.

Берман Н. “Вибухають волошками очі...” // Луцьк мол. – 2000. – 10 лют.

Гуменюк Н. “Голоп’єдестальний період” // Віче. – 1999. – 11 листоп.

Гуменюк Н. “У полотно снігів” // Віче. – 1999. – 29 квіт.

Дмитрук С. Лиш очі, як вогню краплинки / С. Дмитрук, М. Кузьмич // Луцьк мол. – 2000. – 11 трав.

Книгарня: Віктор Вербиць запрошує до “Повернення” // Волинь. – 2004. – 17 черв.

Книгарня: Ми все життя живем, як на вокзалі // Волинь. – 2003. – 11 груд.

Криштальський А. Поезія – то гріх, благословенний Богом // Нар. трибуна. – 1994. – 27 лип.

Марценюк П. Відгомін летючого часу // Волинь. – 1995. – 12 січ.

Мах П. Світ Віктора Вербича // Луцьк мол. – 2002. – 26 верес.

Ольшевський І. Живемо, доки любимо // Луцьк. замок. – 2003. – 11 верес.

У Національній спілці письменників України // Літ. Україна. – 2000. – 15 черв.

* * *

Вербич Віктор // Письменники Волині (Члени Національної спілки письменників України). – Луцьк, 2003. – С. 4.

Віктор Вербич // Письменники Лесиного краю: Літературозн. довід. – Луцьк, 1994. – С. 9–10.

Віктор Вербич // Хто є хто на Волині: Наші земляки: Довід.-біогр. вид. – К., 2004. – Вип. 2. – С. 47.

Павлюк І. Вербич Віктор Олексійович // Українська журналістика в іменах. – Львів, 2001. – Вип. 8. – С. 30.

21 ТРАВНЯ

85 років від дня народження М. Г. Киричука (1921) – волинського краєзнавця та педагога

Серед імен краєзнавців, дослідників Волині відомим є ім'я Михайла Григоровича Киричука, людини, яка все своє життя присвятила вихованню молоді та дослідженню історії рідного краю.

Народився Михайло Григорович Киричук 21 травня 1921 р. в селі Млинище Володимирського повіту (тепер Іваничівський район) на Волині. Виховувався в багатодітній селянській сім'ї. З дитинства закоханий в чарівний світ волинської природи. На берегах Західного Бугу пройшли дитячі та юнацькі роки майбутнього дослідника історії Волині. Освіту Михайло Киричук здобув у польській школі, бо Волинь в ті часи знаходилась під владою Польщі. Весною 1940 р., після проголошення радянської влади на Волині, мешканці Млинищ були примусово переселені з прикордонної зони, що над Західним Бугом, у тодішній Сенкевичівський район Волинської області. Сім'я батька – Григорія Киричука, як і більшість млинищан, оселилась на колишній колонії Юзефін біля села Городок, тоді Йосипівської сільської ради Сенкевичівського (тепер Луцького) району. Михайло продовжив навчання, в 1940–1941 рр. закінчив курси підготовки вчителів української мови при Луцькому учительському інституті та Луцьку учительську семінарію. Після закриття цього закладу у 1942 р.

Михайло Григорович переїхав до Городинь, де працював вчителем початкових класів, будучи одночасно завідувачем школи.

Не обминула юнака війна – з травня 1944 по листопад 1945 р. перебував у лавах Радянської Армії, спочатку навчався в сержантському училищі 375-го запасного стрілкового полку в Борисоглебську, а пізніше Микола Григорович воював у складі 1208-го стрілкового Червонопрапорного полку 1-го Білоруського фронту під командуванням маршала Радянського Союзу Г. К. Жукова. Був поранений. Після закінчення війни служив у військовій комендатурі № 569 міста Раніс (Німеччина). Нагороджений орденом „Отечественная война”, двома солдатськими медалями „За отвагу”, медалями „За освобождение Варшавы”, „За взятие Берлина”, „За победу над Германией”, багатьма ювілейними медалями, зокрема, медаллю Жукова (1988) та медаллю „Захиснику Вітчизни” (2000). Відзначений грамотами Головного командування за активну участь у боях за Варшаву та на підступах до Берліна.

Після закінчення Великої Вітчизняної війни Михайло Григорович працював вчителем – викладав українську мову та літературу в Одерадській семирічній школі Луцького району, вдосконалював свої професійні навички, навчаючись у 1946–1948 рр. у Луцькому учительському інституті. В 1954 р. закінчив історико-філологічний факультет Львівського педагогічного інституту. Життя Михайла Киричука невід'ємно пов'язане з освітою: він працював інспектором обласного управління освіти, директором інституту підвищення кваліфікації вчителів, директором шкіл – Несвіцької семирічної, Сенкевичівської середньої та Сенкевичівської школи-інтернату, середніх шкіл № 5 та № 2 міста Луцька, три роки був завучем Луцької школи № 10. Відмінник народної освіти, ветеран праці. Після виходу на пенсію працював адміністратором Волинського облмуздрамтеатру.

Михайло Григорович працював у сфері освіти майже півстоліття, передаючи свої знання не тільки учням, а й учителям, паралельно займаючись краєзнавчою роботою. Його ім'я знали не тільки на Волині, а й далеко за її межами. Він друкувався на сторінках центральних газет „Освіта” і „Літературна Україна”, піднімаючи педагогічні та історико-літературні теми.

У 1988–1989 рр. газета „Волинь” видрукувала серію статей „Листи з Володимира-Волинського” (до 1000-ліття міста), „Останні князі Волині”, а в 1990 р. – серію „Волинь – земля українська”.

вом. Всі мости розбиті”. На 1 січня 1944 р. партизанами з’єднання А.Бринського було підірвано 409 ворожих ешелонів, висаджено у повітря десятки мостів, знищено понад 6 тисяч фашистів.

Але головним для бійців його з’єднання була розвідувальна робота. Особливо вона посилювалась перед початком визволення Волині. Все частіше в радіоэфір йшли радіограми за підписом Крук. Саме під таким псевдонімом вів зв’язок з Центром Антон Петрович. Ось лише кілька з них: „2 лютого 1944 р. 291-ша стрілецька дивізія ворога передислокувалась в район Голоб. Крук”;

„3 лютого 363-й стрілецький полк ворога зайняв оборону на західному березі річки Стир в районі Рожищ. Крук”; „4 лютого Ланковий корпус, перекинутий з Любліна, розгорнутий на рубежі Ковель–Голоби. Крук”.

Одночасно проводилась підготовка до формування партизанських підрозділів, які повинні були йти у Польщу для продовження боротьби. Із з’єднання були виділені загони під командуванням Юзефа Собесьяка, Миколи Федорова, Олександра Філюка, Петра Василенка. Невдовзі стало відомо про їх діяльність на польській землі.

5 лютого 1944 р. в землянку до Бринського увірвався начальник штабу з’єднання майор Маланін і повідомив радісну звістку про присвоєння Антону Петровичу звання Героя Радянського Союзу. Так Батьківщина оцінила заслуги партизанського командира, його внесок у боротьбу з ворогом. Крім цього, він був нагороджений трьома орденами Леніна, двома Червоного Прапора, Червоної Зірки, Вітчизняної війни, багатьма медалями. Уряд Польщі нагородив його хрестом Грюнвальда.

Після війни Антон Петрович продовжував служити в Радянській армії. В 1958 р. полковник А. Бринський пішов у відставку і залишився жити в місті Горькому (тепер Нижній Новгород), де закінчив свою службу. Там він 14 червня 1981 р. вмер і похований.

Вийшовши на заслужений відпочинок, Антон Петрович займався громадською діяльністю, військово-патріотичною роботою, був членом Спілки письменників СРСР, членом Радянського комітету ветеранів війни. Став писати книги, створюючи літопис партизанської героїки. Читачам добре відомі його книги, більшість з яких були перекладені на українську мову: „По той бік фронту” „Бойові супутники мої”, „Партизанський кур’єр”, „Безусая команда”, „Моя Андреевка”, „Мальчик в клетчатой кепке”.

У циклі художніх творів „Волинські оповідання” чимало сюжетів і епізодів автобіографічні. В них письменник оповідає про тринадцять найпам’ятніших, найсвітліших літ дитинства, напівсирітського, обпаленого війною, але зігрітого теплом рідної землі.

Богдан Певний першим прилучився до налагодження культурних зв’язків материкової України з діаспорою, розвинув активну роботу по поверненню в українську культуру імен митців, з тих чи інших причин забутих або вилучених із контексту української культури: О. Архипенка, Я. Гніздовського, М. Черешньовського, С. Кричевського, М. Левицького, П. Мечика та інших. Друкувався в часописах „Україна”, „Пам’ятки України”, „Слово і час”, газетах „Наша віра”, „Культура і життя”, в інших періодичних виданнях, пропагуючи здобутки української культури і висвітлюючи її трагічні сторінки.

Богдан Певний друкувався в журналі „Сучасність”, був членом редколегії цього часопису, якому належить особливе місце в боротьбі за незалежну Україну. В останні роки свого життя він був співорганізатором „Сучасності”, особисто займався розповсюдженням часопису серед української діаспори, доклав чимало зусиль, аби вберегти його від закриття.

У 1991 р. Певний був прийнятий до Національної спілки художників України, він був дійсним членом Української Вільної Академії Наук, її Винниченківської комісії.

Волинь, як вся Україна, була для Богдана Певного в заокеанському житті вічним магнітом. У серпні 1992 р. він відвідав землю дитинства, побував у Луцьку, де й досі живе його рідня.

Тамара ЛЕВИЦЬКА

Література

- Певний Б. Змова: Повісті. – Львів: Кальварія, 2002. – 144 с.
Певний Б. Погашення боргу: З циклу “Волинські оповідання” // Волинь моя: Журн. міжнар. громад. об-ня “Волинське братство”. – К., 2001. – Вип. 1. – С. 120–131.
Певний Б. Українські струмки в течіях світового малярства // Волинь моя: Журн. міжнар. громад. об-ня “Волинське братство”. – К., 2002. – Вип. 2. – С. 168–172.

* * *

Вербич В. Уродженець Луцька як будівничий духовних мостів між українцями різних контингентів // Луцьк. замк. – 2003. – 30 січ.

Перевольський В. Задивлений у її зиниці // Образотворче мистецтво. – 2003. – №1. – С. 48–49.

[Б. Певний] // Волинь моя: Журн. міжнар. громад. об-ня “Волинське братство”. – К., 2002. – Вип. 2. – С. 167–168.

* * *

Певний Богдан // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 449.

Богдан Петрович Певний (4.VI. 1931, Луцьк) // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 466.

6 ЧЕРВНЯ

65 років від дня народження Ю. А. Германа (1941) – волинського художника

Юрій Антонович Герман народився 6 червня 1941 р. в с. Лаврів Луцького району в сім'ї політв'язня. Дитячі роки позначені суворими випробуваннями. 1944 р. за популяризацію у селі праць та імені українського історика Михайла Грушевського було заарештовано і відправлено на заслання до Сибіру батька. Через три роки туди змушена була переїхати і вся родина. У містечку Нижнеангарськ юнак отримав середню освіту.

1957 р. сім'я повернулася у рідне село. У цьому ж п'ятдесят сьомому, успішно склавши вступні іспити, Юрій розпочав навчання в училищі ім. Івана Труша на факультеті кераміки. Провідними педагогами були: В. Черкасов, С. Костирко. Після закінчення училища, у 1962 р. Ю. Германа було призвано до лав Радянської Армії. Демобілізувавшись, він продовжив навчання. Цього разу на кафедрі кераміки Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва. Вчителі з фаху – З. Флінта, М. Бокотей.

У 1971 р. Ю. А. Герман за направленням приїздить на роботу до Луцька. Працює у Луцькому рекламному комбінаті. У 1976 р. переїздить на роботу у Художньо-виробничі майстерні Художнього фонду УРСР. У цей час знайомиться із Олександром Валентою, під впливом якого починає творчо працювати в царині малярства, акцентуючи свою увагу, здебільшого, на пейзажі. Майже двадцять років їх поєднувала міцна дружба (до дня смерті Саші).

Художник створює пейзажі-настрої, в яких реальна природа дихає казковою красою, таємницею. У цьому його роботи можна порівняти із творами І. Левітана. Вони такі ж прості та невибагливі

занських методів боротьби. Так з серпневих днів 1941 р. бере початок партизанська біографія Антона Петровича Бринського.

Партизанська діяльність розпочалася на річці Березина, де виявляли чудеса героїзму партизани Вітчизняної війни 1812 р. Тут партизанський загін з вісімнадцяти чоловік під його командуванням провів бій і розбив сім машин з гітлерівцями. Як він пізніше згадував, що цей перший бій показав як можна бити ворога малими силами.

На початку жовтня 1942 р. загін А. Бринського ввійшов в підпорядкування Центру Розвідупру Червоної Армії в цьому регіоні країни під командуванням досвідченого партизанського командира Григорія Матвійовича Линькова (Баті), а через місяць Батя направив А. Бринського з невеликим загonom в західні області України, де вже діяли кілька груп цього Центру на чолі з Г. Картухіним, І. Насекіним та І. Сазоновим. Його завданням було об'єднати ці загопи і розгорнути диверсійну роботу на Ковельському та Сарненському залізничних вузлах, ще ширше розпалити полум'я партизанської боротьби.

Як пізніше писав Антон Петрович: „Починаючи свою роботу на Волині, ми шукали зв'язки з місцевими антифашистськими силами. Перше, навіть поверхове ознайомлення з ними показало, що партизанські загопи і групи були тут, здається в кожному районі: в Камінь-Каширському – Коніщук, в Маневицькому – Собесяк і Самчук, в Луківському – Вборщемуха і Назарук, в Старовижівському – Савенюк, Шафарчук, Іллюк і Хома Геч, в Заболоттівському та Ратнівському – Павельчук і Петрик”.

Відразу партизанський загін А. Бринського почав поповнюватися людьми, які йшли до нього цілими сім'ями. Сім чоловік послала у загін сім'я Нерод з села Набруска та Миткаликів з села Маневичі (тепер Прилісне) Маневицького району, чотири – Гнатюків з села Грива Камінь-Каширського і т. д. Повсюдно виникали нові підпільні групи, значно активізувалась диверсійна робота та збройна боротьба з окупантами. Навесні 1943 р. загін переріс у партизанську бригаду, а восени 1943 р. на її базі було створено з'єднання партизанських загонів. Понад 1500 волинян стало його бійцями. Про розмах партизанської боротьби засвідчують документи. Так, 29–30 травня 1943 р. генерал-комісар Волині та Поділля Г. Шене провів нараду гебітскомісарів окупованої Волині. На ній гітлерівські адміністратори вимушені були визнати силу партизанської боротьби. Гебітскомісар Камінь-Каширського заявив: „Мій гебітс є остро-

Пам'яті Леоніда Гіттика // Луцьк мол. – 2005. – 6 жовт.

Світлій пам'яті Л. С. Гіттика // Волинь. – 2004. – 30 листоп.

Стешенкова Т. У Національній спілці письменників України // Літ. Україна. – 2000. – 3 лют.

Філатенко А. Леонід Гіттик: “Я все життя займаюся улюбленою справою” // Волинь. – 2001. – 7 черв.

Філатенко А. “Червоні черевики” професора Гіттика // Волинь. – 2001. – 21 серп.

Юхимчук Г. Дорогою до самого себе // Віче. – 1998. – 27 серп.

* * *

Гіттик Леонід // Письменники Волині (члени Національної спілки письменників України). – Луцьк, 2003. – С. 7–8.

10 ЧЕРВНЯ

100 років від дня народження

А. П. Бринського (1906–1981) – командира партизанського з'єднання

З когорти героїв таким був Антон Петрович Бринський. Він залишив помітний слід на волинській землі в найтяжчі для неї роки війни з фашистською Німеччиною, і тому волиняни віддають йому шану, пам'ятають його. Народився він 10 червня 1906 р. в селі Андріївка Чемеровецького району Хмельницької області в бідній селянській сім'ї. З тринадцяти років пізнав працю підручним коваля. На кошти профспілки навчався в профшколі.

Навчання поєднував з боротьбою – в частинах особливого призначення ліквідував бандитизм. В 1925 р. його обрали головою комітету незаможних селян в рідному селі, а згодом направили на навчання в радянсько-партійну школу. Після закінчення її він працював секретарем Староушицького райкому комсомолу. В 1927 р. його обрали головою райвиконкому, а у вересні наступного року призвали до лав Червоної Армії, з якою він порідився на довгих тридцять років – до 1958 р.

Велику Вітчизняну війну Антон Бринський зустрів комісаром окремого розвідувального батальйону, який дислокувався в місті Руда Білостоцької області Білорусії, на західному кордоні СРСР. Перші важкі бої, оточення не похитнули його віру в перемогу над ворогом. Під містом Борисовом він отримав наказ перейти до парти-

по композиції, сповнені лірики та чуттєвості. Як нікому іншому Юрію Герману вдалося створити власну формулу художнього образу волинського краєвиду, опоетизувавши красу природи рідного краю.

У стилістиці виконання йому вдається поєднувати реалістичне звучання із декоративним підходом, орієнтуючись на мистецтво доби Відродження, із домінантою лінії малюнка, наслідуючи традиції львівської школи, вихованцем якої він є.

Колористична гама його творів досить стримана, але чуттєва і багатомовна у напівтонах, мажорна у звучанні. Техніка виконання доведена до ілюзорності: тонким пензлем митець пише вранішній туман, схід сонця, прозору гладь води, розлогі волинські поля та луки („На березі Стиру” (1980 рр.), „Туман над річкою” (1979 р.), „Осінній ранок. Передчуття” (1982 р.), „На долині туман” (1980 р.), „Човни”, „Стоги сіна на березі”(2002 р.), „Туман. Річка Стир” (2003 р., збірка ВКМ) та ін.

Залишаючись послідовним у своїй стилістичній манері та методі, художник вдається до більшої декоративності у натюрмортах: „Айстри” (к.1990-х рр.), „Соняшники”, „Букет квітів” (2002 р.) тощо.

Твори Юрія Германа не часто з'являються на художніх виставках („Волинь: традиції та сучасність”; Волинська обласна бібліотека імені Олени Пчілки). Проте цей факт не є свідченням творчої кризи митця. Він працює дуже вдумливо, послідовно, зосередившись на деталях, через що його творчий доробок не вражає кількістю, але зримо демонструє високу художню культуру його автора, професіоналізм, відповідальне ставлення до мистецтва.

Олена СЛОТА

Література

Репетука І. Краса Волині, опромінена талантом // Слава праці. – 2004. – 2 груд.

8 ЧЕРВНЯ

80 років від дня народження Л. С. Гітніка (1926–2004) – українського письменника, лікаря, педагога

Леонід Самійлович Гітнік народився 8 червня 1926 р. у Харкові. Його батько був відомим лікарем-невропатологом. Від батька син узяв, мабуть, найголовніше – інтерес до медицини.

У роки Великої Вітчизняної війни, незважаючи на юний вік, Леонід Гітнік служив рядовим залізничних військ.

Свою мрію – продовження справи батька – Леонід Самійлович почав втілювати в життя в післявоєнний час. Першим реальним кроком у цій нелегкій справі стало успішне закінчення у 1951 р. Харківського медичного інституту. З цього часу Леонід Гітнік розпочав трудову діяльність. Спочатку працював лікарем у Пензенській області, а згодом, у 1953 р., сім'я Гітніків переїхала на Волинь. Саме тут розкрився його творчий потенціал як кваліфікованого лікаря, талановитого письменника та педагога.

Леонід Самійлович Гітнік у повоєнний період разом з іншими лікарями-ентузіастами стояв біля витоків відбудови медицини на Волині, зокрема, організації та функціонування неврологічної служби. Ще в студентські роки Леонід Гітнік під керівництвом відомого патологоанатома Данила Альперна підготував дві наукові роботи з нейрофізіології і клінічних проблем неврології. З цього часу він почав постійно поєднувати практичну роботу лікаря з науковою і педагогічною. Багато його учнів стали провідними спеціалістами галузі. Це – Д. М. Рачинський, М. Л. Потолочний, Г. М. Прокоп'юк, Д. І. Перепеличка, С. М. Сагальчик та інші.

Доктор медичних наук, головний невропатолог області та професор Волинського державного університету імені Лесі Українки Л. С. Гітнік в 1990-х рр. став керівником науково-дослідної лабораторії вікової нейрохірургії, в якій широко використовувалися сучасні комп'ютерні методи дослідження. Гітнік – автор понад 270 наукових публікацій, в тому числі 18 монографій та навчальних посібників.

Леоніда Самійловича Гітніка знали на Волині та далеко за її межами і як тонкого знавця мистецтва. Він був колекціонером творів мистецтва, міг годинами розповідати про майстрів пензля, картини своєї колекції, про час і події, коли вони були створені.

Саме ці моменти увійшли в його книгу „Мистецтвознавчі новели” (2000 р.). Як талановитий прозаїк Л. С. Гітнік з 1998 р. був членом Національної спілки письменників України. Його перу належать книги „Мгновение” (1996 р.), „Портрет в один сеанс” (1994 р.), „Красные башмачки” (2000 р.), „Однажды в двадцать первом веке” (2002 р.). Ці книги – це цікаві історії про мистецтво в житті і життя в мистецтві, про їх нерозривний духовний зв'язок. Художньо-психологічні сюжети його творів викликають зацікавлення читачів різного віку.

28 жовтня 2004 р. несподівано зупинилося серце Леоніда Гітніка – він не встиг прочитати студентам Волинського державного університету імені Лесі Українки лекцію і поспішав до обласної лікарні, аби рятувати життя інших.

Тамара КОПИЛОВА

Література

Гиттик Л. Дорога к самому себе: Повесть. Новеллы. – Луцк: Ред.-изд. отд. Волин. гос. ун-та им. Леси Украинки, 1998. – 132 с.

Гиттик Л. Красные башмаки: Новеллы. Повесть. – Луцк: Вежа, 2000. – 132 с.

Гиттик Л. Мгновения: Новеллы. – Луцк: Вежа, 1996. – 145 с.

Гиттик Л. Однажды в двадцать первом веке: Новеллы. Повесть. – Луцк: Волин. обл. друк., 2002. – 150 с.

Гиттик Л. Очень длинная фамилия: Повесть. – Луцк, 1999. – 48 с.

Гиттик Л. Поклонение свету: Новеллы. – Луцк: Вежа, 1996. – 145 с.

Гиттик Л. Портрет в один сеанс: Маленькие новеллы из жизни собирателя. – Луцк: Надстир'я, 1994. – 192 с.

Гиттик Л. Приключения ума и сердца: Маленькие новеллы из жизни собирателя. – Луцк, 1992. – 150 с.

Гітнік Л. Небесний Васильківський // Світязь: Альм. Волин. орг. Спілки письменників України. – Луцьк, 1998. – Вип. 5. – С. 86–91.

Гітнік Л. Останній оскал Сталіна // Голос України. – 1998. – 11 верес.

* * *

Леоніду Самойловичу Гітніку – 75 // Науковий вісник ВДУ імені Лесі Українки. – Луцьк, 2000. – № 7. – С. 232.

Було що пригадати // Волинь. – 2001. – 12 черв.

Вербич В. Мистецтвознавець, лікар, письменник, академік // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 28 жовт.

Ольшевський І. “Мета творця – самовіддача” // Луцьк мол. – 2001. – 14 черв.

Карп'юк В. На базі дослідної станції створено інститут // Волинь. – 2001. – 20 січ.

Новий директор інституту // Волинь. – 2004. – 13 берез.

Савчук Л. Нові сорти – товаровиробникам // Досвіт. зоря. – 2003. – 10 квіт.

18 ЧЕРВНЯ

125 років від дня народження В. П. Островського (1881–1950) – українського письменника, журналіста і громадського діяча

18 червня 1881 р. в містечку Рейовці на Холмщині (нині Польща) в сім'ї столяра народився Володимир Павлович Островський. Після закінчення місцевої народної школи та успішно складених іспитів за гімназію працював вчителем у церковно-парафіяльній школі, влітку трудився в сільському уряді та громадському суді.

Під час навчання в Холмській учительській семінарії почав писати перші літературні твори. У 1901 р. надруковано перші оповідання Володимира з життя рідного краю „Все на краще”. Чотири роки вчителював на теренах Томашівського і Холмського повітів, в 1905 р. переведений вчителем до Варшави. З 1911 р. вчителює в „сразковій школі” при Холмській вчительській семінарії. Саме в цей час з'являються його вірші, оповідання та статті на сторінках українських часописів. В. Островський стає редактором газети „Холмская Русь”.

В 1915 р. разом з Холмською семінарією евакуюється до міста Суража на Чернігівщині. Складає державний іспит на звання вчителя вищої початкової школи. Одержує посаду інспектора Вінницької вищої початкової школи при вчительському інституті. Прибувши до Вінниці (березень 1917 р.), організовує український літературний та театральний гуртки, перший в Україні шкільний кооператив, створює лікнепи, викладає в приватній гімназії для дорослих. У цей час видає „Методику розв'язання задач”, складає букварі для дітей, читанки та різні саморобні підручники. Опрацьовує зібраний на Холмщині великий етнографічний та фольклорний матеріал, пише об'ємну працю „Життя Холмщини в її піснях”, готує великий альбом фотографій православних церков та монас-

Антон Петрович неодноразово відвідував Волинь, яка стала йому рідною, зустрічався з бойовими побратимами, виступав на партизанських зльотах, в школах, в піонерських таборах. Він став почесним громадянином міста Луцька та селища Маневичі, де його іменем названі вулиці.

Владислав НАКОНЕЧНИЙ

Література

Бринський А. П. По той бік фронту: Спогади партизана. / Літ. запис Б. Пильника. – К.: Політвидав України, 1976. – 350 с.

Баженов Л. В. Бринський Антон Петрович // Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX–XX ст. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 138.

Безсмертя: Книга Пам'яті України, 1941–1945. – К.: Пошук.-видав. агентство „Книга Пам'яті України”, 2000. – 944 с.: іл.

Про А. П. Бринського – С. 717.

Золотухин В. Его линия фронта: Антон Бринский // Бессмертие: Очерки о разведчиках. Люди молчаливого подвига. – М., 1987. – Кн. 1. – С. 247–269.

Історія міст і сіл Української РСР: Волинська область. – К.: Вид-во АН УРСР, 1970. – 746 с.

Про А. П. Бринського див. Іменний покажчик.

Наконечний В. А. Командири партизанських загонів на Волині в роки Великої Вітчизняної війни // Минуле і сучасне Волині: Історичні постаті краю: Тези доп. та повідомл. V Волин. іст. – краєзн. конф. – Луцьк, 1991. – С. 168–169.

Філатенко А. Пам'ятники бойової слави на Волині. – Львів: Каменяр, 1976. – 80 с.

Про А. П. Бринського – С. 9, 31, 32, 38, 39, 40, 41.

Андрійчук В. Дядя Петя // Рад. Волинь. – 1996. – 14 черв.

Хомич П. Навіки в пам'яті маневичан // Нова доба. – 1996. – 22 черв.

14 ЧЕРВНЯ

75 років від дня смерті В. К. Липинського (1882–1931) — українського історика, публіциста, громадського та політичного діяча

Народився В'ячеслав Казимирович Липинський 5 квітня 1882 р. в с. Затурці нинішнього Локачинського району в родині місцевого землевласника. Навчався в гімназіях Луцька, Житомира, Києва.

Під час навчання в Києві налагодив тісні товариські стосунки з прогресивними українськими гімназистами та студентською молоддю. Разом відвідували вечори, які проводились за участю відомих істориків. Молодий Липинський уважно слухав. Захоплення українською історією переросло згодом у професійне заняття. Навчаючись в університетах Кракова та Женеви, багато працює в бібліотеках. Грунтовні дослідження на основі глибокого вивчення архівних документів не залишилися непоміченими в наукових колах. Вже у 1914 р. В'ячеслав Липинський стає дійсним членом Наукового товариства імені Т. Шевченка у Львові. Тісно співпрацюючи з істориком Михайлом Грушевським, молодий вчений започатковує державницьку школу в історіографії, акцентуючи на вирішальній долі провідної верстви в історичному процесі. Ціла низка історичних праць, серед яких „Данило Братковський”, „Станіслав Міхал Кричевський”, „Генерал артилерії Великого князівства Руського” та ін. присвячені цій темі.

Польське походження Липинського не завадило йому стати в перший ряд борців за здобуття державної незалежності України і заслужено набути права зватися Великим Українцем. Ще у 1911 р. наш земляк з групою представників молодого галицької інтелігенції ініціює створення „Союзу визволення України” за межами Російської імперії. Одним із перших на початку революції українізує кавалерійський полк, в якому служив, і пропонує його на службу УНР. Однак київська влада з недовірою поставилася до „пана” та ще й „поляка” і відкинула пропозицію.

В'ячеслав Липинський бачив майбутню Україну як заможну аграрну державу, головною фігурою в якій має бути хлібороб. Не випадково у 1917 р. він взяв участь в організації Української Демократичної Хліборобської партії та опрацював для неї програму, основою якої була оборона державної суверенності України та збереження прав власності на землю для всіх громадян.

Після приходу до влади гетьмана Павла Скоропадського В. Липинський був призначений послом до Австро-Угорщини. Титулувався як „надзвичайний і повноважний посол – Міністр Української Держави”. Досить плідно працював. За його участю в короткий період були укладені мирні договори України з Болгарією, Туреччиною і Німеччиною. Він залишався на цьому посту до червня 1919 р., коли не погоджуючись з політикою Директорії, подав у відставку.

та технологій вирощування льону, лабораторія механізації виробництва цукрових буряків, лабораторія системи удобрення і підвищення родючості ґрунтів, лабораторія первинного насінництва та освоєння технології вирощування картоплі; науково-консультаційної роботи та сільськогосподарського виробництва; апробації, маркетингу та освоєння наукового супроводження інноваційних проектів у тваринництві та ветеринарній медицині, на базі якого діють лабораторія молочного скотарства і свинарства, лабораторія м'ясного скотарства; селекції та первинного і елітного насінництва, де працюють лабораторія елітного насінництва та селекції, лабораторія первинного насінництва сільськогосподарських культур. Окремо функціонують лабораторія аграрної економіки та земельних відносин та сектор масових аналізів.

Волинський інститут агропромислового виробництва виступив засновником Волинської обласної газети „Аграрна наука Волині”. Крім того, на базі Рокинівського навчального комплексу, що розташований на території центральної садиби Волинського інституту агропромислового виробництва, відкрито агроекологічний ліцей, який дає широку базову освіту в галузі сільськогосподарських наук, зокрема агрономії, землеробстві, агрохімії, захисту рослин, тваринництві з основами ветеринарії.

Тетяна ДУДАР

Література

Каталог районаних сортів сільськогосподарських культур по Волинській області на 2001 рік та наслідки державного сортовипробування на сортостанціях за 1998–2000 роки. – Луцьк, 2000. – 82 с.

Середюк О.М. Історія центру хліборобської науки: (Волин. держ. сільськогосподар. дослід. станція) // Середюк О. М. Скарбниця історії Волині: Іст.-краєзн. нарис про нар. музей історії сіл. господарства Волині. – Луцьк, 1998. – С. 17–33.

Алексеев В. Володимир Пасічник: “Честь і совість за гроші не купим” // Досвіт. зоря. – 2002. – 22 серп.

Битов В. Що пропонує демонстраційний полігон // Досвіт. зоря. – 2000. – 27 лип.

Галочка В. І. Шляхи раціонального використання осушених земель / В. І. Галочка, А. І. Мороз, І. В. Новосад // Вісник аграр. науки. – 2000. – № 2. – С. 53–56.

Дубук М. Наших селян через 10 літ вчитимуть німці // Вісник. – 2005. – 17 берез.

ництві і тваринництві та зосереджено виробництво високоякісного елітного насіння.

Дослідні господарства „Перемога”, „Перше Травня” та дослідне господарство Волинського інституту АПВ є племрепродукторами української чорно-рябої молочної породи ВРХ. Дослідне господарство „Боратин” є племрепродуктором великої білої породи свиней, а дослідне господарство „Перше Травня” – торійської породи коней. Дані господарства атестовані як суб’єкти племінної справи у тваринництві та мають паспорти на виробництво оригінального та елітного насіння.

На сучасному етапі у структурі інституту функціонують 5 науково-технологічних відділів, 13 лабораторій та 2 сектори. Над виконанням державних науково-технічних програм працюють 49 наукових співробітників, в тому числі 1 доктор та 11 кандидатів наук.

Основні напрямки діяльності інституту: удосконалення існуючих і виведення нових сортів сільськогосподарських культур, порід породних груп, типів та ліній сільськогосподарських тварин; створення і вдосконалення енергозберігаючих технологій у рослинництві та тваринництві; розробка та впровадження прогресивних систем ведення тваринництва, виробництво насіння високих репродукцій зернових, зернобобових, кормових та інших сільськогосподарських культур.

Особлива увага приділяється розробці ґрунтозахисних і водоохоронних систем землеробства, підвищення продуктивності та ефективності використання природних кормових угідь та створенню культурних пасовищ.

Пріоритетним є вирощування і реалізація племінного молодняка сільськогосподарських тварин та розробка економічно обґрунтованих моделей і нових організаційно правових форм організації виробництва сільськогосподарської продукції в агроформуваннях, заснованих на різних формах власності на землю та майно.

У складі інституту працюють відділи координації роботи з науково-методичними центрами та головними інститутами, до складу якого входять: лабораторія меліорації, лабораторія кормовиробництва, лабораторія рослинництва та сектор селекції озимого жита та люпину; апробації, маркетингу та наукового супроводження інноваційних проектів у землеробстві і рослинництві, де працюють лабораторія землеробства, лабораторія насінництва

На еміграції жив в Австрії, за винятком періоду 1926–1927 рр., коли на пропозицію Павла Скоропадського очолював кафедру історії державності в Українському Науковому Інституті в Берліні. На цю добу припадає найінтенсивніша діяльність В. Липинського. 1920 р. вийшла його монографія „Україна на переломі 1657–1659”. За ініціативою Липинського було створено політичну організацію „орденського типу” – Український Союз Хліборобів-Державників (УСХД), статут якого він опрацював і фактично очолював його як голова ради присяжних. У наступних роках був лідером та ідеологом консервативно-монархічного табору, який знайшов прихильників як серед української еміграції, так і на Західній Україні. Ідеологічним органом руху були неперіодичні збірники „Хліборобська Україна”, на сторінках яких друкувався фундаментальний політичний трактат Липинського „Листи до братів-хліборобів”, пізніше поширений і виданий окремою книгою. В ньому зроблено ґрунтовний аналіз причин занепаду української державності та обґрунтовано монархічну (гетьманську) форму правління в майбутній Українській Державі як найбільш відповідну українській традиції та історично виправдану.

Внаслідок конфлікту з гетьманом П. Скоропадським В. Липинський проголосив УСХД розпущеним і з невеликою групою своїх прихильників створив нову організацію „Братство Українських Класократів-Монархістів”.

На жаль, давня хвороба – туберкульоз легенів – не дала повністю зреалізувати потенціал цієї надзвичайно працелюбної, морально чистої і невідкупної людини, яка понад усе любила Україну і всі свої сили віддала їй. Помер В’ячеслав Липинський 14 червня 1931 р. у санаторії Вінервальд коло Відня. Похований в рідних Затурцях. По довгих роках забуття у 1990 р. відновлено могилу нашого славетного земляка, на якій у 2002 р. споруджено пам’ятник (скульптори Ірина та Іван Дацюки).

Ряд наукових інституцій та освітніх закладів носять ім’я В’ячеслава Липинського: Східно-Європейський дослідний інститут (США, Філадельфія), Волинський інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом (МАУП), Затурцівська загальноосвітня школа I–II ступенів. В останні роки активізувалася робота з вивчення спадщини В. Липинського та перевидання його праць.

Віталій КУШНІР

Література

Липинський В. Повне зібрання творів, архів, студії. Листування. Т. 1. (А–Ж). – К.; Філадельфія: Смолоскип, 2003. – 960 с.

Липинський В. Данило Братковський – суспільний діяч і письменник кінця XVII століття // Братковський Д. Світ, по частинах розглянутий. – Луцьк, 2004. – С. 400-413.

* * *

В'ячеслав Липинський в історії України: (До 120-річчя з дня народж.). – К., 2002. – 239 с.

В'ячеслав Липинський // Народжені Україною: Мемор. альм.: У 2 т. – К., 2002. – Т. 2. – С. 48–49.

Затурці в історії України та Волині: Матеріали наук.-практ. конф., приуроч. 500-й річниці першої писем. згадки про с. Затурці Локачин. р-ну Волин. обл. – Луцьк, 2004. – 199 с.: іл.

Про В. Липинського – С. 173–191.

Кондратик Л.Й. Українське релігієзнавство доби національного відродження: Моногр. – Луцьк: Надстир'я, 2004. – 314 с.

Є відомості про релігієзнавчу спадщину В. Липинського.

Кушнір В. В'ячеслав Липинський у фотографіях // Волинський музей: історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 90–94.

Липинський В.К. // Провідники духовності в Україні. – К., 2003. – С. 55–57.

Лисяк-Рудницький І. Вячеслав Липинський – історик, політичний діяч і мислитель життя // Волинь моя: Журн. Міжнар. громад. об-ня “Волинське братство”. – К., 2001. – Вип. 1. – С. 74–88.

Наукова спадщина В'ячеслава Липинського // Актуальні проблеми розвитку суспільства: історична спадщина, реалії та виклики XXI століття: Шості читання пам'яті В. Липинського: Матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2003. – С. 5–28.

Осауленко Л. Липинський В'ячеслав Казимирович / Л. Осауленко, В. Засекін // Осауленко Л. Гетьман України Павло Скоропадський, 29 квітня 1918 року – 14 грудня 1918 року / Л. Осауленко, В. Засекін. – Луцьк, 2003. – Кн. 1. – С. 563–564.

Рудецький П. Минувшина в дослідженнях В'ячеслава Липинського // Історія міст і сіл Великої Волині: Наук. зб. “Велика Волинь”. – Житомир, 2002. – Т. 25 (Ч. 1.) – С. 184–186.

Рум'янцев В.О. Липинський В'ячеслав Казимирович (17.04.1882–14.06.1931 рр.) // Державні, політичні та громадські діячі України. – К., 2002. – Кн. 1. – С. 297–301.

Міліщук Л. Вшанування В'ячеслава Липинського // Досвіт. зоря. – 2002. – 21 берез.

В'ячеслав Липинський в історії Волині й України // Волинь. – 2002. – 19 берез.

Гатальська Н. Творець теорії еліти / Н. Гатальська, П. Рудецький // Волинь. – 2002. – Ч. 4. – С. 43–58.

Гирич І. Перший український консерватор: Імператив державної самостійності за Липинським // День. – 2003. – 13 верес.

Гриневиц В. Пам'яті великого монархіста // Голос України. – 2003. – 19 черв.

Іванко А. Засновник державницької школи в українській історіографії // Історія України. – 2003. – № 43. – С. 1–6.

Кралюк П. В'ячеслав Липинський: від “хлопомана” до “хлопофоба” // День. – 2003. – 24 січ.

Рафальський О. В'ячеслав Липинський: “Українцем єсть всякий, хто хоче, щоб Україна перестала бути колонією” // Віче. – 2004. – № 8. – С. 47–50.

Філатенко А. Таке довге повернення В'ячеслава Липинського // Волинь. – 2004. – 3 лип.

15 ЧЕРВНЯ

50 років від дня створення Волинської державної обласної сільськогосподарської дослідної станції (1956 р.)

У червні 1956 р. створена Волинська державна сільськогосподарська дослідна станція. У 1986 р. вона набула статусу науково-виробничого об'єднання „Еліта”, до складу якого входять дослідна станція, два дослідних господарства „Рокині” та „Боратин”, два елітно-насінневих радгоспи, племзавод „Олицький”, а також опорний пункт, де вирощували безвірусне насіння картоплі. Науковою роботою займалися 8 відділів і 9 лабораторій, 54 наукові співробітники.

У 2000 р. установа отримала статус і назву Волинський інститут агропромислового виробництва. Очолює його кандидат сільсько-господарських наук В. М. Скляничук. Інституту підпорядковані 4 дослідних господарства – „Боратин” (директор С. О. Москвін), „Перемога” (директор О. Б. Яворський), „Перше Травня” (директор А. О. Павлюк), дослідне господарство Волинського інституту АПВ (директор О. Я. Гвоздецький). За ними закріплено 5,5 тис. га сільськогосподарських угідь, в тому числі 4,7 тис. га ріллі, де відпрацьовують передові технології в рослин-

збереження колекції культового мистецтва, а також кадрів музейних працівників, ця ідея була комплексно зреалізована у 1993 р. створенням Музею волинської ікони, єдиного в Україні музею такого профілю.

Є. І. Ковальчук проводить велику роботу по збереженню історико-культурних пам'яток Волині. Щорічно організовує і очолює науково-збиральницькі експедиції музею по обстеженню, виявленню та збору мистецьких пам'яток у культових спорудах області, які були нею відновлені у 1997 р.

Євгенія Ковальчук – ініціатор розробки проекту загальнодержавної програми охорони і збереження рухомих пам'яток історії і культури у храмах. До Міністерства культури і туризму України було внесено пропозиції по впровадженню сучасної системи обліку, наукової атрибуції та державного контролю за пам'ятками, які знаходяться у власності чи користуванні релігійних громад і є частиною Музейного фонду України. Зроблено доповіді та виступи з даного питання на конференціях, публікації в наукових і періодичних виданнях.

Є. І. Ковальчук проводить велику науково-дослідницьку роботу по вивченню історико-культурних пам'яток краю. Вона є автором більше 70 наукових та науково-популярних публікацій з історії, культури, музейної справи та сакрального мистецтва у збірниках матеріалів наукових конференцій, наукових збірниках та журналах, у періодичній пресі. Є співавтором постійної рубрики „Храми і люди” в обласній газеті „Волинь”.

Організатор ряду музейних наукових конференцій, член редколегій наукових збірників матеріалів конференцій „Волинська ікона: дослідження та реставрація” (I–XII випуски. – Луцьк, 1994–2005), „Волинський музей. Історія і сучасність” (Вип. I. – Луцьк, 1998; Вип. II. – Луцьк, 1999; Вип. III. – Луцьк, 2004), „Народна культура — шлях до себе” (Луцьк, 2003), „Народне мистецтво і духовність” (Луцьк, 2005). Вона – автор наукового видання „Врятовані пам'ятки. З історії дослідження і реставрації волинського іконопису XVI–XVIII століть” (Луцьк, 2005), путівника по Волинському краєзнавчому музею, один з авторів каталогу-альбому „Волинська ікона XVI–XVIII ст.” (Київ, Луцьк, 1998), путівника по Музею волинської ікони в Луцьку.

Євгенія Ковальчук обрана членом ЦК профспілки працівників культури України.

Микола МІГАС

тирів, робить опис пам'яток архітектури та історії на теренах рідної землі. У 1919 редагував газету „Шлях”.

Після поразки УНР виїхав у Варшаву, де займався педагогічною, редакторською і письменницькою роботою. Працював співредактором журналу „Українська трибуна” (1921–1922), редагував часописи „Духовні бесіди”, „Українська громада” та „Нова скиба.” Редагував і видавав власні журнали у Вінніпезі – „Наш світ” і „Нарід”, у Луцьку – „Наш світ” та тижневик „Нова доба”, які стояли на позиціях УНДО, консолідували українські сили проти польської окупації. Співпрацював із львівськими часописами „Новий час” і „Діло”, з виданнями І. Огієнка „Рідна мова” та „Наша культура”.

У 20–30-х рр. Володимир Островський поряд з Уласом Самчуком був одним з найпопулярніших письменників Волині і Холмщини. Сучасників приємно вражали його образне слово, одухотворені малюнки природи, пейзажі, що збагачували внутрішній світ творених письменником літературних героїв.

У 1921 р. львівське видавництво „Русалка” випустило першу книжку В. Островського з історичного минулого Холмщини „Хома Дубило”, книгу оповідань „Вівці і пастирі”, присвячену подіям на Холмщині після ліквідації унії, зокрема викриттю жорстокої русифікації українців. Варшавське видавництво „Син України” видало збірку „Веселі оповідання”, львівське видавництво „Світ дитини” дуже популярну в той час п'єсу-казку „Соняшник” для дитячого театру. У 1923 р. товариство „Просвіта” у Львові його книгу „Холмські оповідання”. З кожним роком творчий доробок В. Островського зростав. У різних видавництвах виходили нові твори „Юда” (1924), „Нові легенди Холмщини” (1926), „Бабин копець” (1927), „Хрест отця Василя”, „Політики” (1927).

У 1928 р. за завданням проводу УНДО В. Островський переїздить до Луцька, щоб поживавити тут громадсько-політичне і мистецьке життя. Працює головою або ж членом багатьох правлінь майже всіх організацій міста („Сільський господар”, „Просвіта”, кооператив „Народний дім” та ін.). Часто відвідує різні населені пункти воєводства, виступає ініціатором заснування багатьох селянських кооперативів, виголошує реферати перед інтелігенцією та селянами. Написав і опублікував у альманасі „Центросоюзу” нарис історії кооперації на Волині (1931р.). У 1930 р. за ведення агітаційної роботи в блоці національних сил під час виборів до

польського парламенту був ув'язнений. У Луцькій тюрмі написав комедію „Сучасні діти” (1931р.), а також підготував збірку оповідань „За ґратами”.

У 1932 р. у видавництві „Діло” вийшла повість з волинського життя „Сільське страхіття”; в 1934 р. у луцькому видавництві „Сьогодні” – збірка віршів „Сільські стежини”; накладом Товариства „Просвіта” у Львові – книга оповідань „Блакитні очі” (1936), опубліковано в Луцьку повість „Вогнене око” (1937), „Спадщина”(1937).

У 1938 р. у видавництві І. Тиктора (Львів) вийшла історична повість „Князь Сила-Тур”, а також праця „Між двома революціями”, історична повість про часи хрещення Руси-України „Під знамя Христа”(1939), побачив світ історичний малюнок з життя Волині „Боярчук”. Перу В. Островського належить драма на п'ять дій „Буря”. Його твори перекладали на російську та італійську мови. В 1940 р. в Кракові видано історичну повість письменника „Зайшло сонце в Холмі” – про останні дні життя Данила Галицького.

Під час війни В. Островський жив у Холмі, очолював курси бухгалтерів. Після закінчення війни з Німеччиною з Холмщини переїхав в Станіслав (нині Івано-Франківськ), де йому дали житло, посаду директора базової школи, яка готувала вчителів нових шкіл. Він знову почав публікуватися. Але швидко зрозумів, чого від нього хочуть, відмовився вихвалити „батька Сталіна” і „світле майбутнє”. Жалкує з приводу надрукованого ним оповідання „Повернення” (про „добровільне” переселення українців з території Польщі в Радянську Україну).

10 вересня 1946 р. на зборах Львівської організації Спілки радянських письменників М. Бажаном було зачитано список заклятих ворогів українського народу, в якому поруч з М. Грушевським та В. Антоновичем стояло ім'я Володимира Островського. Його звільнили з роботи. Преса таврувала як українського буржуазного націоналіста. За спеціальним розпорядженням Головліту всі твори письменника було заборонено, книжки вилучено з бібліотек і знищено. Тільки невелика їх частина потрапила „как вещественное доказательство” до „спецфондів”.

Помер Володимир Павлович Островський 7 квітня 1950 р.

Микола ОНУФРІЙЧУК

Прокопович Феодан // Політологічний енциклопедичний словник. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К., 2004. – С. 544.

Косиков В. Історичні портрети: Словн.-довід. / В. Косиков, Н. Віденко // Історія України. – 2004. – № 25–28. – С. 29–46.

19 ЧЕРВНЯ

50 років від дня народження Є. І. Ковальчук (1956) — музеєзнавця, історика та краєзнавця

Євгенія Іванівна Ковальчук народилася 19 червня 1956 р. в с. Озютичі Локачинського району Волинської області. На початку 1960-х рр. родина переїхала на постійне місце проживання у місто Ківерці. З 1978 р., після закінчення історичного факультету Львівського державного університету ім. І. Франка, Євгенія Іванівна ось уже впродовж 27 років працює у Волинському краєзнавчому музеї. Спочатку науковим співробітником, завідувачем відділу, а з 1991 р., уже 14 років – заступником директора з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею. Голова фондово-закупівельної комісії та реставраційної ради, заступник голови науково-методичної ради музею. За час своєї праці на музейній ниві зробила значний внесок у розвиток музейної справи на Волині, розбудову музейних закладів, вивчення та збереження історико-культурної спадщини краю.

У 1981–1985 рр. Євгенія Ковальчук працювала під керівництвом відомого українського вченого, доктора мистецтвознавства Павла Жолтовського в наукових експедиціях Волинського краєзнавчого музею по обстеженню знятих з реєстрації і діючих культурних споруд Волині на предмет виявлення, обліку та збору цінних історичних та мистецьких пам'яток. Експедиції виявили біля 500 пам'яток сакрального мистецтва у храмах області. Понад 1000 пам'яток іконопису, дерев'яного різьблення, металопластики, стародруки, рукописи було передано до Волинського краєзнавчого музею. Було скомплектовано фондову збірку творів релігійного мистецтва, яка стала основою для створення у Луцьку Музею волинської ікони – відділу Волинського краєзнавчого музею. Ідею експозиції творів релігійного мистецтва Євгенія Іванівна втілила ще у 1989 році створенням першої тематичної виставки ікон на Волині „Культ святих у православній церкві” в обласному музеї історії релігії, який вона тоді очолювала. З метою

Література

Прокопович Ф. Філософські твори в 3 т. – К.: Наук. думка, 1971–1981. – Т. 1–3.

Прокопович Ф. Похвала Дніпру. Епіграма на зволікання лікаря Стеллера. Епіграма на кравця; Володимир: (Уривок) // Давня українська література: Хрестоматія. – К., 1996. – С. 313–314; 469–486.

Ісаєвич Я. Д. Володимир-Волинський: Іст.-краєзн. нарис / Я. Д. Ісаєвич, А. І. Мартинюк. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Львів: Каменяр, 1988. – 70 с.
Про Ф. Прокоповича – С. 25.

Костомаров М. Архієпископ Феофан Прокопович // Костомаров М. Галерея портретів: Біогр. нариси. – К., 1993. – С. 265–276.

Кучинко М. Історія міста Володимира-Волинського від найдавніших часів до середини ХХ ст. (у світлі соціотопографії) / М. Кучинко, Г. Охріменко, В. Петрович. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 260 с.

Про Ф. Прокоповича – С. 140.

Павлюк І. Хрестоматія української легальної преси Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя, 1917–1939, 1941–1944 рр. / І. Павлюк, М. Мартинюк. – Луцьк: Твердиня, 2005. – 428 с.

Про Ф. Прокоповича – див. Іменний покажчик.

Потульніцький В. А. Україна і всесвітня історія: історіософія світов. та укр. іст. XVII–XX ст. – К.: Либідь, 2002. – 480 с.

Про Ф. Прокоповича – С. 202–213.

Феофан Прокопович // Сто найвідоміших українців. – 2-ге вид., випр. і доп. – М.; К., 2002. – С. 153–160.

Чижевський Д. Історія української літератури. – К.: Академія, 2003. – 568 с.

Про Ф. Прокоповича – С. 313–320, 326–327.

Шаров І. Прокопович Феофан // Шаров І. 100 видатних імен України. – К., 1999. – С. 332–336.

Шевчук В. Теофан Прокопович. Життя і творчість // Шевчук В. Муза Роксоланська: Укр. л-ра XVI–XVIII ст. – К., 2005. – Кн. 2. – С. 306–318.

Сивокінь Г. “Ехопоетика Феофана Прокоповича” // Урок української. – 2001. – № 6. – С. 57–60.

Прокопович Теофан (1618–1736) // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1996. – Т. 6. – С. 2353–2354.

Прокопович Феофан // Довідник історії України. (А–Я). – К., 2001. – С. 623.

Прокопович Феофан // Малий словник історії України. – К., 1997. – С. 324–325.

Прокопович Феофан // Юридична енциклопедія. (П–С). – К., 2003. – Т. 5. – С. 158.

Література

Островський В. Журавлі: Оповідання // Світазь: Альм. Волин. орг. Спільки письменників України. – Луцьк, 1998. – Ч. 5. – С. 112–114.

Островський В. Сміх землі: Повість // Дзвін. – 1991. – № 11. – С. 23–56.

Островський В. Останні дні Данила Галицького // Волинь. – 2001. – 28, 30 черв.; 3, 5, 7, 12, 17 лип.

Левчанівська І. Володимир Островський // Левчанівська І. Далеке і близьке. – Луцьк, 2000. – С. 145–147.

Онуфрійчук М. Володимир Островський – волинський письменник / Волинь у житті та творчості письменників: Зб. наук. праць. – Луцьк, 1999. – С. 69–73.

Павлюк І. Українська легальна преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–1939, 1941–1944 рр. – Львів: Каменяр, 2001. – 285 с.

Про тижневик В. Островського “Наш світ”. – С. 133–135.

Павлюк І. Хрестоматія української легальної преси Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–1939, 1941–1944 рр. / І. Павлюк, М. Мартинюк. – Луцьк: Твердиня, 2005. – 428 с.

Про тижневик “Наш світ”. – С. 391.

Вербич В. Володимир Островський: екскурс у Луцьк тридцятих років // Луцьк. замок. – 2002. – 4 лип.

У ці дні колись: письменник Володимир Островський видавав перший на Волині літературний журнал // Волинь. – 2001. – 16 черв.

18 ЧЕРВНЯ

325 років від дня народження Феофана Прокоповича (1681–1736) — церковного і громадського діяча

Відомий церковний і культурно-освітній діяч, вчений, письменник, просвітитель Феофан Прокопович народився 18 червня 1681 р. в Києві в родині купця. При хрещенні отримав ім'я Єлисей. Оскільки юнак рано осиротів, то його виховував дядько по материнській лінії – Феофан Прокопович, намісник Київського братського монастиря, виборний ректор Києво-Могилянської академії. Виховуючись у дядька, Єлисей відвідував початкову школу при Братському монастирі, згодом вступив до Києво-Могилянської академії.

Після смерті дядька турботу про юнака взяв на себе невідомий досі київський міщанин. Про те, як далі складалося життя Феофана Прокоповича, є кілька версій. За однією з них, він відправляється до Львова, де стає греко-католиком, два роки викладає риторичку та поетику в місцевій школі, згодом стає префектом.

За іншою версією, яку підтримує історик греко-католицької церкви о. Атанасій Великий, Феофан Прокопович близько 1698 р. приїжджає на Волинь, вступає в монастир у Володимирі-Волинському, де й приймає греко-католицьку віру. Місцевий єпископ Заленський, помітивши талановитість юнака, відправляє його на навчання до Риму. Стверджуючи це, А. Великий посилається на автора німецького життєпису Прокоповича, що вийшов у Готі в 1772 р. Тут же А. Великий наводить версію історика російської церкви, митрополита Євгенія, який стверджує, що Феофан Прокопович вступив до василіанського з'єднаного монастиря в Битені, прийнявши чернече ім'я Єлеазар, і звідти був відправлений до Риму. В Римі він вступає до колегії святого Афанасія і навчається там під іменем Самійла Церейського. Мандруючи країнами Європи, Прокопович знайомиться з ідеями гуманізму, просвітництва й реформації, які проповідує потім все своє життя; вивчає риторичку, поезію, філософію, церковні старожитності.

У 1702 р. Прокопович повертається до Почаєва, де приймає православ'я, а через два роки відправляється до Києва. Тут при вступі до Київського братства був пострижений у ченці, прийнявши при цьому ім'я та прізвище свого дядька Феофана Прокоповича.

У 1705 р. він вже професор поетики Києво-Могилянської академії, з 1706 року викладає риторичку, а протягом 1704–1709 рр. – філософію, фізику, геометрію – науки, які до цього не були включені в навчальну програму Академії. Водночас виконує обов'язки префекта київських училищ.

У цей час Феофан Прокопович зарекомендував себе прихильником Івана Мазепи, написавши трагікомедію „Володимир” (1705), присвячену запровадженню християнства на Русі, де прославляв Київ і в образі князя Володимира возвеличував гетьмана Мазепу. 1709 р. Прокопович різко змінив своє ставлення до Мазепи і почав засуджувати всі дії гетьмана.

У 1711 р. Феофан Прокопович стає ігуменом Братського монастиря та ректором Києво-Могилянської академії. Він пропагує

філософські теорії Декарта, Локка, Бекона, пише богословські трактати.

У 1716 р. російський цар Петро I, який знав Прокоповича і був озайомлений з його творчістю, запрошує його до Петербурга, куди Прокопович прибув наприкінці того ж року. З цього часу колишній ректор Києво-Могилянської академії став найближчим радником Петра I з питань освіти, церкви, науки, культури, права.

2 червня 1718 р. Ф. Прокопович призначається єпископом Псковським, ініціює реорганізацію церковної влади, сприяє відкриттю 14 листопада 1721 р. Святого Синоду, одним з віце-президентів якого був призначений. Наприкінці 1721 р. разом з царем і Синодом Ф. Прокопович від'їжджає до Москви. Весь цей час Феофан Прокопович активно допомагає Петру I у перебудові церкви та державного управління, з церковної кафедри роз'яснює всі реформи Петра I.

Після смерті царя Феофан Прокопович зазнав переслідувань з боку противників реформ і реакційного духовенства, але йому вдалося зберегти свій вплив на церковні й світські справи. В червні 1725 р. Феофан був призначений Новгородським архієпископом, а в липні того ж року у Троїцькому соборі його оголосили віце-президентом Синоду.

У 1730 р. Феофан Прокопович зустрів вступ на трон Анни Іоанівни похвалами в її честь, завдяки чому роль Феофана значно зміцніла. На схилі життя Феофан Прокопович гуртує навколо себе найосвіченіших людей свого часу – поета А. Кантемира, історика В. Татищева та інших. Помер Феофан Прокопович у Петербурзі 8 березня 1736 р. Похований у Новгородському Софіївському соборі.

Феофан Прокопович був знавцем не тільки богослов'я і філософії, але й світських наук, зокрема історії і математики, та залишив по собі Російській Академії наук велику книгозбірню (близько 30 тис. книг). В його доробку багато богословських творів – курс „Християнського Православного богослов'я”, „Апологія (Оборона) Віри”; „Походження Св. Духа”; історичних – „Володимир”, „Милість Божа”, віршів польською, російською і латинською мовами.

Вікторія БІЛИК

селянсько-козацькі полки на західному березі річки Пляшівки, вище села Солонева. 50-тисячне татарське військо, союзники Богдана Хмельницького, стояли окремим табором.

Берестецька битва розпочалась окремими сутичками з кіннотою противника 18 червня. Наступного дня селянсько-козацьке військо перейшло в наступ. У запеклій боротьбі польсько-шляхетське військо зазнало значних втрат – близько 7 тисяч жовнірів. 20 червня король Ян Казимир ввів у бій усі свої сили. Спроба прорвати правий фланг селянсько-козацького війська зазнала невдачі. Тоді польське командування кинуло військо проти татар, які займали лівий фланг. Зрадивши союзників, татари в паніці залишили поле бою. Богдан Хмельницький після невдалої спроби вмовити хана повернутися на поле бою, сам опинився в татарському полоні. Після 10-денної неволі був випущений на свободу.

Залишившись без ватажка, селянсько-козацьке військо опинилося у важкому становищі. Польська армія з трьох сторін оточила табір, який примикав до непрохідного болота і річки Пляшівки. Почалась 10-денна облога. Командували українським військом по черзі полковники І. Джеджалій, М. Гладкий, І. Нечай. У липні, коли керівництво на себе взяв полковник І. Богун, селянсько-козацькі полки здійснили вихід з оточення. Протягом короткої липневої ночі вони спорудили з возів, сідел, хомутів через болото кілька переправ, якими вийшла основна частина війська. Відступ війська І. Богуна прикривав загін з 300 козаків, які полягли смертю героїв у нерівному бою. Їх подвиг оспівав Т. Шевченко у творі „За байраком байрак”.

Богуну вдалося вивести без втрат 20-тисячний загін кінноти та врятувати частину артилерії. До рук польських солдат потрапило 18 гармат, 7 бочок пороху, 20 козацьких корогів, гетьманська булава й печатка, документи канцелярії Богдана Хмельницького та його скарбниці в 30 тисяч талерів. Під час взяття козацького табору загинув коринфський митрополит Йоасаф, який привіз у дарунок гетьманові меч, освячений на Гробі Господнім. Митру і прикрашену коштовностями Євангелію, що належали покійному, польський король разом з козацькими корогвами власноручно поклав на вівтар Чудотворної Холмської Богородиці. Цю ікону зберігали у спеціальному наметі в ставці короля, вшановуючи як небесну охорону польського війська. Як напише один із учасників битви, перемогу було здобуто „за

Література

Волинська ікона XVI–XVIII століть: Зі збірки Волин. краєзн. музею / Автори тексту Є. Ковальчук, Т. Єлісеєва; Відп. за випуск А. Силюк: [Буклет]. – Луцьк: Медіа, 1999.

Волинська ікона XVI–XVIII століть: Каталог та альбом / Автори-упоряд.: С. Кот, Т. Єлісеєва, Є. Ковальчук, Л. Карпюк; Під ред. С. Кота. – К.; Луцьк: ТОВ „Спадщина”, 1998. – 102 с.: іл.

Волинський краєзнавчий музей: Путівник / Автор тексту і упоряд. Є. Ковальчук. – Луцьк: Медіа, 2004. – 16 с.: іл.

Ковальчук Є. Волинська ікона: До проблеми збереження пам'яток // Волинська ікона: дослідження та реставрація: Матеріали XII Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2005. – С. 5–8.

Ковальчук Є. Волинська ікона: нові знахідки. За матеріалами наук. експедицій Волин. краєзн. музею 2001 р. // Пам'ятки сакрального мистецтва Волині: Матеріали VIII міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2001. – С. 7–12.

Ковальчук Є. Волинський краєзнавчий музей: До історії етногр. досліджень (1929–1992 роки) // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе: Матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2003. – С. 71–73.

Ковальчук Є. Волинський краєзнавчий музей у дослідженні пам'яток сакрального мистецтва // Могилянські читання 2002: Музейна справа в Україні на зламі тисячоліть: Зб. наук. праць. – К., 2003. – С. 226–230.

Ковальчук Є. Волинь: Історичний огляд // Хто є хто на Волині. Видатні земляки: Довід.-біогр. вид. – К., 2003. – Вип.1. – С. 7–10.

Ковальчук Є. Волинська ікона // Волинь моя: Журн. Міжнар. гром. об-ня „Волин. братство”. – К., 2001. – Вип. 1. – С. 169–175.

Ковальчук Є. Врятовані пам'ятки: З історії дослідження і реставрації волинського іконопису XVI–XVIII століть. – Луцьк: Медіа, 2005. – 6 с.: іл.

Ковальчук Є. До питання збереження і охорони пам'яток сакрального мистецтва в православних храмах Волині // Роль музеїв у збереженні пам'яток сакрального мистецтва: Матеріали наук.-практ. конф. – Луцьк, 1999. – С. 39–47.

Ковальчук Є. До питання збереження і охорони пам'яток сакрального мистецтва в православних храмах Волині // Українська культурна архітектура у світовому контексті: Матеріали Міжнар. наук. конф. – К., 2001. – С. 96–101.

Ковальчук Є. До питання комплектування збірки сакрального мистецтва у Волинському краєзнавчому музеї // Пам'ятки сакрального ми-

стецтва Волині на межі тисячоліть: Матеріали VII Міжнар. наук. конф. з волин. іконопису. – Луцьк, 2000. – С. 13–14.

Ковальчук Є. До проблеми законодавчого забезпечення охорони і збереження рухомих пам'яток у культових спорудах // Міжнародний досвід охорони культурної спадщини та пам'яткоохоронне законодавство України: Матеріали конф. – К., 2002. – С. 95–103.

Ковальчук Є. До проблеми збереження пам'яток історії і культури у церквах Ковельського району // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 75–76.

Ковальчук Є. Дослідження з волинського іконопису // Записки товариства імені Т. Шевченка: Праці Комісії образотворчого та ужиткового мистецтва. – Львів, 1998. – ТССХХХVI. – С. 615–624.

Ковальчук Є. Збереження і дослідження пам'яток сакрального мистецтва (з досвіду роботи Волинського краєзнавчого музею) // Українська Греко-Католицька Церква і релігійне мистецтво (історичний досвід та проблеми сучасності): Матеріали наук. конф. – Львів; Рудно, 2002. – Вип.1. – С. 74–77.

Ковальчук Є. Каталог наукових видань і праць співробітників Волинського краєзнавчого музею за 1989–1998 роки // Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 10–27.

Ковальчук Є. Книга про витоки пам'яткознавства Волині, Холмщини і Підляшшя // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народна культура – шлях до себе: Матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2003. – Вип. 11. – С. 59–60.

Ковальчук Є. Музей волинської ікони у дослідженні сакрального мистецтва: До 10-річчя Музею волинської ікони // Волинська ікона: дослідження та реставрація: Матеріали X Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2003. – С. 6–9.

Ковальчук Є. Музей у дослідженні пам'яток сакрального мистецтва // Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть: питання дослідження, збереження та реставрації: Матеріали VI Міжнар. наук. конф. з волин. іконопису. – Луцьк, 1999. – С. 25–29.

Ковальчук Є. Народні тканини в інтер'єрах храмів Волині (за матеріалами експедицій Волинського краєзнавчого музею) // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народне мистецтво і духовність: Матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 68–71.

Ковальчук Є. Наукові експедиції Волинського краєзнавчого музею (1929–2003 рр.) // Волинський музей: історія і сучасність: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею

Література

Давидюк Р. П. Волинське українське об'єднання та українізація церкви // Науковий вісник ВДУ імені Лесі Українки. Іст. науки. – Луцьк, 2001. – № 11. – С. 40–43.

Давидюк Р. П. Культурно-освітні осередки на Волині у кінці 20–30-х рр.: (Навчально-методичні матеріали на допомогу студентам та вчителям у вивченні тем “Українські землі у міжвоєнний період”, “Наш край у 20–30-х рр.”) // Науковий вісник ВДУ імені Лесі Українки: Іст. науки. – Луцьк, 2000. – № 3. – С. 202–205.

Давидюк Р. Український лояльний табір на Волині (30-ті роки ХХ століття) // У пошуках правди: Зб. матеріалів міжнар. наук. конф. “Українсько-польський конфлікт на Волині в роки Другої світової війни: генезис, характер, перебіг і наслідки”. – Луцьк, 2003. – С. 86–94.

Кучерепа М. Волинське українське об'єднання (1931–1939 рр.) / М. Кучерепа, Р. Давидюк. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 420 с.: іл.

Кучерепа М. М. Провітянські хати – культурно-освітні осередки Волинського Українського об'єднання // “Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. 3. – С. 663–686.

Павлюк І. Українська легальна преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–1939, 1941–1944 рр. – Львів: Каменяр, 2001. – 285 с.

Про друковані органи ВУО “Українська нива” і “Волинське слово” – С. 91–93, 94–98.

Гупало С. Шукач “волинського скарбу” // Волин. губерн. відомості. – 2002. – 15 серп.

* * *

Волинське українське об'єднання (ВУО) // Довідник з історії України. (А–Я). – К., 2001. – С. 124.

Волинське Українське об'єднання // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 303.

28 червня – 10 липня 355 років Берестецької битви (1631)

У червні–липні 1651 р. під Берестечком, на Волині, відбулась одна з найбільших битв Визвольної війни 1648–1654 рр. під керівництвом Богдана Хмельницького.

150-тисячна польсько-шляхетська армія на чолі з королем Яном Казимиром і 100-тисячна селянсько-козацька під керівництвом Богдана Хмельницького були зосереджені в районі Берестечка. Королівські війська розташувалися на березі річки Стир,

Література

Хведчук Л. Вони були серед перших // Волинь. – 1998. – 15 січ.
Хведчук Л. Щедра палітра Миколи Савчука // Волинь. – 2000. – 29 лип.
Хведчук Л. Ювілей митця // Волинь. – 1994. – 23 квіт.

Хведчук Леонід Володимирович // Художники Прикарпаття: Альбом. – К., 1989. – С. 252.

Гуменюк Н. Художнє тріо в галереї мистецтв // Віче. – 1996. – 17 жовт.

Мамчук М. Ювілейний врожай Леонада Хведчука // Волинь. – 1996. – 25 черв.

28 ЧЕРВНЯ 75 років від дня створення ВУО (1931)

У 1920–1930-ті рр., коли Волинь входила до складу польської держави, українсько-польські стосунки були неоднозначними. Тодішні польські урядові кола проводили щодо волинян політику колонізації.

Після травневого перевороту 1926 р. вони намагалися об'єднати Волинь з Польщею на основі задекларованої співпраці українців та поляків. Автором і виконавцем „волинської політики” став волинський воевода Генрик Юзефський. Завдяки його підтримці було утворене Волинське українське об'єднання (ВУО), що згуртувало українських поміркованих діячів, які погодились на співпрацю з поляками. Керівниками ВУО були переважно українські політики з Наддніпрянської України, колишні члени Центральної ради та урядовці Української Народної Республіки.

Нова волинська партія центристського спрямування почала займатись розбудовою суспільних, культурних, освітніх, господарських, релігійних установ у краї, спрямовуючи їх на позиції польсько-українського порозуміння. Отже, поява ВУО була викликана прагненням частини українських і польських діячів втілити в життя ідеї польсько-української співпраці, стала законним результатом перебігу політичних подій у Волинському воеводстві.

ВУО було утворене в червні 1931 р. на Установчому конгресі в Луцьку і припинило свою діяльність у зв'язку з подіями початку Другої світової війни.

Ольга КОРЕЦЬКА

та 55-річчю Колодажнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 149–151.

Ковальчук Є. Нововиявлені пам'ятки сакрального мистецтва Волині XVI–XVIII ст. (За матеріалами наукових експедицій Волинського краєзнавчого музею, 1997–2003 років) // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: Зб. наук. ст. – К., 2004. – С. 214–221.

Ковальчук Є. І. Особові фонди відомих діячів історії і культури України у Волинському краєзнавчому музеї // Музей на рубежі епох: минуле, сьогодення, перспективи: Матеріали ювіл. Міжнар. наук.– практ. конф. – К., 1999. – С. 21–22.

Ковальчук Є. Павло Жолтовський і Волинь // Волинська ікона: дослідження та реставрація: Матеріали XI Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2004. – С. 5–11.

Ковальчук Є. Павло Жолтовський і експедиції Волинського краєзнавчого музею // Народознавчі зошити. – Львів, 1995. – № 5. – С. 273–274.

Ковальчук Є. Павло Жолтовський у дослідженні сакрального мистецтва Волині // Народознавчі зошити. – Львів, 2005. – № 1–2.

Ковальчук Є. Пам'ятки давнього сакрального мистецтва у Луцькому Свято-Троїцькому соборі // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Свято-Троїцький собор в історії Луцька та Волині: Матеріали XVII Волин. обл. наук. конф., присвяч. 250-річчю від дати завершення будівництва Луцького собору Святої Трійці та 125-річчю з часу його освячення як православ. кафедр. собору. – Луцьк, 2005. – С. 18–21.

Ковальчук Є. Пам'ятки сакрального мистецтва Володимирщини: За матеріалами наук. експедицій Волин. краєзн. музею // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині: Матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 57–58.

Ковальчук Є. Сакральне мистецтво Волині: сучасний стан дослідження і реставрації // Народознавчі зошити. – Львів, 2003. – № 1–2. – С. 342–344.

Ковальчук Є. Скарбниця історико-культурної спадщини Волинського краю // Волинь моя: Журн. Міжнар. громад. об-ня „Волинське братство”. – К., 2004. – Вип. 4. – С. 280–286.

Ковальчук Є. Тема “Волинь у Другій світовій війні” в дослідженнях Волинського краєзнавчого музею // Волинь у Другій світовій війні: Зб. наук. та публіцист. ст., присвяч. 60-річчю визволення Волин. обл. від фашист. загарбників. – Луцьк, 2004. – С. 209–216.

Ковальчук Є. Фонд сакрального мистецтва Волинського краєзнавчого музею: комплектування і дослідження // Do piękna nadprzyrodzonego. Sesja naukowa na temat rozwoju sztuki sakralnej od X do XX wieku na terenie dawnych diecezji Chelmskich kościoła rzymsko-katolickiego

prawosławnego, grecko-katolickiego. – Chelm, 2003. – Т. 1. Referaty. – С. 266–273.

Ковальчук Є. Храми-твердині Волині. Оборонні функції храмів-пам'яток культової архітектури України // Замосцько-Волинські музейні зошити. – Zamość, 2004. – Т. II. – С. 81–85.

Музей Волинської ікони / Автор тексту та упоряд. Т. М. Єлісеєва; Ред. Є. І. Ковальчук: [Буклет]. – Луцьк: Надстир'я, 1994.

Музей Волинської ікони в Луцьку: Путівник / Автори тексту Є. Ковальчук, Т. Єлісеєва. – Луцьк: Медіа, 2003.

Художній музей у Луцьку: Путівник / Автор тексту Т. Левицька; упоряд. Є. Ковальчук; відп. за вип. А. Силук. – Луцьк: Медіа, 2003. – 16 с.

Храми і люди / Автори рубрики Є. Ковальчук, В. Штинько // Волинь. – 2000. – 6 січ., 24 лют., 6 лип., 5 серп., 28 груд.; 2001. – 25 січ., 3 берез., 14, 19 квіт., 10 лип., 2, 4 серп., 4, 25, 27 жовт., 18 груд.; 2002. – 11 квіт., 23 трав., 20 черв., 13, 15 серп., 12 жовт., 7 листоп.; 2003. – 4 січ., 6 берез., 24 квіт., 10 лип., 16 жовт.; 2004. – 12 лют., 29 лип.; 2005. – 21, 23 лип., 4 серп.

Штинько В. Про що кричить музейна тиша / В. Штинько, Є. Ковальчук // Волинь. – 2005. – 5, 7, 9 лип.

Визнання: волинянка Євгенія Ковальчук – стипендіатка Міжнародного фонду // Волинь. – 2005. – 9 черв.

Гуменюк Н. Звідки слід „малих голландців” на волинському іконостасі? // Віче. – 2002. – 19 груд.

Штинько В. Врятовані пам'ятки оцінять нащадки // Волинь. – 2005. – 4 черв.

25 ЧЕРВНЯ

70 років від дня народження Л. В. Хведчука (1936) – волинського художника-графіка

Леонід Володимирович Хведчук народився 25 червня 1936 р. на Грубешівщині. У рідному селі Пасіка пішов у школу, але атестат про освіту довелось отримувати вже у Луцьку. 1944 р. сім'я Хведчуків приїхала на Волинь.

Ще в дитинстві Леонід Володимирович виявив здібності до малювання. Проте думка пов'язати своє життя із мистецтвом з'явилася значно пізніше. Спробував спершу важкий хліб шахтарської праці. Два роки навчався у Київському гірничому технікумі. Після закінчення працював на одній із шахт Луганщини. Повернувшись

згодом на Волинь, почав відвідувати художню студію при Луцькому будинку „Просвіти”. У 1961 р. був направлений на роботу в художню майстерню міста Рожища.

Освіту художника-графіка отримував в Українському поліграфічному інституті ім. Івана Федорова у Львові, де Л. Хведчук навчався протягом 1962–1968 рр. Викладачі з фаху В. С. Овчинников, Р. В. Сильвестров, В. Л. Бубнов та ін.

Вже у студентські роки робив перші серйозні кроки у мистецтві. У 1966 р. взяв участь у зональній виставці молодих художників (Львів). 1968 р. ознаменований першою участю Л. Хведчука у республіканській виставці (Київ). А відтак він демонстрував свої твори не лише в Україні (Полтава, Рівне, Київ, Львів та ін.), а й за кордоном (Москва, Брест, Мінськ, Замосць тощо). Першу персональну виставку Л. Хведчука було організовано у 1973 р. з нагоди вступу до Спілки художників України, наступні відбувались у 1987, 1996 та 2003 рр.

Провідним видом творчої діяльності Леоніда Володимировича є графіка. З-поміж різних технік графічного мистецтва йому найбільш імponує лінорит. Стилiстика його творів пов'язана з реалістичним трактуванням навколишнього світу. Він зображує трудові будні своїх сучасників, розбудову Луцька (серія „Волинь – край шахтарський”, кольоровий лінорит, 1970-ті рр.), звертається до минувшини України (серія „Пам'ятки архітектури”, лінорит, 1970–1972 рр.). Гравюра „Червоні коні” (кольоровий лінорит, 1979 р.) неодноразово демонструвалась на чисельних виставках.

Книжкова та газетно-журнальна графіка – ще одна галузь творчої діяльності Леоніда Хведчука. Його ліноритами проілюстровано книгу О. Богачука „Стогін землі”.

Творчість Леоніду Володимировичу вдавалося поєднувати з роботою організатора і з педагогічною діяльністю. Протягом 1977–1997 рр. працював головним художником художньо-виробничих майстерень, а в 1997–2001 рр. викладав у Волинському державному училищі культури та мистецтв.

Твори художника зберігаються у приватних колекціях в Україні та поза її межами (Польща, Аргентина). В останні роки Леонід Володимирович все частіше звертається до живопису, працює на етюдах. Він продовжує крокувати по шляху мистецтва, буде творчі плани на майбутнє.

Олена СЛОТА

ного мистецтва і величезна кількість олійних полотен. Це зворушливі картини побуту, витончені пейзажі („Полісся”, „Березнева відлига”, „Околиці Ялти”, „Чайки над морем”, „Волинська далечінь” та ін.), об’ємні панорами історичної тематики („Наливайко біля замку Любарта” тощо). У кожній із цих робіт Борис Карабулін як справжній художник-реаліст намагався досягти максимальної правдивості, подекуди, навіть ілюзорної відповідності з природою. Потріскана кора дерев, сонячні зайчики на лісових галявинах, пухкі хмаринки на блакитному небі – все сповнене споглядальності та спокою.

Гідний продовжувач традицій класичного мистецтва, Борис Карабулін дотримується у роботі давніх правил. Невтомно працюючи на пленерах, накопичує етюдний матеріал. Проймаючись довершеністю природи, обирає потрібний настроєво-емоційний ключ майбутнього твору. Під час подальших етапів роботи художник користується цими підготовленими штудіями, переносючи в композицію осмисленої картини лише найсуттєвіше, дає волю уяві та фантазії. Витончений багатшаровий живопис Карабуліна вражає колористичними нюансами, легкістю, а, подекуди, віртуозністю побудови світло-повітряного середовища. Життєстверджуючий, оптимістичний характер його мистецтва невичерпно актуальний і сьогодні. Персональна ретроспективна виставка художника в Арт-галереї Національної спілки художників України (Луцьк, 2005) стала справжнім подарунком шанувальникам реалістичного напрямку в художній культурі Волині.

Зоя НАВРОЦЬКА

Література

Бойко І. У його картинах домінує синій колір надії // Луцьк. завок. – 2005. – 8 верес.

підтримки Найсвятішої Діви, чий чудотворний образ, узятий із Холма, з монастиря отців василіян-уніятів, мав при собі король. Нині ікона Холмської Богородиці є коштовною перлиною Музею Волинської ікони в Луцьку.

Українці увічнили пам’ять селян і козаків, спорудивши в 1910–1914 рр. храм-пам’ятник „Козацькі могили”. Проект пам’ятника розробив В. Максимов, учень архітектора О. Щусева, художній розпис здійснив І. Їжакевич. Поряд розміщена Михайлівська церква – пам’ятник української дерев’яної архітектури XVII століття, в червні 1912 р. перевезена з м. Острога. За переказами у ній перед Берестецькою битвою молився Богдан Хмельницький. До пам’ятника-комплексу входять будинки, де розміщена експозиція, присвячена битві під Берестечком.

В експозиції відділу давньої історії, а також фондах Волинського краєзнавчого музею знаходяться експонати, що розповідають про селянсько-козацький рух на Волині і подвиг козаків на полі битви під Берестечком.

Тамара САДОВНИК

Література

Берестецька битва в історії України: Наук. зб. матеріалів восьмої Всеукр. наук.-краєзн. конф., присвяч. 350-річчю битви під Берестечком. 17 черв. 2001 року. – Рівне: Ліста, 2001. – 102 с.

Гуртовий Г. Берестечко: подвиг і трагедія // Гуртовий Г. Волинь – край козацький: Іст.-краєзн. нариси. – Луцьк, 2000. – С. 153–176.

Лещук Є. Вічність Івана Богуна: Поезіофотоальбом. – Львів: Ліга-Преса, 2004. – 176 с.

Лотоцький Г. І. К. Свешніков – дослідник поля Берестецької битви // Волинський музей: історія і сучасність: Матеріали III Всеукр. Наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. Музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 202–204.

Смолій В. Від Берестецької катастрофи до Батозького триумфу / В. Смолій, В. Степанков // Смолій В. Богдан Хмельницький / В. Смолій, В. Степанков. – К., 2003. – С. 224–278.

Бабич Л. Берестецька битва без вигадок // Волинь. – 2002. – № 4. – С. 85–112.; Віче. – 2003. – 1, 9, 16 січ.

Бондарук Л. Слово про славу Берестечка // Шлях перемоги. – 2004. – 28 січ.

Галата Ю. Берестечко: і один у полі воїн... // Демокр. Україна. – 2005. – 7 лип.

Довгун А. Козацька слава, кров'ю полита // Волинь. – 2001. – 23 черв.

Зборовський А. Літопис “козацьких могил” // Нар. армія. – 2004. – 5 лют.

Мицик Ю. Берестецька битва 1651 року очима її учасника // Пам'ять століть. – 2001. – № 2. – С. 25–35; 36–69.

Мицик Ю. Згадай битву під Берестечком // Укр. культура. – 2001. – С. 20–21.

Підгайко В. Духовні передумови Берестецької битви // Нар. справа. – 2001. – 19, 26 квіт.

Потапенко Г. 350-річчя Берестецької битви // Волинь. – 2001. – 17 трав.

Романюк Н. Усі дороги ведуть до славного Берестечка // Україна мол. – 2001. – 16 черв.

Сегеда С. Герої сторінки Берестецької битви // Рідна шк. – 2003. – № 10. – С. 44–46.

Снігир В. Під Берестечком... // Уряд. кур'єр. – 2003. – 23 трав.

Тимошенко А. Берестечко: наша пам'ять, наша слава // Сіл. час. – 2001. – 15 черв.

“Триста, як скло” // Укр. слово. – 2001. – № 25. – С. 10.

Філатенко А. Поле далекого героїзму і доблесті // Волинь. – 2004. – 10 лют.

Хитрий Г. Тут кров козацька пролилася // Волин. губерн. відомості. – 2001. – 14 черв.

Берестецька битва 1651 // Довідник з історії України (А–Я). – К., 2001. – С. 60.

29 ЧЕРВНЯ

157 років від дня народження Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, громадської діячки

29 червня минає 157 років від дня народження Ольги Петрівни Драгоманової-Косач, один із літературних псевдонімів якої – Олена Пчілка. „Олена Пчілка була видатною діячкою в різних ділянках культурної і громадської праці. Видатна письменниця, науковець-етнограф, публіцистка, активна громадська діячка, талановитий педагог, редакторка і журналістка, видавець цінних книжок для української культури і зокрема для дітей – такий да-

13 ЛИПНЯ

80 років від дня народження Б. М. Карабуліна (1926) – волинського художника

Борис Миколайович Карабулін народився 13 липня 1926 р. в місті Вологда (Росія). З раннього шкільного віку захопився образотворчим мистецтвом. Бажання стати художником було головною мрією його складного дитинства, нелегкої юності. У 1943 р. Бориса Карабуліна було призвано до Радянської Армії. Однак за наказом командування він в числі інших однолітків не пішов на фронт, а залишився працювати на військовому заводі в Ленінграді. Під час блокади міста на Неві йому не один раз довелося дивитися смерті у вічі, достеменно пізнати жахи війни. Саме тоді, очевидно, сформувалися головні риси характеру майбутнього художника: любов до життя, вміння бачити і цінувати красу.

Опісля перемоги над фашизмом Борис Карабулін брав участь у відбудові народного господарства. Наприкінці 1940-х рр. доля закинула його в Алма-Ату. Працюючи в художньо-оформлювальних майстернях, він вирішує вступити на навчання в місцеве художньо-театральне училище (1950 р.). Однак, успішно склавши вступні іспити, він не проходить по конкурсу. Ця прикра поразка не зруйнувала його бажання вчитися. Від 1950 по 1952 рр. Борис Карабулін відвідує заняття в училищі вільним слухачем. За ці неповні два роки він здобув основи професійної грамоти художника. Наполегливо працюючи самостійно, удосконалював рівень майстерності. Своїми учителями і наставниками нині вважає класиків: художників Шишкіна, Поленова, Саврасова, Айвазовського, оскільки творчість цих митців була головним орієнтиром у його діяльності.

З 1952 р. Борис Карабулін мешкає у Луцьку. Разом із іншими волинськими митцями (І. Даньшиним, Д. Латішевим, М. Дімуном, А. Ніколаєнко, П. Сензюком) він брав активну участь у заснуванні та розбудові Товариства волинських художників – першої мистецької організації в області, а дещо пізніше (початок 1960-х р.) став одним із ініціаторів формування в Луцьку художньо-виробничих майстерень Художнього фонду УРСР.

Старанно виконуючи численні оформлювальні роботи, Борис Карабулін невтомно працював творчо, демонструючи свої здобутки на багатьох міських та обласних художніх виставках. Сьогодні у його доробку – скульптура, твори декоративно-приклад-

Сімнадцятирічним юнаком, виявляючи невгамовність характеру в особистих прагненнях, написав акростих, у якому повідомляв свого дядька Пилипа, що готується перейти через кордон на територію Радянської України. Поліції вдалось розгадати шифр поезії, за юнаком встановили нагляд, згодом заарештували, але як неповнолітнього відправили додому.

У 1927 р. Бориса Шведа забрали в польську армію. Після закінчення служби він одружився і переїхав до містечка Рожище. Працював перукарем, займався сільським господарством у селі Вовнянка, у вільний час вів нотатник з життя, своєрідний потайник, у який вкладав своє світобачення і який виріс у художньо досконалий твір.

Вперше повість „Поліщуки” була опублікована двома невеличкими томками 1938 р. у львівському видавництві „Дзвони” п’ятитисячним тиражем. Своїм другим життям книга завдячує львівському літературознавцю П. Ящуку, який визначив суспільну цінність твору, сприяв виходу повісті в 1965 р. у видавництві „Каменяр”. Твір написаний вправно, талановито. Ним Борис Швед на повну силу заявив про себе, свій край, глибинні почуття та переживання поліщуків у різних життєвих ситуаціях, про культуру українців Волині.

З 1944 р. він у лавах Радянської армії. Загинув у бою за село Черна Стругна під Варшавою на початку 1945 р.

Борис Швед – непересічний письменник, і його справедливо називають „борцем за світлі дні”, „співцем народних дум і скорботи”.

Олена ДУБЕНЬ

Література

Швед Б. Поліщуки: Повість. – Львів: Каменяр, 1965. – 242 с.

Довгун Л. Стильові особливості повісті Б. Шведа „Поліщуки” // Філологічні студії. – Луцьк, 1999. – № 4. – С. 77–81.

Тишкевич Р. Етнокультурний пласт Бориса Шведа // Діячі науки і мистецтва рідного краю у розвитку української національної культури: Зб. матеріалів і тез наук. конф. – Рівне, 1998. – С. 223–229.

Ксендзук Е. Борис Швед (1906–1945) // Волинь літературна. – 2000. – №1. – С. 22–23.

* * *

Леонюк В. Швед Борис // Леонюк В. Словник Берестейщини. – Львів, 1996. – С. 330.

леко не повний перелік тих ділянок, в яких понад 60 років невтомно працювала Олена Пчілка,” – писав Петро Одарченко, відомий науковець, письменник, який був особисто знайомий з Ольгою Петрівною. Вона була сестрою „дорогого брата” Михайла Драгоманова, матір’ю геніальної Лесі Українки.

Народилася Ольга Петрівна Драгоманова 29 червня 1849 р. в місті Гадячі на Полтавщині, початкову освіту отримала дома. Після смерті батька опікувався нею брат Михайло, який забрав її з собою до Києва і влаштував на навчання до Зразкового пансіону шляхетних дівчат, який вона з „отличним аттестатом” закінчила в 1866 р. і оселилася у брата Михайла, весь час перебуваючи під впливом його і української Громади. І вже тоді захопилася українською етнографією. Була „вільним слухачем” курсів, які діяли при історико-філологічному факультеті Київського університету.

Після одруження в 1868 р. з Петром Антоновичем Косачем Ольга Петрівна виїхала на Волинь, де розпочала свою наукову, літературну і громадську діяльність. Понад 10 років жила в Новограді-Волинському і „ретельно зайнялась волинською етнографією, записуванням пісень і всяких інших знадобів словесних і інших”. Вже в перші роки досліджень на Волині українського народного мистецтва Ольга Петрівна Косач взяла псевдонім – Олена Пчілка. Довголітня праця над збиранням етнографічних матеріалів завершилася виданням у 1876 р. при допомозі М. Старицького першої наукової праці „Український народний орнамент” (зразки вишиванок, тканин, писанок).

З весни 1879 р. жила в Луцьку, брала активну участь у культурному житті міста, вступила до драматичного товариства, дбала про поповнення клубної бібліотеки українською літературою. Їй „довелось закласти в Луцькому камінчик української культури”.

У 1882 р. переїхала в „маєток мого чоловіка”, що в селі Колодяжному Ковельського повіту. „Вся родина дуже любила Волинське Полісся. Не тільки нам трьом молодшим „поліщукам” (сестра Оксана, брат Микола й я), що народилися у Колодяжному, але й старшим трьом (Михайло, Леся й Ольга), що вродились і дитинство проживали в повітовому місті Звягель, в іншій частині Волині, де природа дуже гарна, але зовсім відмінна від поліської, а й батькам нашим (батько черніговець, мама полтавка) наше Полісся було миле. Всі ми любили волинську при-

роду і волинських людей, що мають свої специфічні хороші властивості”, – згадувала Ізідора Косач-Борисова.

З 1883 р. Олена Пчілка почала друкувати свої твори у львівському журналі „Зоря” і стала його постійним співробітником. 1886 р. в Києві вийшла в світ її перша збірка поезій „Думки-мережанки”. 1887 р. у Львові разом із Наталією Кобринською видала альманах „Перший вінок”, в якому друкувалися твори авторок-жінок і тільки на теми із жіночого життя. В цьому альманасі були вміщені дві поезії Ольги Петрівни, оповідання „Товаришки” і поема „Дебора”. Своім коштом вона видала „Співомовки” С. Руданського – збірку гумористичних віршів, жартів, приказок, сміховинок про панів, записаних здебільшого з уст народу.

Олена Пчілка дуже багато часу приділяла громадській і літературній діяльності, науці й вихованню своїх дітей. В листі до відомого українського літературознавця Омеляна Огоновського писала: „Власне я „наважила” й завше окружала дітей такими обставинами, щоб українська мова була їм найближчою – щоб вони змалку пізнавали її якнайбільше. Життя зо мною та посеред волинського люду сприяло тому.” Вона „відкрила своїм дітям чар рідної пісні, казки, чар безсмертної поезії Т. Шевченка, неоціненні скарби рідного слова та багатство світової літератури та культури”.

У 1901 р. з нагоди 25-річчя творчої діяльності Олени Пчілки М. Грушевський, І. Франко, В. Гнатюк у вітальному листі від імені редакції „Літературно-наукового вісника” писали: „Ви дали Україні перший приклад освіченої сім’ї, в якій плекається рідна українська мова і українська літературна традиція в найкращому розумінні сего слова”.

Тетяна АНДРЕЄВА

Література

Пчілка Олена. [Вірші, казки] // Дивосвіт „Веселки”: Антол. л-ри для дітей та юнацтва: В 3 т. – К., 2004. – Т.1. – С. 297–318.

Андреева Т. Олена Пчілка про українські народні вишивки // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народне мистецтво і духовність: Матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 157.

Антипчук Н. Олена Пчілка і розвиток дитячої літератури // Філологічні студії: Наук. часопис. – Луцьк, 2004. – № 4. – С. 277–281.

Вишневська Г. П. Леся Українка і Олена Пчілка: процеси становлення української літературної мови // Леся Українка і сучасність: (До 130-річчя від дня народж. Лесі Українки): Зб. наук. праць. – Луцьк, 2003. – С. 333–342.

Дрофань Л. Берегиня. – К.: Молодь, 2004. – 208 с.

Комзюк В. Подорож у минуле // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народне мистецтво і духовність: Матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 158–162.

Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка): Біограф. матеріали. Спогади. Іконографія / Автор проекту і вст. ст. Т. Скрипка. – Нью-Йорк; К.: Факт, 2004. – 447 с.

Про Драгоманову (в одруженні Косач) Ольгу Петрівну (псевдонім Олена Пчілка) – див. Показчик імен, с. 374.

Омельчук О. Феміністичний ідеал та феміністичний інтерес у критичному дискурсі „Літературно-наукового вісника” („Вісника 1922–1939) // Сучасність. – 2005. – № 7–8. – С. 105–114.

Одарченко П. Олена Пчілка // Українки в історії. – К., 2004. – С. 176–181.

Премія імені Олени Пчілки: Нові лауреати // Літ. Україна. – 2005. – 6 жовт.

Троневиц П. Тут проживала родина Косачів: Оповідання з давньої історії Луцька // Луцьк. замок. – 2005. – 6 жовт.

Чайковська В. Олена Пчілка – мати Лесі Українки в оцінці Дмитра Донцова // Культура і життя. – 2004. – 1 груд.

Щукіна І. Неоцінений дар музею // Освіта України. – 2005. – 4 берез.

10 ЛИПНЯ

100 років від дня народження Б. Г. Шведа (1906–1945) – українського письменника

Борис Григорович Швед – відомий прозаїк, автор повісті „Поліщуки”, твору, який за масштабністю образного осягнення дійсності Волині та стильовими ознаками не поступається кращим літературним творам.

10 липня 1906 р. в Сарнах на Рівненщині у подружжя Григорія Семеновича і Тетяни Василівни Шведів народився син Борис, майбутній письменник. Батько працював слюсарем на залізниці, мати виховувала дітей, яких у сім’ї було п’ятеро. Борис навчався у місцевій початковій школі. У нього рано виявився літературний хист. Перший свій вірш він написав у дев’ять років.

ря в містечку Окна. Зв'язки з Косачами не переривалися. Вони зустрічалися в Києві. 28 листопада 1897 р. Леся писала з Ялти до сестри Ольги: „Буде славно, якщо Левицький буде в Гадячі, я була б рада бачити його там!”

Власним коштом Левицький видавав просвітницько-популярні брошури про холеру, сибірку, скарлатину, застерігав від лікування у знахарів і баб-„шептух”. Але не лише медична тематика цікавила його. Він писав і видавав популярні книжечки з мовознавства: „Українська грамати́ка”, „Рідна мова”, „Круті слова”, „Язык, наречіе или говор?”, „Паки і паки”. Писати українською мовою та ще й на подібні теми в ті часи значило заявити про свою громадянську позицію, наражаючи себе тим самим на небезпеку, тому не дивно, що поліція встановила за лікарем-письменником-просвітителем негласний нагляд.

Друкуватися М. П. Левицький почав 1901 р. в журналі „Киевская старина”, його оповідання виходили у „Літературно-науковому віснику”, „Новій Громаді”, „Раді”. Літературних псевдонімів мав багато, серед них – Макогоненко, М. Пилипович, Виборний. 1904 р. його обрано дійсним членом Київського літературно-артистичного товариства. Наприкінці того ж року Модест Левицький отримав місце директора Київської фельдшерської школи на Лук'янівці і за сумісництвом – посаду завідувача Лук'янівським притулком для дітей-сиріт. Його плідній праці на заваді стала... українська мова. За скорочення програми з російської літератури, дозвіл викладати і відповідати на уроках рідною мовою його незабаром звільнили з посади директора фельдшерської школи.

1907 р. вийшла перша збірка М. Левицького „Оповідання”.

До 1917 р. сім'я Левицьких проживала в Білій Церкві. В роки української державності М. П. Левицький працював урядовцем в апараті Міністерства шляхів УНР на посаді директора культурно-освітнього департаменту, був головним санітарним лікарем залізниць України. В 1919 р. – радником, потім головою української дипломатичної місії у Греції. Тут він втратив дружину, яка померла від легеневої кровотечі.

У більшовицьку Україну Модест Левицький не повернувся. Жив деякий час у Польщі, в Тарнові, де тоді знаходився уряд УНР в екзилі під проводом С. Петлюри. Працював лікарем, організував для дочок емігрантів курси медичних сестер, на яких сам читав лекції. Був завідувачем санаторію для українських вояків, хворих

18 ЛИПНЯ

50 років від дня народження О. Є. Дубенчука (1956) – волинського майстра деревообробки

Деревообробка – один із найдавніших видів українського декоративного мистецтва. Здавна дерево було носієм моральних традицій, пов'язувало життя людини з природою. Воно як найдешевший і найдоступніший матеріал використовувалося в повній мірі для створення необхідних ужиткових речей. Волинь має багаті традиції художньої обробки дерева. Одним із найважливіших видів народного образотворення є різьба по дереву. Дослідженням і відродженням місцевих традицій займається скульптор-різьбяр О. Є. Дубенчук.

Олег Євгенович Дубенчук народився 18 липня 1956 р. в селі Свійчів Володимир-Волинського району. Зараз майстер проживає у місті Володимирі-Волинському. Мистецтву різьби по дереву Олег Євгенович навчався у Львівському художньому училищі. Перша персональна виставка експонувалась 1981 р. у місті Луцьку. 2003 р. – персональна виставка в історичному музеї м. Володимира-Волинського. О. Є. Дубенчук є активним учасником мистецьких виставок у рідному місті, за що нагороджений грамотами міської ради. У 1987 р. в конкурсі серед скульпторів Волинської та Івано-Франківської областей майстер зайняв друге місце. Його руками оформлений дитячий садочок „Казка” у Володимирі-Волинському, санаторій „Лісова пісня”. У 2004 р. він оформив власний будинок.

О. Є. Дубенчук вмів вибирати сировину для своїх виробів, враховуючи її характеристики: твердість, гнучкість, колір, фактуру. Оригінально вирішує він у дереві фольклорні та казкові теми. Майстер часто звертається до сюжетів пісень, оповідань, легенд. Але серед його творів немає двох з однаковою чи подібною композицією, навіть якщо до однієї теми він звертається декілька разів. На виставках робіт О. Є. Дубенчука увагу відвідувачів привертає цікавий задум, тонке естетичне чуття, довершене пластичне вирішення. Ще задовго до початку роботи автор в уяві малює свій майбутній витвір. Наполеглива праця, нескінченні пошуки допомогли Олегу Євгеновичу стати відомим майстром.

Наталія КУЗЬМИЧ

Література

Гатальська Н. Матеріали до словника-довідника “Майстри народної творчості Волині”: Дубенчук Олег Євгенович / Н. Гатальська, Н. Кузьмич, Т. Хомова // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народне мистецтво і духовність: Матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 195.

Співуче дерево: Розповідь про волинських різьбярів: [Буклет]. – Луцьк, 1997. – (Народне декоративно-прикладне мистецтво Волині).

Ворона Т. Я познайомлю Вас з митцем... // Володимир вечірній. – 2002. – 2 трав.

Присяжний П. Митець із темних сутерин // Нар. рада. – 1992. – 1 лют.

21 ЛИПНЯ

100 років від дня народження О. І. Теліги (1906–1942) – поетеси, публіциста, політичного діяча

*Хтось незнаний нам шлях призначив,
І спинити його не можна.*

Олена Теліга

„Поеткою з Божої ласки” назвав Олену Телігу Дмитро Донцов.

Її ім’я годі шукати в радянських енциклопедіях, бо політичні погляди, переконання і діяльність свідомої українки не вписувалися в рамки тоталітарної дійсності. Літературні енциклопедії періоду „до незалежності” теж не згадують її імені: поетична спадщина Олени Теліги невелика, публіцистична – теж; одні називали її поезію „альбомною”, а її саму „провінційальною панночкою, закоханою в берізки”; інші вважали, що її лірика вартісніша від лірики Лесі Українки (драми останньої до уваги не бралися).

Стаття про Олену Телігу увійшла до Енциклопедії Українознавства (1976 р.), але перевиданий в Україні восьмий том дійшов до нас щойно на десятому році незалежності. 1992 р. в Україні перевидано збірник „Олена Теліга” (ред. і прим. О. Ждановича), який містить найповніший досі біографічний нарис про письменницю і в якому зібрано її поезії, публіцистичні статті й

пив на історико-філологічний факультет Київського університету. Після чотирьох курсів 1888 р. перейшов на медичний факультет, який закінчив 1893-го.

Лікарську працю Модест Левицький почав на Волині, в Ковелі, обійнявши посаду земського лікаря. До Ковеля перевіз і сім’ю – дружину Зінаїду і сина Віктора.

Ковель кінця XIX століття був містом з двадцятитисячним населенням, здебільшого євреями, котрі займалися дрібним підприємництвом і торгівлею. Щоб спілкуватися з ними без сторонньої допомоги, молодий лікар оволодів єврейською мовою.

Недалеко від Ковеля, в Колодяжному жила родина, з якою інтелігентна українська сім’я Левицьких не могла не спізнатися і не заприятелювати. Родину Косачів Левицький відвідував часто, спілкувався з Оленою Пчілкою, Лесею Українкою, яка ще й часто потребувала його лікарської допомоги.

1895 р. в Ковельському повіті спалахнула холера. Модест Пилипович перевіз дружину й сина до Колодяжного, бо сам майже не бував удома: їздив на села, хутори, днював і ночував там, де були хворі. Молодому лікареві вистачило мужності свідомо взяти участь у боротьбі зі страшною епідемією. 16 вересня 1895 р. Леся Українка писала з Колодяжного до брата Михайла: „У нас вчора були Левицький і Короткевич і казали, що холера в уезді уменшається”.

Живучи в Ковелі, Модест Левицький був не просто частим гостем у Косачів, він став і їхнім домашнім лікарем, „швидкою допомогою”. 15 вересня 1896 р. з Колодяжного Леся Українка писала до матері: „...Ти знаєш, уже при тобі моя нога боліла, на другий день після вашого виїзду вона стала боліти гірше, на третій день ще гірше, надто коли, посидівши який час, я вставала, щоб іти, то вже мусила просить кого-небудь, щоб поміг, бо нога боліла дуже різко і страшно було подумати ступити на неї. Тоді я поїхала до Левицького, не застала його дома, але на др[угий] день він сам приїхав подивитись мою [ногу] і найшов, що біль її не від ут[оми] мускулів, а таки від самого суста[ва], від пораненого місця. Спочат[ку] [він] радив накласти якусь нерухому пов’язку, але я не згодилась на таке спішне рішення, і тоді він згодився на компроміс: накласти, як він каже, „нравственну повязку”, с[еб]то лягти на тиждень в ліжку і старатись як можна менше ворухити ногою... Три дні я вже лежу...”.

1896 р. у зв’язку з загостренням сухот у дружини Левицький залишив Волинь і переїхав на Поділля, на посаду земського ліка-

Теліга О.І. //Провідники духовності України. – К., 2003. – С. 318–320.

Денисюк І. Олена Теліга на Ратнівщині // Денисюк В. Т. Ратнівська земля / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк, 2003. – С. 399–406.

* * *

Бондаренко К. Теліга Олена // Довідник з історії України (А–Я). – К., 2001. – С. 846–847.

Теліга Олена // Енциклопедія українознавства. – Львів, 2000. – Т. 8. – С. 3164.

25 ЛИПНЯ

140 років від дня народження М. П. Левицького (1866–1932) – українського письменника і громадського діяча

Спекотного червневого дня 1932 р. вулицями Луцька повільно рухалася багатолюдна похоронна процесія. Над головами линуло щемливе „Чуєш, брате мій, товаришу мій, відлітають сірим шнурком журавлі у вирій...”. Це місто прощалося з Модестом Пилиповичем Левицьким – українським письменником, науковцем, перекладачем, публіцистом, композитором, громадським діячем. Українська гімназія – а це було останнє місце роботи Модеста Пилиповича – втратила чудового педагога і лікаря. Втрату разом з ріднею, гімназистами, педагогічним колективом ЛУГ понесла і вся прогресивна українська громадськість. Він міг би ще жити й творити, навчати і виховувати дітей, прищеплювати їм любов до України, яка була для нього над усе. В останню путь Модеста Пилиповича проводжало все місто. Поховали його спочатку на Російському православному кладовищі, що було на Алеї Болеслава Хороброго (нині сквер по проспекту Волі навпроти школи-гімназії № 4). Після ліквідації кладовища прах його перепоховано в Гараджі.

Модест Пилипович Левицький народився 25 липня 1866 р. в селі Вихилівці на Поділлі, неподалік від міста Проскурова, яке з 1954 р. стало називатися Хмельницьким. Ріс і виховувався в поміщицькій українській демократичній родині, в якій розмовляли виключно українською мовою, але знали й іноземні – німецьку, французьку, польську, розумілися на музиці, літературі. Нахил до літературної творчості виявився у Левицького рано: ще навчаючись у Кам'янець-Подільській гімназії, в 15 років видав свою першу збірку оповідань „Граф Мотика”. Після закінчення гімназії всту-

прозу, спогади про неї друзів і соратників, літературно-критичні оцінки її творчості, – але що таке наклад у три тисячі примірників для України?

Олена Шовгенів народилася в Санкт-Петербурзі (за іншими версіями (не джерелами!) в Іллінському ”на Московщині” або в Єсентуках) 21 липня 1906 р. (переважна більшість джерел подає роком народження 1907-й, а варіанти чисел – 21 листопада, 8 вересня). Її батько, Іван Шовгенів, відомий інженер-гідротехнік, організатор водного господарства України, був міністром в уряді Української Народної Республіки, пізніше, в еміграції – ректор Української академії в Подебрадах (Чехія).

Російськомовна родина Шовгенівих потрапила до Києва 1917 р., Олена була зарахована до приватної гімназії Дучимінської. У 20-х роках змушений був емігрувати батько, через три роки мати з Оленою виїхали з України спочатку до Польщі, а трохи згодом – у Подебради. З 1926 р. дівчина навчалася на історико-філологічному факультеті педагогічного інституту в Празі. В Чехії Олена оволоділа рідною, українською мовою. Цьому сприяло спілкування з українською молоддю, колом яскравих особистостей, серед яких були Євген Маланюк, Юрій Дараган, Леонід Мосендз, Василь Куриленко, Микола Сціборський. Подебради і Прага в той час були, без перебільшення, духовними столицями української еміграції; а в коло патріотично налаштованої молоді її ввів майбутній чоловік Михайло Теліга, студент лісового відділу Університету, колишній старшина Української армії, бандурист і співак, нащадок козаків з Кубані.

З 1922 р. почав виходити у Львові редагований Дмитром Донцовим „Літературно-Науковий Вісник”. Олена Теліга стала одним з його авторів. Тут вона знайшла Україну, що відповідала її уяві, темпераменту, мріям про національну і духовну незалежність.

Подружжя Теліги переїхали до Польщі, у 1929–1939 рр. Олена вчителювала у Варшаві, в українській школі. Жили переважно в матеріальних нестатках, але в подружній любові і, що найголовніше, у взаєморозумінні і взаємоповазі. Михайло був справжнім чоловіком, а ще – джентльменом і воїном. З кохання до нього народилася любов до його ідеалів, і Олена Теліга стала до лав борців за Україну національну, незалежну, вільну і сильну. У 1939–1941 рр. жила у Кракові, де очолювала мистецьке товариство „Зарево” й брала участь у роботі Культурної Рефе-

рентури Проводу Українських націоналістів. 1938 р. Олена Теліга провела літні канікули в селі Заліси на Ратнівщині, в родині священика Данила Штуля, з синами якого, Олегом та Василем, вона приятельювала. „Олегові III.” поетеса присвятила два сонети, об'єднані спільною назвою „Напередодні”. Олег Штуль (Олег Жданович) сплів вінок пам'яті поетесі, упорядивши збірник „Олена Теліга”, що вийшов у 1977 р., в рік його смерті.

З початком німецько-радянської війни в липні 1941 р. Олена Теліга нелегально дісталася до Львова, у вересні була вже в Рівному, 22 жовтня в'їжджала до Києва разом з похідною групою ОУН. Відражені на зайняті німцями центральні та східні області України національні кадри мали на меті організувати українську самоуправу на окупованих землях, щоб після втечі більшовицької влади місцева адміністрація опинилася в українських національно налаштованих руках. Олена Теліга очолює новозасновану Спілку письменників України, видає журнал „Літаври”. З номера в номер друкує твори письменників, закатованих у сталінських таборах. Згуртовує навколо себе письменників – молодих і бідних, організовує для них безкоштовне харчування. Відмовляється славити окупантів:

*О, краю мій, моїх ясних привітів
Не діставав від мене жоден ворог.*

Не друкує принципово тих, хто ще недавно славив Сталіна, а тепер складає панегірики Гітлерові.

Чи знала вона в той час про таємний наказ Гітлера від 7 грудня 1941 р. про те, що людей, налаштованих вороже до нацистського режиму, треба в темряві ночі (бай нахт унд небель) арештувати й таємно вивезти до тюрем. Родинам не подавати ніяких звісток. Таємний вирок був смертною карою; ніхто не міг довідатися про те. Заарештовані позбавлялися імен, їм присвоювалися лише номери. Розстріляних ховали таємно.

А якби й знала? Вдруге добровільно покидати Київ не збиралася. Наражаючись на смертельну небезпеку, продовжувала політичну боротьбу, виступала з блискучими промовами, викриваючи політику Гітлера щодо України, тавруючи однаково німецьких і російських колоністів. Відмовлялась виїхати з Києва, – а це була нагода врятуватися.

*І в павутинні перехресних барв
Я палко мрію до самого рання,*

*Щоб Бог зіслав мені найбільший дар:
Гарячу смерть – не зимне умирання...*

9 лютого пішла до Спілки письменників, де вже чекали гестапівці. Нікого з тих, хто прийшов до 15-ї години, додому не відпустили. О 15-й оголосили, що ті, хто не належить до управи або персоналу Спілки, можуть бути вільні. Інженер Михайло Теліга залишився з дружиною. Він пішов на смерть по її слідах. 13-го лютого (цю дату називає більшість джерел або авторів спогадів) їх розстріляли в Бабиному Яру.

„А рідний край нам буде чужиною”, – передбачила Олена Теліга у вірші „Поворіт”. Але той же вірш закінчується оптимістичною надією:

*Заметемо вогнем любові межі,
Перейдемо убрід бурхливі води,
Щоб взяти повно все, що нам належить,
І злитись знову зі своїм народом.*

Наталія ПУШКАР

Література

Теліга Олена. О краю мій...: Твори, документи, біогр. нарис. – К.: Вид-во ім. О.Теліги, 1999. – 496 с.: 224 іл.

* * *

Геник С. Теліга Олена // Геник С. 150 видатних українок. – Івано-Франківськ, 2003. – С. 198.

Миронець Н. Олена Теліга // Українки в історії. – К., 2004. – С. 196–202.

Миронець Н. Проблеми боротьби за Українську державу в творчій спадщині Олени Теліги // Етнічна історія народів Європи: Український жіночий рух і процеси державотворення: Зб. наук. праць. – К., 2000. – Вип.7. – С. 35–39.

Олена Теліга: Листи. Спогади / Упоряд. Н. Миронець. – К.: Вид-во ім. О.Теліги, 2003. – 400 с.: іл.

Олена Теліга // Народжені Україною: Мемор. альм.: У 2 т. – К., 2002. – Т. 2. – С. 602–603.

Радіонова Н. „Поетеса вогняних літ”: Українська поетеса і громадська діячка Олена Теліга // Волинський музей: історія і сучасність: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 370–372.

і їх взаємозв'язку. В щоденних вечірніх прогулянках ми часто обговорювали окремі аспекти майбутньої концепції, зокрема роль Волинської землі у формуванні мови, звичаїв, менталітету українського народу. На жаль, викласти це все на папері Я. Димнич не встиг.

Значне місце в творчості Ярослава Димнича займає уточнення географії подій, згаданих в Галицько-Волинському літописі. Опублікування цього літопису на сучасній мові викликало цілий ряд запитань. Наприклад: де це озеро чи став в околицях Луцька, де було потоплено литовських найманців, що, забувши про свій союзницький обов'язок, почали грабувати навколишні села. Саме про уточнення на місцевості давніх назв просив волинських краєзнавців у особі Я. Димнича перекладач і автор приміток до літопису, відомий знавець давньої літератури Леонід Махновець.

Це не єдиний науковець, з яким підтримував зв'язки Я. Димнич. Деякі цікаві топоніми, зібрані на Горохівщині, були надіслані фахівцям з цього питання до Львова. Луцьким краєзнавцем зацікавився один із дослідників історії Галицько-Волинського князівства Ярослав Ісаєвич і просив вислати про нього деякі дані. Збирання давніх мікротопонімів містечок і сіл Горохівщини ще далеко до завершення, хоч Ярослав приїжджав до Горохова кожної своєї відпустки та наполегливо ходив від села до села, від зустрічі з однією цікавою людиною до іншої, не менш багатой на інформацію.

Гортаю останні записи Ярослава – свідчення його експедицій. Як завжди, крім назв, записи своїх вражень, чіткі дані про інформаторів, найрізноманітніші їх оповіді про минуле життя. Хоч записи не завершені, але саме вони свідчать про значний внесок Ярослава Назаровича Димнича у вивчення минувшини рідного краю.

Вальдемар ПЯСЕЦЬКИЙ

Література

Димнич І. Слово про батька: (З нагоди 60-річчя Я.Н. Димнича) // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: Матеріали ІХ наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 62.

Він досліджував наш край // Луцьк. замок. – 1996. – 1 серп.

Пясецький В. Пошук: Спогад про товариша // Буд. комунізму. – 1986. – 23 серп.

Силюк А. Згадали колегу // Віче. – 1996. – 1 серп.

на туберкульоз, в Закопане. Допомогавав хворим з польського населення, власне, усім, хто потребував його лікарської допомоги.

На початку 1922 р. з сином Віктором переїхав до Чехії, де став лектором української мови та академічним лікарем Господарської Академії в Подєбрадах. Коли залишився час після лекцій, прийому та лікування хворих, відвідування їх удома, писав: „Gloria victis” (1925), „Людина-звір” (1927), „Також емігранти”. Друкувався в „Літературно-науковому віснику”, календарі-альманасі „Дніпро”. Вчитися ніколи не пізно, тож у 56 років Модест Пилипович навчився грати на бандурі в школі, яку створив у Празі відомий бандурист Василь Ємець. З 1927 р. Господарська Академія в Подєбрадах поступово занепадала, і він з онуком Василем переїхав до Луцька. В списках гімназистів ІV класу на 1927–1928 навчальний рік є прізвисько Левицького (Василя). Оселився Модест Левицький спочатку в будинку адвоката Г. Степури, пізніше переїхав на Яровицю (нині вулиця Івана Франка); будинок був неподалік від кладовища.

І. О. Левчанівська, колишня гімназистка ЛУГ, згадує про свого учителя: „Модест Пилипович Левицький був душею гімназії, або її „добрим духом”. Тихий, спокійний, він на педрадах гаряче заступався за учнів. Як гімназійний лікар не лише дуже уважно, дбайливо лікував учнів, але часто на свої гроші купував їм ліки. Був ініціатором музею при гімназії, організатором оркестру бандуристів і т. п. Всі любили „Дідуса”: і учні, і їхні батьки, і вчителі. Викладав він українську мову у молодших класах...”

Крім української мови, Модест Левицький читав етику в гімназії і „Просвіті”, активним членом якої став. Часто розповідав гімназістам про Лесю Українку, яку знав особисто і пам'ятав, читав її твори, підбирав на бандурі мелодії до її поезій. Організовував музей народної творчості і народного мистецтва, а першими експонатами цього музею була колекція писанок. „Було це так, – згадує онук Модеста Пилиповича Василь Левицький. – Перед Паскою дідусь дав завдання привезти зі своїх сіл писанки, а сам замовив великий стіл, поділений на секції з написами сіл. У кожному відділенні помістили писанки того чи іншого села. Так у гімназії на початку 1928 р. започатковано було музей народного мистецтва”. Навчав дітей грі на бандурі. Просто, по-людськи, любив дітей, маленьких називав „мікробами”, був для них добрим „Дідусем”.

Про останні дні дідуся згадає той же онук Василь: „Був якраз на уроці, коли йому стало погано. Відчув різкий біль у животі. З його вуст почувся крик. Я був тоді на уроці. Хтось повідомив мені про це, я підбіг до нього. Він послав мене до аптеки. Пам’ятаю його слова: „Васильку, принеси мені чопика (свічки). Я побіг, приніс. Але це не допомогло. Забрали діда в лікарню: заворот кишок. Лікар запропонував операцію. ”Нічого не буде. У мене серце дуже слабеньке, введіть укол, щоб знеболити нижню частину тіла. Я сам лікар і знаю, що це мене не врятує, але хай я спокійно помру”, – відповів дідусь. Через кілька днів він відійшов у вічний світ на вічний спочинок”. Було 16 червня 1932 р.

Оповідання „Тяжка дорога” датоване 1928 р., отже, воно написано в Луцьку. Тяжка дорога випала Модесту Левицькому в житті. Але він (перефразовуючи Т. Шевченка) йшов нею чесно, не залишаючи „зерна неправди за собою”. Тому вона й привела його до Слави.

Наталія ПУШКАР

Література

Левицький Модест Пилипович // Луцький район: Минуле і сучасність. – Луцьк, 2001. – С. 87.

Левчанівська І. Дідусь Модест // Левчанівська І. Далеке і близьке. – Луцьк, 2000. – С. 55–59.

Модест Левицький // „Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. 3. – С. 8–45.

Онуфрійчук М. Модест Левицький; Син Поділля – дідусь Волині // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 101–102; 102–107.

Рибчук С. Ковельські знайомі родини Косачів // Олена Пчілка і Волинь: Матеріали наук. практич. конф. – Луцьк, 1999. – С. 100–102.

Семенюк А. Модест Левицький – лікар і письменник // Семенюк А. Ковель: минуле і сучасне. – Луцьк, 2000. – С. 249–251.

Сидорук І. Модест Левицький – лікар душі і тіла України // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 142–143.

Почав свої краєзнавчі пошуки Ярослав Назарович, як і його батько, саме з людей, з розмов із старожилами. Спілкування з такими людьми – його улюблена справа. Він умів із особливою увагою підійти до людини, втягнути її в розмову, направити спогоди у відповідне русло, допомагаючи відомими фактами, витягти з їх пам’яті потрібне. Пошуки цікавих старожилів дуже швидко вийшли за межі Горохова чи околиць Луцька і поширились чи не на всю південно-східну Волинь. Зустрічі з мешканцями Горохова привели до зацікавлення мікротопонімікою містечка і створення відповідної карти. За топонімікою потяглися історія горохівських ремісників, а там і самого містечка. А це вже вимагало опрацювання як друкованих джерел, так і архівних. Не дивно, що з того часу Ярослав Назарович став постійним відвідувачем як краєзнавчого відділу наукової бібліотеки, так і обласного архіву. Нотатки і виписки заносив у загальні зошити, перші сторінки яких відводилися для змісту чи переліку опрацьованих документів (кількість їх з кожним роком росла, зараз їх чи не більше 15-ти).

Пошуки давніх топонімів привели Я. Димнича до ще однієї теми досліджень – напрямків старожитніх шляхів. Саме під час пошуків трас прадавніх гостинців і зійшлися наші дороги. Чи не першим нашим спільним дослідженням було визначення траси шляху з Луцька на південь. У документах було зазначено, що він проходив зі Старого Села (Старе Красне) через хутір Видумка чи Смоляки. Тепер на місці цього хутора стоїть обласний тубдиспансер, а дорога на Львів проходить дещо східніше. Далі були пошуки “волинських шляхів” Петра І, Лесі Українки, Івана Франка. Саме це і привело Ярослава Назаровича до дослідження деяких сторінок історії Луцька і спричинилось до ряду газетних публікацій чи виступів по радіо.

На цей час припадає включення Я. Димнича в склад авторів, що працювали над “Історією Волині”. Він був чи не єдиним вчителем серед вчених педінституту, що працювали над цим виданням. Слід зауважити, що Ярослав Назарович дуже сумлінно приступив до роботи. Опрацював майже все, що вже було видруковано про Волинь, виписував книги по МБА, їздив працювати в бібліотеках Львова. Вивчав твори не тільки вітчизняних авторів про Волинь, а польських, і навіть чеських. Після написання своєї частини розділу до згаданої праці Ярослав Назарович приступив до створення концепції історії Волині. Не компіляції її окремих подій, як це робили чи роблять інші, а саме концепції, тобто закономірностей подій

“Чуєш, брате мій...”: Спогади про Н. В. Бурчака. – Луцьк: Вежа, 1999. – 60 с.

Вегера Л. Від першого учительського // Педагог: (Спец. випуск). – 1993. – 27 серп.

Гіттик Л. Формула особистості // Віче. – 1999. – 15 квіт.

Голюк В. Із сузір'я незабутніх // Альма-матер. – 1999. – № 2. – С. 1. Залюблений у Лесин край // Літ. Україна. – 1989. – 16 берез.

Ілляшенко В. Його життя – душі горіння / В. Ілляшенко, Р. Арцішевський, Г. Бондаренко // Педагог. – 1990. – 15 лют.

Кузнецов Ю.Б. Ректор Бурчак // Рад. шк. – 1988. – № 11. – С. 79–84.

Нестор Володимирович Бурчак: [Некролог] // Рад. Волинь. – 1989. – 17 лют.

У пам'яті з нами назавжди // Педагог. – 1990. – 15 лют.

Філатенко А. Світла пам'ять про Нестора Бурчака // Волинь. – 1999. – 18 лют.

Філатенко А. Незгасна зоря Нестора Бурчака // Волинь. – 1999. – 13 лют.

Юхимчук Г. Наш Нестор – добротворець // Альма-матер. – 1999. – № 2. – С. 3.

28 ЛИПНЯ

70 років від дня народження Я. Н. Димнича (1936–1986) – вчителя, краєзнавця, дослідника історії Волині

По-різному приходять в краєзнавство дослідники: за покликанням, професія вимагає, а іноді це – випадок. Ярослав Назарович – краєзнавець за спадковістю. Естафету вивчення історії рідного краю він прийняв з рук свого батька, відомого збирача весільних звичаїв на Горохівщині. Саме з отчого дому Ярослав Назарович виніс зацікавлення минувшиною рідної землі, яке і привело його на історичний факультет Луцького педінституту.

Перші роки вчителювання були заповнені різними видами роботи з учнями: гуртки, оформлення альбомів, газети, кабінету і постійним пошуком свого шляху в методиці викладання історії. До краєзнавства Ярослав Назарович прийшов вже в зрілому віці. Доля відвела йому для цієї роботи дещо менше десяти років, але і за цей невеликий термін Ярослав Назарович встиг внести у волинське краєзнавство вагомий внесок.

Скирта М. Л. Левицький Модест Пилипович // Особові архівні фонди Інституту рукопису: Путів. – К., 2002. – С. 312.

Вербич В. Повернення Модеста Левицького // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 29 трав.

Гаврилук В. Вони врятували могилу Модеста Левицького // Волинь. – 2003. – 7 серп.

Гетьман Д. Тут проживав Модест Левицький // Україна молода. – 2003. – 28 трав.

Гуменюк Н. Модест Левицький відомий і невідомий // Віче. – 2003. – 29 трав.

Козак М. З Богом у серці служив Україні // Слово і діло. – 2003. – 30 трав.

Криштальський А. Відкрито меморіальну дошку на честь Модеста Левицького // Луцьк мол. – 2003. – 29 трав.

Ліпницька І. Мала проза Модеста Левицького // Дивослово. – 2004. – № 4. – С. 13–18.

Пушкар Н. У „Віче” – про вічне // Віче. – 2003. – 4 груд.

Пушкар Н. Модест Левицький учив луцьких гімназистів // Вісник. – 2002. – 13 черв.

П'ясецький В. Коли на луцьких сценах вперше забриніли струни бандури // Луцьк. замок. – 2003. – 13 листоп.

Вільшанська О. Левицький М. П. // Малий словник історії України. – К., 1997. – С. 230.

Левицький Модест // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т. 4. – С. 1269.

Левицький Модест Пилипович // Українська літературна енциклопедія. – К., 1995. – Т.3. – С. 146.

27 ЛИПНЯ

75 років від дня народження Н. В. Бурчака (1931–1989) – українського економіста, ректора Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки з 1980 по 1989 роки

Нестор Володимирович Бурчак народився у селі Струтин Золочівського району Львівської області. За фахом економіст. Закінчив у 1953 р. Львівський торгово-економічний інститут і з 1954 р. по 1964 р. працював старшим викладачем Луцького державного педінституту імені Лесі Українки. Після захисту в 1964 р.

кандидатської дисертації працював до 1972 р. доцентом, а з 1972 р. зав. кафедри політекономії та філософії. У 1980 р. став ректором Луцького педінституту, який очолював до кінця життя. Важка хвороба забрала Нестора Бурчака – професора і ректора у 1989 р. Волинь втратила видатного економіста й організатора освіти, заслуженого працівника вищої школи України, відзначеного державою орденами Трудового Червоного Прапора, Знак Пошани. Він мріяв про те, щоб педінститут став університетом, що й здійснилося у 1993 р., але вже не побачив наслідків своєї праці. За час керівництва інститутом Н. Бурчак вивів його на високий рівень визнання у державі. Луцький педінститут став справжнім центром освіти і культури Волині і завоював серед вищих навчальних закладів СРСР у 1984 р. Перехідний Червоний Прапор ЦК КПРС, Ради Міністрів СРСР, ВЦРПС і ЦК ВЛКСМ за успіхи колективу і випуск висококваліфікованих спеціалістів для освіти та науки, а у 1988 р. серед закладів народної освіти України – Перехідний Червоний Прапор Міністерства народної освіти УРСР і Республіканського комітету профспілок. Н. Бурчак багато разів обирався депутатом Луцької міської і обласної рад, очолював обласне товариство “Знання”, був чудовим лектором. Зміцнюючи навчальну базу інституту, він дбав про відкриття нових спеціальностей, лабораторій, музеїв. Серед музеїв вирізнялися музеї Лесі Українки і Археології Волині.

Як вчений, професор Н. Бурчак працював у галузі вдосконалення форм і методів використання трудових ресурсів та інтенсифікації сільсько-господарського виробництва. Серед публікацій варто представити “Проблеми розвитку Львівсько-Волинського промислового комплексу” (1984), “Агропромисловий комплекс адміністративного району (структура, функціонування, розвиток)” (1987), а також брав участь у підготовці “Історії Волині з найдавніших часів” (1988).

Важливою ділянкою своєї роботи Нестор Володимирович вважав будівництво навчальних корпусів, бібліотеки, гуртожитків. Саме за його активної діяльності було збудовано восьмиповерховий лабораторний корпус, четвертий і п'ятий гуртожитки, започатковано будівництво бібліотеки.

Для підготовки всебічно обдарованого вчителя в інституті працював факультет громадських професій, проводилася безперервна педагогічна практика в школах області, створювались творчі мистецькі колективи, окрім з яких мали звання народних. Великою популярністю в державі користувався студентський фольклорний

фестиваль “Лесина пісня”, на який приїздили студентські колективи з різних куточків України і СРСР.

Нестор Володимирович дбав про розвиток науки як основи плідної, високого рівня діяльності викладачів і навчання студентів. Відбувалися конференції і наукові семінари з педагогічної майстерності, а також були започатковані краєзнавчі конференції “Минуле і сучасне Волині”.

У вільну хвилину любляв збирати гриби і рибалити. Знав цікаві куточки природи, історії та культури краю, який сховався лісовими і польовими стежками, тому надавав великого значення краєзнавчій освіті.

У педінституті влаштовувались виставки відомих волинських художників, часто виступав відомий у світі вокальний квартет “Явір”. Яворяни у лютому 1989 р. покинули гастролі і приїхали провести в останній путь Нестора Володимировича піснею “Думи мої, думи мої”.

Сьогодні в умовах реформи освіти і науки, при переході на європейські стандарти дуже не вистачає такого талановитого організатора як Н. Бурчак, який би спромігся обрати найоптимальніші варіанти реформування вищої школи. Йому було б зараз лише 75 років. Його досвід організатора, вченого і педагога, разом з мудрими порадами допоміг би у влаштуванні університету в складних умовах ринкової економіки та реформи вищої школи, зокрема в умовах нашого Волино-Поліського краю.

Геннадій БОНДАРЕНКО

Література

Арцішевський Р. А. Ректор Н. В. Бурчак (1931–1989 рр.) / Р. А. Арцішевський, Г. В. Бондаренко, В. Я. Ілляшенко // Минуле і сучасне Волині: Історичні постаті краю: Тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1991. – С. 190–192.

Волинський державний університет імені Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – [15 с.].

Про Н. Бурчака – С. 3.

Волинь на зламі століть: історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк: Вежа, 2001. – 692 с.

Про Н. В. Бурчака – С. 327.

Луцький державний педагогічний інститут імені Лесі Українки: (Нарис історії). – Львів: Світ, 1992. – 88 с.

Про Н. В. Бурчака – С. 8.

24 СЕРПНЯ
День Незалежності України –
15 років від дня прийняття Акта проголошення
незалежності України (1991)

24 серпня 1991 р. на позачерговій сесії Верховної Ради Української РСР з доповіддю про політичну ситуацію виступив Леонід Кравчук. Співповіді зробили народні депутати Олександр Мороз – від більшості та Ігор Юхновський – від опозиції.

У доповідях і співповідях висловлювалася одна думка – про необхідність вжиття рішучих заходів щодо захисту суверенітету України. Йшлося про структуру суверенітету та механізм його практичної реалізації. Голова Верховної Ради запропонував створити Раду оборони України і Національну гвардію, прийняти закон про статус військ, розташованих на території України, вирішити питання про департизацію правоохоронних органів республіки, вжити заходів щодо забезпечення економічного суверенітету. Зокрема, уряд мав організувати перехід у власність України підприємств і організацій союзного підпорядкування.

У серпні ці заходи означали утвердження незалежного статусу України. УРСР припиняла своє існування, народжувалася самостійна Україна. Щоб надати цілковитой легітимності цим доленосним рішенням, І. Юхновський від імені Народної Ради запропонував проголосувати акт, в якому мав бути задекларований новий державний статус України, а потім підтвердити цей акт на всенародному референдумі. Одночасно Народна Рада виступила з вимогою заборонити діяльність Комуністичної партії України.

У другій половині дня Верховна Рада проголосила Акт незалежності України. „Виходячи зі смертельної небезпеки, яка нависла була над Україною у зв'язку з державним переворотом в СРСР 19 серпня 1991 року, продовжуючи тисячолітню традицію державотворення в Україні, виходячи з права на самовизначення, передбаченого Статутом ООН та іншими міжнародно-правовими документами, здійснюючи Декларацію про державний суверенітет України, Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки урочисто проголошує незалежність України та створення самостійної української держави – України.

1 СЕРПНЯ
93 роки від дня смерті Лесі Українки (1871–1913)
– видатної поетеси, драматурга,
громадської діячки

Леся Українка прожила коротенький вік – 42 роки, але на вітвар своєї убогої України вона поклала все, що мала, свій талант, своє натхнення і свою любов. Останні роки свого життя Леся проживала за межами України, це в основному була тепла сонячна Грузія.

Незважаючи на тяжку хворобу, виснажливі болі, матеріальні нестатки, Леся заробляла на прожиток приватними лекціями, перекладами. Проте не залишала творчої роботи: у цей час з'являються такі драматичні твори, як „Лісова пісня”, де висловлено глибоку віру в перемогу творчих сил народу, устами Мавки сказано „Я буду вічно жити!”. В Хоні, який нагадував їй рідне Колодяжне, вона написала „Адвокат Мартіан”. У Грузії були створені також „Камінний господар”, „Руфін і Прісцилла”, „В катакомбах” та інші насичені глибокими філософськими думками твори. Побудовані на всесвітніх мотивах, її твори перейняті любов'ю до батьківщини.

10 липня за порадою лікаря хвору було перевезено до Сурамі. Стан її був безнадійний. Останні дні її годували штучно, вона дуже ослабла, погляд у неї був такий, ніби майже не бачила. Біля хворої Лесі були Олена Пчілка, Ізидора. Ольга була в дорозі. 19 липня за старим стилем вдосвіта Леся Українка померла.

Олена Пчілка того ж дня дала повідомлення в редакцію „Ради”: „Тяжко прибиті величезним горем мати й родина посилають вістку на Україну, що 29 липня вдосвіта померла на Кавказі в Сурамі Леся Українка (Лариса Квітка, уроджена Косачівна). Поховають у Києві”. Спогади про похорон Лесі Українки написала Ізидора Петрівна Косач. Перша панахида відбулась у Сурамі на другий день після смерті Лесі Українки, відправив її сурамський православний священник-грузин.

Похорон Лесі Українки виглядав скромно, людей було зовсім мало. З причин вакаційного часу на похороні Лесі Українки не було навіть декого з близьких. Вінків було багато, бо поприсилали з багатьох міст різні установи і відсутні друзі. Поліція супроводжувала до самої могили, виконуючи наказ свого начальства.

Смерть поетеси вразила багатьох. Скорбота болем відгукнулася в серцях грузинів: некрологи були надруковані в „Сахалхо”, газеті „Темп”.

Найдокладнішу оцінку Лесі Українки як письменниці та людині дала Олена Пчілка у листі Ользі Кобилянській, дякуючи їй за співчуття з приводу смерті своєї дочки і її подруги:

„Ваші палкі, гарячі слова співчуття й гіркого жалю за нещасливою Лесею діймають мене до глибини душі. Нема Лесі! Не тільки боляче, але якось дивно уявити це. Такий величний вогонь перестав горіти, такий високий і тонкий інтелект перестав думати, працювати! Мов вітром здмухнуло цю прекрасну так багато обдаровану істоту! Нащо так ведеться на світі? І як можуть люди вірити в якийсь вищий розум якоїсь всеорудної істоти, бачивши такі явища. Кому, нащо була потрібна передчасна згуба цієї прекрасної людини і ще серед таких мук? Скільки прекрасних творів мало вийти з них, таких талановитих, працюючих рук? Але ж бо її руки були такі нещасливі!”

Леся Українка знала, що життя прожите даремно. Своім нащадкам поетеса залишила велику творчу спадщину. 1 серпня, в день кончини поетеси, в музеї Лесі Українки в Колодяжному відбувається день жалоби, поминання.

Людмила ФЕДУРАК

2 СЕРПНЯ

80 років від дня народження М. Р. Чорної (1926) — вишивальниці, заслуженого майстра народної творчості України

Марія Романівна Чорна – член Національної спілки майстрів народного мистецтва України, одна з трьох майстринь-вишивальниць Волині, удостоєних високого звання заслуженого майстра народної творчості України. Її мистецтво лаконічне й виразне, адже живе і працює мисткиня на Волинському Поліссі, керуючись у своїй творчості основними законами вишивального мистецтва цього краю.

Народилась М. Р. Чорна 2 серпня 1926 р. у селі Веселий Кут Шполянського району Черкаської області. Дитячі та юнацькі роки майстрині припали на страшні роки голодомору та воєнного лихоліття. Після закінчення школи працювала старшою піо-

Денисюк І. Криниця творчої снаги / І. Денисюк, Т. Скрипка // Денисюк І. Дворянське гніздо Косачів / І. Денисюк. Т. Скрипка. – Львів, 1999. – С. 221–268.

Гунчик І. Замовляння як складова фольклоризму драми-феєрії Лесі Українки „Лісова пісня” // Фольклористичні зошити: Зб. наук. праць. – Луцьк, 2000. – Вип. 3. – С. 98–105.

Зеров М. Леся Українка та її „Лісова пісня” // Зеров М. Українське письменство. – К., 2003. – С. 740–745.

Зінченко С. Градуація ознаки в драмі-феєрії Лесі Українки „Лісова пісня” // Волинь – Житомирщина: Іст.-філолог. зб. з регіон. проблем. – Житомир, 2000. – № 5. – С. 42–47.

Їм промовляти душа моя буде: „Лісова пісня” Лесі Українки та її інтерпретації / Упоряд. В. Агєєва. – К.: Факт, 2002. – 224 с.

Косач-Кривинюк О. Леся Українка: Хронологія життя і творчості. – Нью-Йорк, 1970. – 927 с.

Про „Лісову пісню” – С. 846–848.

Огнева О. Рослинний світ Рігведи та „Лісової пісні” Лесі Українки // Дослідження цивілізації Сходу та Заходу: Історія, філософія, філологія. – К., 2004. – С. 81–83.

Скоклук С. Нечимне: Повість. – 2-ге вид., доп. – Луцьк: Надстир’я, 2004. – 184 с.

Стебельська А. „Лісова пісня” – серце творчості Лесі Українки // Збірник наукових праць канадського НТШ. – Торонто, 1993. – Т. XXXIII. – С. 251–258.

Вербич В. „І згадувала волинські ліси, урочище Нечимне” // Луцьк. замок. – 2001. – 9 серп.

Мірошниченко Л. Генезис „Лісової пісні” Лесі Українки: зародження образів // Укр. мова та л-ра. – 2004. – № 25–28. – С. 66–71.

Скупейко Л. Пролог як міфообраз світу АВ ORIGINE в „Лісовій пісні” Лесі Українки // Слово і час. – 2003. – № 2. – С. 22–30.

Скупейко Л. Форми художнього часу в „Лісовій пісні” Лесі Українки; Плітка В. Образ Килини з погляду екзистенціальних проблем життя („Лісова пісня”) // Слово і час. – 2005. – № 8. – С. 16–25.

Солдатова Л. „Лісова пісня” – шедевр. Чому? // Урок української. – 2003. – № 5–6. – С. 44–46.

Сушевський Б. „Лісова пісня” Лесі Українки – гімн красі рідного Полісся, шедевр нової драматургії: Два світи в драмі / Б. Сушевський, О.Слоньовська // Укр. мова та л-ра. – 2001. – № 6. – С. 10–11.

Мавка, народжена в уяві Лесі Українки на Звягельщині, мала в Колодяжному просторі лісове царство. Вона не давала Лесі спокою, особливо в місячні ночі. В такі ночі вона не спала. Йшла на зустріч з мавкою. „...в Колодяжному в місячну ніч бігала самотою в ліс (ви того ніхто не знали) і там ждала, щоб мені привиділась мавка”.

А дні і ночі в Нечимному стали урочими для поетеси. Вона знайшла там те, чого прагнула її лісова душа. Нечимне найповніше уособлювало поліську красу, поліську душу. Це таємниче урочище Леся Українка в місячну ніч заселила міфологічними істотами, накинула на ліс і озеро серпанок казки. Так народився задум її драми.

У наші дні Нечимне – заказник загальнодержавного значення. Нащадки намагаються зберегти його у первісній красі. 1963 р. він послужив декорацією до „Лісової пісні” у постановці студентів Львівського університету. На урочистостях були письменники М. Рильський, М. Олійник, композитор А. Кос-Анатольський. І досі в Нечимному ростуть дуби, посаджені ними.

Особливий етап у відновленні Нечимного як літературної та історичної пам’ятки розпочався, коли 19 серпня 2004 р. у мальовничий куточок поліського краю з’їхалися письменники, лесезнавці, шанувальники творчості поетеси на 4-те поетичне свято „Лісова пісня”. А головною подією свята було відкриття музею „Лісової пісні” в Нечимному. У новозбудованому приміщенні відкрито експозицію, над якою працював колектив Колодяженського музею Лесі Українки і художники з ТзОВ „Фортуна”+.

В музеї „Лісової пісні” – книги, документи, листи, фотографії, які розповідають про цей чарівний куточок Волині, історію написання „Лісової пісні”, чимало речей, які збереглися ще з того часу, коли Косачі жили на Ковельщині. Тут предмети побуту поліщуків: коловорот, дерев’яні ночви, гребінка для чесання льону, спеціальний посуд із соломи для зберігання зерна, одяг, старовинні рушники. Окремий зал відведений для більш ніж 30 комп’ютерних робіт Софії Караффи-Корбут, художниці зі Львова, котрі ілюструють сюжет „Лісової пісні”.

Віра КОМЗЮК

Література

Українка Леся. Лісова пісня: Драма-феєрія в 3-х діях / Упоряд. В. Денисюк. – Луцьк: Надтир’я, 2002. – 132 с.

нервожатою на Черкащині, з 1946 по 1953 рр. – на Волині. Здобула освіту бібліотекаря у Ківерцівському культурноосвітньому училищі. З 1953 по 1981 рр. – учитель образотворчого мистецтва і бібліотекар Замшанівської середньої школи Ратнівського району.

Та поряд з основною роботою залишалося захоплення вишивкою. Західнополіське вишивальне мистецтво стало благодатним ґрунтом для розквіту таланту народної майстрині. Рушники, серветки, доріжки, створені обдарованою і працьовитою жінкою, є окрасою не лише її власного дому, а й багатьох приватних та музейних колекцій в Україні і за кордоном. Особливою окрасою і вишуканістю відзначаються декоративні рушники майстрині, вишиті геометричним орнаментом. Основою кожного візерунка є складні ромбоподібні фігури, закомпоновані у смуги різної ширини. Як і в традиційній поліській вишивці, у роботах М.Р. Чорної домінує червоний колір різних відтінків, і лише подекуди вкраплюється чорний або синій.

Майстриня володіє багатьма вишивальними швами (хрестик, низинка, гладь), але перевагу надає прадавній вишивальній техніці Волинського Полісся – „занизуванню”. Саме М. Р. Чорна поряд з іншими вишивальницями краю в числі перших почала відроджувати цю техніку, в чому досягла значних успіхів.

Своє вміння вишивати Марія Романівна багато років передавала дітям і молоді, які навчались у Замшанівській середній школі та Ратнівському навчально-виробничому комбінаті. Майстриня спонукала своїх учнів до збору і вивчення традиційних для Полісся орнаментів, які під голкою юних майстрів зазвучали по-новому, сучасно.

Мисткиня – активний учасник усіх акцій, що проводяться обласною організацією Національної спілки майстрів народного мистецтва України, адже є членом спілки з часу її заснування. Жодна виставка творчих робіт народних майстрів під час міжнародних фестивалів „Берегиня”, „Поліське літо з фольклором” і творчих звітів майстрів мистецтв та художніх колективів Волині у Києві не обходиться без М. Р. Чорної. За свою творчість майстриня нагороджена обласною мистецькою премією імені Йова Кондзелевича та відзначена численними грамотами, дипломами. У 1990 р. їй присвоєно звання заслуженого майстра народної творчості України.

Наталія ГАТАЛЬСЬКА

Література

Винничук В. Орнаменти у вишивці та ткацтві Волині. – Луцьк: Надстир'я, 2004. – 160 с.

Про М. Чорну – с. 37–38, 45.

Вадимова Л. Рушники в Марії вишиті хрещато // Ратнівщина. – 2001. – 31 лип.

Вікно в об'єктиві: красою замшанських вишиванок милуються в світі // Волинь. – 2001. – 12 квіт.

Жінка з Канади замовила для своєї доньки на весілля вишиту сорочку // Вісник. – 2003. – 6 листоп.

Філатенко А. Кольори життя вишивальниці Марії Чорної // Волинь. – 2004. – 12 лют.

* * *

Чорна Марія Романівна // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 634.

Чорна Марія Романівна // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 635.

8 СЕРПНЯ

95 років від дня завершення Лесею Українкою драми-феєрії „Лісова пісня” (1911)

Щороку, 8 серпня, починаючи з 2000 р., у день закінчення Лесею Українкою драми-феєрії „Лісова пісня”, в урочищі Нечимному сотні шанувальників великої письменниці збираються на свято. Воно проходить під патронатом управлінь культури, преси та інформації, Волинської обласної організації Національної спілки письменників України.

Історія знайомства родини Косачів з Нечимним сягає літа 1884 р., коли Олена Пчілка з сином Михайлом, дочками Лесею і Ольгою гостювали в урочищі у дядька Лева Скулинського. Ольга Косач, сестра письменниці, згадує: „Коли перечитую „Лісову пісню” або дивлюся на неї на сцені, зараз мені в уяві стає Нечимне з його краєвидом, з його людьми, що були там з нами ...настільки „Лісова пісня” пов'язана в моїй уяві з Нечимним і взагалі з нашим рідним Волинським Поліссям”.

Урочище „Нечимне” з великим лісовим бездонним озером знаходиться за 4 км від села Скулин. „З одного боку озера був смарагдово-зелений дерновий облудний берег, що йшов хвилями

під ногами і, прориваючись, не давав приступити до самої води, з інших боків береги були порослі очеретом та різними хащами. Кругом озера був старий густий великий листяний ліс, з одного боку він підходив до поля, а з другого – переходив у старезний сосновий бір, що простягся на багато верств, – згадує Ольга Косач, – коли б я була малярем, то намалювала його, як пам'ятаю досі”.

Майже 30 років Лесея Українка виношувала задум написати драму і здійснила свою мрію далеко від України, в Кутаїсі, влітку 1911 року.

„Вона мені дала стільки дорогих хвилин екстазу, як мало яка інша”, – писала до матері. Вона й нам уже багато років дає щемну радість відкриття неповторного світу української міфології, природи, звичаїв, самої душі народу. Це був ще й перший екологічний зойк, перша пересторога, перше благання. „...Не руш! Не руш! Не риж! Не убивай!” (Цей зойк вирвався у Мавки тоді, коли Лукаш хотів надрізати ножем березу, щоб наточити соку). Це ще й перше попередження, що зрада може перетворити людину на вовка. Все може піти прахом, і тоді по лісах блукатиме тільки наша загублена Доля.

„Лісова пісня” написана за 10–12 днів у тому „непереможному стані” „творчого божевілля”, яке так дорого обходилося її здоров'ю і після якого довго доводилось приходити до тями письменниці.

У драму-феєрію вона вклала „цвіт душі” і вилила зі свого серця „те, що не вмирає”. Це не звичайна драма, це не тільки драма-поема, а драма-пісня, ніжна, як голос сопілки, пісня Волинського замріяного лісу, зворушливо глибока, мудра.

„Лісову пісню” породила туга за рідним краєм. „Мені здається, що я просто згадала наші ліси та затужила за ними.” То були ліси Волинського Полісся. „Я не згадую лихом волинських лісів. Сього літа, згадавши про їх, написала „драму-феєрію” на честь їм...” – писала в жовтні 1911 р. до А. Кримського.

Образи рідної природи, легенди пралісу, мелодії почутих у дитинстві пісень запам'яталися Лесі Українці на все життя. Вперше про Мавку вона почула в селі Жабориці 1876 року. В листі до матері після написання драми писала: „А то ще я й здавна тую мавку „в умі держала”, ще аж із того часу, як ти в Жабориці мені щось про мавок розказувала, як ми йшли якимсь лісом з маленькими, але дуже рясними деревами”.

У травні 1945 р. після закінчення Великої Вітчизняної війни тут розмістився новостворений в Луцьку дитячий будинок для дітей-сиріт, батьки яких загинули на фронті.

У 1956 р. на базі дитбудинку була створена школа-інтернат обласного значення, першим директором якої став Гнат Федорович Дяник. У цей час у школі навчалося 210 учнів, в основному діти з Луцького дитбудинку, діти інвалідів війни, діти з багатодітних сімей. Першими педагогами – працівниками школи були К. С. Панфілов, Д. Р. Голін, Л. В. Ковальчук, К. І. Линницька, О. О. Креймер, Г. А. Петащенко та ін. Навчання в школі проходило з нахилом політехнізації: хлопці вивчали столярну справу, а дівчата навчалися крою та шиття. У школі діяло 19 гуртків. Інтернат мав своє підсобне господарство. Протягом 1956–1957 рр. для інтернату було збудовано столярну майстерню, металообробний цех, теплицю.

У 1960 р. школа випустила зі своїх стін у доросле життя 25 випускників. Серед випускників школи – доктори і кандидати наук, знані педагоги, лікарі, військові, спортсмени, актори, художники, музиканти.

Нині школу-інтернат очолює Анатолій Миколайович Дудич, який опікується навчанням і вихованням 436 дітей. В школі створені та діють 2 комп'ютерні класи, 2 спортивні зали, кімната-музей Бойової слави „Подвиг”, які дають можливість виховувати соціально зрілу, працелюбну, творчу особистість – справжнього громадянина України.

Тамара КОПИЛОВА

Література

Вільний Р. Актуально, важливо, потрібно // Луцьк. замок. – 2002. – 5 верес.

Грабовська Л. “Святий Миколаю, ти нам щастя посилає...” // Луцьк. замок. – 2002. – 26 груд.

Дмитрієва Н. Кілька сотень канапок у подарунок учням Луцької школи-інтернату // Луцьк. замок. – 2005. – 6 жовт.

Зубчук К. Поєднали корисне з приємним // Волинь. – 2000. – 4 січ.

Куліш А. Уроки любові // Луцьк. замок. – 2003. – 17 квіт.

Лис В. Діти тут рано стають дорослими: Фоторепортаж з школи-інтернату // Волинь. – 1998. – 22 верес.

Манелюк М. Який нащадкам лишим слід?.. // Віче. – 1999. – 15 квіт.

Територія України є неподільною і недоторканною. Віднині на території України мають чинність виключно Конституція і закони України”, – зазначалося у документі.

За роки незалежності у Волинській області намітилися позитивні тенденції в економічному і соціальному розвитку. Зросла питома вага промислових підприємств. У Луцьку стабільно запрацювали акціонерні підприємства „Електротермометрія”, „Луцький автомобільний завод”, Луцькпластмас.

Геополітична структура міжнародних економічних зв'язків включає понад 80 країн світу. Традиційно високими темпами розвивається торгово-економічна співпраця з Польщею, яка є нашим основним партнером на європейському континенті. Дуже втішним є факт динамічного просування волинських товарів на східний ринок.

Паралельно з комерційною активністю простежується позитивна тенденція посилення міжнародних інвестиційних контактів. Кожна нагода використовується для презентації можливостей нашого регіону, наприклад, під час перебування в області делегацій США, Канади, Великої Британії, Німеччини, Польщі, Російської Федерації, Надзвичайного і Повноважного Посла Республіки Казахстан в Україні Равіля Чердабаєва. У 2003 р. експозиція області була представлена на Міждержавній виставці-ярмарку промислових товарів та послуг країн СНД.

Динамічно розвивається прикордонна співпраця в гуманітарній сфері, успішно реалізується співробітництво в галузі науки, практикується широкий обмін студентами, учнями, проводяться спільні дослідження актуальних наукових проблем та випуск наукових видань. Зроблено суттєві кроки в плані розвитку взаємодії між молодіжними організаціями в масштабах Євро регіону „Буг”.

У Волинській області достатньо простору для реалізації нових ідей, перспективних планів та програм. І лише за умови докладання максимуму зусиль, енергії, ініціативи вона принесе відчутні та реальні плоди в інтересах кожного мешканця нашого краю.

Олександр ПАЛЬОХА

Література

Байцим В. Ф. Волинь: інвестиційні пропозиції / В. М. Байцим, Л. Ю. Івевакова; За заг. ред. В. Н. Бондара. – Луцьк: Ініціал, 2005. – 101 с.
Бортніков В. І. „Помаранчева революція” на Волині: Історія. Факти.

Документи. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2005. – 224 с.

Волинь: 90-ті роки ХХ століття: Ілюстр. літопис. політ. подій. – Луцьк: Ред.-видав. відділ Волин. держ. ун-ту імені Лесі Українки, 1998. – 164 с.

Волинь на зламі століть: історія краю. – Луцьк: Вежа, 2001. – 692 с.

Волинь. Погляд у майбутнє. – Луцьк: Ініціал, 2001. – 72 с.

Денисюк В. Волинь: Події. Факти. Цифри. Турист. маршрути. – 3-тє вид. – Луцьк: Надтир'я, 2003. – 112 с.

Кінаш М. Без права на помилку: Хронік.-докум. вид. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2003. – 112 с.

Ковальчук І. Процеси утворення і особливості становлення партійно-політичних структур на Волині (90-ті роки ХХ ст.) // І. Ковальчук, В. Бусленко // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали ХІІ Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 306–309.

Корсак І. Оксамит недавніх літ. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2001. – 224 с.

Малиновський В.Я. Особливості становлення влади у Волинській області в 90-х роках ХХ ст. // Історія міст і сіл Великої Волині: Наук. зб. „Велика Волинь”. – Житомир, 2002. – Т. 25 (Ч. 1). – С. 318–324.

Статистичний щорічник Волинської області за 2004 рік. – Луцьк, 2005. – 558 с.

Стрільчук Л. В. Інтеграційні орієнтири Волині в контексті загальнодержавних пріоритетів: проблеми, реалії, перспективи // Науковий вісник ВДУ імені Лесі Українки: Іст. науки. – Луцьк, 2001. – № 5. – С. 140–143.

Тиский М. Г. Історія виникнення Народного Руху України на Волині. – Луцьк: Ініціал, 2001. – 256 с.

Хвесик М. А. Стратегія соціально-економічного розвитку регіону (на прикладі Волинської області) / М. А. Хвесик, Л. М. Горбач, Н. В. Вишневецька, Ю. М. Хвесик. – К.: Кондор, 2004. – 373 с.

Волині – 65: Люди. Події. Проблеми // Досвіт. зоря. – 2004. – 2 груд.

Лис В. День Незалежності за нової влади // Волинь. – 2005. – 27 серп.

Волині: Матеріали ХІІ Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 175–176.

Франко Іван // Народжені Україною: Мемор. альм.: У 2 т. – К., 2002. – Т. 2. – С. 686–687.

Шаров І. Франко Іван Якович // Шаров І. 100 видатних імен України. – К., 1999. – С. 439–442.

Бернадська Н. Проза Івана Франка: Проблема жанрових меж повісті й роману // Укр. мова та л-ра. – 2004. – № 36. – С. 30–32.

Єгорова І. Вічний опозиціонер: Особистість Івана Франка тільки починає до нас приходити. Чи готові ми? // День. – 2004. – 17 берез.

Корнійчук В. Перед брамами державного життя: (Поезія Івана Франка 1914–1916 рр.) // Визвол. шлях. – 2004. – № 8. – С. 43–55.

Пронкевич О. Чим Іван Франко схожий на Дон-Кіхота, а Василь Стефаник на Гамлета? // Укр. мова й л-ра в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2002. – № 1. – С. 89–101.

Рудко М. Титан // Культура і життя. – 2004. – 28 січ.

Рудко М. Як вшануємо генія? // Літ. Україна. – 2004. – 12 лют.

* * *

Франко Іван // Довідник з історії України (А–Я). – К., 2001. – С. 1001–1002.

Франко Іван // Енциклопедія українознавства. – Львів, 2000. – Т. 9. – С. 3525–3529.

Франко Іван Якович // Мала енциклопедія етнологознавства. – К., 1996. – С. 893–894.

1 ВЕРЕСНЯ

50 років від початку занять в школі-інтернаті міста Луцька (1956)

Луцька загальноосвітня школа-інтернат була створена в 1956 р. на базі дитячого будинку. Приміщення, в якому розміщено школу-інтернат (гуртожиток і школу старших класів), було збудовано в 1926 році. В той час тут був розміщений пансіонат для дітей-сиріт, якими опікувалися монашки.

У 1939–1940 рр. у приміщенні тодішнього пансіонату було відкрито перший на Волині вчительський інститут, діяльність якого перервала Велика Вітчизняна війна. У роки війни в приміщенні школи розташовувалися в різний час військові шпитали як Радянської Армії, так і німецької.

ходить і занотовує сумну звістку про велику епідемію чуми, яка в 1769 р. смертельними лещатами охопила Луцьк і цілу Волинь. Вшановуючи пам'ять Великого Каменяра, пристрасного борця „за кращу будучину людськості”, невтомного титана праці, пам'ятаємо, що його дослідження розкрили промовисті сторінки історії волинського краю.

Людмила ЛАНШИНА

Література

Франко І. Я. Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наук. думка, 1976–1986. – Т. 1–50.

Аврахов Г. Напівзатаєні реалії українського перекладу й видруккування дошкільного роману “Обрусителі” // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права.* – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 155–157.

Великий Каменяр: Проза та драматургія Івана Франка: Навч. посіб. / Упоряд. і передм. А. А. Чічановського. – К.: Грамота, 2003. – 672 с.

Геник С. Франко Іван // *Геник С. 150 великих українців.* – Івано-Франківськ, 2001. – С. 249–253.

Горак Р. Діалог: До 125-ліття від дня народж. Лесі Українки та 140-ліття від дня народж. І. Франка / Р. Горак, Я. Горак // *Леся Українка та родина Косачів в контексті української культури: Тези та матеріали Всеукр. наук. – практик. конф.* – Луцьк, 1996. – С. 9–15.

Денисюк І. О. Франко в гостині у Косачів на Волині // *Українське літературознавство: Респ. міжвід. наук. зб.* – Львів, 1992. – Вип. 56. – С. 119–127.

Жулинський М. Вірю в силу Духа: Іван Франко, Леся Українка і Михайло Грушевський у боротьбі за піднесення політ. і нац. свідомості людності. – Луцьк: Медіа, 1999. – 104 с.

Павлюк І. Хрестоматія української легальної преси Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя, 1917–1939, 1941–1944 рр. / І. Павлюк, М. Мартинюк. – Луцьк: Твердиня, 2005. – 428 с.

Про Франка І. – див. *Іменний покажчик.*

Пушкар Н. “Др. Іван Франко, Леся Українка...” // *Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народне мистецтво і духовність: Матеріали Другої волин. обл. наук. – етногр. конф.* – Луцьк, 2005. – С. 167–168.

Спогади про Івана Франка / Упоряд., вступ. стаття і прим. М. І. Гнатюка. – Львів: Каменяр, 1997. – 635 с.

Федорук Л. Приїзд Івана Яковича Франка в с. Колодяжне // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та*

27 СЕРПНЯ

150 років від дня народження І. Я. Франка (1856–1916) – українського письменника, вченого і громадського діяча

Іван Якович Франко народився у с. Нагуєвичі (тепер с. Івана Франка Львівської області) 27 серпня 1856 р. Життєвий і творчий шлях письменника був пов'язаний також із Волинським краєм. Великою подією стало 30 травня 1891 р., коли він разом із дружиною і синами Андрієм, Тарасом і Петром приїхав до Косачів у с. Колодяжне, тепер Ковельського району. Знайомство обох родин – галицької і волинської відбулося через Михайла Драгоманова, який у 1879 р., перебуваючи у Львові, мав нагоду поспілкуватися зі студентами університету, зокрема Михайлом Павликом та Іваном Франком, з яким розпочав листування. Саме через свого брата Ольгу Петрівну Косач (Олена Пчілка) дізналася про Франка.

На початку 1891 р. вона з дочкою Лесею, їдучи до Відня на лікування, зупинилася на кілька днів у Львові. Одразу ж по приїзді Косачі направились до Франків. Із щирістю і добросердечністю зустріли гостей Іван Франко та його дружина Ольга Федорівна. Тоді ж О. П. Косач і запросила письменника з сім'єю на літній відпочинок до себе в Колодяжне. І ось у травні того ж року Іван Якович із сім'єю поїхав на Волинь.

У Бродах, недалеко від яких проходив тодішній кордон між Австро-Угорщиною і Росією, у подорожніх зробили ретельний обшук і лише тоді, коли нічого підозрілого не знайшли, дозволили їхати далі. У Колодяжному сім'ю Франків зустрічала юна Леся Українка та інші діти, оскільки батьки змушені були на короткий час поїхати до Києва. Лесі тоді було нелегко: через недугу вона збиралася до Євпаторії на лікування. Згодом приїхали господарі, які дуже радо прийняли дорогих гостей і відвели їм найкращу кімнату.

У Колодяжному в оточенні приязних господарів, серед розкішної волинської природи І. Франко тимчасово угамував свою розбурхану життєвими перепетіями душу. Під час тижневого перебування у цьому селі митець мав нагоду поспілкуватись із Петром Антоновичем Косачем, який розповідав йому про наукове, літературне і громадське життя Києва, діяльність Старої громади. Іван Франко з довір'ям і увагою сприймав кожне слово гос-

подаря, оскільки П. А. Косач, займаючи пост голови з'їзду мирових посередників Ковельського повіту, був людиною широко освіченою і прогресивно налаштованою, з пошаною ставився до революційно-демократичних письменників.

Улюбленим місцем родинних бесід у садибі Косачів був стіл під велетенським каштаном. Тут Франко вів розмови з Лесею Українкою на літературні теми, ділився своїми творчими задумами, познайомився з її творами. Надзвичайно жаданою була зустріч з великим письменником двадцятирічної Лесі. Це ж при його дружній допомозі ще в 1884 р. юна поетеса опублікувала в журналі „Зоря” свої перші літературні спроби – вірші „Надія”, „Конвалія”, „Сафо”, з його боку одержувала справжню моральну підтримку.

Видатний письменник захоплювався чарівною природою поліського краю, любив відпочивати біля ставка. Зранку, коли ще всі спали, він ходив ловити в'юнів. Багато часу проводив у лісі та на болотах.

Цікавий спогад зберегла у своїй пам'яті Варвара Йосипівна Дмитрук – подруга дитячих років Лесі Українки, мешканка села Колодяжного, яка зазначала, що Іван Франко „не спав у хаті, а в клуні, на сіні, довго сидів із селянами на колодках, любив пісні.” Саме в цей період зародився в письменника план майбутньої драми „Кам'яна душа”. У листі до І. Франка від 13 січня 1903 р. із Сан-Ремо Леся Українка згадувала: „Давно колись, ще в Колодяжному, Ви розповідали мені план однієї драми, що здався мені надзвичайно цікавим і оригінальним, потім елементи його я пізнала в „Кам'яній душі”.

Службові обов'язки та інші нагальні справи змусили митця повернутись до Львова. На наполегливе прохання Косачів дружина письменника з дітьми залишилася в Колодяжному на ціле літо. До передчасного від'їзду Франка спонукали також і політичні причини. Як відомо, царсько-самодержавний уряд Росії та австро-угорські монархісти Галичини всіляко намагалися перешкодити зближенню передових кіл інтелігенції обох частин роз'єднаної України. З метою конспірації Косачі не розголошували нікому імені Франка. Все ж приїзд письменника, „галицького бунтівника” на Волинь не лишився непоміченим царськими жандармами. За свідченням Олени Пчілки, з приводу приїзду сім'ї І. Франка в Колодяжне Петра Антоновича викликали для пояснень у Київ до генерал-губернатора, який зробив Косачу попередження. Та ніякі

погрози властей не змогли похитнути глибокої симпатії родини Косачів до Великого Каменяря.

Після відвідин Колодяжного Франко ще прихильніше почав ставитися до Лесі Українки. Збереглось цікаве листування Олени Пчілки та Лесі з митцем. В особі молодої поетеси він відчув небуденний талант, знайшов свого ідейного співника. На початку 1893 р. за сприяння І. Франка вийшла перша збірка Лесі Українки „На крилах пісень”.

Так подорож до Колодяжного посприяла дружбі двох великих родин, їхній духовній спорідненості. Глибокими і об'ємними були подальші стосунки родин Косачів та Франків.

Нині у селі Колодяжному на фасаді одного з будинків музею-садиби Лесі Українки встановлено меморіальну дошку з лаконічним написом „В цьому будинку в 1891 р. перебував видатний український поет І. Я. Франко.”

Перебуваючи на Волинській землі, письменник вивчав культурно-освітню проблематику краю, його історію. У поетичному перекладі „Слова о полку Ігоревім” І. Франко веде літопис Волині – споконвічної землі слов'янської, де згадує волинських князів Романа Мстиславовича, Василька, володаря Луцького удільного князівства – Ярослава Ізяславича, який осів у Луцьку в 1174 р. і волинського князя з 1272 р. Володимира Васильковича – великого книжника, філософа і просвітителя. У цьому творі він красиво описує мальовничі волинські села. Пише про жакликий напад татар, які в 1453 р. пустошили околиці міста Луцька і гнали тисячі наших людей на невольницькі ринки. Франко високо підносить героїзм Северина Наливайка, керівника селянсько-козацького повстання, який зі своїм військом навесні 1595 р. переможно увійшов в Луцьк і був тепло зустрінутий міською біднотою.

У критичних статтях письменника знаходить місце й історія Луцького братства, Луцької братської школи та друкарні, що стала одним із найбільших видавничих центрів Волині. Він підкреслює заслужений авторитет визначного діяча Луцького братства, учителя братської школи – Ісакія Борисковича. Іван Франко підготував працю про полеміста Івана Вишенського.

У 1900 р., рецензуючи статті українського знавця мови, літератури і фольклору Павла Житецького, Каменярь докладно вивчає манускрипти з відомого фонду польського вченого, письменника і бібліофіла Юзефа Оссолінського. У цих документах І. Франко зна-

кінечно цікавий. Іван Корсак зачитувався творами М. Пришвіна – великого знавця природи, навіть у своїй уяві не раз змальовував його образ – сивочолого дідуса-інтелігента в окулярах з паличкою.

Після закінчення школи вступає на агрономічний факультет Української сільськогосподарської академії, де навчається до 1969 р., одночасно працюючи робітником Заболоттівського деревообробного заводу, але цікавості до літератури, до письма не втрачає.

Весною 1966 р. Іван Феодосійович приходиться кореспондентом у ратнівську районну газету. Веде сільськогосподарську тему. З грудня 1968 р. він працює в старовижівській газеті „Сільські новини”. У 1973 р. Іван Феодосійович, вже маючи чималий досвід журналістської роботи, вступає на перший курс відділення журналістики ВПШ при ЦК КПУ. Навчається стаціонарно, співпрацює з Українським телебаченням і радіо, готує цікаві репортажі. Подає ряд матеріалів, зокрема, про останнього лірника у селі Смоляри на Волині, до журналу „Народна творчість і етнографія”. У 1975 році очолює районну газету Камінь-Каширщини „Радянське життя”.

Численні поїздки по Волині, зустрічі з цікавими людьми, пошуки чогось невідомого, які потім виливалися у сенсаційні матеріали, і ще кропітка праця керівника, адміністратора – це все нелегкі редакторські будні. Співпраця з Іваном Денисюком та Тамарою Борисюк дозволила дослідити поліські стежки Лесі Українки. Спільно з тодішнім директором Камінь-Каширського краєзнавчого музею, краєзнавцем Василем Кмецинським брав участь у дослідженні історії рідного краю.

Особливо напруженим був період, який характеризувався демократичними змінами в суспільстві. В цей час газета стала фактично органом Народного Руху. Сам Іван Корсак, активний учасник тих подій, часто виступав на мітингах, зустрічах. Численні зустрічі з Д. Павличком, В. Яворівським, І. Драчем додавали впевненості, що преса на Волині має бути відкритою і вільною, що потрібно дати свободу слова волинянам.

У 1990 р. І. Ф. Корсак стає редактором газети Луцької міської ради „Народна трибуна” (1990–1995), перше число якої вийшло 30 серпня 1990 р., а вже з 1991 р. газета виходить двічі на тиждень. Її тираж досягає 20000 примірників. Газета „Народна трибуна” з епіграфом „Вставай, хто живий, в кого думка повсталала” – одне з перших видань демократичного напрямку на Волині, що мало республіканський статус. На шпальтах газети віддзеркалювалось життя

Онищук Г. Великі таланти великої сім’ї // Луцьк. замок. – 1999. – 6 трав.

Пирожик О. Луцька школа-інтернат матиме окреме фінансування // Віче. – 1999. – 25 берез.

Шепель Н. Маленький оркестр з великими надіями // Сім’я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 9 жовт.

Якименко М. За ким плаче Божа Матір // Голос України. – 2003. – 6 верес.

6 ВЕРЕСНЯ

70 років від дня народження А. П. Климова (1936) – заслуженого художника України

Анатолій Петрович Климов народився 6 вересня 1936 р. в с. Новосілки Мценського району Курської області. Дитинство та юність його проминули на Донбасі, куди переїхали батьки після народження сина. Після здобуття неповної середньої освіти Анатолій Климов вступив до Маріупольського технічного училища, навчаючись в якому (1954–1966 рр.), відвідував студію образотворчого мистецтва при місцевому Будинку культури. Перші студійні успіхи підтвердили його бажання здобути професію художника. Відтак у 1957 р. він вступає, а в 1962 р. закінчує факультет живопису Дніпропетровського державного художнього училища. Викладачі з фаху: Г. Г. Чернявський, Я. П. Калашник, А. Х. Борзовський.

На Волинь Анатолій Климов прибув за направленням на роботу. З 1962 по 1964 рр. працював у Володимир-Волинському педагогічному училищі. Викладаючи студентам малювання, він не припиняв роботи над підвищенням власної майстерності, часто демонстрував твори на обласних виставках.

У 1964 р. художник переїжджає до Луцька, влаштовується на роботу в Художньо-виробничі майстерні Художнього фонду УРСР, плідно працює в галузі станкового живопису, розгортаючи активну виставкову діяльність.

Наприкінці 1960 – початку 70-х рр. про А. Климова часто згадує преса, репродукції його творів потрапляють до престижних журналів, а в творчій біографії митця з’являються факти участі у всесоюзних, республіканських, та закордонних виставках. У 1970, 1973, 1976, 1984 та 1986 рр. відбулись його великі

персональні виставки, які стали важливими етапами в творчості художника й помітними подіями в культурному житті краю.

У 1979 р. Анатолій Климов став членом Спілки художників Радянського Союзу. А в 1996 р. за творчі здобутки в царині живопису він отримав почесне звання „Заслужений художник України”.

Мистецька спадщина Анатолія Климова достатньо різноманітна. Олійний живопис, акварель – улюблені техніки художника. Провідні жанри в його доробку: пейзаж, натюрморт, портрет, побутові та історичні картини. Він ніколи не боявся об’ємних композицій, не оминав складних ракурсів, завжди вмів знайти необхідний ключ до колористичної будови творів. А виконані ним портрети означені справжнім психологізмом, глибинністю розкриття характеру портретованого („Портрет Г. Л. Бродського”).

Все створене художником свідчить, що він йшов у ногу зі своїм часом. Багато писав творів на популярну тоді виробничу тематику, надаючи буденним мотивам особливої значимості. Вихований на традиціях реалістичної школи, Анатолій Климов, однак, шукав новітніх, більш модерністських прийомів роботи, привносячи в стилістику свого письма елементи декоративізму („Пейзаж”, „Волинський мотив”, „В дорозі”, „Старий Луцьк” ін.). Нині провідні твори художника знаходяться в збірках музеїв України, приватних колекціях.

Зоя НАВРОЦЬКА

Література

Анатолій Климов: Каталог третьої персональної виставки робіт: Живопис, графіка. – Луцьк, 1987. – 24 с.

Климов Анатолій Петрович // Художники Прикарпаття: Альбом. – К., 1989. – С. 248.

Струмівський А. Вернісаж Анатолія Климова // Волинь. – 1991. – № 1. – С. 154–156.

* * *

Климов Анатолій Петрович // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 298.

Климов Анатолій Петрович // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 298.

Василишин О. „...В усіх нас гуде крапелька небес”: Ключеві фрагменти уроку з вивчення повісті-легенди Б. Харчука „Планетник” (7 клас) / О. Василишин, І. Василишина // Урок української. – 2004. – № 4. – С. 43–45.

Муляр Л. Побутова лексика в романі Бориса Харчука „Кривняки” як засіб відображення національно-мовної картини світу волиняків // Наукові студії. – Луцьк, 2001. – С. 9–12.

Оляндер Л. К. Волинь в творчості Б. Харчука: культурологічний аспект // Шоста Всеукраїнська конференція з історичного краєзнавства. – Луцьк, 1993. – С. 456–457.

Рожко В. Пам’яті відомого письменника // Літопис Волині. – Вінніпег, 1999. – Ч. 19–20. – С. 297–298.

Черняхівський Г. І. Співець отчого краю // Черняхівський Г. І. Портрети пером: Статті, есе, рецензії. – Кременець; Тернопіль, 2001. – С. 89–96.

Богдан О. Мовний етикет як елемент мовної картини світу волинян: (за романом Бориса Харчука „Волинь”) // Дивослово. – 2001. – № 10. – С. 1–14; 2002. – № 3. – С. 17–21.

Василишин О. „Україна! Це той Бог, до якого dorостає душа...” // Дивослово. – 2001. – № 9. – С. 67–72.

Гнатюк І. Закам’янілий вогонь: Листи Бориса Харчука // Київ. – 2004. – № 7–8. – С. 178–188.

Гречанюк С. Чи ж про таку державу мріяв Борис Харчук // Урок української. – 2001. – № 9. – С. 45–48.

Тарнашинська Л. Ритм та система символів як засіб організації художнього простору в прозі Бориса Харчука // Слово і час. – 2003. – № 2. – С. 13–21.

* * *

Харчук Борис (1931) // Енциклопедія українознавства. – Львів, 2000. – Т. 9. – С. 3571.

15 ВЕРЕСНЯ

60 років від дня народження І. Ф. Корсака (1946) – українського письменника і журналіста

15 вересня 1946 р. в селищі Заболоття Ратнівського району Волинської області народився Іван Феодосійович Корсак. Тут же зростав у колі дружної родини, закоханий у рідний край. Навчаючись у Заболоттівській середній школі, вперше пробує писати, народжуються поетичні рядки і проза. На формування світогляду молодого волинянина впливає багато факторів – світ такий великий і без-

сонажів, родин (Гнатюки в тетралогії „Волинь”, Швайки в повісті „У дорозі”).

Значне місце у творчому доробку Бориса Харчука займають твори для дітей. Таким твором („Йосип з гроша здачі”) він увійшов у літературу, до „дитячої” теми часто звертався на своєму творчому шляху. Він уміє заглибитись у своєрідний світ дитини, підлітка, відчути і зрозуміти дитячу психологію, художньо переконливо передати все те у своїх творах.

Його творчість – це віддзеркалення всього пройденого і пережитого ним самим, його поколінням, його народом.

Наталія ПУШКАР

Література

Харчук Б. М. Твори в 4 т. / Упоряд. Р. Б. Харчук. – К.: Дніпро, 1991. – Т. 1–2.

Харчук Б.М. Волинь: Роман: Тетралогія. – К.: Дніпро, 1988. – Кн. 1–2, 3–4.

Харчук Б. М. Горохове чудо: Повість. – К.: Веселка, 1968. – 112 с.

Харчук Б. М. Довга гора: Роман. – К.: Рад. письм., 1979. – 293 с.: іл.

Харчук Б. М. Закам’янілий вогонь: Повісті та новели. – К.: Рад. письм., 1966. – 198 с.: іл.

Харчук Б. М. Кривняки (Довга гора): Роман. – К.: Рад. письм., 1984. – 541 с.

Харчук Б. М. Місяць над майданом: Роман. – К.: Рад. письм., 1971. – 280 с.: іл.

Харчук Б. М. Невловиме літо: Повісті. – К.: Рад. письм., 1981. – 343 с.

Харчук Б. Неслава: Повість. – К.: Рад. письм., 1968. – 129 с.

Харчук Б. М. Облава: Повісті та оповідання. – К.: Веселка, 1984. – 189 с.: іл.

Харчук Б. М. Подорож до зубра: Повісті. – К.: Рад. письм., 1986. – 368 с.: іл.

Харчук Б. Розстріляні ночі: Нариси. – К.: Дніпро, 1979. – 66 с.

Харчук Б. М. Хліб насущний: Роман. – К.: Рад. письм., 1976. – 246 с.

Харчук Б. М. Шлях без зупинок: Повісті. – К.: Дніпро, 1982. – 160 с.

Харчук Б. Повстанський кінь: Новела // Дивослово. – 2001. – № 9. – С. 71–72.

Баженов Л. В. Харчук Борис Микитович // Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців в ХІХ–ХХ ст. – Кам’янець-Подільський, 1993. – С. 386.

Борис Харчук // Історія української літератури ХХ століття. – К., 1998. – Кн. II. – С. 311–314.

6 ВЕРЕСНЯ 60 років від дня народження С. В. Крещука (1946) – українського журналіста

Святослав Васильович Крещук народився 6 вересня 1946 р. в селі Коршів Луцького району. Фах журналіста здобув після закінчення Львівського державного університету ім. Івана Франка. У пресі працює з 1968 р., спочатку – кореспондентом, завідувачем відділу, пізніше редактором волинської обласної молодіжної газети „Молодий ленінець”. Журналістський стаж у газеті „Волинь” – понад 20 років. Нині працює на посаді заступника відповідального секретаря редакції газети.

Довгий час був ведучим рубрики „Доброго дня вам, люди!” Багато пише на природоохоронні теми. Журналіста „Волині” знає весь Поліський край. Експедиції Святослава Крещука по ріках Стир, Луга, Чорногузка, озерах Волині принесли йому велику популярність і авторитет в області. Багатьом читачам „Волині” відома його експедиція 1996 р. по водоймах Маневиччини. Адже про результати розповіли одразу красномовні заголовки газетних статей: „Озеро без води – знову стало озером”, „Озеро без риби”. Журналіст пише про проблеми охорони малих річок та озер, про джерела і ріки, які взагалі зникли, про те, що потрібно берегти природу рідного краю.

Ще одна улюблена тема у Святослава Крещука – це екологія людських душ і почуттів. Адже саме йому належить організація благодійних акцій, які проводила газета „Волинь” – „Автобус надії”, „Коляска для інвалідів” та інші.

Не забуває журналіст про своє рідне село Коршів, де народився і виріс, де могила батька-фронтовика. Саме це – головна лінія його збірки віршів „Роси безсонних ночей”, яка вийшла друком у 2003 р.

Багато років Святослав Васильович Крещук обирався головою первинної журналістської організації газети „Волинь” Національної Спільноти журналістів України. Він – лауреат двох Всеукраїнських журналістських премій „Золоте перо”.

Тамара КОПИЛОВА

Література

Крещук С. Раз добром нагріте серце вік не прохолоне: Благодійні акції газети „Волинь” // Ми – волинські журналісти. – Луцьк, 1999. – С. 35–37.

Крещук С. Водна експедиція “Радянської Волині” / С. Крещук, Л. Лагановський // Рад. Волинь. – 1986. – 4, 5, 8, 9, 11, 12, 16, 18, 19, 22 лип., 23, 24, 26, 30 верес., 1, 4 жовт., 1987. – 1 верес., 1988. – 21, 23 верес.

Крещук С. Гість із Зачепилівки “зачепився” у нас на все життя: Кілька сюжетів з газет. практики ветерана волин. журналістики М. Миценка // Волинь. – 2003. – 5 черв.

Крещук С. Дві липи біля церкви // Волинь. – 2003. – 26 черв.

Крещук С. Екологічна експедиція “Волині” / С. Крещук, В. Комаров // Волинь. – 1996. – 22, 29 серп.; 3, 10, 12 верес.

Крещук С. Етюди з Пісочного // Волинь. – 1995. – 15, 17 серп.

Крещук С. Кокосовий горіх Миколи Пасамана // Волинь. – 1994. – 12 квіт.

Крещук С. Коли ж розвидниться над Чорнобилем // Волинь. – 2005. – 23, 26, 28 квіт.

Крещук С. Лінивими руками жар-птицю не спіймаєш // Волинь. – 1996. – 3 жовт.

Крещук С. Люди з моєї вулиці // Волинь. – 2001. – 6 верес.

Крещук С. Медаль і орден – ветерану-журналісту // Волинь. – 2001. – 6 верес.

Крещук С. Музей любові на озері Білому: Етюди про природу // Волинь. – 2000. – 18 лип.

Крещук С. На журналістських перехрестях // Волинь. – 2001. – 4 жовт.

Крещук С. На Свіязі, в кінці літа // Волинь. – 1996. – 5 верес.

Крещук С. Острів на Свіязі // Волинь. – 1996. – 21 верес.

Крещук С. Петро Марценюк: “Моя доля – у долі України” // Волин. вісник. – 1993. – 30 квіт.

Крещук С. Прости нам, Нечимне // Волинь. – 2004. – 23 верес.

Крещук С. П’ятдесят років у газеті // Волинь. – 2000. – 15 серп.

Крещук С. Скільки треба для щастя в житті // Волинь. – 1999. – 30 жовт.

Крещук С. Служити людям, а не прислужувати владі: Нотатки з II Міжнар. надбужан. дебатів журналістів // Волинь. – 2003. – 2 жовт.

Крещук С. Тайна церковної ікони // Волинь. – 1995. – 10 серп.

Крещук С. У “запорожцях” на чаплиному “весіллі” // Волинь. – 1998. – 16 квіт.

Крещук С. Як у Волошках зрадника викривали: читаємо старі газети // Волинь. – 2002. – 17 січ.

Новости от Святослава Крещука // Правда Украины. – 1997. – 24 июня.

Денисюк В. Журналістика Волині: факти і імена: Нариси історії засобів мас. інформації Волині ХХ–початку ХХІ ст. – Луцьк: Надстир’я, 2005. – 350 с.: іл.

Про С. Крещука – С. 66, 68, 74–75.

Вірші, написані від Великодня до Вознесіння: Не поетом Святославом Крещуком, а великим журналістом/ Підгот. О. Жарчинська // Вісник. – 2003. – 27 листоп.

Подарунок до свята // Молодь України. – 1997. – 5 черв.

Сьогодні щедро світитиме сонце... // Віче. – 2001. – 6 верес.

Якименко Н. Волинский Хейердал // Правда Украины. – 1996. – 10 сент.

13 ВЕРЕСНЯ

75 років від дня народження Б. М. Харчука (1931–1988) – українського письменника

Борис Микитович Харчук народився 13 вересня 1931 р. в селі Лози Вишнівецького району на Тернопільщині в селянській родині. Після закінчення середньої школи навчався в Кременецькому, згодом у Полтавському педагогічному інституті (закінчив 1954 р.). Працював журналістом, був на комсомольській роботі. 1962 р. закінчив Вищі літературні курси при Літературному інституті імені Горького в Москві і перейшов на професійну письменницьку творчу роботу.

У велику літературу увійшов 1956 р., опублікувавши в журналі „Дніпро” повість „Йосип з гроша здачі”, яка відразу викликала великий інтерес насамперед авторською манерою зображення, правдивим змалюванням дійсності, життєвою достовірністю, реалістичною виразністю ситуацій і персонажів.

Зрілим майстром прози Б. Харчук заявив про себе в книгах повістей та оповідань: „З роздоріжжя” (1958), „Станція „Настуся” (1965), „Закам’янілий вогонь” (1966), „Зазимки й весни” (1967), „Горохове чудо” (1969), „Помста” (1970), „Материнська любов” (1972), „Школа” (1979), в романах „Волинь” (4 томи, 1959–1965, перевидааний 1988 р.), „Майдан” (1970), „Хліб насущний” (1976), „Довга гора” (1979), „Розстріляні ночі” (1980), „Кревняки” (1985).

Його твори – про історичну долю Волинського краю в роки окупації Польщею, про боротьбу трудящих за соціальне і національне визволення, про гостру класову боротьбу на Волині у перші повоєнні роки. Його твори – це своєрідний художній літопис історичного шляху Волині, який розкривається через долі окремих пер-

25 ВЕРЕСНЯ

50 років від дня народження Ю. В. Войнаровського (1956) – заслуженого діяча мистецтв України

Юрій Васильович Войнаровський народився 25 вересня 1956 р. у м. Нововолинську. У 1950 р. разом з батьками переїхав на постійне місце проживання в с. Журавники Горохівського району. Навчався у Журавницькій восьмирічній школі. У 1964 році в складі квартету хлопчиків, під акомпанемент баяну вже тоді відомого композитора Степана Кривенького з піснею „Красная гвоздика” вперше виступив на сцені Луцького міського будинку культури, а трохи пізніше – в м. Києві в Жовтневому палаці культури.

З 1971 по 1973 рр. продовжував навчатися в Горохівській середній школі № 1, одночасно навчаючись у музичній школі (клас скрипки). По закінченні десятирічки був прийнятий на I курс в Луцьке державне музичне училище. З листопада 1976 р., після демобілізації з армії, продовжив навчання в Луцькому музичному училищі, яке закінчив у червні 1979 року.

З 1985 р. Юрій Войнаровський працював на посаді художнього керівника Луцького будинку культури після закінчення Львівської державної консерваторії ім. М. В. Лисенка. Згодилось йому й те, що під час навчання у Львові він працював артистом симфонічного оркестру, був музикантом ансамблю танцю „Юність”, яким керував нині широко відомий хореограф, керівник ансамблю імені Вірського Мирослав Вантух. Так склалася доля, що молодому музиканту під час навчання поталанило грати симфонічні твори під диригуванням славетних українських митців народних артистів Миколи Колесси, Дем’яна Пелехатого, Степана Турчака, Мирослава Скорика. Набутий тоді досвід відразу згодився. Буквально з перших днів розпочалася реорганізація оркестру народної музики „Волинянка”.

Вже з 1987 р. Ю. Войнаровський – директор міського Будинку культури, який 1991 р. перейменували в народний Дім „Просвіта”. Одночасно він був завідувачем Луцького міського відділу культури.

Завдяки високому професіоналізму, організаторським здібностям та авторитету Ю. Войнаровського очолюваний ним колектив забезпечує ефективне управління галуззю, створює необхідні умови для розвитку культурно-мистецького життя міста Луцька.

країни. Тут вперше були надруковані матеріали про Українську повстанську армію. Журналісти розкривали маловідомі, або свідомо замовчувані сторінки в історії краю. З перших номерів в „Народній трибуні” друкувалися журналісти В. Вербич, К. Корецька, М. Панасюк, Б. Берекета, М. Світліковський, Н. Гуменюк, А. Криштальський.

Свої враження від життя, роздуми про нелегку долю простих людей, сільських трудівників Іван Феодосійович описує в своїх новелах.

У 1990 р. виходять дві книги оповідань „Тіні і полиски” та „Покруч”. Третя книга „Оksamит нездадених літ” побачила світ у 2002 році. Це художньо-публіцистична реальна історія краю переломних років. З 1992 р. І. Ф. Корсак – член Національної спілки письменників України.

Він активний у громадському житті краю. Двічі у 1990–1991 та 1994–1998 рр. обирався депутатом Волинської обласної ради. Однак, ніколи не полишав журналістику. Вже 27 грудня 1996 р. виходить перший номер правонаступниці „Народної трибуни” газети „Сім’я і дім”, редактором якої є І. Корсак. Нині це видання найавторитетніше з групи сімейно-молодіжної, пізнавально-розважальної преси в області. Крім того, Іван Феодосійович – редактор однойменного радіо „Сім’я і дім”. До його останніх здобутків належить запис аудіозбірника „Головне – погода в домі”.

І. Ф. Корсак відзначений численними нагородами Волинської обласної ради, облдержадміністрації та Луцької міської ради. У 2002 р. нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України.

Тетяна ДУДАР

Література

Корсак І. Дія на ділення // Світязь: Альм. Волин. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2000. – Вип. 7. – С. 96–105.

Корсак І. Журавка: Оповідання // Світязь: Літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України. – К., 1992. – Кн. 1. – С. 32–35.

Корсак І. Ірина і Мишко (уривок з оповідання “Прощальний концерт”); Купон (уривок з оповідання) // Уроки рідного слова: Письменники Волині. – Луцьк, 2003. – С. 61–66.

Корсак І. Купа: Оповідання // Світязь: Літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України. – Луцьк, 1995. – Кн. 3. – С. 71–73.

Корсак І. На радість читачам // Книжковий сад “Надтир’я” (1992–2002): Статті. – Луцьк, 2002. – С. 82.

Корсак І. Оксамит недавнених літ. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2001. – 224 с.

Корсак І. Покруч: Оповідання. – Луцьк, 1990. – 172 с.

Корсак І. Ф. Тіні і полиски: Оповідання. – К: Рад. письменник, 1990. – 198 с.

* * *

Бренчук О. Книга про наш край // Наш край. – 2002. – 27 черв.

Вербич В. Іспит десятиліттями, що на валу сторіч // Луцьк мол. – 2001. – 4 жовт.

Гей В. Цвіт і плід молодості // Вісник. – 2002. – 18 лип.

* * *

Іван Корсак // Письменники Лесиноного краю: Літературозн. довід. – Луцьк, 1994. – С. 18.

Корсак Іван // Письменники Волині (Члени Національної спілки письменників України). – Луцьк, 2003. – С. 14.

Павлюк І. Корсак Іван Феодосійович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енцикл. довід. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 158.

17 ВЕРЕСНЯ

95 років від дня народження І. Ф. Онуфрійчука (1911–1999) – дослідника Волині

Іван Федорович Онуфрійчук народився 17 вересня в місті Ковелі на Волині. П'ятий син в сім'ї Федора і Анни Онуфрійчуків, де було восьмеро дітей. Велика сім'я довгий час проживала на хуторі Перетоки біля села Дерно Ківерцівського району. Батьки добре розуміли ситуацію, в якій опинилося просте українське населення, через це, щоб полегшити життя дітям, всіма силами старались дати їм освіту. Старший брат Олександр закінчив інститут у Києві, навчався на юридичному факультеті. У Варшаві на ветеринара вчився Іван. У Ковелі здобував професію залізничника Михайло. Гімназійну освіту мали Зіна і Володимир. Федір вищу освіту здобув у Любліні. Ілля теж навчався: спочатку шість років в гімназії імені Лесі Українки в Луцьку, після закінчення поступив до агрономічної середньої школи в Любліні.

Двадцятидворічним юнаком розпочинає свій трудовий шлях: з 1932 р. працює агрономом в Луцькому повіті, але разом з тим

ми, сповненими творчого пориву („Луцьк. Вхід до собору Св. Трійці”, „Кременець”, „Зимовий вечір. Вулиця Леніна”, „Подвір'я старого міста”, ін.).

Друга половина 1980-х рр. у біографії Валентина Кирилкова – період справжнього розмаху його таланту живописця. Поштовхом до цього стали семінари-практикуми у Седнівському будинку творчості (Чернігівська область), що їх проводила Спілка художників України. Зустріч із провідними митцями, знайомство із новими методами праці, обмін інформацією з питань мистецтва, а головне, можливість під час семінару зосередитись виключно на творчому процесі...

Так з'явилися об'ємні серії пейзажних полотен (майже 300 одиниць), на яких зафіксовано зиму-літо-весну-осінь 1986–1988–1989 років. Розкута манера письма, імпресіоністичні ефекти в передачі світло-повітряного середовища, вміння кольором відтворити стан природи, стан власної душі. Художник проникливо бачить і напрочуд точно передає мелос українського пейзажу: барви осінніх гаїв, що осяяні заходом сонця, розталі сніги край села напровесні, спекотний літній день, ставок з лататтям, верби понад річкою. Всі твори загалом – своєрідний гімн рідній землі, її неповторній красі.

У 1990-х роках художник створює ряд полотен великого розміру, в основу яких також покладені седнівські враження („Ніч над Прип'яттю”, „Церква в Седневі”, „Захід сонця”, „Перший сніг” ін.). Стилістику цих творів увиразнює дещо декоративний підхід, контрастність кольору, експерименти із фактурою мазків, які пізніше здобули особливого розвитку в серіях натюрмортів „Маки”, „Горобина”, „Соняшники”, „Айстри”, „Букет квітів” ін.

Нині Валентин Кирилков продовжує багато і плідно працювати. Його твори часто демонструються на виставках, прикрашають оселі волинян, давно і по праву стали окрасою музейних композицій та приватних збірок.

Зоя НАВРОЦЬКА

Література

Гуменюк Н. Художнє тріо в галереї мистецтв // Віче. – 1996. – 17 жовт.

Клапійчук К. “Пишу образ рідної Волині” // Досвіт. зоря. – 1999. – 25 лют.

* * *

Кирилков Валентин Федорович // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 295.

ва (м. Львів). В 1974 р. Валентин Кирилков перейшов на роботу в Художньо-виробничі майстерні Художнього фонду УРСР.

З початку свого перебування на Волині він займався активною творчою діяльністю, брав участь у багатьох міських, обласних, республіканських виставках, заявляючи про себе передусім як графік. Об'ємні цикли ліноритів, офортів, акварелей 1960-х – 1970-х рр. свідчать про його колосальну працездатність, наполегливість у справі здобуття необхідних результатів. Завдячуючи цим достоту унікальним якостям, в доробку Кирилкова з'явився цілий блок творів (декілька сотень одиниць) індустріальної тематики, в пошуках зображальних мотивів для якої ним було здійснено довготривалі поїздки по регіонах важкої промисловості України.

Гігантські підприємства Кривого Рогу, заводи Запоріжжя, будівлі електростанцій, шахти Донеччини, Нововолинська, Червонограда у його творах вражають розмахом масштабів, ніби розгортаючи перед глядачами простір незнаних вимірів із науково-фантастичної літератури. Справжнім контрастом цим певною мірою офіційним соцреалістичним мотивам сприймаються ті речі графічних серій художника, що фіксують краєвиди старих вуличок Риги, Талліна, Львова, пам'ятки архітектури України. Означені високомайстерним виконанням, вони приваблюють не тільки зображальною естетичністю, а і витонченим настроєвим контекстом, хвилями справжньої поезії, щемливо-ностальгічними почуттями, котрі лунуть від гармонійних сполук чорного та білого.

В 1985 р. Валентин Кирилков як автор вагомого графічного доробку вступає у члени Співки художників України. Ця подія стала своєрідним підсумком роботи художника в царині графіки і початком нового етапу творчості, що безпосередньо пов'язаний із живописом. Власне, ще навчаючись в Інституті поліграфії, він надовго не залишав без використання пензель та олійні фарби. Для нього, фахового майстра одеської школи, живопис завжди був чимось особливим, заповітним, невід'ємною часткою серця і душі.

Про це свідчать і численні етюди, датовані першими роками перебування художника на Волині, і невеликі краєвиди Луцька, виконані в час, коли він, молодий вчитель, працював з учнями на пленерах, і незліченні колористичні замальовки, створені в моменти подорожей на Шацькі озера, в Карпати, дорогами Одещини. Чимало цих мотивів було зреалізовано художником в роботі над закінченими картинами. Деякі з них залишилися самостійними мініатюрами, своєрідними свідками доби, натхненними, емоційни-

продовжує навчатися спочатку на заочному відділенні Українського технічного інституту в Подебрадах (Чехія), а з 1940 стає студентом агрономічного відділу Львівського політехнічного інституту.

Після встановлення радянської влади на Волині проти сім'ї Онуфрійчуків розпочинають репресії, внаслідок яких була знищена половина великої родини. Заарештовані брати Олександр, Володимир, Іван (Олександр і Володимир як члени округової управи ВУО). Михайло розстріляний, з наближенням німецьких військ, аж у Харкові. Сім'ї братів були депортовані до Казахстану, де довгий час старались вижити. З наближенням фронту родина Онуфрійчуків – мати, Ілля з сім'єю, Зінаїда з чоловіком, знаючи, що за фронтом ідуть енкаведисти, покидають Волинь. Зі станції Олика вони прямують на Захід. Ілюзій щодо радянської влади вже ні в кого з сім'ї не залишається.

Так, просто рятуючи своє життя та життя близьких людей, Ілля Федорович Онуфрійчук опиняється на чужині. В 1946–1947 рр., перебуваючи в Німеччині в таборах для переміщених осіб, йому вдається чотири семестри студіювати історію на історико-філологічному факультеті Франкфуртського університету імені Гете.

В 1949 р. Онуфрійчуки переїзять до Канади, бо довше залишатися в Німеччині, де готувалося проголошення демократичної республіки, було небезпечно. На Іллю Федоровича чекають нові випробовування – адаптація до чужої країни. А ще відчуття провини перед Україною і бажання щось робити, щоб реабілітуватися. У Вінніпезі Ілля Онуфрійчук поринає в активне громадське життя, стає членом собору св. Покрови, читальні місцевої „Просвіти” (пізніше більше двадцяти років був її бібліотекарем). Був членом кафедри Пресвятої Трійці, президії КУК, кураторії архіву.

Один із найактивніших організаторів діяльності товариства „Волинь”. Працюючи у товаристві, чітко усвідомлював ряд завдань, які стояли перед українцями на чужині – пожертвувати всі свої сили справі визволення України, а також не допустити денаціоналізації на місцях поселення українців. Він як ніхто розумів, що тільки спільними зусиллями можна зберегти всі цінності духу, які передала у спадок наша славна історія.

Іван Федорович Онуфрійчук вирізнявся своєю вродженою добротою, толерантністю, мав організаторські здібності і гуртував навколо себе українську громаду, допомагав землякам, підтримував їх в намаганнях пристосуватися до нового світу. Він організовує

зустрічі з цікавими людьми: 1977 р. – з Уласом Самчуком, в 1990 р. у Вінніпег приїздив Ростислав Братунь, йому Ілля Федорович вручив двотомну працю О. Цинкаловського „Стара Волинь та Волинське Полісся”. Займався Ілля Онуфрійчук також благодійницькою роботою, в тому числі збором коштів на потреби товариства.

З 1958 р. Ілля Федорович перший заступник голови Інституту дослідів Волині, завдяки його діяльності починає активно діяти видавничий фонд (в основному за рахунок коштів, зібраних від добродійних акцій, пожертв земляків, поширення видань Інституту дослідів Волині). До співпраці з Інститутом були залучені митрополит Іларіон (професор Іван Огієнко), який в 1961 р. був обраний почесним головою цієї установи. Авторами окремих видань та багатьох публікацій були Іван Власовський, Олександр Грановський, Михайло Боровський, Улас Самчук, Степан Килимник, Оксана Лятуринська. Понад двадцять наукових статей написав брат Іллі Федоровича Федір Онуфрійчук.

Найбільшим досягненням Товариства „Волинь” та Інституту дослідів Волині стало видання „Літопису Волині” – науково-популярного збірника видавництва, перше число якого вийшло в 1963 році. За більш як сорок років вийшло 18 збірників „Літопису Волині” – документи, спогади, художні та літературні твори, наукові розвідки, хроніка діяльності Товариства „Волинь” та Інституту дослідів Волині.

З цього видання можна дізнатися про видатних діячів української діаспори, прочитати матеріали з археології, історії, етнографії, фольклору, географії, ботаніки, огляди літератури, преси. „Літопис Волині” публікує також матеріали, надіслані з Волині. Окрім збірника, вінніпезькі дослідники на чолі з Іллею Онуфрійчуком видали 65 окремих праць, серед яких 12 книг Івана Огієнка.

Ілля Федорович був надзвичайно комунікабельним, багато листувався, навіть незважаючи на свій поважний вік і стан здоров'я, був надзвичайно відповідальним та вимогливим, в першу чергу до себе. 22 травня 1992 р. на спеціальному засіданні управ Товариства „Волинь”, Інституту дослідів Волині та редакції „Літопису Волині” було вшановано Іллю Онуфрійчука – визначного діяча української громади у Вінніпезі, відзначено його сподвижницьку працю в ім'я України.

На Волині Ілля Онуфрійчук добре знайий в науковому колі Волинського державного університету імені Лесі Українки, музей-

них працівників. Був лауреатом премії „Одержимість” Волинського обласного відділення Українського фонду культури.

В червні 1999 р. Іллі Федоровича Онуфрійчука не стало, не стало людини, чиє серце далеко від рідних кордонів билосся для Волині.

Тетяна ДУДАР

Література

Онуфрійчук І. Світлій пам'яті моїх братів Олександра, Івана і Михайла // Літопис Волині. – Вінніпег, 1990. – Ч. 16. – С. 146–148.

Подворняк М. Ілля Онуфрійчук // Літопис Волині. – Вінніпег, 1977–1978. – Ч. 12. – С. 137–139.

Прокопчук В. С. Ілля Федорович Онуфрійчук – організатор волинських краєзнавчих студій в діаспорі // Літопис Волині. – Вінніпег, 1999. – Ч. 19–20. – С. 26–31.

Рожко В. І щоб не всохло дерево роду // Рожко В. І потекла сторінка-ми...: Могили не можуть мовчати. – Австралія, 1994. – С. 71–75.

Прокопчук В. Невсипуча і мозольна праця // Волинь. – 2002. – № 4. – С. 204–208.

Світлій пам'яті Іллі Онуфрійчука // Волинь. – 1999. – 28 серп.

17 ВЕРЕСНЯ

70 років від дня народження В. Ф. Кирилкова (1936) – волинського художника

Валентин Феодосійович Кирилков народився в м. Одесі 17 вересня 1936 року. Ще в ранньому шкільному віці виявив неабиякий хист до малювання. В 1953 р. вступив, а в 1961 р. закінчив Одеське державне художнє училище (живописно-педагогічний факультет). Вчителі з фаху: Єгоров Юрій Миколайович, Ліхольот Олексій Кирилович повпливали на формування у нього загострено-кolorистичного чуття, вміння тонко передавати майже невловиму градацію станів природи, дотримуючись послідовності, правдивості зображеного.

Опісля закінчення навчання Валентин Кирилков переїхав за направленням на роботу в м. Дубно, дещо пізніше в м. Рожище, а з 1961 р. він мешкає у Луцьку, працюючи в Луцькій дитячій художній школі. З 1962 по 1967 рр. навчався на факультеті оформлення книги Українського поліграфічного інституту імені І. Федоро-

10 ЖОВТНЯ
70 років від дня народження В. А. Наконечного
(1936) – волинського архівіста,
історика, краєзнавця

Владислав Андрійович Наконечний народився 10 жовтня 1936 р. у м. Барвінкове Харківської області. Із родини службовця, українця. 1940 р. його сім'я переїхала до м. Луцька, а з початком Великої Вітчизняної війни евакуювалася до м. Боготола Красноярського краю. 1947 р. повернувся до Луцька. По закінченні СШ працював лісорубом в Архангельській області. У 1955–1957 рр. служив у лавах Радянської Армії. У 1965 р. закінчив Московський державний історико-архівний інститут.

З грудня 1957 р. – молодший науковий співробітник Волинського облдержархіву, з грудня 1958 р. – науковий співробітник Архівного відділу Волинського облвиконкому. З грудня 1960 р. по серпень 1966 р. працював у Волинському обкомі комсомолу (інструктором, заступником завідувача, завідувачем відділу). Обирався членом бюро обкому комсомолу.

У 1966–1968 рр. навчався у Вищій партійній школі при ЦК Компартії України, по закінченні якої працював у Волинському обкомі Компартії України. З серпня 1973 р. по червень 1988 р. був завідувачем партархіву Волинського обкому Компартії України. З червня 1988 р. по жовтень 1989 р. В. Наконечний працював директором Волинського краєзнавчого музею, а з жовтня 1989 р. до цього часу – відповідальним секретарем редакційної колегії по підготовці та виданню „Книги Пам'яті України: Волинська область”, завідувачем редакції, керівником її робочої групи.

З червня 1993 р. був членом оргкомітету з відновлення роботи обласної організації Компартії України. На установчій конференції обраний секретарем Волинського обкому Компартії України і був ним до травня 1996 р. З березня 1995 р. по липень 2002 р. – редактор газети „Радянська Волинь”, органу Волинського обкому Компартії України.

Займався громадською, лекторською, пропагандистською, науково-дослідною та видавничою роботою. В пресі виступає з жовтня 1959 року з питань історії області, краєзнавства. Брав участь у підготовці та виданні 76-х книг, брошур, збірників документів та нарисів, статей в наукових журналах, також у виданнях Польщі,

Завдяки енергії Юрія Васильовича проводиться реконструкція приміщення народного Дому „Просвіта”, зростає автомобільний парк, щорічно поповнюються технічні засоби, створюються нові гуртки, колективи, організуються масові заходи. Із 12 творчих колективів народного Дому „Просвіта” 8 мають звання „народний аматорський”.

З ініціативи Ю. Войнаровського реорганізовано Луцьку дитячу музичну школу № 2 у школу мистецтв. Ю. В. Войнаровський є ініціатором, режисером-постановником культурно-мистецьких заходів, що відбуваються в місті з нагоди відзначення державних свят. Хорошим творчим доробком є започаткований ним міський конкурс вертепів та Різдвяних дійств „З Різдвом Христовим” за участю колективів загальноосвітніх шкіл міста, дошкільних закладів, шкіл естетичного виховання, установ та організацій міста; конкурс „Юні таланти міста”. З ініціативи Юрія Васильовича вперше в Луцьку у 2000 р. було проведено міський фестиваль хорових колективів церков різних конфесій, релігійних громад та об'єднань „З Іменем Єдиним”, присвячений 2000-літтю Різдва Христового.

Ю. В. Войнаровський – ініціатор, директор, режисер Міжнародного фестивалю „Поліське літо з фольклором”, який з 1994 р. проводиться одночасно в містах Луцьку і Володаві (Польща). За цей період в ньому взяли участь мистецькі колективи з 43 країн світу. Завдяки проведенню фестивалю „Поліське літо з фольклором” Україна була прийнята у 1996 р. офіційним членом С.І.О.Ф.Ф. (Міжнародної ради організацій фестивалів фольклору та Традиційних мистецтв, що діє при ЮНЕСКО). Ю. В. Войнаровський як національний делегат України в С.І.О.Ф.Ф., був учасником 4-х світових Конгресів С.І.О.Ф.Ф. в Греції, Китаї, Бразилії, Португалії.

З успіхом втілились у життя мистецькі проекти Ю. Войнаровського 2000–2003 рр.: творчий звіт художніх колективів та окремих виконавців м. Луцька, Міжнародний пленер юних художників, театралізоване свято запалювання центральної новорічної ялинки, міський фестиваль аматорського та професійного кіно „Моє місто – моє життя”.

У 2003 р. Ю. Войнаровському присвоєно почесне звання „Заслужений діяч мистецтв України”. Нагороджений багатьма грамотами, медалями, орденами. Зокрема, 20 березня 1998 р. він нагороджений Орденом Української Православної Церкви прп. Нестора Літописця I ступеня та грамотою Блаженнішого Володимира, Мит-

рополита Київського і всієї України. 24 серпня 2000 р. нагороджений ювілейним орденом „Різдва Христового” І ступеня та грамотою Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України.

Лариса ГРИБ

Література

Войнаровський Ю. Вплітаємо свої квіти у вінок побратимства // Мости братерства: Матеріали етнофоруму євро регіону “Буг”. – Луцьк, 2003. – С. 105–109.

Войнаровський Ю. В. Функціонування сфери культури міста Луцька в сучасних умовах // Про стан та перспективи розвитку музейної та бібліотечної справ в населених пунктах України: Матеріали семінару. – Луцьк, 2004. – С. 8–19.

Войнаровський Ю. Найцінніше в людині – її талант // Волинь. – 2005. – 13 січ.

Войнаровський Ю. “Прийняття України в СІОФФ при ЮНЕСКО – найкращий подарунок для мене до дня народження” // Віче. – 1996. – 26 верес.

* * *

Про відзначення державними нагородами України: Указ Президента України // Уряд. кур’єр. – 2005. – 5 берез.

Войнаровський Юрій Васильович, начальник управління культури Луцького міськвиконкому // Лідери регіонів. – Херсон, 2002. – С. 55.

Волинь на зламі століть: історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк; Вежа, 2001. – 694 с.

Про Ю. В. Войнаровського – С. 367.

Склад ради Волинського відділення Товариства “Україна-світ”, 2001 // Волинського цвіту по всьому світу: Матеріали наук.-практ. конф. “У світах – діти України”. – Луцьк, 2001. – С. 118.

Гуменюк Н. Юрій Войнаровський: Світ не розуміє терміну “відродження фольклору” // Віче. – 1997. – 30 жовт.

Гуменюк Н. Юрій Войнаровський став президентом // Віче. – 2001. – 17 трав.

Гуменюк Н. Юрій Войнаровський: “У Братиславі я приймав вітання України” // Віче. – 1997. – 17 квіт.

Луцьк – культурний центр західного регіону // Вісник. – 2000. – 9 берез.

Урасв Д. Юрій Войнаровський – “культурний” президент // Волин. губерн. відом. – 2003. – 26 черв.

Юрій Войнаровський: “Луцьк – мистецький центр Волині” // Луцьк. замок. – 2001. – 11 лют.

дитина після кожного візиту горобця таке вислухає! От і чекають вечора, коли мама звільниться і справжню казку розповість.

Помістила Олена Пчілка до збірника з великою виховною метою вірш Людмили Волошки з Житомира „Любеньки діти”. Жили собі брат та сестра. Обоє дуже вродливі, гарно вбрані. Всі ними милувалися. Але цього року автор вірша прийшла до них додому. А ті діти б’ються! „...в хлопця опинились коси Галини в руці, а сестриця уродлива йому в губи уп’ялась...” А з того часу ореол боготворіння над цими дітьми спав. Тобто, не завжди зовнішня краса відповідає внутрішній.

Христя Алчевська у вірші „Мамо, мамо, подивися” переконує маленьких читачів у тому, що лише тоді добре живеться, коли „панує правда в світі”.

Та все таки лєвова частка оповідань, віршів у збірнику належить Олені Пчілці. Заставки з малюнками, колисковими для дітей, переказ народної казки про журавля, який хотів одружитися на чаплі, дуже цікава „Сміховинка” про двох кумів, в одного з яких захворіла корова. От і питає кума, чим той лікував свою худобину. Відповідь була: „Товченим шклом”. Здохла в першого кума від лікування корова і прийшов він з претензією до поради. І таке закінчення смішного оповідання:

— Або ж ви думаєте, що моя не пропала? Здохла й моя!

— А чом же ви мені не сказали?

— А ви ж хіба питали?

Закінчується журнал перекладом К. Куштана з чеської мови про дотепного хлопчика, який за пиріг дякує оригінально: „Дайте ще”, загальновідомим віршем, записаним Оленою Пчілкою, „Гарбузова родина”, серією загадок.

Невеликий за обсягом журнал – 32 сторінки, а який різноманевровий, повчальний, веселий, цікавий, доступний для дітей, справжня школа для українських хлопчиків і дівчаток, світлий острівець в нелегкі часи для українського слова на початку ХХ століття.

Любов МЕРЖВИНСЬКА

турботно”, звіщуючи про пожежу в місті. Тоді впав з дзвінниці й тріснув. А з хлопчика виріс великий співець, який дарував людям „свої коштовні твори”. Коли помер поет, люди почали збирати кошти на спорудження йому пам’ятника. Давали, хто що міг. Один хлопчик приніс маленького мідного дзвоника, який влився „маленькою, але дорогою цяткою” в мідь великого дзвона з рідного міста Шіллера. А закінчує Олена Пчілка: „Хотіла б я попитати у вас: чи пожалували б ви свого дзвіночка голосного, якби коли небудь зібрано було дари на пам’ятник нашому Кобзареві?”. Відчувається стиль Олени Пчілки і у невеличкій розповіді про Т. Шевченка. Вміщено його портрет і кілька віршів.

Деякі наступні твори збірника вчать цінувати силу дружби, товариського плеча, міць гурту. У перекладі з чеської мови „Три метелики” без підпису перекладача (знову ж – Олена Пчілка) мова йде про трьох метеликів: жовтого, червоного і білого, які просили тюльпана, лілею сховати їх від негоди. Квіти згоджувалися сховати лише одного. Тоді метелики вирішили: „Не покинемо один одного при лихій годині”. Сподобалась така дружба сонечкові: воно й зігріло метеликів. Продовжує тему „Приповідка з народних уст: так як віника, який складається з окремих прутиків, не переломити, „отак і ви, дітки, – держітеся купки!”

Юрко Сірий, співробітник „Молодої України”, очевидно, друкував „Розмову про землю” в попередніх номерах додатку, бо в цьому тільки закінчення. Розповідь вчителя Юрія Павловича „про іхтіозаврів, плазунів, рухи земної кори, кораллові острови” не тільки захопила героїв оповіді Іванка, Катрусю, а й мала на меті в доступній, але цілком науковій формі допомогти пізнавати світ читачам журналу.

Мабуть, всім з дитинства знайома картина, коли діти просять „мамо-о-о, казку-у-у”. Мама, відмахуючись, жартівливо заводить: „Був дід Нетяжка...”. У журналі ж трохи інша розповідь – „Горобець та Билина”, де також відчувається „рука” Олени Пчілки. Прилетів Горобець до Билини, щоб та його поколихала. Тоді полетів до кози, вовка, татар, вогню, волів, довбні, червів, курей, шуляка... „Иди, шуляку, курей лапати, бо кури не хочуть червей їсти, черви не хочуть довбні точити, а довбня не хоче волів бити, а воли не хочуть води пити, а вода не хоче вогню гасити... а билина не хоче поколихати мене, горобця, доброго молодця!” Яка ж то

3 ЖОВТНЯ **60 років від дня народження М. Д. Юхти (1946)** **– українського радіожурналіста**

Михайло Дмитрович Юхта народився 3 жовтня 1946 р., коли осінь непомітно і тихо крокувала по землі, даруючи останні краплини сонячного тепла, заблукавши в павутинні бабиного літа. Саме в цю осінню пору року в родині сільського коваля із Лебединського Пристайлова, що на Сумщині, яке розкинулось на березі річки Псел, з’явився на світ єдиний син, мамина надія, батькова опора і гордість. Дитинство Михайла пройшло серед луків та лісів, прекрасної мальовничої місцевості. Її чарівність надихала юнака на творче життя, ще коли він навчався в Будильській середній школі. Михайло писав вірші, оповідання, друкувався в пресі.

Він був членом районної літературної студії, яку організував при районній газеті видатний український письменник Кость Гордієнко. Побачивши здібності сільського хлопця, він рекомендував йому йти в журналістику. Та й сам Михайло мріяв про це майже з шкільної лави, регулярно даючи матеріал для районної газети „Життя Лебединщини”. Можна сказати, що вже в шкільні часи Михайло пройшов школу оперативної журналістики.

Після успішного закінчення Будильської середньої школи Михайло Юхта поступив на факультет журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка. Успішно навчаючись в університеті, юнак вибрав свій напрямок у журналістиці – радіожурналістику. Адже вона дає можливість швидко донести подію до слухача.

Після закінчення університету Михайло служив у лавах Радянської Армії у місті Мукачевому, працюючи паралельно у дивізійній газеті. Згодом доля занесла Михайла Дмитровича на Волинь. Тут він працював на Волинському радіо. Спочатку – кореспондентом, а з часом – редактором, завідувачем кореспондентською мережею, старшим редактором, завідувачем відділу інформації Волинської обласної телерадіокомпанії. У 1974–1992 рр. Михайло Юхта працював власним кореспондентом республіканської газети „Радянська Україна”. З 1992 р. – власний кореспондент Держтелерадіо України по Волинській області. Він – член Національної спілки журналістів України.

Сумщина дала йому життя, Львів – фах журналіста, Волинь – визнання. Тепер його голос, ім'я знає вся Україна. Сотні листів йдуть йому від слухачів багатьох областей. Радіожурналіст встигає побувати усюди, про що засвідчують його виступи у щоденних інформаційних випусках Всеукраїнського національного радіо.

Жвавий, емоційний талант викладу власного погляду на події, інформаційна насиченість, толерантність, приємний голос та імідж радіожурналіста не залишають байдужим радіослухачів усієї України. Михайла Дмитровича впізнають в ефірі вже по голосу. Може тому в рейтингу довіри слухачів за кількістю матеріалів він займає одне з призових місць.

Хто тільки не говорив у Михайла Юхти в мікрофон! Юрій Левітан і Євген Леонов, Штепсель і Тарапунька, Назарій Яремчук і Софія Ротару, Леонід Кравчук, Віктор Ющенко і Юлія Тимошенко. Він справжній фахівець своєї справи. Для нього журналістика – не просто професія, а доля, поклик душі. Визнанням його таланту є численні нагороди. Це почесні грамоти, дипломи Держтелерадіо України, Волинської облдержадміністрації. Нагороджений Почесним знаком „Відмінник телебачення і радіо України”, медалью „Ветеран праці”, отримав іменний годинник від Президента України. Його ім'я занесено до енциклопедичного словника „Українська культура в іменах”.

Михайло Юхта – автор багатьох видань і публікацій. У 2004 р. упорядкував і видав книгу „Краса і біль Золочівки” (про трагічну долю села Золочівка на Рівненщині, яке у роки війни було спалене фашистами). Літературний псевдонім – „Михайло Лавін”.

Тамара КОПИЛОВА

Література

Іваненко В. Краса і біль Золочівки: Іст.-краєзн. вид. / В. Іваненко, М. Юхта; Упоряд. і ред. М. Юхта. – Луцьк: Волин. обл. друк, 2004. – 296 с.

Денисюк В. Юхта Михайло Дмитрович // Денисюк В. Журналістика Волині: Факти й імена: Нариси історії засобів мас. інформації Волині ХХ – поч. ХХІ ст. – Луцьк, 2005. – С. 108–109.

Жижара З. Власкери – журналістська “еліта” // Ми – волинські журналісти. – Луцьк, 1999. – С. 106–115.

Про М. Юхту – С. 114.

Павлюк І. Українська преса Волинської області: 1939–1941, 1944–2000 рр. – Луцьк; Волин. обл. друк., 2004. – 508 с.

Про М. Юхту – див. Іменний покажчик.

Гінайло В. Інформація – моє життя // Бізнес-аналіз. – 1996. – № 38. – С. 5.

Клімчук В. Як луцький мисливець за автографами вполював лося для Мусліма Магомаєва // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 15 верес.

Колеги: шана журналістській праці // Волинь. – 2001. – 4 жовт.

50 – собі, 30 тисяч – нам // Віче. – 1996. – 3 жовт.

Русич О. Відмінник радіомовлення // Репортер. – 1990. – 21 груд.

4 ЖОВТНЯ

76 років від дня смерті Олени Пчілки (1843–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки

4 жовтня 2006 р. виповнюється 76 років від дня смерті Олени Пчілки, української поетеси, драматурга, публіциста, видавця, члена-кореспондента АН України, матері Лесі Українки. Важко переоцінити роль цієї жінки в розвитку та процвітанні української культури кінця ХІХ – початку ХХ століть. У цю справу вона вклала великий свій талант, фізичну енергію, кошти.

Про її талант, ерудицію, відданість українській ідеї можна судити, розглянувши лише одне число (№ 2, 1908 р.) „Молодої України” – додатку до журналу „Рідний край”, щомісячного часопису для дітей старшого і молодшого віку, який видавався у той час у Києві, вул. Маріїнсько-Благовіщенська, 97. До речі, це адреса помешкання Косачів. Тобто квартира Косачів була редакцією цього журналу, а Олена Пчілка – редактором.

Журнал мав вийти у лютому, в переддень Шевченківських днів. Передова громадськість вже подумувала про спорудження пам'ятника Кобзареві. Тому не випадково номер відкриває оповідання „Голосний пам'ятник” під псевдонімом „О. П.” (Олена Пчілка?). Оповідається тут про маленького хлопчика Йогана Фрідріха Шіллера, про старий мідний дзвін у його рідному місті Марбаху. Дзвонив той дзвін якимось особливо при народженні хлопчика, по-іншому лунав його голос, коли скликав мирян до сповіді, при вінчанні, похоронах. Востаннє дзвонив „голосно, раптово і

Проявив себе Л. Чучман і в ролі художника-дизайнера – оформляв куточок української символіки в Лобачівській школі. А його власна хата нагадує бібліотеку чи архів, словом, справжнє сховище цінних та цікавих матеріалів.

Валентина ГЛУЩУК

Література

Чучман Л. Берестечко: Іст.-краєзн. нарис. – Луцьк: Надстир'я, 1997. – 72 с.

Чучман Л. Горохів: Іст.-краєзн. нарис. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 220с.

Чучман Л. П. Історична перлина Волині: Фотоальбом / Л. П. Чучман, О. І. Дідик. – Луцьк: Надстир'я, 1995. – 12 с.

Поліщук Г. Село над Стиром: Іст.-краєзн. нарис / Г. Поліщук, Л. Чучман. – Луцьк: Надстир'я, 1997. – 80 с.

Чучман Л. Берестечко – місто унікальне // Віче. – 1995. – 26 трав; 9, 16, 23 черв; 7, 14, 21 лип.

Чучман Л. Концтабір у Лобачівці: про бій на околицях села без перебільшення, на основі фактів і розповідей очевидців // Горохів. вісник. – 1998. – 4 лип.

Чучман Л. Легенда про дзвони // Віче. – 1996. – 15 берез.

Чучман Л. Містечко Берестечко // Горохів. вісник. – 1995. – 24, 27 трав.; 1, 3, 7, 10, 21 черв.; 1 лип.

Чучман Л. Православні церкви Горохова // Горохів. вісник. – 1996. – 29 черв.

* * *

Боярчук П. Перший музей сільської школи // Волинь. – 2003. – 6 верес.

Боярчук П. Що? Де? Коли? Запитає Леонід Чучман // Волинь. – 1997. – 15 листоп.

Влашинець Л. Ти будеш жити, Україно! // Горохів. вісник. – 2001. – 20 січ.

Дідик О. Талант краєзнавця // Досвіт. зоря. – 2002. – 1 серп.

Краєзнавство: 80 гербів Леоніда Чучмана // Волинь. – 1999. – 25 трав.

Ланівець О. Книга про Горохів // Досвіт. зоря. – 2001. – 21 черв.

Левчук З. У хаті історія краю // Вісник. – 2000. – 14 верес.

Поліщук Г. Чисті джерела любові козацької // Горохів. вісник. – 1994. – 6 лип.

У ці дні колись: коли минуле зустрічається з майбутнім // Волинь. – 2002. – 3 січ.

Ізраїлю, Молдови. Кілька років очолював обласний клуб «Краєзнавець» при Волинській обласній науковій бібліотеці, був членом обласного правління Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, обласного товариства краєзнавців.

Основний напрямок роботи Владислава Наконечного в архівній справі – всебічне використання документів архівного фонду в наукових, пропагандистських та краєзнавчих цілях. Він підготував 28 текстів брошур, методичних рекомендацій, лекцій з історії Волині, понад 200 виступів по місцевому радіо, консультував два телефільми – „Під світлом Жовтня” та „Праведниками не народжуються”. Опублікував близько тисячі статей в пресі. Брав участь у роботі науково-теоретичних та науково-практичних конференцій у Москві, Києві, Луцьку, Рівному, Бресті, Любліні (Польща), оновленні музейних експозицій, створенні меморіалів героям Великої Вітчизняної війни: Луцького меморіалу Вічної слави (1979), музею села Кортеліси (1980), Лопатенського та Лобненського музеїв партизанської слави. Ініціював видання літопису історії краю із бібліографією анотованих покажчиків „Вкарбовані у вічність”, „Їх славні імена”, „Названі їх іменами” тощо.

Нагороджений двома медалями СРСР, нагрудними знаками „За активну роботу в комсомолі” (1964), „Відмінник архівної справи СРСР” (1986), золотою медаллю „Опікун місць пам'яті народної” (Польща, 1985) та Почесними грамотами Головного архівного управління при Раді Міністрів УРСР, ЦК ЛКСМУ, ЦК ВЛКСМ, ЦПА при ЦК КПРС, ІП при ЦК КПУ, ЦК КПУ, грамотами Волинського обкому Компартії України та облвиконкому і обласної державної адміністрації.

Анатолій СИЛЮК

Література

Волинь туристкая: Путеводитель / В. Т. Денисюк. В. А. Наконечный, Н. А. Пирожко, А. В. Филатенко. – Львов: Каменяр, 1984. – 96 с.: 11 ил.

Історія Волині: З найдавніших часів до наших днів. – Львів: Вища шк., 1988. – 237 с.

В. А. Наконечний – член редакційної колегії видання.

Кудь В. О. Волинь у роки Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. / В. О. Кудь, В. А. Наконечний // Книга Пам'яті України: Волинська область. – Львів, 1995. – Кн.1. – С. 6–15.

Наконечний В. А. Видання волинської єврейської діаспори // *Минуле і сучасне Волині: Краєзнавство: історія, здобутки, перспективи: Тези доп. та повідомл. II регіон. „Велика Волинь” і VI обл. іст.-краєзн. конф.* – Луцьк, 1992. – С. 17–18.

Наконечний В. А. Волинь у полум'ї боротьби // *I наша частка в Перемозі.* – Львів, 1987. – С. 23–29.

Наконечний В. А. Всенародна боротьба на Волині проти німецько-фашистських загарбників в роки Великої Вітчизняної війни (1941–1944 рр.) // *Минуле і сучасне Волині: (Тези доп. та повідомл. Волин. іст.-краєзн. конф.)*. – Луцьк, 1985. – С. 69–72.

Наконечний В. А. Енциклопедичний довідник “Волинь” – важливе джерело краєзнавства // *Тези конференції, присвяченої “Атласу історії культури Волинської області”*. – Луцьк, 1991. – С. 57–59.

Наконечний В. Книга Пам'яті – важливий засіб героїко-патріотичного виховання, цінне джерело для вивчення історії Волині; Рейди партизанських з'єднань і загонів на Волині в роки Великої Вітчизняної війни // *Волинь в Другій світовій війні та перші повоєнні роки: Матеріали наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 50-й річниці Перемоги над фашизмом.* – Луцьк, 1995. – С. 13–14, 44.

Наконечний В. А. Командири партизанських загонів на Волині в роки Великої Вітчизняної війни // *Минуле і сучасне Волині: Іст. постаті краю: Тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф.* – Луцьк, 1991. – С. 168–169.

Наконечний В. А. Музей села Кортеліси; Й. Н. Белих; Мужність і трагедія Клубочина // *Волинський календар, 1992.* – Луцьк, 1991. – С. 51–52; 56; 61–62.

Наконечний В. А. Розборський Олександр Андрійович // *УРЕ.* – К., 1983. – Т. 9. – С. 271.

Наконечний В. Холокост на Волині: жертви и память. – Луцьк, 2003. – 67 с.

Наконечний В. Волинь – земля партизанська // *Рад. Волинь.* – 2004. – 16 верес.

Наконечний В. Мужність народу: До 60-річчя розгортання масового партизан. руху на Волині // *Рад. Волинь.* – 2003. – 14 серп.

Наконечний В. А. Імена на скрижалях історії: Біобібліогр. довід. / В. А. Наконечний, Г. В. Давидова. – Луцьк: Надстир'я, 2004. – 80 с.

* * *

Бондаренко Г. Наконечний Владислав Андрійович / Г. Бондаренко, А. Силюк // *Краєзнавці України: (Сучас. дослідники рідн. краю): Довід.* – К.; Кам'янець-Подільський, 2003. – Т. 1. – С. 150.

25 ЖОВТНЯ

50 років від дня народження Л. П. Чучмана (1956–2003) – волинського краєзнавця і педагога

Прекрасно, коли є такі люди, яких, окрім своєї основної професії, цікавить історія рідного краю. Саме такою людиною був вчитель математики та водночас краєзнавець Леонід Петрович Чучман. Народився Л. П. Чучман 25 жовтня 1956 р. в селі Лобачівка Горохівського району на Волині. Навчався у професійному училищі. Закінчив фізико-математичний факультет Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки.

У 1977 р. розпочав свій освітянський шлях у селі Скриголове Горохівського району. Працював директором неповних середніх шкіл в селах Борисковичі та Зелена Горохівського району. Відмінник народної освіти України. Працюючи у Зеленівській школі, створив при ній музей юного партизанського героя Спиридона Гнатюка. На жаль, Леонід Петрович змушений був, за станом здоров'я, залишити педагогічну ниву. Брав активну участь в громадському житті села, проводив наукову, дослідницьку діяльність.

Талант краєзнавця в ньому розбудив відомий майстер цієї справи – директор Торчинського народного історичного музею, знаний краєзнавець Григорій Гуртовий. Захоплюючись краєзнавством, Леонід Чучман зайнявся науково-дослідницькою роботою, вивчав історію рідної Горохівщини. Також збирав матеріали з історії різних населених пунктів Волині. На сторінках обласної та районної преси часто з'являлися краєзнавчі розвідки Л. П. Чучмана.

Вивчивши матеріали про Берестецьку битву, він уклав посібник для вивчення рідного краю „Берестечко” (1997). Видав також краєзнавчий нарис „Село над Стиром. Перемилку 900” (1997) у співавторстві з Г. К. Поліщуком. Разом із О. І. Дідиком випустив фотоальбом „Історична перлина Волині. Берестечко, 1445–1995.” Наступна книга – історико-краєзнавчий нарис „Горохів” (2001) – розповідає про історичне минуле та сучасне одного з найдревніших міст Волині. Л. П. Чучман є автором нарису „Православні храми землі Берестецької.”

Він співпрацював також з вокально-інструментальним ансамблем „Відлуння”, один із керівників якого – О. Шептелей поклав на музику понад 20 віршів Л. Чучмана.

Література

Єврорегіон “Буг”: зовнішньоекономічна діяльність Волинського суспільно-територіального комплексу / За ред. Б. П. Клімчука, П. В. Луцишина. – Луцьк: Ред.-вид. відділ ВДУ імені Лесі Українки, 1998. – 205 с.

Запрошуємо до Любліна і Луцька: Путів. по партнер. містах єврорегіону “Буг”. – Люблін, 2005. – 50 с.

Клімчук Б. П. Єврорегіон “Буг”: Концепція та стратегія розвитку / Б. П. Клімчук, Н. П. Луцишин, П. В. Луцишин. – Луцьк: Вежа, 2002. – 415 с.

Ковач Л. Співробітництво прикордонних областей України з воеводствами республіки Польща у 1991–1999 роках // Етнічна історія народів Європи: Зб. наук. праць. – К., 2001. – Вип. 10. – С. 67–69.

Колесник В. П. Традиції і перспективи прикордонного співробітництва Волинської області УРСР і воеводств Польської Народної Республіки // Минуле і сучасне Волині: (Тези доп. та повідомл. II Волин. іст.-краєзн. конф.) – Луцьк, 1988. – Ч. 1. – С. 55–57.

Мости братерства: Матеріали етнофоруму єврорегіону “Буг” / Упоряд. В. Денисюк. – Луцьк: Надстир’я, 2003. – 120 с.

Павлов В.І. Розвиток зовнішньоекономічних зв’язків та транскордонне співробітництво // Павлов В.І. Політика регіонального розвитку в умовах ринкової трансформації. – Луцьк, 2000. – С. 412–424.

Баранюк О. Україна – Польща: транскордонне співробітництво на ринку праці // Луцьк. замок. – 2004. – 8 квіт.

Бавринюк А. “Мій перший закордонний візит – на Волинь” // Волинь. – 2003. – 28 січ.

Глібов В. Українсько-польські взаємини в пострадянський період // Політика і час. – 1997. – № 5–6. – С. 15–21.

Грибовицький В. Луцьк – Люблін: співпраця в інтересах України та Польщі // Луцьк. замок. – 2000. – 15 черв.

Ковбасюк Н. Охорона праці – проблема міжнародна // Віче. – 2003. – 30 жовт.

Крещук С. Дороги, які прокладають нові люди: свій перший закордонний візит голова сеймику Люблінського воеводства Конрад Ренькас минулого четверга здійснив на Волинь // Волинь. – 2003. – 1 лют.

Лагановський Л. Українсько-польська зустріч у Луцьку // Уряд. кур’єр. – 2002. – 10 груд.

Світліковський М. Як добрі сусіди // Луцьк. замок. – 2001. – 3 трав.

Гаврилук А. Наконечний Владислав Андрійович // Українські архівісти: Бібліогр. довід. – К., 2003. – С. 161–163.

Денисюк В. Журналістика Волині: факти й імена: Нариси історії засобів мас. інформації Волині ХХ – поч. ХХІ ст. – Луцьк: Надстир’я, 2005. – 352 с.

Про В. А. Наконечного – С. 268.

17 ЖОВТНЯ

60 років від дня народження М. М. Зінчука (1946–2004) – українського фотожурналіста

17 жовтня 1946 р. в селі Куснища Любомльського району народився Микола Микитович Зінчук. Своє перше любительське фото він зробив у 1953 р., навчаючись у першому класі. А зацікавив Миколку цим ремеслом дід Євсей, котрий працював у Маневицькому райвідділі міліції і мав безпосереднє відношення до фотодрукування. Перші кроки в фотожурналістику зробив ще школярем, надсилаючи свої знімки до Любомльської районної газети „Радянське життя”. У цій же районці розпочав свою трудову біографію. У 1963 р. його запросили на посаду фотокореспондента молодіжної газети „Молодий лєнінець”. У 1970–2004 рр. – він фотокореспондент газети „Волинь”.

Практично жоден номер газети не виходив без знімків Миколи Зінчука. Мабуть, немає такого села, навіть хутора на Волині, де б не побував із фотоапаратом Микола Микитович. З фотографій вдивляються у вічність мудрі очі митців і трудівників землі. А ще на знімках – неповторні пейзажі поліського краю і ціла колекція найкращих у світі посмішок волинських красунь.

Майстерний об’єктив фотожурналіста Миколи Зінчука вмів зробити із побаченого на маленькому озері в його рідному селі Куснищах пейзаж, якому позаздрять знамениті Балатон і Байкал, не кажучи вже про наш Світязь. А ще на його світлинах – всі найважливіші суспільно-політичні події життя Волині й України. Є фотографії, зроблені в складних умовах – з дахів найвищих будинків, з вертольота над містом, з човна посеред озера.

Знали і знають Миколу Зінчука й в інших країнах, бо ж його роботи прикрашають чимало фотоальбомів. Це, зокрема, видання про гриби. Так, знімки поважних боровиків, струнких

підберезовиків, трохи легковажних лисичок та інших дарів волинських лісів ілюстрували й книжки, що виходили за кордоном.

А ще Микола Зінчук все своє життя збирав різне фотоприладдя, яке його знайомі викидали на сміття або продавали за копійки. У 2002 р. його колекція нараховувала понад 100 одиниць. Серед них – колишні „лійки”, „гармошки”, випущені заводом „Зінгер” у минулому столітті, а також сучасні електронні апарати з дистанційним управлінням.

Важко хворіючи, Микола Микитович Зінчук помер передчасно: 28 листопада 2004 року. Але ми ще не раз будемо піднімати фотоархіви невгамовного, талановитого волинського фотокореспондента; члена Національної Співки журналістів України, лауреата численних конкурсів і фотовиставок, вітчизняних і міжнародних.

Тамара КОПИЛОВА

Література

Денисюк В. Зінчук Микола Микитович // Денисюк В. Журналістика Волині: факти й імена: Нариси історії засобів мас. інформації Волині ХХ – поч. ХХІ ст. – Луцьк, 2005. – С. 91.

Зінчук Микола Микитович // Шлях до читача ніколи не кінчається: Докум. зб. – Луцьк, 2004. – С. 305–308.

Захоплення: навіщо Миколі Зінчуку 100 фотоапаратів? // Волинь. – 2002. – 14 верес.

Микола Зінчук був великим фотомайстром: Печальна рубрика // Волинь. – 2004. – 30 листоп.

Миколі Зінчуку – 50 років // Волинь. – 1996. – 17 жовт.

Спадщина Миколи Зінчука // Волинь. – 2005. – 6 січ.

20 ЖОВТНЯ

50 років від часу започаткування дружніх з'язків Волинської області та Люблінського воєводства Республіки Польща

Серед областей України Волинська область є зачинателькою одного із нових напрямків міжнародних відносин — прикордонного співробітництва, яке склалося у повоєнний час і одержало масовий розвиток у 80-ті роки.

Перші прикордонні контакти між Волинською областю України і Люблінським воєводством Польщі були встановлені у 1956 році 20 жовтня делегація передовиків сільського виробництва, працівників промисловості та культури області виїхала до Любліна. Це була перша делегація з Волині, яка започаткувала тісні прикордонні контакти між областю та воєводством у усіх сферах економічного та культурного життя. Адже Волинь і Люблінщину багато чого об'єднує, починаючи від природного середовища до спільної культури, історії, звичаїв. Окрім того – сильний економічний потенціал.

Протягом наступних десятиліть контакти удосконалювалися, набували масовості. Здійснювались шляхом обміну делегаціями спеціалістів народного господарства, творчими і спортивними колективами.

Зі здобуттям Україною незалежності одним із пріоритетних напрямків діяльності області в галузі зовнішніх зносин стала міжрегіональна співпраця з Польщею, тісні та різнобічні стосунки з прикордонними польськими воєводствами, зокрема, з Люблінським.

У 2000 р. було підписано договір про співпрацю між владою Луцька та Любліна. Луцький міський голова Антон Кривицький назвав підписані документи „добрим початком”. А президент Любліна Анджей Прушковський зауважив, що Люблін як ніяке інше місто Польщі розвиває широку співпрацю з Україною. Від такої співпраці виграють обидві держави. За цим договором передбачено відкриття люблінської економічної місії в Луцьку, втілення в життя ідеї відкриття в Любліні польсько-українського університету. У відповідності з ухвалою Люблінської мерії одну з площ міста названо іменем православного митрополита Петра Могили.

Тісні та різнобічні стосунки Волинь традиційно підтримує не лише з Люблінським воєводством, а й усіма прикордонними воєводствами Польщі. Особливо динамічно вони розвиваються з часу створення у вересні 1995 р. прикордонного об'єднання Євро-регіон „Буг”. До найважливіших завдань цього об'єднання належать: реалізація цілої низки проектів, що стосуються розбудови українсько-польського кордону, питання, пов'язані з охороною навколишнього середовища, співпраця в гуманітарній сфері.

Ольга ГРИМОРОВИЧ

Луценко М. Пісні О. Каліщука – на сцені “України” // Наше місто. – 2001. – 13 верес.

Найда Я. Співець Волинського краю // Слава праці. – 2002. – 19 січ.
Не зламали, не згноїли // Нар. справа. – 2002. – 13 черв.

Хвалюк Ю. За “Волиняночку” Олександра Каліщука звільнили з роботи // Досвіт. зоря. – 2001. – 6 груд.

Ювілей: душа у пісню перелита // Волинь. – 2001. – 8 груд.

Каліщук Олександр Пилипович // Композитори Волині: Довід. – Луцьк, 2000. – С. 11–12.

17 ГРУДНЯ

55 років від дня народження М. В. Приймака (1951–2003) — заслуженого працівника культури України

Микола Васильович Приймак – заслужений працівник культури України. Народився 17 грудня 1951 р. у місті Луцьку. Закінчив у 1969 р. Луцьку середню школу №10. Із 1965 по 1969 рр. навчався у Луцькій художній школі. У 1969–1971 рр. проходив військову службу. Пізніше працював на Луцькому електроапаратному заводі.

З 1973 по 1977 рр. навчався у Київському державному інституті культури імені О. Корнійчука, після закінчення якого отримав направлення на Волинь. Працював спочатку методистом, пізніше заступником директора, а з 1985 р. – директором Волинського центру народної творчості.

У листопаді 1996 р. М. В. Приймака призначено на посаду начальника управління культури Волинської обласної державної адміністрації. Кваліфікований спеціаліст, здібний, вмілий організатор та керівник, він професійно спрямував роботу працівників культури і мистецтва області на пошук нетрадиційних форм культурно-просвітницької роботи, організації дозвілля населення, розвитку творчості. Його завжди вирізняла активна громадська позиція, ініціатива, увага до ходу державотворчих процесів в галузі культури.

Творчим підходом відзначалася діяльність Миколи Васильовича у справі духовного оновлення та відродження стародавніх тра-

2 ЛИСТОПАДА

55 років від дня народження С. С. Костукевич (1951) – волинської художниці

Народилася Світлана Семенівна Костукевич 2 листопада 1951 р. в місті Мелітополі. Її батьки були вченими-агрономами і все своє життя пропрацювали на Волинській сільськогосподарській станції. Любов до землі та природи прищепили їй доньці. З дитинства вона любила малювати квіти, які росли навколо їхнього будинку, що стояв на околиці Луцька. Потреба якось виразити своє світобачення привела її до Луцької дитячої художньої школи (клас педагога Віри Черній).

Потім було навчання у Львівському училищі прикладного мистецтва імені Івана Труша (1967–1971), по закінченні якого працювала у Волинських художньо-виробничих майстернях. Згодом (1972–1979) продовжила навчання заочно в Українському поліграфічному інституті імені Івана Федорова за спеціальністю художник-графік, оформлення та ілюстрація книги. Студентську практику проходила у московському видавництві „Малыш”.

З 1980 р. Світлана Костукевич почала виставляти свої роботи, спочатку на обласних молодіжних виставках, а потім і на республіканських: „Земля і люди” (1984, Київ); „Людина і світ” (1989, Київ); „Весняна” (1990, Київ).

У 1991 і 1997 рр. в Луцьку відбулися персональні виставки Костукевич, які охопили весь творчий шлях мисткині.

У 1992 р. їй було прийнято до Національної спілки художників України.

З 1991 р. Світлана Костукевич – викладач Луцького державного технічного університету, працює на кафедрі дизайну, виконує обов’язків доцента (з 2005 р.). А ще Світлана Семенівна навчає малювати дітей недільної школи, що діє при Свято-Покровському храмі в Луцьку.

Щедрий талант, закоханість у життя, невпинні творчі пошуки і надзвичайна працьовитість характеризують Світлану Костукевич як художника і людину. Вона багато й захоплено працює, пробує свої сили в різних техніках: акварелі, монотипії, батику, розпису по шовку, ткацтву. Тепер мисткиня не лише малює квіти, вона їх тче і вишиває.

У своїй творчості Світлана Костукевич продовжує традиції Катерини Білокур, естонської художниці Мілло Лейс, китайських та

японських живописців. „Саме в квітах і травах багато енергії”, – вважає Костукевич. – Вони дають силу, радість людству. Але я ставлюся до квітів як художник, а не ботанік. Синтез мистецтва і природи – це світ, в якому я живу та відчуваю себе багатою.” Світлана Костукевич обирає природу як єдиний і універсальний об’єкт, що зримо втілює уявну картину світу, як об’єкт, що таїть у собі саму його суть.

У картині „Біла озера” (2003 р., розпис по шовку), легкий серпантин об’єднує всі складові в єдине ціле, створює повітряну перспективу і глибину, загальну атмосферу недовольності та загадковості, запрошуючи глядача до співтворчості. Картина подарована авторкою Художньому музею в Луцьку в рік його тридцятилітнього ювілею.

Світлані Костукевич даровано щасливе відчуття єдності з природою, вічною і мінливою. Навколишній світ мисткиня сприймає своєю чутливою і глибокою душею у всій повноті бистроплинного щастя. І за це дякує Богу.

Тамара ЛЕВИЦЬКА

Література

Волинь на зламі століть: історія краю (1988–2000 рр.). – Луцьк: Вежа, 2001. – 692 с.

Про С. Костукевич – С. 393.

Алексеев В. Усі художники – салонні // Досвіт зоря. – 2004. – 14 жовт.

Гуменюк Н. На крилах полотна – жіноча тайна // Віче. – 2000. – 16 берез.

Зарічанська О. Осіння палітра // Волинь. – 2003. – 28 жовт.

Калиновська Н. Перецвіти весни на художніх полотнах // Волинь. – 2000. – 14 берез.

Ковальчук Н. Дві виставки по-сусідству // Волинь. – 2002. – 9 листоп.
Контролевич Л. “Нема нічого кращого від жінки, яка малює...” // Луцьк. замок. – 2005. – 3 листоп.

Крот М. Простір, дарований гармонії // Образотворче мистецтво. – 2005. – № 2. – С. 80–81.

Лобасюк П. Квіти і трави – це залишок раю на землі // Луцьк мол. – 2000. – 10 лют.

Макарчук Н. По той бік полотна із Костукевичами // Сім’я і дім. Нар. трибуна. – 1999. – 27 трав.

Філатенко А. Оцінку художникам дають їх шанувальники // Волинь. – 2000. – 24 жовт.

Особливе місце в творчості композитора займають пісні на історичну тематику: „Козацька пісня”, „Переяславська Рада”, „Стрілецька могила”, „Отаман” й інші та релігійні піснеспіви: „Любімо серцем Бога”, „В дні великого посту”, „Господи, помилуй нас”, „Бог – це любов”. До збірки „Дзвонять в церкві дзвони” увійшли його найкращі твори православної тематики. У 2001 р. вийшли у світ ще дві збірки поета і композитора „Подарунок душі” та „Я – українець”. Не залишилися поза увагою і наймолодші українці – для них Олександр Пилипович створив понад 40 пісень.

Невтомний митець продовжує працювати на радість людям, його нові пісні ще чекають своїх видавців і цінителів.

Наталія КАРАБІН

Література

Каліщук О. Волиняночка: Зб. пісень. – Львів: Калина-прес, 1998. – 143 с.

Каліщук О. Читач жартує: [Вірш] // Нар. справа. – 2002. – 12 верес.
Холмщина / Сл. і муз. О. Каліщука // Нар. справа. – 2000. – 3 серп.

* * *

Бурим Т. Вершини Олександра Каліщука // Любіть Україну: Кращі роботи волин. журналістів-дипломатів обл. конкурсу. – Луцьк, 2003. – С. 185–190.

Бурим Т. Автору пісні “Волиняночка” заборонили 10 років писати // Вісник. – 2002. – 23 трав.

Бурим Т. До друзів – у засніжений Сиктивкар // Наше місто. – 2001. – 15 листоп.

Бурим Т. “Життя моє – пісня” // Наше місто. – 2001. – 6 груд.

Вербич В. Олександр Каліщук: “Життя, як той цвіт” // Луцьк. замок. – 2001. – 6 груд.

Визнання пісні Олександра Каліщука – на сцені столичного палацу // Волинь. – 2001. – 15 верес.

Відзнака Олександра Каліщука // Наше місто. – 2003. – 13 лют.

Дубровницький В. Пісні Олександра Каліщука в Сиктивкарі // Аверс-прес. – 2001. – 25 жовт.

Лагановський Л. Українські пісні звучать у Сиктивкарі // Уряд. кур’єр. – 2001. – 15 груд.

Лель О. У засланні заспівала душа поета // Наше місто. – 2002. – 15 серп.

Лісова А. Тисяча пісень Олександра Каліщука // Волинь. – 2001. – 24 квіт.

1951 р. Олександра Каліщука, як і його однокласників з Лу-ківської школи, заарештували за антирадянщину і читання „Історії України» Михайла Грушевського, іншої забороненої на той час літератури. За вироком суду він отримав 25 років тюрми і заслання в Пермську область. У 1955 р. звільнений за амністією. Але тавро „ворога народу” ще довго переслідувало Олександра Пилиповича.

У 1958 р. одружився з Галиною Олександрівною, яка стала вірним супутником його нелегкого життя. Через рік молода сім'я переїхала у Нововолинськ, де Олександр Пилипович почав працювати в міському Палаці культури. Але згодом за пісню „Волиняночка” втратив роботу із забороною творити. Незважаючи на заборону, продовжував писати, але під чужим іменем.

У 40-річному віці вступив у Львівську консерваторію на диригентський факультет, керував хором шахтарів, який пізніше переріс у чоловічу капелу. На Всесоюзному конкурсі художньої самодіяльності хор Нововолинського палацу культури було нагороджено золотою медаллю. Це була перша значна перемога. З ініціативи О. Каліщука у Нововолинську було створено хор ветеранів війни та праці, хор „Просвіта”, ансамбль „Райдуга”, які успішно виступали в Україні та за кордоном. Вони були лауреатами різних конкурсів та фестивалів. Десять років творчого горіння Олександр Пилипович віддав підприємству „Оснастка”, де очолювана ним художня самодіяльність „гриміла” і в місті, і за його межами. У 1989 р. О. Каліщук обійняв посаду художнього керівника хору „Просвіта”.

Олександр Каліщук – заслужений працівник культури України, член Національної ліги українських композиторів з 1996 р., почесний громадянин м. Нововолинська.

У 1998 р. було видано збірку пісень „Волиняночка” – відому в Канаді, Польщі, Росії і чи не в усьому світі. До неї ввійшли твори різних періодів та різноманітної тематики.

Олександр Каліщук продовжує створювати музичні твори різних жанрів. Ним написані десятки пісень на слова українських поетів Д. Павличка, В. Крищенко, О. Богачука, Й. Струцюка, В. Гея, а також сотні пісень на власні вірші. Є у творчому доробку композитора й пісні на слова Т.Шевченка та Лесі Українки. З уст матері, мешканців Володимир-Волинського та Іваничівського районів Олександром Каліщуком записано майже тисячу народних пісень.

9 ЛИСТОПАДА 25 років від дня смерті Л. Я. Лежанської (1947–1981) – української поетеси

*Я бачу все... Я маю сто очей!
Я сто доріг у серці маю.
Серед книжок, й серед людей, —
Я сотні усмішок стрічаю!...
Без ніг! —
А нерухомість гине! Зникла...
Хай хтось, можливо, занеміг,
А я іду крізь біль — в життя.
До світла!*

Л. Я. Лежанська

Народилась Людмила Ярославівна Лежанська 11 березня 1947 р. в с. Вербичне Турійського району Волинської області. У 3 роки в маленької Людмили почали виявляти ознаки тяжкої хвороби, а у 7 літ вона перестала ходити. Вчитися їй допомагала мама. Таким чином, шкільну програму за 5 клас Людмила опанувала з мамою, Оленою Іванівною, вчителькою початкових класів, а потім вчилася заочно у Турійській середній школі.

З дитинства прикута до інвалідного візка Людмила Лежанська багато читала, мала хист до малювання та вишивки. Писати вірші почала рано, довго не відважувалася виносити на суд людей свої літературні спроби. Велику роль у її творчості відіграла бабуся, Шумська Олександра Павлівна. Вона читала по пам'яті твори українських письменників і, таким чином, підштовхувала Людмилу до творчості.

Першими, хто підтримав її у літературних починаннях, були працівники районної газети у Турійську. Духовною підтримкою Людмилі Лежанській були листи від Юрія Смолича, Олеса Гончара, Ганни Світличної, зустрічі з літераторами, які навідувались послухати її нові вірші, погомоніти про книжкові новини. Своїх друзів називала „сонячними людьми». Підтримували її морально, давали поради в поетичній творчості волинські письменники Іван Чернецький, Василь Гей, Віктор Лазарук та інші. Серед її друзів – лікар Василь Іщук, котрий лікував поетесу, завдяки якому її життя було продовжено на декілька років. Саме йому Людмила Лежанська присвятила вірш „Гілка папороті».

Добірки віршів друкувались у журналах „Жовтень”, „Ранок”, у колективних збірниках „Пісня і праця” (Львів, 1974) і „Перші промені” (Київ, 1978), в альманасі „Вітрила”. У 1980 р. вийшла збірка „Поезії” Л. Лежанської. У своїх віршах вона вчить молоде покоління любити свій край, мужньо перемагати труднощі та життєві незгоди. Тоді ж побачила світ і збірка її віршів для дітей „Стежинка”. Невдовзі вона стала членом Спілки письменників України.

З віршів Людмили Лежанської постає мужня людина, яка, незважаючи на складну життєву ситуацію, знаходить в собі сили бути корисною людям, жити тим, чим живе увесь народ, почуватися його кровинкою, його невід’ємною часткою. І ті мінорні акорди, що впливають з біографії авторки, наче посилюють загальний мажорний настрій її творчості. У її віршах – поетична присутність доброти, щедрості, вона вміє в кількох словах сказати дуже багато. Цікавою сторінкою в творчості Людмили є дитячі вірші, надруковані у збірці „Стежинка”.

Людмила Лежанська займалась і перекладацькою діяльністю. Вона перекладала поезії росіянки Ксенії Некрасової, татарина Ільгіза Калімуліна, білоруски Ніни Матяш, які за змістом близькі до її поетичної палітри.

Улюбленою поетесою Людмили Лежанської була Леся Українка – мабуть, тому, що у них схожі долі. Улюбленій поетесі присвятила вірш „Портрет Лесі Українки у мене в кімнаті”.

Останні роки Л. Лежанська провела в м. Луцьку. Померла 9 листопада 1981 р.

Лариса ГРИБ

Література

Лежанська Л. Мій доброокий світ: Поезії. – Львів: Каменярь, 1986. – 30 с.

Лежанська Л. Поезії. – Львів: Каменярь, 1980. – 110 с.

Лежанська Л. Стежечка: Поезії. – К.: Веселка, 1980. – 12 с.

Лежанська Л. “Випитуеш очима про любов...”; Моя вишня – моє щастя; “Я хочу бути весною!”; “В суботу сонячну весільну...”; “Дзвенять і розбиваються хвилини”; “Чуєте, люди, весна!”; “Знову мама вікна мие...” // Світязь: Літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України. – К., 1992. – Кн. 1. – С. 119–121.

Лежанська Л. Портрет Лесі Українки в моїй кімнаті; Леся в “білому будиночку” // Незгасна зоря України: Поет. антол. – Луцьк, 2001. – С. 41.

Лежанська Л. Витоки прекрасного // Щоб у слові не вигас вогонь: Сторінки творчості Василя Гея. – Луцьк, 2002. – С. 18–19.

Лежанська Л. Портрет Лесі Українки в моїй кімнаті; Моє літо. В селі; Осіннє тепло; Хмаринка; Пісня для матусі; Крапелька упала; Злива. Барви квітів; Долоньки; Дощик – голуба сорочка; Стежинка; Розмова з квітами; Вишиванка; Чому льон цвіте синьо; Вазони взимку; Загляда до хати сон // Уроки рідного слова: Письменники Волині – дітям. – Луцьк, 2003. – С. 93–99.

* * *

Гордасевич Г. Л. Метелик на долоні вічності: Людмила Лежанська // Гордасевич Г. Л. Силуети поетес: Літ. портрети. – К., 1989. – С. 144–159.

Ярмолюк З. Від села Радовичі до річки Стохід: Іст.-краєзн. нариси. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2001. – 152 с. – (Ілюстрована історія Турійщини. Кн. 1).

Про Людмилу Лежанську. – С. 38–39.

Вербич В. “Все добро ввібрати, віддати людям...” // Луцьк мол. – 2001. – 22 листоп.

Гей В. Солодка мука, безмежна мить // Волинь. – 1997. – 11 берез.

Грибовицький В. Доброокий світ Людмили Лежанської // Луцьк. замк. – 2001. – 15 листоп.

Пам’ять: доброокий світ Людмили Лежанської // Волинь. – 2001. – 13 листоп.

[Статті про творчість Людмили Лежанської] // Краєвид. – 2002. – Лип. – С. 6–8.

Цюриць С. Вона вміла любити // Луцьк. мол. – 2001. – 22 листоп.

Цюриць С. Шануймо своїх “інженерів душі” // Досвіт. – зоря. – 2002. – 14 берез.

* * *

Лежанська Людмила Ярославівна // Українська літературна енциклопедія. – К., 1995. – Т. 3. – С. 151.

Павлюк І. Українська преса Волинської області: 1939–1941, 1944–2000 рр. – Луцьк: Волин. обл. друк, 2004. – 508 с.

Про Л. Лежанську – див. Іменний покажчик.

9 ГРУДНЯ

75 років від дня народження О. П. Каліщука (1931) – українського композитора

Олександр Пилипович Каліщук народився 1931 р. в селі Перевали Турійського району Волинської області у простій селянській сім’ї. Закінчивши семирічну школу в рідному селі Перевали, продовжив навчання в Луківській середній школі.

Слапчук В. Птах з обпаленим крилом: Трикнижжя. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – 304 с.

Слапчук В. Сліпий дощ: Роман. – К.: Факт, 2003. – 336 с.

Слапчук В. Солом'яна стріха Вітчизни: Поезії. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2003. – 176 с.

Слапчук В. Сучок на костурі подорожнього: Поезії. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – 192 с.

Слапчук В. Так!..: Поезія, публіцистика. – Луцьк: Твердиня, 2005. – 36 с.

Слапчук В. Трикнижжя Явіна: Максими і простотаки: Поезії. – Луцьк: Надстир'я, 1996. – 110 с.

Слапчук В. Укол годинниковою стрілкою: Вірші. – Луцьк: Ініціал, 1998. – 176 с.

Слапчук В. Як довго ця війна тривала: Поезії. – Луцьк: Ред.-видав. відділ Волин. облуправління по пресі, 1991. – 121 с.

Слапчук В. Мандрівка на рожевому дирижаблі: Повесть // Волинь: Всеукр. сусп.-політ., літ.-мистец. часопис. – Луцьк, 2004. – Ч.6. – С. 149–174.

Слапчук В. Україна сакраментальна: Вінок сонетів // На щедрий вечір: Зб. на пошану Євгена Сверстюка. – Луцьк, 2004. – С. 193–201.

Слапчук В. Бути псом: Новела // Березіль. – 2005. – № 1–2. – С. 140–148.

Слапчук В. Калюжа пізнання: Повесть // Березіль. – 2004. – № 3–4. – С. 11–54.

Слапчук В. Кенгуру завбільшки з цвіркуна: Повесть // Київ. – 2004. – № 1–2. – С. 68–82.

Слапчук В. Коротка стрілка жіночого годинника: Повесть // Кур'єр Кривбасу. – 2003. – № 5. – С. 22–46.

Слапчук В. Осінь за щокою: Роман // Сучасність. – 2004. – №9. – С. 13–72; № 10. – С. 11–69.

Слапчук В. Потяг над містом: Фрагмент роману // Кур'єр Кривбасу. – 2005. – № 1. – С. 40–64.

* * *

Про присудження Національної премії України імені Тараса Шевченка: Указ Президента України // Уряд. кур'єр. – 2004. – 11 берез.

Вербич В. “Дикі квіти”: гіркий і принадливий трунок // Терен: Літ.-мистец. журн. – Луцьк, 2005. – Вип. 1. – С. 37–40.

Коваль О. Життєвий і творчий шлях Василя Слапчука: (За матеріалами з фондів ВКМ) // Волинський музей: історія і сучасність: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 79–81.

дицій. Він сприяв залученню закладів культури до святкування релігійних свят. Досконало володів знанням творчих можливостей художніх колективів Волині. Професійно сприяв успішній організації і проведенню в області масових дійств. Зокрема, обласних оглядів-конкурсів народної інструментальної музики, кобзарського мистецтва, духової музики та народного танцю.

М. В. Приймак започаткував обласне свято народної творчості „Волинські візерунки”, огляд-конкурс народно-інструментальної музики „Калинова сопілка”, брав участь у проведенні театрального конкурсу на приз Наталії Ужвій, оглядів родинних ансамблів та різного роду фольклорних свят.

Не можна не відзначити його вагомий внесок в організацію і проведення на Волині, нині вже Міжнародного, фестивалю українського фольклору „Берегиня”. Доклав чимало зусиль для реалізації намічених програм таких дійств, як Міжнародний конкурс вокально-хорового мистецтва імені Лесі Українки та фестиваль музичного мистецтва „Стравінський та Україна”. При підтримці М. В. Приймака проводився на Волині Міжнародний фестиваль театрів ляльок „Різдвяна містерія”, який сьогодні відомий в багатьох країнах світу.

Величезну увагу надавав розвитку дитячої художньої творчості та вихованню підростаючого покоління на кращих зразках національного класичного мистецтва і народної творчості. Традиційними стали на Волині фестивалі дитячої фольклорної творчості „Волинська веселка”, молодих виконавців „Золота підкова” та обласний конкурс за програмою Всеукраїнського фонду культури „Нові імена України”.

Значне місце в діяльності Миколи Васильовича займало питання вдосконалення якості підготовки спеціалістів для галузі. Йому було притаманне бездоганне почуття естетичного смаку, прагнення до досконалості.

Проявив він себе і як режисер та організатор творчих звітів майстрів мистецтв і самодіяльних колективів Волині на сцені Палацу культури „Україна”. Займався, як дизайнер, оформленням сцени національного палацу.

Своєю плідною багатогранною культурно-громадською діяльністю М. В. Приймак багато зробив для розвитку культури нашого Волинського краю. У серпні 1999 року в Києві, під час творчого звіту Волинської області у рамках Всеукраїнського огляду твор-

чості, йому було присвоєно почесне звання заслуженого працівника культури України. За свою роботу М. В. Приймак отримав нагороду „Крило натхнення” у номінації „Діяч року”.

Після виснажливої хвороби, у розквіті творчих сил, на 52-му році життя 24 січня 2003 р. М. В. Приймак відійшов у вічність.

Його неординарна талановита постать стала невід’ємною від історії культури нашого краю. І хай завжди його здобутки спонукають послідовників до плідної праці в галузі культури Волині.

Валентина ГЛУЩУК

Література

Приймак М. Краса народжується у співпраці // Віче. – 1999. – 9 верес.

Приймак М. В. Пріоритети і реалії // Укр. культура. – 2001. – № 7. – С. 8–9.

* * *

Нагороди: високе визнання волинських митців // Волинь. – 1999. – 17 серп.

Вербич В. Коли навіть смерть безсила // Сім’я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 22 січ.

Гуменюк Н. Микола Приймак: художник, режисер і... футболіст // Віче. – 2001. – 13 груд.

Митець, патріот, син України: [Печальна рубрика] // Волинь. – 2003. – 4 берез.

Пам’ятаємо, шануємо // Віче. – 2004. – 22 січ.

Приймак Микола Васильович: [Некролог] // Волинь. – 2003. – 25 січ.

Філатенко А. Микола Приймак: “Мене цікавить все, чим живе Волинь” // Волинь. – 2001. – 15 груд.

Філатенко А. Прощання з Миколою Приймаком // Волинь. – 2003. – 28 січ.

До десятка літературних лауреатств Василя Дмитровича в 2004 р. додалося найпочесніше звання – лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, якої він удостоєний за книжки „Навпроти течії трави”, „Сучок на костурі подорожнього”. Книжки вражають глибинними філософськими асоціаціями, високою духовністю, неординарними творчими знахідками.

Кожна нова книжка В. Слапчука – подія в літературному житті не лише Волині, а й усю Україну. Такою можна назвати нову збірку поезій „Так!...”, яка вийшла друком у 2005 році. Присвячена вона подіям Помаранчевої революції 2004 році. Книга „Так!...” – це вияв громадянської позиції митця, прагнення сказати про сьогоднішній день. Окрім віршів, у збірці вміщено декілька публіцистичних есеїв В. Слапчука, в яких він висловлює ту ж громадянську позицію, говорячи не лише від свого імені, але й від імені мільйонів людей, котрі перебували у помаранчевий період на Майдані Незалежності.

Наталія КАРАБІН

Література

Слапчук В. В очікуванні на інквізитора: Рецензії, відгуки, нотатки. – Луцьк: Волин. обл. друк, 2003. – 128 с.

Слапчук В. Гарний настрій: Оповідання. – К.: Веселка, 1991. – 12 с.

Слапчук В. Дикі квіти: Роман. – К.: Факт, 2004. – 296 с.

Слапчук В. Зелений ведмедик: Оповідання для дітей. – Львів: Камеляр, 1993. – 32 с.: іл.

Слапчук В. Йшов їжак бережком. – Дубно: Незабудка, 1992. – 12 с.

Слапчук В. Крапка зсередини: Передмови, поезії, простотаки. – Львів: Престиж-інформ, 2000. – 120 с.

Слапчук В. Миколаєва ніч: Поезія для дошк. та мол. шк. віку. – Луцьк: Твердиня, 2004. – 8 с.

Слапчук В. Мовчання адресоване мені: Трикнижжя. – Дрогобич: Відродження, 1996. – 320 с.

Слапчук В. Напроти течії трави: Поезія. Проза. – Луцьк: Надстир’я, 2001. – 205 с.

Слапчук В. Німа зозуля: Вірші. – Дрогобич: Відродження, 1994. – 111 с.

Слапчук В. Окраєць хліба: Темат. вірші для дітей. – Луцьк: Твердиня, 2005. – 18 с.

Слапчук В. Політ механічної зозулі над власним гніздом: Рецензії, відгуки, нотатки. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2001. – 100 с.

дотепні, повчальні й веселі книжечки, здебільшого вдало доповнені ілюстраціями художників, зокрема „Миколаєва ніч” (2004) – чудовий подарунок для малечі до Дня Святого Миколая, новорічних і різдвяних свят; „Окрасць хліба” (2005) – тематичні вірші для дітей. А ще його поезії вивчаються у школах, а в садочках дітки із задоволенням переповідають казки та скоромовки.

Василь Слапчук – член Національної спілки письменників України з 1993 р., заслужений діяч мистецтв України з 2002 року. Нагороджений бойовими нагородами – орденом Червоної Зірки та відзнакою Президента України – орденом „За мужність III ступеня”. Письменник Василь Слапчук є переможцем міжнародних конкурсів „Гранослов” та „Краща книга року”, відзначений багатьма преміями. Найпершою була премія „Надія” в 1992 р. За поетичні книги „Як довго ця війна тривала”, „Німа зозуля” та повісті „Прокляття”, „Предтеча” у 1996 р. Василю Слапчуку присуджено обласну літературно-мистецьку премію імені Агатангела Кримського. У 1999 р. відомий поет і прозаїк відзначений Всеукраїнською мистецькою премією ім. Василя Стуса.

У 2000 р. Василь Дмитрович став лауреатом Міжнародної літературної премії Фонду Волянників-Швабінських при Українському вільному університеті у Нью-Йорку (США) за книгу віршів „Укол годинниковою стрілкою”. Цей фонд заснований і призначений для відзначення авторів за високохудожні й патріотичні твори україністики і про Україну. За значний внесок в українську літературу, зокрема за книги „Мовчання адресоване мені”, „Укол годинниковою стрілкою”, „Крапка зсередини” В. Слапчука відзначено Міжнародною літературною премією „Тріумф” за 2001 р., яка заснована з ініціативи Чернігівського медіа-клубу за сприяння Національної спілки письменників України та міжнародних громадських організацій. За книжку „Крапка зсередини” йому в 2001 р. присуджено Всеукраїнську літературну премію імені Павла Тичини. Ще одна відзнака В. Слапчука за книги поезій „Навпроти течії трави”, „Укол годинниковою стрілкою”, „Мовчання адресоване мені” – літературна премія імені Івана Огієнка за 2002 рік. До численних високих відзнак, яких удостоєний поет, додалася літературна премія імені Бориса Нечерди в 2003 р. за поетичну книгу „Навпроти течії трави”. У 2003 р. В. Слапчуку присуджено і Міжнародну літературну премію імені Богдана-Нестора Лепкого. Удостоєний поет такої високої відзнаки за збірку віршів „Солом’яна стріха Вітчизни”.

17 ГРУДНЯ 50 років від дня народження С. Н. Цюриця (1956) – українського письменника

У всі часи природа Волині зачаровувала своєю красою. Вона надихала людей на творчість. Тому не дивно, що на Волині проживає багато талановитих особистостей, які оспівують її красу, пишуть про людей, котрі тут живуть і працюють.

Український журналіст, письменник і фольклорист Сергій Назарович Цюриць народився 17 грудня 1956 р. у селі Мельники Любомльського району. У 1974 р. вступив до Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка на факультет журналістики. Після закінчення вузу в 1979 р. повертається на Волинь, працює кореспондентом, завідувачем відділу сатири та гумору, згодом відділу соціальних проблем молодіжної газети „Молодий ленинець”. Нині Сергій Цюриць – завідувач редакційно-видавничого відділу навчально-методичного центру культури Волині.

За покликанням С. Н. Цюриць – письменник, творчий доробок якого дуже різноманітний. Адже Сергій Назарович працює в багатьох літературних напрямках: поезії, прозі, гуморі та сатири, фантастиці. Любов до дітей спонукає автора до написання творів для наймолодших. Захоплення художнім словом вилилось у збірки цікавих, оригінальних творів: „Весілля папороті”, „Сльоза”, „Товсті і тонкі”, „Зустріч із Сніговичкою”, „Ініціатор”, „Побачення на вулиці дощів”.

Літературні твори Сергія Цюриця привертають увагу читачів глибиною знання життя і побуту людей, небайдужістю до людських долі і почувань, філософським баченням та оцінкою суспільних явищ і життя індивідуума. Це роздуми про характери і взаємини людей та всього живого в навколишній природі. У творчому доробку і сатиричні твори про наше сьогодення, його вади й недоліки. У цих творах простежуються єдність форми і змісту, образність та багатство мовного матеріалу. З 1988 р. Сергій Назарович Цюриць – член Національної спілки письменників України.

Велику увагу Сергій Цюриць приділяє вивченню і дослідженню багатих фольклорних традицій Волині та Полісся. У науковій розвідці „А вже недалечко червоне яечко” автор розповідає про писанкарські традиції нашого краю, історію виникнення цього явища, писанкові знаки і символи, барвники.

Як керівник редакційно-видавничого відділу навчально-методичного центру культури Волині Сергій Назарович проводить

значну роботу, співпрацює з молодими авторами-початківцями, дає кваліфіковані настанови і поради.

Творчий доробок письменника невпинно зростає. Нині Сергій Цюриць продовжує плідно працювати на ниві дослідження народознавчих традицій нашого краю, створює оригінальні літературні сюжети.

Наталія КУЗЬМИЧ

Література

Цюриць С. А вже недалечко червоне яечко. – Луцьк: Надстир'я, 1993. – 20 с.

Цюриць С. Весілля папороті: Поема-видіння. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2003. – 62 с.

Цюриць С. Сльоза: Поема. – Луцьк: Вежа, 1997. – 42 с.

Цюриць С. Товсті і тонкі: Повість, оповідання, гуморески. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2005. – 112 с.

Цюриць С. Н. Зустріч із Сніговичкою: Оповідання, повість // Добрянський В. В. Пізній мед; Загайський Б. В. Вдома; Цюриць С. Н. Зустріч із Сніговичкою. – К., 1986. – С. 165–276.

Цюриць С. Н. Ініціатор // Кидрук І. М. Прихованою камерою; Пилявський С. П. Сало з мамонта; Цюриць С. Н. Ініціатор: Гумор і сатира. – Львів, 1987. – С. 100–143.

Цюриць С. Побачення на вулиці дощів. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2005. – 88 с.

Цюриць С. А вже недалечко червоне яечко (уривок); Забавлянки; У дитсадку // Уроки рідного слова: Письменники Волині – дітям. – Луцьк, 2003. – С. 171–175.

Цюриць С. Інтелігентний шнур: Гумореска // Світязь: Альм. Волин. орг. Спільки письменників України. – Луцьк, 1996. – Вип. 4. – С. 144–145.

Цюриць С. Перше відрядження // Світязь: Літ. зб. Волин. орг. Спільки письменників України. – К., 1992. – Кн. 1. – С. 93–95.

Цюриць С. Я людина культурна: Оповідання // Світязь: Літ. зб. Волин. орг. Спільки письменників України. – Луцьк, 1995. – Кн. 3. – С. 112–113.

Цюриць С. Час, митець, влада // Краєвид. – 2004. – 23 січ.

* * *

Вербиць В. Сміхотерапія від Сергія // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 17 берез.

Грибисюк І. “Весілля папороті” під “музику з пивом” // Луцьк. зам. – 2003. – 17 лип.

Клімчук Л. “Товсті і тонкі” очима Сергія Цюриця: Презентація // Луцьк. зам. – 2005. – 17 берез.

“Сльоза” Сергія Цюриця // Віче. – 1999. – 17 черв.

Сюрпризи: “Весілля папороті” в уяві поета Сергія Цюриця // Волинь. – 2003. – 8 лип.

Творча зустріч // Луцьк. зам. – 2003. – 6 берез.

* * *

Павлюк І. Українська преса Волинської області; 1939–1941, 1944–2000 рр. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 508 с.

Про С. Цюриця – див. Іменний покажчик.

Павлюк І. Цюриць Сергій Назарович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енцикл. словн. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 373.

Сергій Цюриць // Хто є хто на Волині: Наші земляки: Довід. – Біограф. вид. – К., 2004. – Вип. II. – С. 53.

Цюриць Сергій // Письменники Волині (члени Національної спілки письменників України). – Луцьк, 2003. – С.32.

23 ГРУДНЯ

45 років від дня народження В. Д. Слапчука (1961)

– українського письменника, лауреата

Національної премії України

імені Тараса Шевченка

Ім'я талановитого молодого літератора Василя Слапчука, якого безглузда війна зробила інвалідом, а доля – поетом, відоме вже в усій Україні.

Народився Василь Дмитрович на Волині 23 грудня 1961 р. в селі Новий Зборишів на Горохівщині. По закінченні Лобачівської середньої школи навчався у Луцькому технічному училищі № 1. Працював шліфувальником на Запорізькому заводі „Комунар”. Воював у Афганістані, де був тяжко поранений. Закінчив Луцький педагогічний інститут імені Лесі Українки, факультет української філології.

Поет, прозаїк, критик, автор багатьох поетичних збірок. Серед книг найбільш відомі: „Мовчання адресоване мені” (1996), „Трикнижжя Явіна”(1996), „Укол годинниковою стрілкою” (1998), „Крапка зсередини” (2000), „Навпроти течії трави” (2001), „Солом'яна стріха Вітчизни” (2003), „Дикі квіти”(2004), „Так!...” (2005). Крім того, він є автором книг рецензій „Політ механічної зозулі над власним гніздом” (2001), „В очікуванні на інквізитора” (2003) та численних літературно-критичних публікацій у періодиці. Письменник не забув про своїх наймолодших читачів, подарувавши дітям

Про Успенський собор – С. 52–74.

Успенський собор (Мстиславів храм) // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – К., 1985. – Т. 2. – С. 58.

Успенський собор (Мстиславів храм) // Храми України: Альбом. – К., 2000. – С. 77.

Цинкаловський О. Володимир // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (Краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 року). – Вінніпег. – Т. 1. – С. 222–249.

Про Успенський собор – С. 230.

Денисюк В. Таємний напис // Волинь. – 1993. – 15 лип.

Ковальчук Є. Собор княжого града / Є. Ковальчук, В. Штинько // Волинь. – 2000. – 6 лип.

* * *

Успенський Собор у Володимирі-Волинському // Енциклопедія українознавства. – Львів, 2000. – Т. 9. – С. 3470.

850 років

від часу першої писемної згадки про с. Свинюхи, тепер Привітне Локачинського району (1156)

Відлік літ поселення починається із першої згадки в Літописі Руському (за Іпатіївським списком) під 1156 р.: «*І зустрілися Юрій із Ярославом галицьким у Свинюхах* (в оригіналі – «Свинюсехъ»), *у селі, а звідти рушили оба до [города] Володимир...»*. За літописом в Свинюхах стали на постій князі туровський і пінський Юрій-Георгій Ярославич і галицький Ярослав, які йшли проти володимир-волинського, дорогобузького і луцького князя Мстислава-Федора Ізяславича.

За однією з версій в основі назви села лежить антропонім *Свинухъ/Свинюхъ*, пов'язаний з апелятивом *свинопас* (за В. П. Шульгач „Ойконімія Волині...”, с.113). Перед 1914 р. Свинюхи було перейменоване в містечко Романівське. У 1964 р. село дістало назву Привітне.

Ревізор волонських замків 1545 р. повідомляли, що Свинюхи раніше належали до Володимирському замку, але потім були передані королем Сигізмундом «пану Михаїлу писарю». Справді, у Кракові в 1512 р. привілеєм польського короля Сигізмунда Старого Свинюхи були даровані королівському писареві Михайлові Васильовичу. Уже в 1533 р. писар замість прізвища вживав топонімічне прізвисько-приставку «Свинюський». У 1550-х рр. Свиню-

Мединська А. Національно-культурний аспект підтексту поезій Василя Слапчука // Філологічні студії: Наук. часопис. – Луцьк, 2003. – № 2. – С. 109–122.

Олендер Л.К. Про творчість Василя Слапчука // “Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. 3. – С. 197–209.

Бондар-Терещенко І. Від пафосу до скепсису: реконструкція сакрального в поезії Василя Слапчука // Слово і час. – 2004. – № 7. – С. 48–51.

Бондаренко С. Небо послало мені випробування // Київ. відомості. – 2004. – № 7. – С. 4.

Бондарук Л. Василь Слапчук: “Живу у центрі світу” // Шлях перемоги. – 2004. – 23 черв.

Гончарук К. Поетичний птах, народжений з болю // Краєвид. – 2004. – 23 січ.

Григорук Н. Теургічне служіння поета, або У глиб істини: Інтерв'ю з письменником Василем Слапчуком // Літ. Україна. – 2003. – 4 верес.

Гуменюк Н. “Я з тими, хто на майдані” // Віче. – 2004. – 2 груд.

Дзюба Т. “Не заблукає той, хто йде за плугом” // Літ. Україна. – 2004. – 24 черв.

Дубинянська Я. Василь Слапчук: “Я радий, що я це побачив!” // Дзеркало тижня. – 2004. – 18 груд.

Згоранець О. Слапчукові молитви за Віктора Ющенка / О. Згоранець, В. Уліцький // Волинь. – 2004. – 2 груд.

Козак І. Василь Слапчук: “Важливо, щоб інтереси держави і народу збігалися” // Досвіт. зоря. – 2003. – 21 серп.

Кузик В. “В шпарину між життям і грою...”: Сонет у творчості поета Василя Слапчука // Укр. мова і л-ра. – 2003. – № 24. – С. 24–25.

Лагановський Л. Перший шевченківський лауреат Волині // Уряд. кур'єр. – 2004. – 13 берез.

Лис В. Висока оцінка слова поета // Волинь. – 2004. – 24 лют.

Лис В. Перший роман Василя Слапчука // Волинь. – 2003. – 23 груд.

Луцький Л. Непроминальний образ світу, або Одинадцята заповідь Василя з Волині // Політика і культура. – 2003. – № 7. – С. 42–43.

Мартинюк М. Василь Слапчук: “Хочу, щоб цікавилися моїми книжками і найменше мною” // Слава праці. – 2004. – 6 трав.

Неліна Т. Інтерв'ю з Василем Слапчуком // Дивослово. – 2004. – № 6. – С. 73–76.

Павленко М. Ідеологічний аспект української літератури до і після проголошення незалежності в контексті поезії Василя Слапчука // Сучасність. – 2003. – № 2. – С. 147–150.

Рудницька О. “Хто я! Я – той, що в мені”: Урок-роздум про поезію Василя Слапчука // Дивослово. – 2004. – № 6. – С. 69–73.

Степанюк М. Що ти, Афганістане, зі мною зробив? // Укр. мова та л-ра. – 2005. – № 11. – С. 21–24.

Стус Д. “Винуватий я лише перед тим, хто в мене стріляв...”: Письменник Василь Слапчук про війну, кохання і вивчення реальності // День. – 2004. – 11 лют.

* * *

Слапчук Василь // Письменники Волині (члени Національної спілки письменників України). – Луцьк, 2003. – С. 28–29.

Василь Слапчук // Хто є хто на Волині: Наші земляки: Довід.-біограф. вид. – К., 2004. – Вип. 2. – С. 53.

Талантові не суджене мовчання (Василь Слапчук – поет, член Національної спілки письменників України): Метод.-бібліогр. матеріали / Обл. універс. наук. б-ка ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2002. – 24 с.

25 ГРУДНЯ

65 років від дня народження Т. Г. Музичука (1941–1995) – актора, поета-пісняря, художника

*Як добре бути молодим,
В думках ніколи не старіти,
Світити людям і для них
Священним полум'ям горіти*

– так поетично-зворушливо освідчувався в любові до життя і людей Тарас Григорович Музичук. Щедро обдарована особистість зупинила свій лет, не реалізувавши могутній творчий потенціал, не здійснивши звичайних життєвих планів, не завершивши розпочатих робіт. Йому доля відвела всього п'ятдесят три роки життя, протягом яких він зробив більше, ніж багато з нас за довгий вік.

Народившись холодного грудневого дня в перший рік жорстокої війни, дивом вцілівши від німецьких бомб і радянського терору, Тарас Музичук зумів протягом короткого і трагічного життя зберегти навколо себе ауру доброзичливості, гумору, творчості, українського патріотизму. Кожен, хто хоч раз мав приємність спілкуватися з актором, поетом, майстром, назавжди запам'ятав його ніякову посмішку, приємного тембру голос, щирість у розмові, був вражений поліфонічністю його творчих обдарувань.

Звичайний сільський хлопець після закінчення середньої школи в Теремному (нині Луцьк) самотужки вступає до Київського те-

храм (1156 р.) є пам'яткою архітектури України, входить до Державного реєстру Національного культурного надбання (реєстрац. № 803) і охороняється державою.

Нині тут знаходиться кафедра Володимир-Волинського і Ковельського архієпископа Симеона. З 1989 року настоятелем Свято-Успенського собору є отець Ярослав Антонюк, кандидат богослів'я.
Сьвенія КОВАЛЬЧУК

Література

Гаврилюк С. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшся (XIX – початок XX ст.) – Луцьк: Вежа, 2002. – 531 с.

Про Успенський собор – с. 38, 184, 185, 305–309.

Годованюк О. М. Монастирі і храми Волинського краю. – К.: Техніка, 2004. – 174 с.

Про Успенський собор – С. 21–23.

Годованюк О. М. Собор Успіння Богородиці // Пам'ятки архітектури та містобудування України: Довід. Держ. реєстру нац. культ. надбання. – К., 2000. – С. 70–77, 89.

Ісаєвич Я. Д. Володимир-Волинський: Іст.-краєзн. нарис / Я. Д. Ісаєвич, А. І. Мартинюк. – Львів: Каменяр, 1988. – 70 с.: іл.

Про Успенський храм – с. 10, 13, 16, 17, 29.

Історичні міста Волинського краю. Володимир-Волинський: (Путів.). – Володимир-Волинський: ЗАТ “Друкарня”, 2004. – 40 с.: іл.

Історія української архітектури. – К.: Техніка, 2003. – 472 с.: іл.

Про Успенський собор – С. 100–101.

Кучинко М. Історія міста Володимира-Волинського з найдавніших часів до середини XX ст. (у світлі соціотопографії) / М. Кучинко, Г. Охріменко, В. Охріменко, В. Петрович. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 260 с.

Про Успенський собор – С. 27, 81, 82.

Мандзюк Ф. Володимир-Волинський Свято-Успенський собор: Іст. нарис. – Луцьк: Вісник і К⁰, 2001. – 80 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині: Матеріали XIV Волин. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – 480 с.; іл.

Про Успенський собор – С. 176–181, 256–261, 283–293, 294–361, 407–412.

Ричко П. А. Сакральне мистецтво Володимира-Волинського // П. А. Ричко, В. Д. Луц. – К.: Техніка, 2004. – 189 с.

ня. Використовувався як „казенний магазин” (склад). На 1829 р. він перетворився на суцільну руїну – обвалилися склепіння і купол. Саме таким постає храм Мстислава на листівці XIX століття.

Своїм відродженням собор завдячує турботам відкритого в грудні 1887 р. у Володимирі-Волинському Свято-Володимирського братства, яке поставило перед собою релігійно-просвітницькі і церковно-упоряджувальні завдання. Про велику роботу по відбудові та реставрації храму свідчать документи архіву Свято-Володимирського братства кінця XIX, які зберігаються у Волинському краєзнавчому музеї. На відбудові собору безкоштовно працювали жителі навколишніх сіл.

У 1886 р. професор Л. В. Прахов проводить археологічні дослідження залишків собору. Храм був обміряний, зафіксовані розрізи, розкриті фрески. У 1890 р., виступаючи на VIII археологічному з'їзді в Москві з доповіддю про Мстиславів храм, Л. В. Прахов порівнює його з Софією Київською, дає високу художню оцінку.

Довгий час головою ради Свято-Володимирського братства і завідуючим давньосховищем був Омелян Дверницький, який проводив велику організаційну і наукову роботу з відновлення православних святинь. Часто він сам виступав і в ролі жертводавця. За великі заслуги перед братством громадськість поховала Омеляна Дверницького біля стін Успенського собору.

У 1896 р. був прийнятий проект реставрації храму архітектора І. І. Котова. У 1896–1900 рр. собор відновлений у формах XII століття. Освячення оновленого храму перетворилось у всенародне свято. Хресні ходи, всенощне богослужіння, народні читання, відкриття музею братства зібрали у Володимирі тисячі гостей. Відродженням увійшов Успенський собор у XX століття.

Успенський собор є пам'яткою давньоруського зодчества. Розташований він у самому центрі міста Володимира-Волинського поруч із древніми міськими валами. Разом з єпископським будинком і дзвіницею складає своєрідний комплекс так званого „замочку” – укріпленої резиденції волинських єпископів. Храм побудований придніпровськими майстрами. Його конструкції, техніка кладки і архітектурні форми близькі до архітектури Кирилівської церкви в Києві. Кам'яний, шестистовпний, хрестокупольний, трьохнальний, трьохапсидний, однокупольний. Його архітектурні форми прості та лаконічні. Фасади розчленовані пілястрами і напівколоннами, прикрашені аркатурним поясом. Успенський собор (Мстиславів

атрального інституту імені І. Карпенка-Карого. Волинянина не мачить світло рамп великих сцен – він повертається додому.

Нехай без мене відлітають

У край далекий журавлі,

А я назавжди залишаюсь

На рідній батьківській землі.

Саме з початку 1980-х рр. починається інтенсивна реалізація багатогранного таланту Тараса Музичука. Він пише ліричні вірші, творить пісенні тексти, співпрацюючи з відомими на Волині й в Україні композиторами: Олексієм Онишком, Ольгою Супрунович, Олександром Злотником, Ростиславом Кушніруком. Пісні на слова Тараса Музичука стали популярними завдяки відомим виконавцям: Валерію Мареничу, Аллі Кудлай, Іво Бобулу, дуєту „Світязь” у складі Григорія Гершензона та Олександра Говорадла, Миколі Свидюку, Лілії Сандулесі, Аллі Опейді, В'ячеславу Судимі та іншим. Тісні творчі стосунки в поета були і з колективом народної аматорської хорової капели „Посвіт” Луцького міського дому „Просвіта”.

Тарас Музичук – не лише талановитий поет-пісняр, а й автор численних гуморесок. Володіючи чудовими вокальними даними та даром імпровізації, Тарас Григорович не тільки співав, але й читав зі сцени свою лірику та гуморески. Окремі твори друкувались у періодиці, проте досі не вийшла жодна поетична збірка цього автора.

В останні роки Музичук Т. Г. займається малярством: пише пейзажі, портрети, натюрморти, працює в жанрі іконопису. Поряд з цим займається різьбленням іконостасів, підсвічників до храмів, власноруч оформляє церкву в рідному селі Гаразджа. Він залюбки різьбить палиці стареньким односельцям та знайомим, вишиває рушники і подушки до інтер'єру батьківської хати. Як люблячий син все частіше їде до Гаразджі, залишаючи свою міську квартиру, адже в селі його чекає мама, калина і мальви під вікном, зацеплені ним молоді дерева, а ще – пасіка. Він був умілим пасічником; вів багатосторінковий щоденник догляду за бджолами, який ще чекає на дослідників і спеціалістів.

Тарас Григорович Музичук зажди мав чітко виражену патріотичну позицію, був учасником громадсько-політичних подій, що вирували на Волині на початку 1990-х рр. Він був запрограмований на довге активне творче життя, але важкі недуги завадили

цьому. Його щире, племінке серце, яке намагалось обійняти всіх, хто цього потребував, перестало битися 6 липня 1995 р.

*Коли помру — не плачте наді мною,
А терен-піснею сповийте домовину.
Щоб доля не була повік сумною —
Не плачте, а боріться за Україну.*

У селі Гаразджа на могилі Тараса Музичука поряд з оформленою ним церквою споруджено бюст роботи Миколи Голованя.

Вродливий, талановитий чоловік Тарас Григорович Музичук і сам в усьому бачив красу, доцільність і мудрість Творця:

*Повен Всесвіт краси від грози до роси,
Від гарячих пісків до крижини,
Від небесних зірниць до земних таємниць —
Все Господь дарував для людини.*

Поруч з нами жила і творила надзвичайно цікава людина, життєвим кредо якої було „священним полум'ям горіти” для людей.

Наталія ГАТАЛЬСЬКА

Література

Музичук Т. Слухняний Бурмило; Службова мутація; Вовчий смак // Світязь: Літ. зб. Волин. орг. Спільки письменників України. — К., 1992. — Кн. 2. — С. 33–34.

* * *

Гуменюк Н. Посадив Тарас калину, та й виросла пам'ять // Віче. — 1996. — 29 серп.

Гуменюк Н. А пісні Тарасові живуть // Віче. — 1996. — 26 груд.

Кордунова С. Твори залишив у спогадах // Слава праці. — 1996. — 21 груд.

Людина широкого обдарування // Луцьк. замок. — 1996. — 27 груд.

Свічаний М. Пам'яті Тараса Музичука // Слава праці. — 1995. — 15 лип.

Філатенко А. Незгасна зоря Тараса Музичука // Волинь. — 2005. — 22 жовт.

Хом'юк Г. Добре слово про односельчанина // Волинь. — 1997. — 21 січ.

850 років від часу завершення будівництва Успенського собору в м. Володимирі-Волинському, пам'ятки давньоруського зодчества (1156)

Коли стоїш під стінами цього храму, всі відомі досі слова здаються блідими, неточними, невідповідними. Ні, він не тисне карколомною висотою своїх куполів, блиском позолоти, розмаїттям архітектурних деталей. Він вражає суворою простотою й вишуканістю ліній, кожна з яких свідомо своєї божественної місії — єднати землю з небесами. Ці стіни й склепіння, сотні раз руйновані й нищені ворогами, а бувало, що й своїми ж таки манкуртами, щоразу поставали з руїн і попелу, воскресали до нового життя.

Свято-Успенський собор у Володимирі-Волинському — єдина пам'ятка на Волині, що дійшла до нас із часів Київської Русі. 1156 р. правнук Володимира Мономаха, Мстислав Ізяславич, котрий був удільним князем у Володимирі, а пізніше великим Київським князем, збудував новий храм на честь Успіння Пресвятої Богородиці. Освячення храму було після розпису в 1160 році. Після освячення храм став кафедральним, продовжуючи історію першої єпископської кафедри Волинської єпархії, заснованої на цих землях у 992 році. На честь 1000-ліття Волинської єпархії поблизу собору в 1992 р. встановлено пам'ятний хрест.

В Успенському соборі приймали присягу піддані князя. Тут підписувалися і скріплювалися присягою на хресті та Євангелії міждержавні й торговельні угоди, тут писався Волинський літопис. Собор був усипальницею князів, бояр і єпископів. Під храмом є 6 великокнязівських, 2 єпископські та багато гробниць знатних осіб. Тут похований і будівничий храму князь Мстислав.

Складною і нелегкою виявилася доля храму. Він був розорений полчищами Батия і знову відновлений. У першій половині XV століття спустошений, а в кінці століття стараннями Володимирського єпископа Васіана відбудований. Постраждав храм і в міжконфесійній боротьбі між православними та уніатами, зазнаючи невдалих перебудов. У 1596 р., коли Володимирський єпископ Іпатій Потій прийняв унію, храм став уніатським. Під час пожежі 1683 р., яка спустошила все місто, собор дуже постраждав і був відновлений лише в 1753 році. Уніати переробили візантійську архітектуру храму на латинський зразок. У 1772 р. собор прийшов у запусітін-

Шульгач В. П. З волинської топонімії: Житані, П'ятидні, Фалемичі // Культура слова. – К., 1990. – Вип. 38. – С. 48–50.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині: Етимолог. слов.-довід. – К.: Кий, 2001. – 189 с.

С.Фалемичі – С. 141.

Журавель О. Блищать на сонці куполи... // Володимир вечір. – 2004. – 15 лип.

Люпа В. А черепами грали у футбол? Або Чому Хвалимечі стали Фалемичами? // Віче. – 2005. – 18 серп.

810 років від часу першої писемної згадки про м. Камінь-Каширський (1196)

Камінь-Каширський – місто, районний центр Волинської області, розташований за 150 км на північний схід від Луцька, на березі річки Цир, притоці Прип'яті. Перші археологічні знахідки на території Каменя-Каширського відносяться до епохи бронзи та раннього заліза, окрім того, відомі залишки давньоруських городищ і могильника.

У 1196 р. Камінь-Каширський вперше згадується в писемних джерелах. У цьому році волинсько-галицький князь Роман Мстиславович збудував тут дерев'яну фортецю, яка пізніше була переобладнана в оборонну споруду. Згодом тут виникло укріплене городище Кашир або Каширськ.

У Литовський період Камінь-Каширський входив до складу Великого князівства Литовського і деякий час був власністю Любарта Гедеміновича. На місці зруйнованої дерев'яної фортеці будується кам'яна на 12 бійниць і з складами боєприпасів. Цілоком ймовірно, звідси назва фортеці Камінь.

У XVI столітті Камінь був повітовим містечком, а сам повіт носив назву Каширський і згадується в джерелах як володіння князів Сангушків-Каширських.

У документі від 20 травня 1441 р. розповідається, що Великий князь Литовський Владислав III відібрав у князя Сангушка Каширський повіт за озброєний напад на королівський замок в Ратно і продав його Дерславу із Ратв'ян, старості Хелмському за 1 тисячу злотих. Однак незабаром містечко знову відійшло до Сангушків. В акті 1598 р. Сангушки титулували себе „князями

хами володіє вдова писаря Михайла княжна Федора Федорівна з Чорторійських із сином Михайлом Михайловичем Свинюським.

У XVI столітті через Свинюхи пролягав шлях транспортування солі на тракті з Горохова до Ковеля, який реконструюється в такій послідовності: Горохів – Свинюхи – Локачі - Уймиця – Свойчів – Пінський Міст – Турійськ – Ружин – Ковель.

13 жовтня 1560 р. Михайло Михайлович Свинюський в «Свинусех» написав листа, в якому відписав своєму служебнику село Войнин, яке «ку Свинухом прислухало». Наступного року Михайло Михайлович заклав свої Свинюхи за 1000 кіп литовських грошей. В ці роки сім'я Свинюських зубожіє і починає продавати свої маєтки, в т. ч. Свинюхи.

У 1570 р. поселення віднотоване у власності Гневоша Балцера з Олескова, котрий того року сплатив з поселення 75 флоринів податку. Гневошу Олесковському вдається зібрати на Волині значну земельну власність, до якої входила й Свинюська волость (перша згадка про неї стосується 1575 року).

В 1577 р. Г. Олесковський платив з Свинюх за 3 дими на ринку, 10 димів на передмістю, а також за 24 городника (сезонних робітників), 2 найманих працівників (в оригіналі – «гультаїв»), 3 ремісників і 6 ремісничих учнів, 3 путних бояр.

Інформація про ринок і передмістя вказує на зміну статусу поселення з сільського на міський. Як містечко Свинюхи вперше згадується в документі 1557 року. А такий елемент урбаністичного процесу, як замок згадується в містечку ще раніше – у 1554 році. Заслуга виборювання Свинюхами міського статусу в цей час цілоком належить родині Свинюських.

Свинюхи функціонували як містечко тривалий час. Воно згадане в поборових реєстрах XVI ст. під 1576, 1577, 1583, 1589 роками, але як містечко з ознаками слабозвинутого. Навіть значно пізніше, під час оглядин містечка в 1663 р., люстратори відзначили, що Свинюхи не мають ні магдебурзького привілею, ні якихось інших привілеїв від королів.

У 1583 р. востаннє названий власником Свинюх Г. Олесковський. Через кілька років *державцею* Свинюх уже є хорунжий надвірний Марк Собеський. Це був польський магнат-землевласник, син якого Ян пошлюбив княжну Маріанну Костянтинівну Вишневецьку, дочку руського і белзького воєводи, черкаського старости князя Костянтина Костянтиновича Вишневецького, відомого полководця свого часу.

За даними тарифного податку 1629 р., у Волинському воєводстві Якуб Собеський (на той час уже вдівець) володів 577 димами (дим – двір, оселя, окреме господарство, у якому жило в середньому 6 душ). У Володимирському повіті Я. Собеський володів 275 димами, з яких 143 дими знаходилися в Свинюхах (наближено 900–1000 підданих), решта в селах Коритниця і Войнин, які склали Свинюську волость. В Луцькому повіті магнат володів 302 димами.

На зміну Собеським приходять нові власники – Лещинські. Про це повідомляє документ 1664 р. У XVIII столітті в 1765–1770 рр., Свинюхи входять до складу староства, яке належало Вацлаву Ржевуському, воєводі краківському. В березні 1790 р. власник містечка добивається для Свинюх привілей на магдебурзьке право, за яким також дозволяється проводити ярмарки. На відміну від масової практики надавати подібним маленьким містечкам герби, «які дідич призначить», Свинюхам було дароване право використовувати в гербі номінальний (називний) герб із зображенням дикого кабана. На жаль, досі не відомо про відбиток свинюської міської печатки з кабанячою головою.

Свято-Покровська церква була збудована в Свинюхах у 1875 р., на місці старої. 1892 р. мешканці Свинюх стали свідками хвилюючої події – хресного ходу чудотворної ікони Почаївської Божої Матері з Почаєва до Володимира-Волинського з нагоди святкування 900-річчя православної єпископської кафедри на Волині. 7 травня Почаївська процесія заночувала в Свинюхах, а ранком у Свято-Покровській церкві односельці слухали літургію. Перед тим найзнаменитіша волинська святиня побувала в інших волинських селах – Новосілках і Звинячому. Озерці та Колпитів, які також лежали на маршруті цього ходу, довелося обходити лісовою стежиною через захворювання тутешніх селян на віспу. Одну хвору, уже надзвичайно слабку і нерухому піднесли до Почаївської Богородиці і на узліссі сталося чудо: літня жінка сама підвелася з переносного ложа, а ікона «пішла» далі, до Свинюх.

За переписом 1911 р. Свинюхи були центром волості. Тут проживало 2109 мешканців. Поблизу містечка – 2 ставки. В поселенні була міщанська управа, однокласна школа, поштова станція, шпиталь, 10 крамниць (торгові лавки), державна гуральня. Проводилося 5 ярмарків щорічно.

За даними подимного перепису 1631 р. в Фалемичькій церкві служили службу уніатські священики.

У наступні століття Фалемичі втратили статус містечка. У XVIII–XIX століттях належали родині Чацьких і Ледуховських. У кінці XIX століття в селі було 43 окремих господарства і 303 жителі. До 1914 р. при самій річці Лузі в оточенні боліт ще можна було побачити руїни Фалемичького замку. В селі була Свято-Покровська церква. Богослужіння велось по черзі, а також на усі великі церковні свята. Фалемичьке однокласне училище належало до Російського Міністерства освіти.

На межі століть в селі археологами був зафіксований курган. У 1931 р. у Фалемичах під час археологічної розвідки О. Цинкаловським було відкрито поселення XI–XIII століть.

Коли відбулась підміна історичної назви *Фалемичі* на *Фалемичі*, прослідкувати не вдалося.

Олена БІРЮЛНА

Література

Ковальчук І. Археологічні пам'ятки Володимир-Волинського району / І. Ковальчук, В. Бусленко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині: Матеріали Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 58–61.

Літопис Руський / Пер. з давньорус. Л. Є. Махновця; Відп. ред. О. В. Мишанич. – К.: Дніпро, 1989. – XVI – 591 с.

Про с. Хвалемичі – С. 269.

Малиновський В. Магдебурзьке право у Володимирському повіті // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині: Матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 99–100.

Селянський рух на Україні 1569–1647 рр.: Зб. док. і матеріалів. – К.: Наук. думка, 1993. – 534 с.

С. Фалемичі – див. Географічний покажчик.

Торгівля на Україні. XIV – середина XVII століття: Волинь і Наддніпрянина / АН УРСР. Археогр. комісія; Упоряд. З. М. Кравченко, Н. М. Яковенко. – К.: Наук. думка, 1990. – 408 с.

С. Фалемичі – див. Географічний покажчик.

Цинкаловський О. Хвалемичі // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (Краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.). – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 489.

окремих господарств (8 димів) і ще 13 димів, що належали городникам.

Належність Фалемич Луцькому владичтву документально прослідковується до кінця XVII століття. Так, в документі 1695 р. – грамоті Яна III Собеського на призначення луцького земського писаря Дмитра Жабокрицького єпископом Луцьким і Острозьким є напис на звороті, який називає маєтки владичтва, в тому числі, – *Фалемичі і Вольку Фалемичьку*.

Цікаво, що в описі 1607 р. мурована церква Св. Василя («*s-tego Bazylego*») у місті Володимирі (В.-Волинському), яка розташовувалась на передмісті, в кінці греблі, ліворуч по дорозі в замок, визначалась як належна віддавна Фалемичам. Це говорить на користь того, що поселення Фалемичі первісно було осадою котрогось із володимирських князів.

У матеріалах 1629 р. про сплату подимного податку у воєводстві Волинському з Фалемич (*Хвалимич*) сплачувалось за 16 димів і ще за 12 димів з *Хвалимицької Волі*. Дідичем поселень, тобто власником, назване *Владичтво Луцьке*. Треба відзначити, що йшлося про власність уніатської Луцької єпархії (луцько-острозької єпархії). Якщо в одному димі (оселі, дворі, господарстві тощо) в середньому нараховувалось 6 осіб, то в 1629 р. в Фалемичах і однойменній Волі проживало біля 170 душ населення.

9 липня 1629 р. в Фалемичькому замку відбувся Володимирський базиліанський з'їзд, який за визначенням сучасних уніатських богословів мав статус всецерковного синоду. Ще 29 березня вказаного року уніатський митрополит Йосиф-Вельямин Рутський отримав від Сигізмунда III дозвіл на проведення спільного з православними синоду. З'їзд скликався у Володимирі, але з якихось причин був перенесений у Фалемичі. За іншими джерелами, спершу синод мав скликатися в Жировичах (сьогодні в Білорусі), але був змушений переїхати в Фалемичі під Володимиром.

На Володимирському синоді планувалось обговорити проект порозуміння з представниками православної конфесії. Синод очолював архієпископ, митрополит Київський, Галицький і всієї Русі Йосиф-Вельямин Рутський. У підготовці цього синоду брали участь чотири уніатські єпископи, з яких титулярний єпископ Галицький, коадьютор Київського митрополита Рафаїл Корсак був присутній безпосередньо, а інші троє висилали на з'їзд своїх прокураторів. На жаль, на сьогодні даних, які б документально підтверджували рішення Володимирського синоду, не виявлено.

На 1914 р. кількість парафіян Свято-Покровської церкви у Свиных становила у 1880 душ. Ще одна невелика церква була на парафіяльному цвинтарі.

Військові дії Першої світової війни майже повністю знищили містечко. У 1915 р. на полях поблизу Свиных пройшов запеклий бій російських військ із німецько-австрійською армією. В цій битві загинуло багато вояків з обох сторін. В 1927 р. відомий волинський краєзнавець Мечислав Орлович зауважив на околицях Свиных значну кількість військових захоронень.

Олена БІРЮЛНА

Література

Герби міст України (XIV–I пол. XX ст.): Наук.-політ вид. – К., 2001. – 400 с.

Кольорове зображення герба с. Привітне (Свиных) – с. 289.

Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XIV–I половині XVII століття. – Львів, 2003. – 205 с.

Про Свиных – С. 38, 110, 127, 133.

Привітне // Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – К., 1970. – С. 412.

Крип'якевич І. П. Галицько-Волинське князівство. – 2-ге вид. із змінами і доп. – Львів, 1999. – 220 с.

Про с. Свиных – С. 32.

Літопис Руський / Пер. з давньорус. Л. Є. Махновця; Відп. ред. О. В. Мишанич. – К.: Дніпро, 1989. – XVI + 591 с.

С. Свиных – С. 269.

Новак О. Переспоничька Євангелія // Новак О. Християнство в Україні: Нариси. – Рівне, 2003. – С. 50–53.

Сеґейда Х.П. Привітне // Сеґейда Х. П. Світильники отчої віри: Нариси про церкви Локачинського району. – Луцьк, 2002. – С. 174–180.

Селянський рух на Україні 1569–1647 рр.: Зб. док. і матеріалів. – К.: Наук. думка, 1993. – 534 с.

С. Свиных – див. *Географічний покажчик*.

Торгівля на Україні. XIV – середина XVII століття: Волинь і Наддніпрянина / АН УРСР. Археогр. комісія; Упоряд. З. М. Кравченко, Н. М. Яковенко. – К.: Наук. думка, 1990. – 408 с.

С. Свиных – див. *Географічний покажчик*.

Цинкаловський О. Свиных // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (Краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.). – Вінніпег, 1986. – Т.2. – С. 345–346.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині: Етимолог. слов.-довід. – К.: Кий, 2001. – 189 с.

С. Привітне (Свинюхи) – С. 112–113.

Алексеев В. За рибу і сало Свинюхи Привітним стали // Досвіт. зоря. – 2003. – 25 верес.

Іванова Л. Перша згадка про Свинюхи // Селян. життя. – 1996. – 19 груд.

Лащенко П. Село – місто з давньою історією // Селян. життя. – 2004. – 15 трав.; 12, 26 черв.; 3 лип.

Подольчук О. Чому Свинюхи стали Привітним / О. Подольчук, О. Зубко // Волин. газ. – 2005. – 18 серп.

850 років

від часу першої писемної згадки про с. Фалемичі, тепер Володимир-Волинського району (1156)

Літочислення поселення починається із першої документальної згадки 1156 р. в Літописі Руському (за Іпатіївським списком): «*поидоста к Володимиру, и стаса вѣ Хвалимичьхъ*». Отже, як свідчить літописець, в Фалемичах, днів на десять зупинились на постій князі туровський і пінський Юрій-Георгій Ярославич і галицький Ярослав, які протистояли володимир-волинському, дорогобузькому і луцькому князю Мстиславу-Федору Ізяславичу. Пізніше поселення згадується в 1490 р. як «*Хвалимичи*», а в 1509 р. про нього подано в документі так: «*то земля людей моих... Фалимичов*».

За версією лінгвіста В. Шульгача, назва Фалемичі (Хвалимичі) походить від множинної форми патроніма Хвалим/ич.

У 1475 р. село належало князю Михайлові Сангушковичу. За матеріалами Литовської метрики в 30–40-ві роки XVI століття Фалемичі ще належать князівському роду Сангушків. У 1543 р. поселення фігурує в обміні маєтками між князем Василем Михайловичем Сангушком-Ковельським і королевою Боною Сфорцею. В описі Володимирського замку 1545 р. вказано, що неподалік замкового королівського палацу (*дому*) була розташована городня, яку повинні були ремонтувати за кошти з *Фалимич* – маєтку князя *Ковельського* (В. Сангушка-Ковельського). А за звітом ревізорів замку в Луцьку не хто інший, а королева Бона мала забезпечувати утримання 1 городні Луцького замку також з Фалемич. У цьому ж році відновлено існування Фалемичької митниці, на котрій пані королева брала по одному грошу з проїжджих купців. Очевидно,

що остаточний перехід маєтку до рук Бони Сфорци відбувся біля 1545 року.

На 1543 р. припадає перша документальна згадка про міський статус Фалемич. Через нестійкість міського статусу поселення в 1568 р. назване селом, а в 1574 р. – містечком. Згодом, у 1597 р., Фалемичі знову виступають як село. Тоді ж вперше в документах вказується про наявність Фалемичького замку.

Квит 1565 р. про сплату поголового податку з мешканців Володимирського повіту знову фіксує зміну власників групи сіл під назвою Фалемичький маєток. Це були нащадки віленського воєводи Миколи Радивиля Чорного. В той рік «паны воєводичи» через свого коморника сплатили в державну скарбницю з маєтку Фалемичі за 11 ремісників, 313 селян і 262 городників 21 копу і 45 грошей. У 1570 р. урядовець з одних лише Фалемич заплатив за 40 ланів, 3 млини, 1 фолюша, за 22 городників, 12 комірників, 8 бояр путних, 15 рибалок.

Чи власником поселення, а чи орендарем виступає зем'янин Володимирського повіту Іван Сенькович Ляховський (Джусич Ляховський), який дарчим записом від 10 червня 1566 р. відписав своїй дружині Галені Граєвській по третині зі своїх маєтків Ляхова і Щенятина. Оскільки цей документ Ляховським «*писаний в Фалимичах*», можна здогадуватись, що саме там розташовувалась садиба шляхтича. Однак, можливо, І. Ляховський не був власником Фалемич, а лише урядовцем на службі у Радивилів.

У 1589 р. маєток Фалемичі уже належить Луцькій православної єпископії, яка згодом переходить в унію. Після смерті першого Луцького уніатського єпископа Кирила Терлецького, в зв'язку з номінуванням 1607 р. на єпископію нового ієрарха – єпископа Євстафія Єло-Малинського, усі маєтки владицтва підлягали повній ревізії. В описі маєтків Володимирського повіту названі «*двір, або замочок Фалимичі*», а також село *Фалимичі*. Про замок вказано, що той був у вельми плачевному стані – «*згнив*». Тут є непряма вказівка на те, що Фалемичький замок був дерев'яним. Ще державний коморник вказав, що мосту в замок немає. Увійшовши до замку, урядовець описав будівлі на його території. Біля в'їзної брами знаходилось дерев'яне приміщення кухні – крита соломною хатинка з двома сніями. З іншої сторони брами стояв чималий будинок пивниці. Напроти останньої, під самим замком – світлиця (*світелка*) без дверей, вікон і печі. У селі коморник нарахував вісім

сіл по благочинних округах. Окрім того, в текстах або примітках поміщено довідково-краєзнавчу інформацію та тексти документів латинською, польською мовами або в авторському перекладі. Серед них: родоводи князів Радзивілів, Любомирських, Чарторийських, Острозьких, Сангушків, Велицьких, Ружицьких, окремі унікальні документи, як от: Інвентар Воєгощенської церкви, Ілюстрація м. Ковеля 1663 р., весільні і хрестинні пісні жителів с. Щедрогорища та інші.

Науковий доробок М. І. Теодоровича багатогранний і насичений публікаціями, розпорошеними по різних виданнях. З-поміж інших особливу цінність мають книги „Город Владимир Волынской губернии в связи с историей Волынской епархии. В память девятисотлетнего юбилея Волынской епархии” та „Волынская духовная Семинария. История первоначального устройства её и подведомственных духовных училищ. Списки воспитанников, окончивших в ней курс учения, а также начальников и наставников её в период времени с 1796 по 1900 г. С приложением портрета Митрополита Антония Рафальского и его писем священнику с. Нуйно Стефану Скульскому”.

М. І. Теодорович належить до волинських краєзнавців II пол. XIX ст. – поч. XX ст., що гуртувались в Кременці навколо Волинської духовної семінарії, Волинського історико-статистичного комітету та газети „Волинські єпархіальні відомості”. Загалом його дослідження не виходили за межі тогочасної офіційної історіографії й базувалися переважно на філософії позитивізму в осмисленні подій і явищ минулого. Однак зібраний ним фактологічний і джерелознавчий матеріал не втратив і сьогодні своєї цінності, а перша, хоча і російськомовна, п’ятитомна фундаментальна енциклопедична праця „Волинь. Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархии” не має аналогів в краї і сьогодні уже сама виступає потужним історико-краєзнавчим джерелом.

Сам Микола Іванович через свою дослідницьку діяльність та публікації спричинився до зародження краєзнавчих досліджень на Волині. Він спонукав священників, учителів приходських шкіл до збирання документів і написання історії храмів, окремих населених пунктів. Церковно-парафіальне літописання, напрацювання якого широко використав М. Теодорович як основу своїх досліджень, є прикладом масового краєзнавчого руху.

В останні роки життя Микола Теодорович працював інспектором народних училищ Калішської та Седлецької учбових дирекцій

Каширськими з Кашира”. Довгий час між ними йшла боротьба за володіння містечком. По смерті князя Адама Сангушка Каширського, одруженого на Катерині Уханській, які не мали прямих нащадків, закінчилась лінія князів Сангушків Каширських. Камінь-Каширський переходить до Красицьких, а з 1823 р. – до Едмунда Орди.

Наприкінці XIX – початку XX століть землі в околицях Камінь-Каширського перебували у власності поміщиків Зайцева, Волкова, Аверіна. У цей період в Камінь-Каширському працювали ремісники, городники, відбувались два ярмарки на рік.

1641 р. князь Сангушко збудував тут Домініканський костел, каплиця якого збереглась до наших днів. У 1723 р. в Камінь-Каширському поміщиком Іваном Красицьким була збудована церква Різдва Пресвятої Богородиці.

За переписом 1911 р. в Камінь-Каширському було близько 2800 жителів, волосне управління, міщанська управа, пошта, ветеринарний пункт, акушерка, аптека і два аптечні склади, 20 різних крамниць, 6 ярмарків щорічно, однокласна школа.

Нині Камінь-Каширський – місто, районний центр, в якому мешкає близько 13000 чоловік. Вдало поєднуючи пам’ятки старовини з сучасністю, місто нарощує свій економічний і культурний потенціал, впевнено крокує в майбутнє.

Тамара САДОВНИК

Література

Бондаренко Г. В. З історії назв районних центрів, міст і селищ міського типу Волинської області // Педагогічний пошук. – Луцьк, 1999. – № 1(21). – С. 76.

Бородчук В. К. Камінь-Каширський / В. К. Бородчук, В. С. Кривич // Історія міст і сіл Української РСР: Волинська область. – К., 1970. – С. 246–257.

Горбачовський М. Камінь-Каширський протягом восьми століть // Молодіжний науковий вісник: Іст. науки. – Луцьк, 1999. – № 1. – С. 43–46.

Гуртовий Г. Козацькі міста і села на Волині // Гуртовий Г. Волинь – край козацький: іст.-краєзн. нариси. – Луцьк, 2000. – С. 232–246.

Про м. Камінь-Каширський – С. 241.

Денисюк В. Т. Камінь-Каширський. 800 років від дня першої писем. згадки про місто: Іст.-краєзн. нарис. – Луцьк: Надтир’я, 1996. – 176 с.

Денисюк В. Місто, оповите легендами // Денисюк В. Літопис Камінь-Каширщини: Іст.-краєзн. нарис. – Луцьк, 2001. – С. 11–20.

Коваль А. П. Знайомі незнайомці: Походження назв поселень України. – К.: Либідь, 2001. – 302 с.

Про м. Камінь-Каширський – С. 60.

Ксеандзук Е. Вібліографія з історії м. Каменя-Каширського // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Край на межі тисячоліть: Матеріали Х наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2002. – С. 199–200.

Пясецький В. З історії районних центрів Волинської області // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина: Матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 238–270.

Про м. Камінь-Каширський – С. 250–252.

Цинкаловський О. Камінь-Каширський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (Краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 року). – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 480–483.

Зубчук К. Місто, яке має свій прапор і гімн // Волинь. – 2004. – 23 верес.

Васильчик С. З днем народження – місто!: Фоторепортаж із свята – 808-ї річниці з дня заснування Каменя-Каширського // Полісся. – 2004. – 25 верес.

Сафонюк В. Віхи древньої історії // Полісся. – 2005. – 17 трав.

Камінь-Каширський // Географічна енциклопедія України. – К., 1990. – Т. 2. – С. 92–93.

Камінь-Каширський // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т. 4. – С. 928.

235 років

від дня народження А. Фелінського (1771–1820) – польського письменника і педагога

Фелінський Алоїзи народився 1771 р. в Луцьку. Родинний дім знаходився в районі Красного, але час не зберіг його. Вже в часи чотирьохлітнього сейму (1788–1792) заявив про себе невеликими поетичними творами. Брав участь у повстанні Т. Костюшка (1793–1794): був секретарем у таборі ватажка. Пізніше осів на Волині, де віддався літературній праці, а ще опікувався своєю сестрою Емілією, котра виявляла великий хист до поезії. Одружившись, приєднав до своїх маєтностей село Осова на Поліссі. 1819 р. запрошений на посаду професора польської літератури і директора ліцею до Кременця. Помер 1820 р. в Кременці.

150 років від дня народження М. І. Теодоровича (1856–30-ті рр. ХХ ст.) – історика, краєзнавця, церковного діяча

Відомий волинський історик, краєзнавець та церковний діяч Микола Іванович Теодорович народився у 1856 р. в сім'ї священика губернського міста Гродно сусідньої Білорусі. В 1879 р. закінчив Литовську духовну семінарію у Вільно. Вищу церковну освіту здобув у Санкт-Петербурзькій духовній академії. 4 серпня 1883 р. призначений викладачем Священного Письма у званні кандидата з правом на магістра у Волинську духовну семінарію, що була відкрита на поч. ХІХ ст. у м. Кременці. Активно співробітничав із Волинським єпархіальним історико-статистичним комітетом.

На цей період припадають перші спроби створити історико-статистичний опис Волинської єпархії. В квітні 1886 р. керівництво Семінарії запропонувало М. Теодоровичу зайнятись складанням „Пам'ятної книги” приходів єпархії. Молодий дослідник, знайомлячись із статистичними відомостями благочинних, архівом Консисторії, аналізуючи волинезнавчі сторінки в працях В.Татіщева, М. Карамзіна, М. Максимовича, зібрання документів „Архива Юго-Западной России” тощо, захопився близьким до рідної Білорусі волинським краєм і прийшов до думки скласти повний „Історико-статистичний опис Волинської єпархії”. До коротких клірових описів він почав додавати історичні тексти, документи, свідчення священиків, інші записи. Таким чином спочатку у „Волинських єпархіальних відомостях”, а потім і окремими книгами з'явилися описи 1477 приходів і церков 10 волинських повітів. Автор присвятив видання „ревнителям православия русской народности на Волыни” і здійснив його на користь „Попечительства о воспитанниках Волынской духовной Семинарии”. В епіграф до праці внесено слова із Іпатіївського літопису: „Молю вы, братие, аще что писахъ, или недописахъ или переписахъ, исправляйте Бога для, а не кляните”.

Перший том відкривається рядом узагальнюючих нарисів з історії Волині, її адміністративно-територіального поділу, меж, населення, ґрунтів, рельєфу, інших геолого-природничих характеристик. Кожному повіту відведено розділ, який включає розширені нариси про повітове місто і старовинні містечка та описи церков і

времен общеславянских или ограничивались временем первых татарских набегов, раннего периода казачества или редкими моментами польско-украинской солидарности и таким образом избегали всяких „раздражающих моментов”. Правда, от этого произведения украинской школы ...выходили довольно искусственными и слишком идиллическими, но это был единственный способ угодить „и родине, и отечеству”. Такое литературное направление, которое подчас даже польская критика называла „танцем между яйцами”, не могло иметь будущности, и, действительно, „украинская школа” так же скоро отцвела, как и расцвела. Последние отголоски ее прозвучали в поэмах умершего лет пятнадцать назад киевского поэта Владимира Высоцкого” (Леся Українка помилилася: В. Висоцький помер 1894 р., отже, не 15, а за 6 років від часу виходу статті).

На жаль, у фондах Волинського краєзнавчого музею немає творів Владзімежа Висоцького (поетичних), ні його власного фото. Але кілька фотокарток, виготовлених у салоні В. Висоцького в Києві в останні десятиліття минулого століття, зберігаються у фондах Волинського краєзнавчого, Ковельського історичного та Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки.

Наталія ПУШКАР

Література

Пушкар Н. Владзімеж Висоцький – поет і фотограф // Волинь у житті та творчості письменників. – Луцьк, 1999. – С. 66–68.

Франко І. Сучасні польські поети // Франко І. Зібрання творів. – К., 1981. – Т. 31. – С. 385–412.

Про В. Висоцького – С. 394–395.

Ошуркевич О. Волинянин фотографував І. Я. Франка // Рад. Волинь. – 1986. – 16 серп.

Федорук Ю. Історія сімейного портрета // Слово правди. – 1987. – 22 трав.

Висоцький Володимир // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 257.

Висоцький Владзімеж // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 119.

Висоцький Владзімеж // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 114.

Літературну діяльність Алойзи Фелінський почав перекладами з Вольтера; пізніше переклав твір К. Ж. Руже де Ліля „Ziemianin” (перша публікація 1876 р., друге видання – 1823).

1816 р. створив „Hymn na rocznicę ogłoszenia Królestwa Polskiego” (Boże coś Polskę); пізніше перероблений і доповнений, він став одним з народних гімнів. Того ж року видав перший том своїх творів під назвою „Pisma własne i przekładania wierszem”, другий вийшов 1821 р., після смерті автора.

Найбільшої слави здобув собі історичною трагедією „Barbara Radziwiłłówna” (написана 1809–1911 рр., вперше поставлена на сцені у Варшавському театрі 1817, надрукована 1820 р.), одним з найбільших творів польської псевдокласичної літератури. Глядачі сприйняли драму захоплено: вона зверталася до образів старовини – часів Сигізмунда Августа (1648–1572), будила і підігрівала патріотичні почуття гонорової шляхти.

А.Фелінський є автором ще двох трагедій – „Wirginja” і „Radamist i Zenobja” (обидві надруковані 1821 р.), – але такого захоплення, як „Barbara”, вони у публіки не викликали.

Будучи професором літератури в Кременецькому ліцеї, писав наукові праці зі спеціальності: „O wierszowaniu”, „O listach”, „Dyalogi czyli rodzaj rozmów” та інші.

Зібрання творів Алойзи Фелінського в 2-х томах вийшло 1840 р. під назвою „Dzieła A. F-go Wydanie nowe.”

Наталія ПУШКАР

Література

Єршов В. О. Густав Олізар – поет, перекладач, мемуарист // Актуальні проблеми історії і літератури Волині та Київщини: Зб. наук. пр. – Житомир, 1999. – Ч. 1. – С. 150–163.

Про А. Фелінського – С. 151, 152, 158.

История польской литературы: В 2 т., Т. 1. – М.: Наука, 1968. – 616 с.

Про А. Фелінського – С. 150.

П’ясецький В. Якою мала бути перша „Волинська газета”? // Волин. губерн. відомості. – 2002. – 28 листоп.

Фелинский Алойзы // Краткая литературная энциклопедия. – М., 1972. – Т. 7. – С. 926–927.

Фелінський Алойзи // Літературна карта Волині: Бібліогр. покажч. – Луцьк, 1988. – С. 17.

160 років від дня народження В. Висоцького (1846–1894) – польського поета і фотографа-художника

У фондах Волинського краєзнавчого музею зберігаються високоякісні фотознімки майстрів фотографії минулого століття, зокрема Таборовського з Дубна, Корицького з Житомира, Опітца з Кременця, Оцупа з Петербурга, Досіка і Шиффера з Луцька, Епштейна з Ковеля, Висоцького з Києва. Два останніх фотомайстри відомі ще й тим, що перший у Ковелі, другий у Києві фотографували членів родини Косачів. А ще – В. Висоцький був поетом.

Влодзімеж Висоцький народився 1846 р. в селі Романів Луцького повіту (нині Рожищенського району). Освіту здобув у Києві, де проживав і працював усе життя. Був віце-президентом Київського технічного товариства, майстром фотографії; як фотограф-художник мав свій салон. Відомі його роботи: Леся Українка в народному вбранні (1884), Іван Франко з дружиною (1886); фотографував В. Висоцький Петра Антоновича, батька Лесі Українки, інших членів косачівської родини.

Його фотосалон був, крім того, своєрідним салоном літературним, бо відомий Висоцький і як польський поет, представник „української школи” в польській поезії. Він добре знав творчість Тараса Шевченка, був особисто знайомий з Лесею Українкою, Оленою Пчілкою, Іваном Франком, його цінувала Еліза Ожежко.

Підтвердження цих зв'язків знаходимо в листуванні Івана Франка: в листі до Елізи Ожежко (Львів, 13 квітня 1886 р.) він пише: „Щиро дякую за присилку поеми п. Висоцького; деякі його вірші я знаю і ціную. Будучи в Києві, напевно, зайду до нього”. У листі йдеться про поему „Ляшка”, видану в Києві 1883 р. Фото Івана Франка з дружиною зроблено 1886 р., отже, Іван Якович виконав обіцянку, чи, скоріше, власне бажання і зустрівся з Висоцьким того року в Києві.

Перший поетичний твір київського фотографа і поета В. Висоцького „Всі за одного” був надрукований 1882 р. У статті „Сучасні польські поети” Іван Франко дав розгорнуту характеристику першому та наступним творам співця української природи та історії: „...В 1882 р. вийшов перший поетичний твір молодого київського фотографа Володимира Висоцького, в котрім видно було невеликий, але свіжий і енергійний талант. Молодий поет розпочав сати-

рою „Всі за одного”, в котрій висміяв безхарактерність і марнотратство польської шляхти. Висоцький інтересний хоч би з того погляду, що в цілій своїй поетичній діяльності (він помер 1894 р.) обмежився на епіку. На його лірі були тільки дві струни – сатира, що переходила іноді в карикатуру і робилася несмачною (напр., поема про Бісмарка, котрого змальовано як бісового сина), і чутливо-патріотична нота, що найповніше відзначається в поемі „Ляшка” (1894 р. вийшло третє видання). Хоч і як подобалася українсько-польській публіці ця поема, та, на мою думку, її поетична вартість дуже невелика.

Найкращим твором Висоцького я вважаю поему „Оксана”...

Висоцький ані артист не великий, ані майстер поетичної форми; його вірші дуже часто дерев'яні, балакучі, мляві; його поетична техніка дуже примітивна, смак невироблений, навіть мова не зовсім чиста. А проте чути в його поезії якийсь подих свіжості і сили, якусь мужню енергію, і в тім головна її принада”.

Ще раз згадав Іван Франко Влодзімежа Висоцького у праці „Нові причинки до історії польської суспільності на Україні у XIX ст.” як польського патріота, що пише „по-українськи або в польських писаннях силкується дати синтезу польськості й українофільства”.

В історичній поемі „Оксана” В. Висоцький відтворив події на Правобережній Україні під час польського повстання 1863–1864 рр., а в „Ляшці” – спільну боротьбу українців і поляків проти кримського ханства. Крім згаданих уже творів, 1884 р. вийшла збірка В. Висоцького „Нові діди”, 1890 р. – „Ліс”, 1894 – „Сатири і байки” та „Лелеки”.

Не обминула імені Влодзімежа Висоцького і Леся Українка, даючи характеристику „українській школі” в польській літературі у статті „Заметки о новейшей польской литературе”: „Украинская народная словесность и трагическая история заняли воображение молодых поэтов-романтиков, к тому же демократическое настроение должно было увлечь сердца молодых „хлопоманов” из „панской” Польши в „хлопскую” Украину, что, впрочем, не мешало молодым польским „украинцам” считать себя, так же как и всю Украину, неотделимыми от „общего отечества” – Польши. Украинская школа была довольно осторожна в выборе сюжетов: она работала балладные, фантастические мотивы народной украинской поэзии..., если же иногда приходилось касаться исторических воспоминаний, то молодые поляки-украинцы уходили во тьму

ПОКАЖЧИК ІМЕН

- Алмазов О. Д. – 16
Баран В. К. – 31
Балабуха Ф. О. – 48
Бондар В. П. – 33
Бондаренко Г. В. – 23
Бринський А. П. – 86
Бурчак Н. В. – 131
Вербич В. О. – 73
Висоцький В. – 220
Войнаровський Ю. В. – 168
Гаврилюк В. К. – 57
Герман Ю. А. – 82
Гіттик Л. С. – 84
Димнич Я. Н. – 134
Дубенчук О. Є. – 121
Заброварний Б. Й. – 35
Зінчук М. М. – 179
Калитенко В. І. – 39
Каліщук О. П. – 189
Карабулін Б. М. – 119
Кирилков В. Ф. – 165
Киричук М. Г. – 76
Климов А. П. – 153
Кондратович О. П. – 54
Ковальчук Є. І. – 103
Корсак І. Ф. – 159
Костукевич С. С. – 185
Крещук С. В. – 155
Кримський А. Ю. – 19
Левицький М. П. – 126
Левчанівська О. К. – 43
Лежанська Л. Я. – 187
Липинський В. К. – 89
Маренич В. П. – 13
Мікоян Л. Д. – 50
Мороз В. Я. – 60
Музичук Т. Г. – 202
Наконечний В. А. – 176
Онуфрійчук І. Ф. – 162
Островський В. П. – 96
Певний Б. П. – 79
Приймак М. В. – 192
Прокопович Феофан – 99
Пчілка Олена – 114, 173
Річинський А. В. – 226
Слапчук В. Д. – 197
Собко П. С. – 70
Сподаренко І. В. – 29
Теліга О. І. – 122
Теодорович М. І. – 223
Тимошенко С. П. – 41
Українка Леся (Косач Л. П.) – 45, 137
Франко І. Я. – 147
Фелінський А. – 218
Харчук Б. М. – 157
Хведчук Л. В. – 108
Цюриць С. Н. – 195
Чорна М. Р. – 138
Чучман Л. П. – 183
Шаблювський Є. С. – 65
Швед Б. Г. – 117
Шевченко Т. Г. – 52
Юхта М. Д. – 171

на Підляшші, викладачем семінарії, з часом начальником учбової дирекції, і, нарешті, інспектором Маріїнського Жіночого Інституту у Варшаві, звідки евакуйований під час I світової війни в Саратов, де невдовзі помер.

Тридцять років тому дослідник волиніани М. Бойко із США у „Літописі Волині” писав: „Микола Теодорович у вільній Україні повинен бути по смерті нагороджений пояси́м пам’ятником за майже епохальну працю для добра Волині, яку він віддано любив, і в кількох місцях згаданої”. Невідомо, чи мав дослідник українське коріння, і чи його виразна прихильність до старовинної української землі Волині, її історії, народної культури і фольклору дійсно переросли у вболівання з приводу національного гноблення та русифікації її корінного населення, як пише сучасний острозький історик М. Манько. Однак його праці та зароджені ним краєзнавчі традиції пережили роки і сьогодні живлять і надихають на жертвовну працю на благо розвитку краю сотні ентузіастів-краєзнавців, шанувальників старовини, подвижників краєзнавчого руху, є прикладом самовідданого безкорисливого служіння справі.

Анатолій СИЛЮК

Література

Теодорович Н. И. Волынская духовная семинария: История первоначального устройства и подведомственных ей духовных училищ. – Почаев, 1901. – 1023 с.

Теодорович Н. И. Город Владимир Волынской губернии в связи с историей Волынской епархии: В память девятисотлетнего юбилея Волынской епархии. – Почаев, 1803. – 269 с.

Теодорович Н. И. Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархии: Волынь в описании городов, местечек и сёл в церковно-историческом, географическом, этнографическом и друг. отношениях. – Почаев: Тип. Почаево-Успен. Лавры, 1888. – 1903. – Т. 1–5.

* * *

Бущик П. Г. Микола Теодорович: “У Велику Глушу – по гонор, у Глушку – по гроші, а в Залаззя... – по в’юни” // Бущик П. Г. Ми від роду українці. – Луцьк, 2004. – С. 168–187.

Гаврилюк С. Историчне пам’яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.) – Луцьк: Вежа, 2002. – 531 с.

Про М. Теодоровича – див. Іменний покажчик.

Дмитренко А. Святково-обрядова культура поліщуків в праці М. Теодоровича “Волинь в описании городов, местечек и сел... Ковельский уезд” // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права.* – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 56–59.

Дмитренко А. Традиційне господарство Волинського Полісся кінця XIX століття в праці М. Теодоровича “Волинь в описании городов, местечек и сёл...” // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині: Матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України і 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права.* – Луцьк, 2004. – С. 432–434.

Микола Теодорович про м. Ковель (1903 р.) // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права.* – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 258–286.

Силук А. Літописець волинських церков і приходів // *Волинь.* – 2001. – 13 листоп.

* * *

Теодорович Микола // *Енциклопедія українознавства.* – Львів, 2000. – Т. 8. – С. 3167.

50 років від дня смерті А. В. Річинського (1892–1956) – українського громадського і церковного діяча

Арсен Васильович Річинський – лікар за освітою і покликанням, краєзнавець, фольклорист, український громадський і церковний діяч – займає особливе місце в історії Волині 20–30-х років. Останнім часом значно зросло зацікавлення дослідників та широкої громадськості його особистістю та діяльністю. На базі Кременецького медичного коледжу проведено декілька наукових конференцій, присвячених дослідженню життя і діяльності А. Річинського, із виданням наукового збірника. Перевидано його філософсько-релігійну працю „Проблеми української релігійної свідомості”. У Волинському краєзнавчому, Володимир-Волинському історичному та Нововолинському міському історичному музеях сформовано меморіальні фонди Річинських та оформлено окремі експозиційні розді-

Наш земляк Арсен Річинський // *Слово і діло.* – 2003. – 11 квіт.
Осауленко Л. Вшанування Арсена Річинського // *Слово і діло.* – 2003. – 27 черв.

Потапенко Г. Донька репресованого шукає могилу батька // *Волинь.* – 2001. – 22 верес.

Потапенко Г. Могила Арсена Річинського знає Лідія Симбіркіна // *Досвіт. зоря.* – 2001. – 13 груд.

Річинська Л. Вистраждана віра // *Наше місто.* – 2002. – 27 черв.

Річинська Л. Приемна несподіванка // *Слово правди.* – 2002. – 16 лип.

Степанюк К. Вертається слава родини Річинських // *Слово правди.* – 2001. – 12 лип.

У пам'ять патріотів України // *Наше місто.* – 2001. – 12 лип.

У ці дні колись: головний лікар Арсен Річинський був головою Володимир-Волинської “Просвіти” // *Волинь.* – 2002. – 11 черв.

Шведів О. Подвижницька доля подружжя Річинських // *Наше місто.* – 2001. – 26 лип.

* * *

Леонюк В. Річинський Арсен // *Леонюк В. Словник Берестейщини.* – Львів, 1996. – С. 264.

Річинський Арсен // *Енциклопедія українознавства.* – Львів, 1998. – Т. 7. – С. 25–29.

Силук А. Арсен Річинський в документах і матеріалах Волинського краєзнавчого музею / А. Силук, Г. Бондаренко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права.* – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 57–60.

Терлецький М. До питання про “волинську школу” професійної композиторської спадщини // *Діячі науки і мистецтва рідного краю у розвитку української національної культури: Зб. матеріалів і тез. наук. конф.* – Рівне, 1998. – С. 115–118.

Про А. Річинського – С. 117–118.

Черняхівський Г.І. Цілителі тіла і душі // Черняхівський Г. І. *Портрети пером: Статті, есе, рецензії.* – Кременець; Тернопіль, 2001. – С. 285–289.

Шиманський П. Й. Композитори Волині початку ХХ століття // *Минуле і сучасне Волині: Краєзнавство: історія, здобутки, перспективи: Тези доп. та повідомл. II регіон. конф. “Велика Волинь”: IV обл. іст.-краєзн. конф.* – Луцьк, 1992. – С. 128–129.

Бобак О. Пам’ятна подія // *Наше місто.* – 2002. – 20 черв.

Вербич В. Арсен Річинський: повернення після смерті // *Луцьк. замок.* – 2002. – 20 черв.

Вербич В. На могилі ідеолога православ’я нема навіть хреста // *Сім’я і дім. Нар. трибуна.* – 2004. – 8 січ.

Вербич В. Через два дні після смерті дозволили повернутися на Волинь // *Сім’я і дім. Нар. трибуна.* – 2004. – 8 лип.

Відроджені імена: Арсен Річинський // *Колос.* – 2002. – 21 черв.

Гусюк Л. Олена Коханська з Острівка співала в Арсена Річинського // *Слово правди.* – 2002. – 1 серп.

До 110-ї річниці з дня народження Арсена Річинського // *Наше місто.* – 2002. – 14 берез.

Камишнікова Н. Про Річинського знають у Франції й Англії. А на Волині він не потрібен? // *Нар. справа.* – 2001. – 1 лют.

Качмар В. Вечір-зустріч “З висоти прожитих літ”: До 110-ї річниці від дня народж. А. Річинського // *Наше місто.* – 2002. – 4 лип.

Квіти до будинку Річинського // *Слово правди.* – 2003. – 3 лип.

Лісова А. Арсен Річинський повертається із забуття // *Наше місто.* – 2000. – 12 жовт.

Лісова А. Пам’ять про патріотів України // *Волинь.* – 2001. – 12 лип.

Мосорук Н. Воскрес в Україні духом // *Слово правди.* – 2002. – 18 черв.

Мосорук Н. Квітень з сумом за Арсеном Річинським // *Слово правди.* – 2003. – 22 квіт.

ли та тематичні виставки. У містах Кременці та Володимирі-Волинському відкрито меморіальні дошки на будинках, в яких жив Арсен Річинський.

У Волинському краєзнавчому музеї серед унікальних меморіальних речей та особистих документів зберігаються дві рукописні автобіографії Арсена Річинського 1953–1954 рр., передані музею у 1993 р. його дочкою Людмилою із м. Нововолинська (на жаль, у 2004 р. її не стало). Одна із цих автобіографій пропонується в авторській редакції як документ, що найбільш повно характеризує особистість А. Річинського та епоху, в яку він жив.

Автобіографія

Речинский Арсений Васильевич род. в 1892 году в с. Тетельковцы, Кременецкого уезда, быв. Волынской губернии – на территории, входившей в то время в состав царской России, затем с 1920 до 1939 г. в состав Польши, а теперь – в состав Советского Союза...

Окончил медич. факультет Киевского Университета и с 31 мая 1915 г. работал участковым врачом в с.Хролин Изяславльского уезда Волын. губ. Затем в виду военных событий был эвакуирован и работал на врачебных участках – Васильевка, Петровск. у. Саратовской губ. (X.1915 – VI.1916); Поповка, Рыльск. у. Курск. губ. (VII – IX.1916); Вечерки, Пирятин. у. Полтавской губ. (X. – XII.1916). Весной 1917 г. сдал государств. экзамены при Киевском Университете и получил диплом врача за № 405. По возвращении с эвакуации работал врачом Изяславльской больницы на Волини (с мая 1917 по март 1920) и участк. врачом в с.Тростянец, Луцк. уезда (1920–1922) и наконец главврачём больницы в г.Владимир-Волинске (1922–1925).

С сентября 1925 г. до 1939 г. (при польских властях) работал вольнопрактикующим врачом в г.Владимир-Волинске и в это время состоял членом украинских общественных организаций – культурных („Просвіта”), экономических („Украин. кооперат. банк”) и церковных („Украинский Церковный Комитет”). Ни в каких вообще армиях и ни в каких вооруженных или подпольных организациях я никогда не участвовал. Однако издал книгу п.н.„Проблемы укр. реліг. свідомості” (т. е. „Проблемы украин. религиозного сознания”), в которой развивал идею религиозного объединения всех украинцев – независимо от построенных людьми разных вероисповедных и сектантских перегородок – а также в историческом аспекте осуждал политику полонизации и русификации, прояв-

лявшуюся в отношении украинского народа русскими правительствами начиная с Петра I, польскими властями и московским епископатом. С этой же точки зрения в указанной книге я между прочим негативно отнёсся к разгрому Украинской Автокефальной церкви (Липковского), произведённому тогдашним советским правительством в Киеве, так как я рассматривал украинское церковное движение, как один из этапов национального освобождения и роста украинского народа. Таким образом моя общественная деятельность была направлена исключительно на благо украинского народа, как можно было понимать это благо в условиях польского буржуазно-национального государства. За эту за мою общественную деятельность – [в рукописи закреслено та підкреслено. – А. С.] польские власти считали меня революционером (– надпись на картотеке Владимир-Волынского референта безопасности: „Wywrotowa działalność doctora Reczynskiego”, т. е. „революционная деятельность врача Речинского”) и дважды направляли меня в административный лагерь Берёза-Картусская (1935 и 1939 гг.).

После освобождения Волыни из-под власти панской Польши Красной Армией в 1939 г. я был арестован органами НКВД по обвинению в контрреволюционной деятельности, и по постановлению ОСО отбыл 10 лет лишения свободы (1939–1949 г.г.) без утраты гражданских прав. [(Работая в Уктлаге лечащим врачом, я дважды был отмечен за свою добросовестную работу похвальными грамотами от Командования и Политотдела Уктлага и несколько раз получал награды [в рукописи закреслено. – А. С.]].

Тем не менее по отбытии срока заключения я был направлен в Кзыл-Ордынскую область в бессрочную ссылку [(под гласный надзор милиции с обязательной регистрацией каждые 10 дней, что я и выполняю уже пять лет (1949–1954)). (Это дополнительное ограничение свободы передвижения ничем не было вызвано, принимая во внимание, что ни в каких вооруженных или подпольных организациях я никогда не участвовал [в рукописи закреслено. – А. С.]].

И затем, работая врачом Кармакчинской райбольницы, я в июне 1953 г. во время служебной командировки по отгонным животноводческим участкам в Кара-Кумах получил мозговой инсульт, после которого остались расстройства ходьбы, так что на ВТЭК в апреле 1954 г. я был зачислен инвалидом 2-й группы.

Врач Речинский

Оригінал на 3 ст. Рукопис. ВКМ:КДФ – 15143, КВ – 6720.

Анатолій СИЛЮК

Література

Річинський А. Проблеми української релігійної свідомості / Упоряд. А. Колодний, О. Саган. – Тернопіль, 2002. – 448 с.

* * *

Гуцаленко Т. Кілька нових штрихів до біографії Арсена Річинського: (За матеріалами відділу рукописів Львів. наук. бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України) // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 28–30.

Комар В. Громадська й культурна діяльність Арсена Річинського на Волині: (За матеріалами Волин. краєзн. музею) // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: Матеріали IX наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 64–65.

Комар В. В. Діяльність Арсена Річинського: (За матеріалами Волин. краєзн. музею) / В. В. Комар, О. А. Савчук // Українська національна ідея: історія і сучасність: Наук. зб. – Житомир, 1997. – С. 34–35.

Кондратик Л. Й. Українське релігієзнавство доби національного відродження: Монографія. – Луцьк: Надтир'я, 2004. – 314 с.

Є відомості про релігієзнавчу спадщину А. Річинського.

Кучерепа М. Діяч українського церковного руху на Волині / М. Кучерепа, Л. Михальчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині: Матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 81–85.

Кучерява Р. Повернення доброго імені Ніни Річинської / Р. Кучерява, А. Пісоцький // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Розвиток бібліотечної справи в краї: Матеріали XVI Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 65-річчю Волин. держ. обл. універ. наук. б-ки ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2005. – С. 22–25.

Павличко Я. Спадщина Арсена Річинського // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині: Матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці незалежності України та 680-річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 127–131.

Павлюк І. Українська легальна преса Волині, Полісся, Холмщина та Підляштя 1917–1939, 1941–1944 рр. – Львів: Каменяр, 2001. – 285 с.

Є дані про видавничу діяльність А. Річинського.

Річинський А. // Провідники духовності в Україні. – К., 2003. – С. 143–144.

**СПИСОК
АВТОРІВ ІСТОРИЧНИХ І БІОГРАФІЧНИХ ДОВІДОК**

Андрєєва Т., провідний науковий співробітник відділу природи Волинського краєзнавчого музею

Білик В., молодший науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

Бірюліна О., завідувач відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

Бондаренко Г., кандидат історичних наук, член-кореспондент Української академії історичних наук, заслужений працівник народної освіти України, голова Волинського обласного товариства краєзнавців

Гатальська Н., завідувач відділу етнографії Волинського краєзнавчого музею

Глуцук В., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Гриб Л., завідувач відділу масової науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею

Гриморович О., провідний науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Дубень О., молодший науковий співробітник відділу масової науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею

Дудар Т., завідувач відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Карабін Н., молодший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Ковальчук Є., заступник директора з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею

Комзюк В., завідувач Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України

Копилова Т., науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Корецька О., старший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Криштаюк Л., старший науковий співробітник методичного відділу Волинського краєзнавчого музею

Кузьмич Н., молодший науковий співробітник методичного відділу Волинського краєзнавчого музею

Кушнір В., завідувач Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського, відділу Волинського краєзнавчого музею

Ланшина Л., молодший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Левицька Т., провідний науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Мержвинська Л., провідний науковий співробітник Колодязненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею

Мігас М. В., вчений секретар Волинського краєзнавчого музею

Навроцька З., завідувач Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Наконечний В., волинський архівіст, історик, краєзнавець

Онуфрійчук М., голова Волинського обласного ветеранського громадсько-культурного товариства „Холмщина”

Пальоха О., науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Пушкар Н., головний хранитель Волинського краєзнавчого музею

Пясецький В., волинський краєзнавець

Садовнік Т., провідний науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

Силюк А., директор Волинського краєзнавчого музею

Слота О., науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Стасюк Л., директор Волинської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки

Стасюк О., науковий співробітник відділу природи Волинського краєзнавчого музею

Федорук Л., науковий співробітник Колодязненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею

Хомова Т., науковий співробітник відділу етнографії Волинського краєзнавчого музею

Науково-популярне видання

КАЛЕНДАР
ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
ВОЛИНІ НА 2006 РІК

Укладачі –

В. В. Бабій, Л. І. Голотюк,
Г. В. Давидова, А. А. Понагайба

Редактори-упорядники –

Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук

Відповідальні за випуск –

А. М. Силюк, Л. А. Стасюк

Технічний редактор – Т. М. Демчук

Художній редактор – О. Ю. Тоцька

Комп'ютерна верстка – Л. В. Трофимчук

Коректори –

Н. Д. Лелікова, Н. А. Алексеева

Підписано до друку 22.12.2005.

Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.

Офсетний друк. Ум.-друк. арк. 13,72. Обл.-вид. арк. 18,18.

Наклад 300 пр. Зам. 7625.

Видавництво «Волинська обласна друкарня»

43010 м. Луцьк, пр. Волі, 27, тел. 4-25-07.

Свідоцтво Держкомінформу України ДК № 1350 від 13.05.2003 р.

Віддруковано у ВАТ «Волинська обласна друкарня»

43010 Волинська обл., м. Луцьк, проспект Волі, 27.

Тел.: 4-25-01, 4-25-07, 4-41-73.

К17 Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік. —
Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2006. — 236 с.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. Видання подає матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, чий життєві шляхи пролягли через Волинь.

Посібник відкривається хронологічним переліком основних дат 2006 року. Далі подаються дата, назва події, авторська текстова довідка і список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті з періодичних видань та збірників, довідники та бібліографічні посібники.

В кінці «Календаря» є покажчик імен видатних діячів Волині, список авторів, які брали участь у написанні історичних і бібліографічних довідок.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

ББК 63.3(4УКР-4ВОЛ)Я25